

جمهوری اسلامی ایران

وزارت راه و شهرسازی

اداره کل راه و شهرسازی استان اصفهان

"طرح توسعه و عمران (جامع) خمینی شهر"

"جلد دوم"

شناخت وضع موجود شهر

(خصوصیات جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی شهر)

مصوب 1394 /12/17

شورای عالی شهرسازی و معماری

فهرست مطالب

عنوان صفحه

جلد دوم

- 3- بررسی و شناخت شهر 1
- 3-1 شناخت تاریخچه، علل پیدایش، چگونگی توسعه شهر و روند رشد آن در ادوار گذشته 1
- 3-1-1 شناخت تاریخچه و علل پیدایش شهر 1
- 3-1-2 چگونگی توسعه شهر و روند رشد آن در ادوار گذشته 4
- 3-2 خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی شهر 8
- 3-2-1 وضع توپوگرافی، شیب‌های اصلی مؤثر در طرح و منطقه‌بندی آنها 12
- 3-2-1-1 وضعیت کلی و عمومی توپوگرافی خمینی‌شهر و پیرامون 12
- 3-2-1-2 بررسی وضعیت توپوگرافی در محدوده شهر خمینی شهر 14
- 3-2-1-3 بررسی وضعیت شیب 16
- 3-2-1-4 بررسی وضعیت شیب در محدوده شهر 19
- 3-2-1-5 سایر عوامل جغرافیایی محدود کننده توسعه شهر 21
- 3-2-2 مطالعات کلی زمین‌شناسی (جنس خاک، زلزله، آبهای زیرزمینی و غیره) 25
- 3-2-2-1 زمین‌شناسی 25
- 3-2-2-2 چینه‌شناسی 26
- 3-2-2-3 تکتونیک و لرزه خیزی 29
- 3-2-2-4 جنس خاک و قابلیت اراضی 33
- 3-2-3 منابع و نحوه تامین آب شهر 42
- 3-2-3-1 منابع آب‌های سطحی 42
- 3-2-3-2 منابع آب‌های زیرزمینی 43
- 3-2-4 مسائل هواشناسی 47
- 3-2-4-1 بررسی وضعیت دما 47

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
3-2-4-2- بارندگی.....	50.....
3-2-4-3- بررسی رطوبت نسبی.....	53.....
3-2-4-4- بررسی وضعیت باد.....	54.....
3-2-4-5- نمودار زیست اقلیمی اولگی.....	70.....
3-2-4-6- جداول ارزیابی ماهانی.....	71.....
3-2-4-7- نمودار بیوکلیماتیک ساختمانی.....	71.....
3-2-5- سیستم حرکت آبهای سطحی (باران) و موقعیت مسیلها در شهر.....	77.....
3-2-6- نحوه دفع آبهای سطحی.....	80.....
3-3- خصوصیات جمعیتی و اجتماعی شهر.....	82.....
3-3-1- ویژگی‌های جمعیتی و ترکیب آن (وضع جمعیت در گذشته و حال، میزان و وضع مهاجرت، جنس، گروه‌های سنی، بعد خانوار و غیره) با استفاده از آمار رسمی و اطلاعات موجود.....	83.....
3-3-1-1- شمار جمعیت و روند تحولات آن.....	83.....
3-3-1-2- ساختار سنی و جنسی جمعیت.....	89.....
3-3-1-3- میزان‌های حیاتی و حرکات درونی جمعیت.....	96.....
3-3-1-4- خانوار و ترکیب آن.....	98.....
3-3-1-5- وضعیت مهاجرت و تحرکات مکانی.....	101.....
3-3-2- خصوصیات اجتماعی شهر و محلات مختلف آن، و چگونگی تأثیر آنها در توسعه کالبدی شهر.....	108.....
3-3-2-1- روش شناسی.....	108.....
3-3-2-2- گونه شناسی محلات شهر.....	109.....
3-3-2-3- ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی محلات خمینی شهر.....	120.....

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
3-3-3- تراکم کلی جمعیت در سطح شهر و تغییرات آن در مناطق مختلف براساس اطلاعات آماری موجود و در مواقع لزوم، از طریق آمارگیری نمونه‌ای در محل	147
3-3-3-1- تراکم جمعیت در طرح جامع مصوب.....	147
3-3-3-2- تراکم جمعیت در وضع موجود.....	150
3-3-3-3- مقایسه تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع مصوب با وضع موجود	159
3-4- خصوصیات اقتصادی شهر	160
3-4-1- اوضاع کلی اقتصادی شهر، میزان تولید و نوع آن در هر یک از بخش‌های اقتصادی (کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات)	160
3-4-2- میزان و نسبت جمعیت فعال در بخش‌های مختلف اقتصادی و میزان اشتغال در بخش‌ها و میزان و نسبت بیکاری در شهر براساس آمار رسمی و اطلاعات موجود	185
3-4-3- مسائل مربوط به ارزش زمین، ساختمان‌ها و تغییرات آن در مناطق مختلف شهر و شناخت ضوابط و معیارهایی که در این تغییرات نقش تعیین کننده‌ای داشته‌اند.....	194
3-4-4- هزینه‌های مربوط به مسکن (قیمت تمام شده، وضع خرید و فروش، اجاره و غیره) و امکانات مختلف سرمایه‌گذاری در زمینه مسکن در شهر	198
3-4-5- برنامه‌های آتی دولت و ارگان‌های محلی در زمینه رشد و توسعه اقتصادی شهر به تفکیک بخش‌های مختلف (صنعت، کشاورزی، تجارت و خدمات) همراه با تعیین میزان سرمایه‌گذاری در هر بخش	200
3-5- امکانات مالی، اعتباری، فنی و اداری شهرداری و سایر سازمان‌های مؤثر در عمران شهر.....	204
3-5-1- امکانات مالی، فنی شهرداری و سایر سازمان‌های مؤثر در عمران شهر	204
3-5-2- چگونگی رشد درآمدها و اعتبارات شهرداری و سایر سازمان‌های مؤثر در عمران شهر در گذشته و امکان تغییرات آن در آینده	207
3-5-3- امکانات تأمین منابع مالی و اعتباری جدید برای رفع کمبودها و نیازهای عمرانی شهر	218
3-5-4- امکانات و چگونگی مشارکت مردم در فعالیتهای عمرانی شهر	220

فهرست مطالب

عنوان صفحه

3-5-5- امکانات و مشکلات جذب، آموزش و سازماندهی نیروی انسانی متخصص در زمینه برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های عمرانی شهر 226

3-5-6- چگونگی قوانین و مقررات موجود مربوط به عمران شهر، مالکیت اراضی، اختیارات

وظایف شهرداری و سایر سازمانهای مؤثر در عمران شهر 227

3-5-6-1- قوانین مربوط به اراضی 227

3-5-6-2- ضوابط و مقررات مناسب سازی معابر برای معلولین 239

3-5-6-3- ضوابط و مقررات نماسازی در شهرها 240

3-5-6-4- سازمانهای مؤثر در عمران شهر 240

3-5-6-5- وظایف و اختیارات شهرداری 243

3-5-6-6- وظایف و اختیارات شوراهای 245

جلد سوم

3-6- خصوصیات کالبدی 247

3-6-1- نحوه استفاده از اراضی شهر (برحسب کارکردهای مختلف) و محاسبه سطوح،

درصد و سرانه آنها در کل شهر 247

3-6-1-1- بررسی کاربری اراضی وضع موجود شهر با توجه به مراحل پیش

گفته 252

3-6-2- وضع کمی و کیفی کالبدی کارکردهای مختلف شهری (آموزشی، بهداشتی،

درمانی، مذهبی، ورزشی، فرهنگی و فضای سبز و ...) و تعیین کمبودها و نیازها در

وضع موجود (سال 1390) 260

3-6-3- نحوه توزیع خدمات محله‌ای (آموزشی، بهداشتی، فضای سبز، خرده‌فروشی و ...)

در مناطق مختلف شهر، با در نظر گرفتن گنجایش و شعاع کارکرد هر یک از

خدمات 282

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
3-6-4- بافت و سازمان شهری همراه با تعیین محدوده محلات مختلف در شهر و چگونگی روابط آنها با یکدیگر	317
3-6-4-1- سازمان شهری	317
3-6-4-2- بررسی بافت شهری	360
3-6-4-3- بررسی محدوده محلات مختلف در شهر و چگونگی روابط آنها با یکدیگر	380
3-6-5- تراکم کلی ساختمانی مسکونی در مناطق مختلف شهر از طریق بازدیدهای محلی و نمونه برداری از ساختمان‌ها	395
3-6-5-1- تعداد طبقات ساختمان‌های مسکونی	395
3-6-5-2- سطح اشغال	399
3-6-5-3- تراکم ساختمانی	405
3-6-6- وضعیت کلی ساختمان‌های مسکونی در مناطق مختلف شهر از نظر نوع مصالح و کیفیت ساختمان (قابل استفاده، مرمتی، تخریبی) تجهیزات و تأسیسات بهداشتی و غیره از طریق بازدیدهای محلی و نمونه برداری از ساختمان‌ها	409
3-6-6-1- بررسی نوع مصالح ساختمانی	409
3-6-6-2- بررسی عمر واحدهای مسکونی	411
3-6-6-3- کیفیت ساختمان‌های مسکونی	415
3-6-7- مسائل کمی و کیفی مربوط به وضع مسکن در شهر و محلات مختلف و کمبودها و مشکلات مربوط به تهیه مسکن در شهر	418
3-6-8- وضع مالکیت اراضی در شهر، با تفکیک نوع مالکیت خصوصی و عمومی و مشکلات مربوط به تهیه مسکن در شهر	423
3-6-9- وضع بناها و محوطه‌های تاریخی، استفاده از اطلاعات و ضوابط حفاظت سازمان‌های مربوطه	426

فهرست مطالب

عنوان صفحه

3-6-10- موقعیت، گنجایش و کیفیت مراکز و شبکه‌های تأسیسات شهری (آب، فاضلاب،

برق، تلفن، گاز و ...)، سرانه‌ها، کمبودها، محدودیت‌ها و امکانات گسترش آنها.....436

3-6-10-1- بررسی وضعیت تأسیسات آبرسانی در سطح شهر خمینی شهر436

3-6-10-2- بررسی وضعیت تأسیسات فاضلاب در سطح شهر خمینی شهر440

3-6-10-3- بررسی وضعیت شبکه برق‌رسانی در سطح شهر خمینی شهر441

3-6-10-4- بررسی وضعیت تأسیسات گاز شهر خمینی شهر444

3-6-10-5- بررسی وضعیت مخابرات444

3-6-11- وضع کمی و کیفی تجهیزات شهری (کشتارگاه، غسلخانه، گورستان، دفع زباله،

آتش‌نشانی و ...) کمبودها و مشکلات موجود در این زمینه.....446

3-6-11-1- کشتارگاه.....446

3-6-11-2- گورستان.....447

3-6-11-3- دفع زباله.....448

3-6-11-4- تجهیزات آتش‌نشانی در سطح شهر خمینی شهر449

3-6-12- وضع شبکه‌بندی خیابان‌ها و معابر پیاده از لحاظ سیستم شبکه‌بندی و مشخصات

معابر و تقاطع‌ها (طول، عرض و شیب) نوع پوشش و غیره.....453

3-6-12-1- موقعیت مواصلاتی خمینی شهر نسبت به شهرهای اطراف454

3-6-12-2- بررسی ساختار کلی شبکه ارتباطی خمینی شهر455

3-6-12-3- طبقه‌بندی شبکه معابر وضع موجود از لحاظ عملکردی456

3-6-12-4- بررسی سطح و سرانه معابر465

3-6-12-5- شناخت مشخصات عرضی شبکه ارتباطی شهر467

فهرست مطالب

عنوان صفحه

- 3-6-13- مسائل مربوط به عبور و مرور عمومی و خصوصی در شهر (سیستم ارتباطی، حجم، کیفیت، مشکلات مربوط به نقاط و گره‌های رفت و آمد، تعداد وسائط نقلیه عمومی و خصوصی، تعداد تصادفات حجم عبور و مرور در مسیرها و نقاط بحرانی و غیره 471
- 3-6-13-1- مطالعه وضع موجود سیستم‌های حمل و نقل برون شهری 471
- 3-6-13-2- سیستم حمل و نقل درون شهری 472
- 3-6-13-3- بررسی حجم ترافیک شبکه ارتباطی خمینی شهر 473
- 3-6-13-4- تعیین کیفیت جریان ترافیک و تجزیه و تحلیل آن 497
- 3-6-13-5- مطالعات مبداء و مقصد 506
- 3-6-13-6- تجزیه و تحلیل پارکینگ 531
- 3-6-13-7- کاربری اراضی و ضریب هم ارزی 533
- 3-6-13-8- بررسی میزان تحقق پذیری شبکه معابر 536
- 3-6-13-9- بررسی مشکلات و تنگناهای موجود در نظام آمد و شد شهری 538

فهرست نقشه

عنوان	صفحه
نقشه شماره 1-31: عکس هوایی از سه روستای ورنوسفاداران، خوزان و فروشان	6
نقشه شماره 2-31: توسعه ادواری خمینی شهر	7
نقشه شماره 1-32: تقسیمات سیاسی	10
نقشه شماره 2-32: سیمای عمومی محدوده مورد مطالعه	11
نقشه شماره 1-321: وضعیت توپوگرافی شهرستان خمینی شهر	13
نقشه شماره 2-321: توپوگرافی در محدوده شهر	15
نقشه شماره 3-321: پراکنش سطوح مختلف شیب در سطح شهرستان و محدوده خمینی شهر	18
نقشه شماره 4-321: پراکنش سطوح شیب در محدوده شهر	20
نقشه شماره 5-321: پوشش کاربری اراضی در سطح شهرستان خمینی شهر	22
نقشه شماره 6-321: موقعیت محدوده حیات وحش در شمال غرب شهرستان خمینی شهر	24
نقشه شماره 1-322: واحدهای زمین شناسی در محدوده شهرستان خمینی شهر	30
نقشه شماره 2-322: وضعیت لرزه خیزی و گسل های اصلی در محدوده مورد مطالعه	32
نقشه شماره 3-322: واحدهای اراضی در محدوده شهرستان	36
نقشه شماره 1-323: کیفیت منابع آب در محدوده خمینی شهر	45
نقشه شماره 2-323: وضعیت هیدروژئولوژی در محدوده مطالعاتی	46
نقشه شماره 1-325: تقسیمات حوضه ای و شبکه و آبراهه ها (هیدروگرافی)	79
نقشه شماره 1-326: شبکه آبراهه ها و کانال های محدوده شهر	81
نقشه شماره 1-332: محدوده محلات عرفی خمینی شهر	112
نقشه شماره 2-332: محدوده های بافت فرسوده در شهر خمینی شهر	118
نقشه شماره 3-332: محدوده های اسکان غیررسمی در شهر خمینی شهر	119
نقشه شماره 4-332: وضعیت آسیب های اجتماعی در محلات خمینی شهر	144
نقشه شماره 1-333: تراکم های پیشنهادی طرح جامع مصوب در سطح خمینی شهر	156
نقشه شماره 2-333: تراکم جمعیتی خالص در وضع موجود	157
نقشه شماره 3-333: تراکم جمعیتی ناخالص در وضع موجود	158
نقشه شماره 4-333: تحقق پذیری تراکم های جمعیتی ناخالص وضع موجود نسبت به پیشنهادی طرح جامع	160

فهرست نقشه

عنوان صفحه

- نقشه شماره 1-341: پراکنش واحدهای مهم فعالیتی در سطح شهر به تفکیک نوع فعالیت 184
- نقشه شماره 1-343: قیمت معاملاتی املاک در شهر خمینی شهر (سال 1390) 195
- نقشه شماره 2-343: قیمت روز زمین در شهر خمینی شهر (سال 1390) 196
- نقشه شماره 1-361: تقسیمات کالبدی شهر خمینی شهر در وضع موجود 251
- نقشه شماره 2-361: کاربری اراضی وضع موجود در شهر 255

جلد سوم

- نقشه شماره 1-362: سطح پوشش کاربری آموزشی مقیاس ناحیه (مدرسه راهنمایی) 264
- نقشه شماره 2-362: سطح پوشش کاربری آموزشی مقیاس ناحیه (دبیرستان) 265
- نقشه شماره 3-362: سطح پوشش کاربری آموزشی مقیاس منطقه (هنرستان و مدارس فنی - حرفه‌ای) 267
- نقشه شماره 4-362: سطح پوشش کاربری ورزشی مقیاس ناحیه 269
- نقشه شماره 5-362: سطح پوشش کاربری ورزشی مقیاس منطقه 270
- نقشه شماره 6-362: سطح پوشش کاربری فرهنگی - هنری مقیاس ناحیه 272
- نقشه شماره 7-362: سطح پوشش کاربری فرهنگی - هنری مقیاس شهر 273
- نقشه شماره 8-362: سطح پوشش کاربری مذهبی مقیاس شهر 274
- نقشه شماره 9-362: سطح پوشش کاربری درمانی مقیاس ناحیه 276
- نقشه شماره 10-362: سطح پوشش کاربری درمانی مقیاس منطقه 277
- نقشه شماره 11-362: سطح پوشش کاربری درمانی مقیاس شهر 278
- نقشه شماره 12-362: سطح پوشش کاربری پارک مقیاس ناحیه 280
- نقشه شماره 13-362: سطح پوشش کاربری پارک مقیاس شهر 281
- نقشه شماره 1-363: سطح پوشش کاربری آموزشی مقیاس محله (مقطع پیش دبستانی) 283
- نقشه شماره 2-363: سطح پوشش کاربری آموزشی مقیاس محله (مقطع دبستان) 284
- نقشه شماره 3-363: سطح پوشش کاربری ورزشی مقیاس محله 285
- نقشه شماره 4-363: سطح پوشش کاربری ورزشی مذهبی مقیاس محله 286
- نقشه شماره 5-363: سطح پوشش کاربری پارک مقیاس محله 288

فهرست نقشه

عنوان	صفحه
نقشه شماره 6-363: سطح پوشش کاربری درمانی مقیاس محله	289
نقشه شماره 1-364: بررسی نظام عملکرد و فعالیت در سازمان فضایی خمینی شهر	330
نقشه شماره 2-364: بررسی نظام حرکت و دسترسی در سازمان فضایی خمینی شهر	334
نقشه شماره 3-364: بررسی وضع موجود نظام فضاهای باز همگانی در سازمان فضایی خمینی شهر	345
نقشه شماره 4-364: بررسی وضع موجود نظام فرم کالبدی در سازمان فضایی خمینی شهر	350
نقشه شماره 5-364: بررسی وضع موجود نظام منظر شهری در سازمان فضایی خمینی شهر	359
نقشه شماره 6-364: بررسی نظام بلوک‌بندی (براساس مساحت)	364
نقشه شماره 7-364: گونه‌شناسی بلوک‌های شهری	370
نقشه شماره 8-364: دانه‌بندی قطعات مسکونی	373
نقشه شماره 9-364: دانه‌بندی قطعات غیرمسکونی	375
نقشه شماره 10-364: توده‌های ساختمانی در بستر فضاهای باز	378
نقشه شماره 11-364: فضاهای باز احاطه کننده توده‌های ساختمانی	379
نقشه شماره 12-364: بررسی محلات عرفی از منظر مرز محلات	388
نقشه شماره 13-364: تحلیل ساختار کالبدی - فعالیتی محلات عرفی شهر از منظر جایگاه مرکز محلات	392
نقشه شماره 14-364: بررسی نحوه ارتباط و تعامل محلات عرفی شهر با یکدیگر	394
نقشه شماره 1-3: تعداد طبقات ساختمانی مسکونی	398
نقشه شماره 2-3: میانگین سطح اشغال در سطح محلات	404
نقشه شماره 3-3: میانگین تراکم ساختمانی در سطح محلات	408
نقشه شماره 1-366: مصالح ساختمانی در سطح محلات	413
نقشه شماره 2-366: توزیع قدمت واحدهای مسکونی در قالب محلات	414
نقشه شماره 3-366: کیفیت بنای واحدهای مسکونی در سطح محلات	417
نقشه شماره 1-367: دانه‌بندی قطعات مسکونی خمینی شهر به تفکیک محلات	422
نقشه شماره 1-368: وضعیت مالکیت اراضی	425
نقشه شماره 1-369: جانمایی آثار تاریخی ثبت شده	434
نقشه شماره 2-396: جانمایی آثار تاریخی	435

فهرست نقشه

عنوان	صفحه
نقشه شماره 3610-1: موقعیت تأسیسات آب و فاضلاب شهر خمینی شهر	437
نقشه شماره 3610-2: شبکه برق‌رسانی شهر خمینی شهر	442
نقشه شماره 3610-3: شبکه گازرسانی شهر خمینی شهر	445
نقشه شماره 3611-1: تجهیزات شهری موجود در محدوده شهر خمینی شهر	451
نقشه شماره 3611-2: سطح پوشش ایستگاه‌های آتش‌نشانی در شهر خمینی شهر	452
نقشه شماره 3612-1: موقعیت خمینی شهر نسبت به شهرهای اطراف	454
نقشه شماره 3612-2: سلسله مراتب شبکه معابر وضع موجود از لحاظ عملکردی	463
نقشه شماره 3612-3: محل برداشت مقاطع عرضی	469
نقشه شماره 3612-4: مقاطع عرضی	470
نقشه شماره 3613-1: محل برداشت حجم ترافیک	493
نقشه شماره 3613-2: جهت حرکت در خیابان‌های اصلی شهر	494
نقشه شماره 3613-3: حجم عبور و مرور ساعت اوج صبح و ظهر و عصر برای خیابان‌ها و تقاطع‌های آمارگیری	495
نقشه شماره 3613-4: حجم عبور و مرور در عصر در مسیرهای اصلی شهر	496
نقشه شماره 3613-5: جریان ترافیک ساعت اوج عصر شبکه‌های اصلی شهر	501
نقشه شماره 3613-6: نسبت t / t_0 در معابر اصلی خمینی شهر	505
نقشه شماره 3613-7: ناحیه‌بندی و حوزه‌بندی ترافیکی خمینی شهر	512
نقشه شماره 3613-8: حرکت سفرهای درون شهری خمینی شهر	532
نقشه شماره 3613-9: میزان تحقق‌پذیری شبکه‌های طرح تفصیلی	537

3 - بررسی و شناخت شهر

3-1 - شناخت تاریخچه، علل پیدایش، چگونگی توسعه شهر و روند رشد آن در ادوار گذشته

شهر خمینی شهر در منطقه بلوک ماربین در 51 درجه، 31 دقیقه، 45 ثانیه طول شرقی و 32 درجه، 41 دقیقه عرض شمالی و 12 کیلومتری شمال غربی اصفهان واقع گردیده است. این شهر از شمال و شمال غربی به کوه‌های محمودآباد با 2473 متر، ارتفاع سرچاه 2250 متر و کوه صالح محدوده شده و جنوب و شرق آن را دشت همواری پوشانده است. ارتفاع این شهر از سطح دریا 1595 متر بوده و 18 متر از اصفهان مرتفع تر است. نام اصلی این شهر سده بوده و در کتاب‌های تاریخ هم به همین نام معرفی شده است. نام این شهر در سال 1338 به همایونشهر¹ و بعد از انقلاب اسلامی به خمینی شهر تغییر نام داده است.

3-1-1 - شناخت تاریخچه و علل پیدایش شهر

در وجه تسمیه خمینی شهر که سابقاً به نام سده و سپس همایونشهر شناخته شده است سه فرضیه مطرح گردیده است:

- فرضیه اول: این فرضیه بر این پایه استوار است که سده از اتصال سه ده‌فروشان، ورنوسفادران و خوزان به وجود آمده و سده (سه ده) را تشکیل داده‌اند. نظیر سده آبادی- های دیگری نیز وجود داشته‌اند که از تجمیع چند آبادی یا روستا به وجود آمده‌اند و همان نام برای آنها برگزیده شده است. نظیر: پنجد در محال خراسان قدیم که به همین نام در کتب جغرافیا و تاریخ باقیمانده است.

- فرضیه دوم: برخی نویسندگان عقیده دارند این شهر محل برگزاری جشن باستانی سده (sade) بوده است. دلیل آن را نیز نزدیکی آتشگاه به این شهر می‌دانند. سده یا سذگ، جشن مخصوص آتش است که در روز صدم زمستان برگزار می‌شود (... از اول فروردین تا آخر مهر، یعنی 7 ماه از سال را زمستان و 5 ماه باقی را تابستان می‌دانسته‌اند...) بنا بر روایت، احتمالاً مردم شهر مهرین (ماربین) در شهر سذگ به اطراف شهر رفته، دود برمی‌انگیختند تا دفع مضرات کنند، لذا احتمال دارد به این دلیل، این منطقه بعدها سده نامیده شده باشد.

- فرضیه سوم: علاوه بر دو وجه تسمیه که گفته شد، برخی نیز ریشه نام سده را در سه دژ

1- تغییر نام سده به همایون شهر توسط رسول صرامی در کتاب "سده در گذر زمان" سال 1338 ذکر شده است. این در حالی است که این تاریخ در کتاب "خمینی شهر، شهری که از نو باید شناخت" با نگارش سیدباقر میردامادی سال 1335 عنوان شده است.

می‌دانند (سه دژ به نام‌های گارد، کهندژ و دزیمیر که در هر یک از آنها یکی از قهرمانان کیانی زندگی می‌کرده است). به این ترتیب معتقدند واژه "سدژ" به مرور زمان به "سده" تغییر پیدا کرده است.

باتوجه به شواهد و قراین موجود، فرضیه اول از سندیت بیشتری برخوردار بوده و در منابع مختلف بر این فرض تأیید شده است. براین اساس همانگونه که اشاره گردید، خمینی‌شهر در ابتدا شامل سه روستا یا سده ده به نام‌های پریشان (یا فروشان و یا پروشان)، خوزان (یا خیزان) و ورنوسفاداران یا بن اصفهان بوده و هر یک از روستاهای تشکیل دهنده سده خود به علت خاصی نام گرفته است. در ادامه به بررسی تاریخیچه هر یک از روستاهای تشکیل دهنده سده پرداخته می‌شود:

۱- ورنوسفاداران

ورنوسفاداران را عده‌ای در محاورت عمومی همان بن اصفهان می‌دانند بن به معنی بنیاد، اساس و اصل است و شاید اشاره به مردمی است که در اقلیم جدید سکنی گزیده‌اند.

قوم ورنوس از شجاع‌ترین سپاهیان ملک‌شاه (سومین پادشاه سلجوقی 465 هجری شمسی) بودند. همچنین این قوم گارد مسلح پادشاه را تشکیل می‌داده‌اند. پس از پیروزی‌های ملک‌شاه و آرام شدن اوضاع ایران وی مجلس جشنی ترتیب داد و به علت شجاعت و شهامت آنها را بهادران که به معنی دلیران است نامید و به عنوان قدردانی از آنها زمین‌های گاردژ را به آنها اهدا کرد و محل اسکان آنها نیز ورنوس بهادران نامیده شد که به مرور زمان به ورنوسفاداران تبدیل شده بود. البته این مطلب مستند نیست و با توجه به واقع شدن این قریه در آخرین حد توسعه اصفهان در گذشته، کلمه بن اصفهان به معنی آخر اصفهان می‌تواند تسمیه صحیح برای این مکان باشد، که به مرور زمان به ورنوسفاداران تغییر یافته است. شاید نظریه هرتسفلد در خصوص مهاجرت کلنی‌های یهود به اصفهان (و باولگان) در اوایل قرن چهارم میلادی با توجه به شباهت ولاتی با زبان کلیمیان، قابل تأمل باشد.

این محله از محلات کوچکتری تشکیل گردیده است. گارد، باولگان، گارسله، کوشک‌باج و زاغه‌آباد از زیرمحله‌های اصلی این محله به حساب می‌آیند. از عناصر اصلی این محله می‌توان به مسجد جامع گارد، مسجد آقا علی‌اکبر گارد، حمام گارد، امامزاده سید ابراهیم، خانه حاج هاشمی‌ها، قبرستان و... اشاره کرد. از لحاظ زبان و لهجه تفاوت‌هایی در محلات ورنوسفاداران وجود دارد. از جمله اینکه محله باولگان لهجه‌ای خاص خود را دارند که در خمینی‌شهر به ولاتی (ولایتی) معروف است.

2- فروشان

در وجه تسمیه این آبادی (محلّه کنونی) در کتاب "نصف جهان فی تعریف الاصفهان" از محمدمهدی بن محمدرضا الاصفهانی ذکر شده است که "فروشان را معرف پریشان و پریشان خود مخفف پریشان است که از نام زنی به اسم پریش که در زمان قدیم بنای این قریه را نهاده و به نامش منسوب گشته است". در روایتی دیگر چنین آمده است که چون قوم دیمیر به حسن و جاهت معروف بوده‌اند و در این دیار به زیبایی آنها وجود نداشته، به دستور پادشاه نام این قوم را پریش و نام محلّه آنها را پریشان می‌گذارند.

این محلّه در غرب خمینی‌شهر واقع شده و زیر محلات آن شامل: میانجوی، درب سید، محلّه نو، لادره، ملاحیدر، قلعه‌آقا و کاروانسرای حاج علی بوده است. از عناصر اصلی تشکیل دهنده این محلّه می‌توان به مسجد جامع فروشان، مسجد ابوالبرکات، مسجد ملاحیدر، حمام بزرگ (توده)، حمام کوچک (صفا)، خانه سرتیپ سده‌ای، قبرستان درب سید، قبرستان شیر اشاره کرد.

3- خوزان

خوزان از واژه "خوز" و "ان" نشانه کثرت و جمع تشکیل شده است. خوز در سنگ نوشته‌های هخامنشی به عیلامیان و سرزمین‌های آنها گفته می‌شده که در منطقه کوهستانی از بین‌النهرین تا فلات ایران گسترده است و رشته کوه‌های زاگرس، لرستان و خوزستان امروزی را دربردارد. بعضی از مورخان یکی از زبان‌های دوره ساسانی را زبان خوزی دانسته‌اند و جغرافیایانویسان دوره اسلامی نیز به رواج آن در خوزستان اشاره کرده‌اند. این محلّه در شرق خمینی‌شهر واقع شده و زیرمحلات؛ شمس‌آباد، فتح‌آباد، بوستانسهم، انصاری‌ها، کهندژ و سکه البرز را دربرمی‌گیرد.

کهندژ از قدیمی‌ترین محلات خوزان به شمار می‌رود. کهندژ خوزان از نظر تقسیمات شهرهای پیش از اسلام به بنایی گفته می‌شد که بخش اداری و نظامی را تشکیل می‌داد و دیواری بلند این مجموعه را از سایر نقاط مجزا می‌کرد. کهندژ جایگاه و سکونتگاه حکام و درباریان و اسپوهران بود. این بخش در مرکز و بهترین نقطه شهر و اغلب در سطح بالاتری از سایر نقاط جای داشت و توسط دروازه‌ای به سمت شرق به خارج راه داشت. ساختمان‌های کهن سال که آثار قدمت آن را نشان می‌دهد تا چند سال پیش در آن وجود داشت ولی متأسفانه آن آثار از بین رفته و در حال حاضر چیزی که نشان دهنده سابقه تاریخی و آثار باستانی این محل باشد وجود ندارد.

از عناصر تاریخی اصلی شهری و معماری این محلّه می‌توان به مسجد جامع، مسجد ملامحسن، حمام کوز، حمام گاوی (شمس‌آباد) خانه سیادت و خانه نکویی مهر اشاره کرد. نقشه شماره 1-31 عکس هوایی در سه روستای ورنوسفاداران، خوزان و فروشان را در اوایل دهه 1340 نشان می‌دهد.

2-1-3 - چگونگی توسعه شهر و روند رشد آن در ادوار گذشته

با استفاده از اسناد تاریخی مختلف می‌توان به قدمت خمینی‌شهر پی‌برد. با توجه به آثار باقیمانده، حداقل سابقه تاریخی کانون‌های جمعیتی در محدوده‌ای که در حال حاضر خمینی‌شهر نام گرفته به 2500 سال قبل بازمی‌گردد. وجود کهن‌دژ در محله خوزان (کهن‌دژ) و وجود آتشکده در کوه آتشگاه که در کنار زاینده‌رود واقع شده، وجود قبرستان زاغ‌آباد با سنگ قبرهای عریض، همچنین قنات پیروزشاهی و مسجد جامع همه نشانه قدمت خمینی‌شهر است.

کتاب‌های دایره‌المعارف سرزمین و مردم ایران از عبدالحسین سعیدیان و نصف جهان فی تعریف اصفهان از محمدمهدی بن محمدرضا اصفهانی جغرافیای اصفهان از دکتر سیروس شفق‌ی از قدمت شهرستان خمینی‌شهر ذکر کرده‌اند. در کتاب نصف جهان فی تعریف اصفهان، بلوک ماریین که دارای آب و هوای خوب است معرفی شده و از دهات آن شهرستان اندان و سده نامبرده شده است.

دکتر سیروس شفق‌ی در کتاب خود بنام جغرافیای اصفهان معتقد است که مقارن کوچ عده-ای از ساکنان منطقه اصفهان در نیمه دوم هزاره چهارم قبل از میلاد مسیح آبادی‌های کوچکی در محل فعلی شهر اصفهان و سرتاسر زاینده‌رود وجود داشته که با آمدن عده‌ای از شمال به فلات مرکزی بر جمعیت آنها افزوده شده و دهات جدیدی بوجود آمده است براین اساس می‌توان قدمت اولین کانون‌های جمعیتی این خطه را به دوران قبل از اسلام مربوط دانست و در روایات دیگر نیز آمده حمله اسکندر به سه دژ، کهن‌دژ، گاردژ و دیمیردژ که در این منطقه واقع شده بودند، باعث ویران شدن آنها به دست اسکندر مقدونی گردیده و این منطقه تا دوران پادشاهی ساسانیان (224 میلادی) یعنی تا 6 قرن بعد به صورت بیابانی بی آب و علف باقی ماند. تا آنکه پیروز شاه ساسانی به سلطنت رسید و به دژ آمد و بنا به خواسته او بار دیگر این محل آباد شد، وی دستور حفر قناتی داد که به نام خودش به قنات "پیروز شاهی" معروف گردید، و به دستور پیروز شاه مردم متفرق شده، گرد هم آمدند و زمین‌های ده خوزان و پروشان بین مردم تقسیم شد.

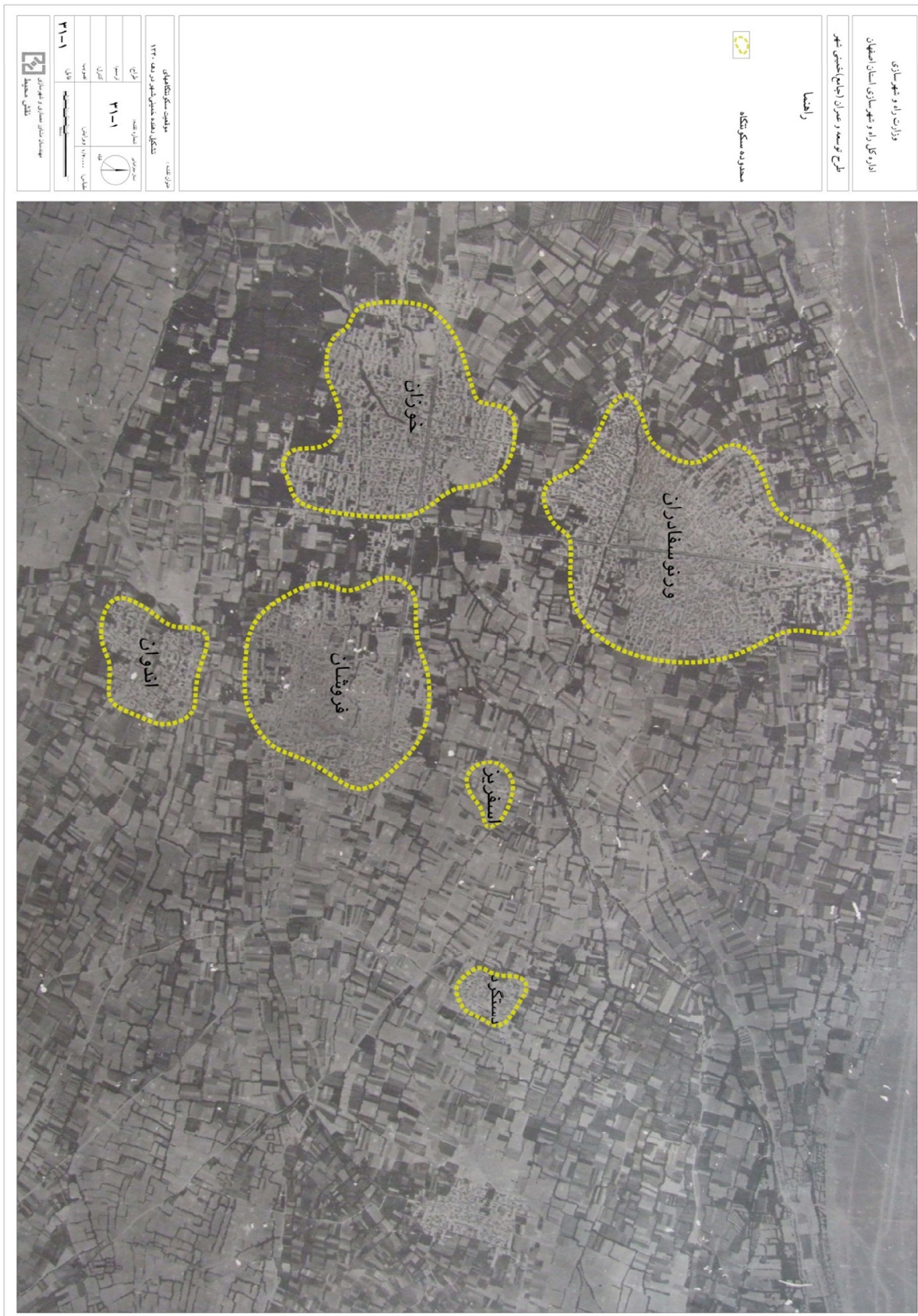
با آغاز دوره اسلامی و گسترش قدرت و نفوذ اسلام، این منطقه نیز تحت تأثیر قرار گرفته و تغییرات کلی در فرهنگ، سنن و روابط اجتماعی آن ایجاد گردید.

ابن حوقل، در سفرنامه خود که در قرن چهارم هجری نگاشته است، می‌نویسد: «نزدیک اصفهان، در مغرب آن، ده "ماربان"، واقع است که باغ‌هایی پهناور به مساحت یک فرسخ از راست و چپ دارد و گویند خراج آن صد هزار درهم است و از همین ده است که جمد و ثلغ فراوان بدست می‌آیند و میوه نیز فراوان است».

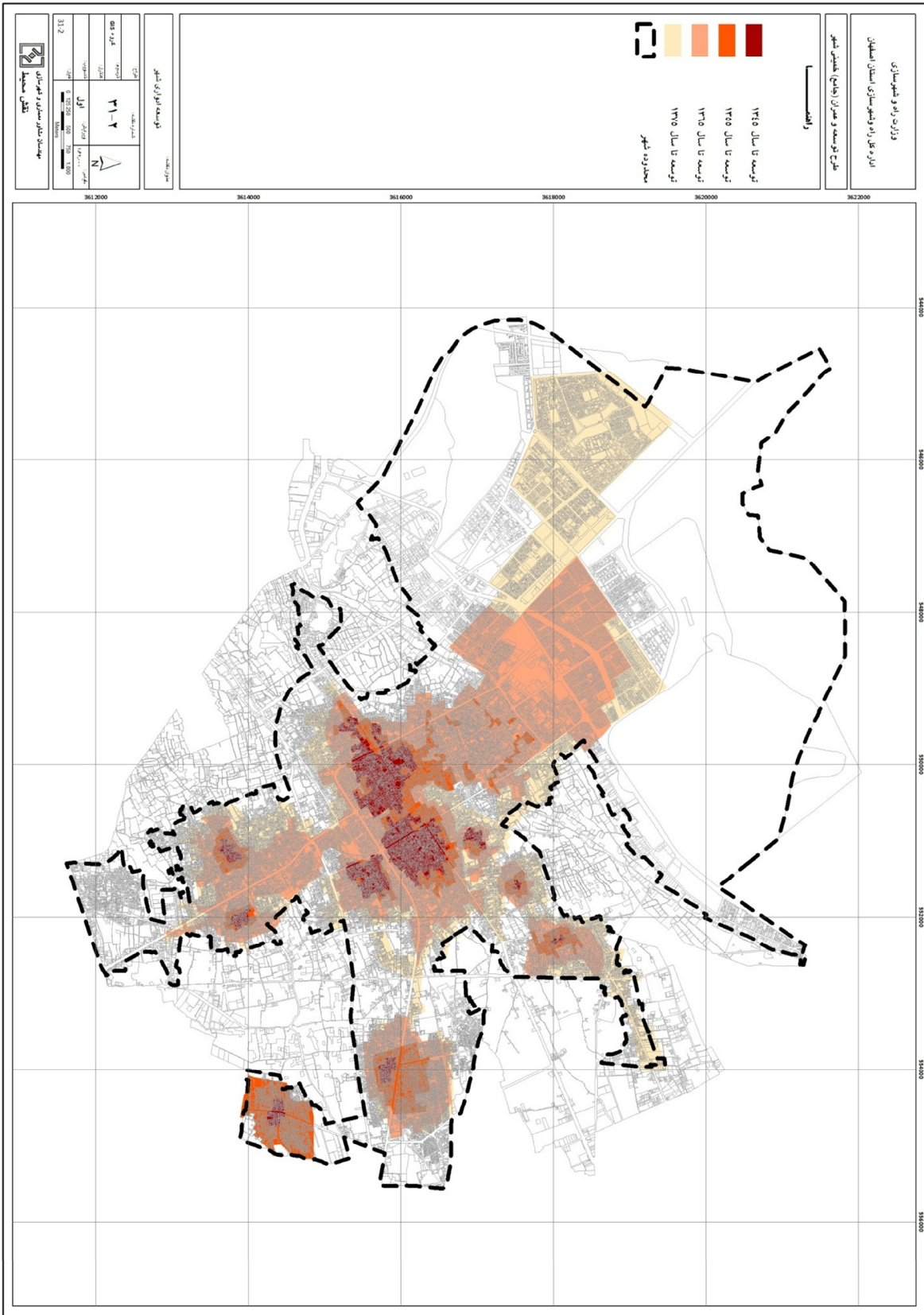
پس از صفویه چون محل پایتخت کشور از اصفهان انتقال یافت تغییرات نزولی شهر اصفهان

و همپای این شهر، رکود اقتصادی شهرستان خمینی شهر نیز شروع شد بالاخره اولین خیابان در سال 1318 در شهر احداث شد. نام نخست این خیابان پهلوی بود که پس از انقلاب به امام خمینی تغییر یافت. خمینی شهر تا زمان قاجاریه به صورت ده بوده و به وسیله یک محور با اصفهان ارتباط داشته است. در سال 1310 شهرداری خمینی شهر تأسیس گردیده است. تا سال 1345 خمینی- شهر شامل سه روستای ورنوسفاداران، خوزان و فروشان بوده که پس از این تاریخ روستاهای اسفریز و اندوان نیز جزء محدوده شهر قرار گرفته و در سال 1372 ضمن توسعه بخش اعظم شهر به سمت اراضی بایر شمال و شمال غرب (شهرک منظریه و هفتصد دستگاه)، روستاهای هرستان، آدریان، محمودآباد، جوی آباد و وازیچه (شهرک نبوی) به محدوده شهر الحاق گشته‌اند. در سال 1373 نیز روستای دستگردقداره در شمال شرق به محدوده شهر پیوسته است. شایان ذکر است برخی از این روستاها، هسته‌های سکونتی کهن محدوده بوده و قدمت برخی از آنها با سه هسته اولیه تشکیل دهنده شهر برابر است. نقشه شماره 2-31 توسعه ادواری خمینی شهر را نشان می‌دهد.

نقشه شماره 1-31: عکس هوایی از سه روستای ورنوسفاداران، خوزان و فروشان

نقشه شماره 2-31: توسعه ادواری خمینی شهر

2-3 - خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی شهر

شهر به عنوان بزرگترین مکان جغرافیایی که تجمعات انسانی و فعالیت‌های مربوط به آن را در خود جای داده است، بر روی یک پهنه یا مکان جغرافیایی شکل گرفته است که ارتباط تنگاتنگی را بین نقش و هویت عملکردی شهر با ویژگی‌های سرزمینی استقرار یافته بر روی آن را نشان می‌دهد. لذا در بررسی‌های جغرافیایی کشف این روابط و مکانیسم‌های مورد عمل آن در سیر تاریخی روند شکل‌گیری و توسعه شهر و همچنین در تعیین روندهای آتی پیش‌رو بسیار مهم و حائز اهمیت است. در این بررسی‌ها با توجه به اهداف در نظر گرفته شده برای طرح‌های جامع شهری مطالعات جغرافیایی و طبیعی شهر دنبال شده است.

الف) موقعیت و وسعت

شهر خمینی‌شهر به وسعت 176 کیلومترمربع در 51 درجه و 31 دقیقه طول جغرافیایی و 32 درجه و 42 دقیقه عرض جغرافیایی شمالی، در ارتفاع 1650 متری از سطح دریاهای آزاد واقع شده است.

ب) موقعیت نسبی

خمینی‌شهر در غرب شهر اصفهان و در امتداد بزرگترین محورهای مواصلاتی مرکز استان به سمت غرب از جمله شهرستان‌های نجف‌آباد، تیران و کرون و چادگان واقع شده است. وجود محورهای بزرگراهی در اطراف شهر و مجاورت آن با شهر اصفهان از سمت شرق و نیز شهر قدیمی درجه از سمت جنوب بر اهمیت موقعیت نسبی این شهر افزوده است.

رودخانه زاینده‌رود که شریان حیاتی استان اصفهان به شمار می‌رود قبل از ورود به شهر اصفهان از گوشه جنوب‌غربی خمینی‌شهر نیز عبور می‌کند. با آنکه رودخانه مزبور از قسمت‌های کوچکی از شهرستان عبور می‌کند، لیکن به دلیل انهار منشعب از آن و نقش مؤثر آن در آبیاری مزارع و باغات پیرامون شهر می‌توان گفت، رونق و آبادانی شهر تا حدود زیادی مرهون مجاورت با این رودخانه و نهرهای مهمی چون گاردرد و اصغرآباد است.

ج) تقسیمات کشوری

خمینی شهر مرکز شهرستان خمینی شهر و یکی از 23 شهرستان اصفهان است که با وسعتی در حدود 176 کیلومترمربع، کوچکترین شهرستان استان به شمار می‌رود. این شهرستان دارای یک بخش مرکزی و سه دهستان به نام‌های ماربین سفلی، ماربین علیا و ماربین وسطی است که به ترتیب سه مرکز دهستان به نام‌های دستگرد قداده، کوشک و قرطمان، مراکز دهستان‌های فوق است. شهرهای خمینی شهر، درچه و کوشک نیز از جمله نقاط شهری آن به شمار می‌روند. نقشه شماره 1-32 موقعیت شهرستان را در استان و تقسیمات داخلی شهرستان و موقعیت شهر را در سطح شهرستان نشان می‌دهد.

د) سیمای عمومی

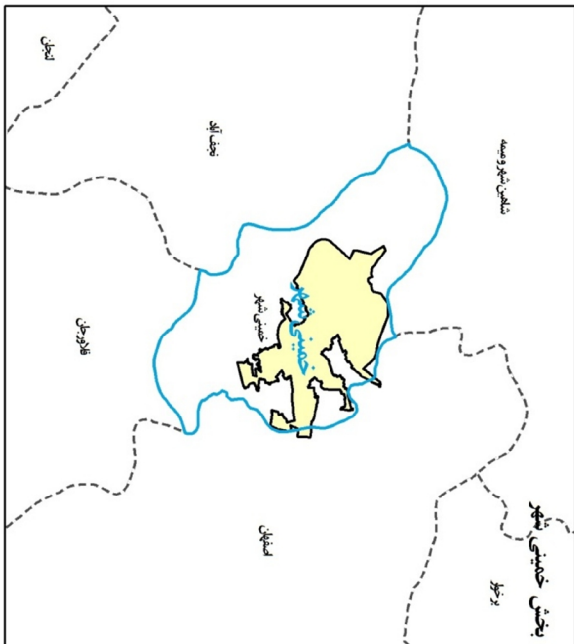
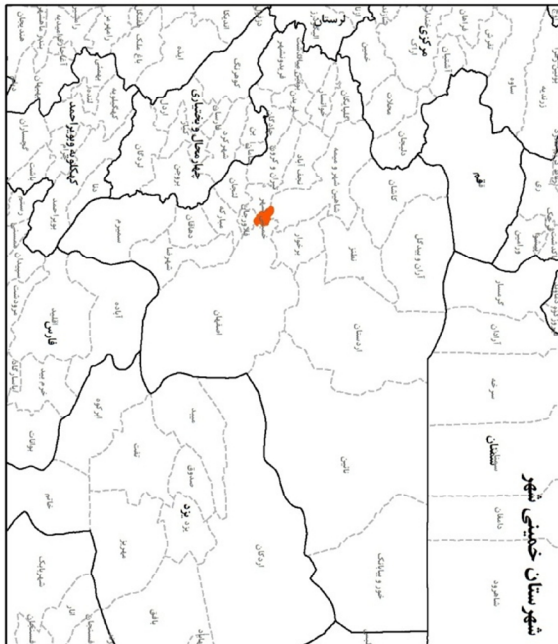
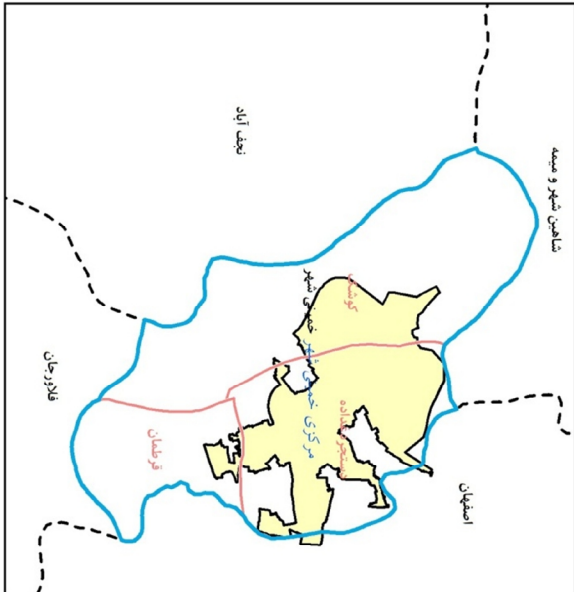
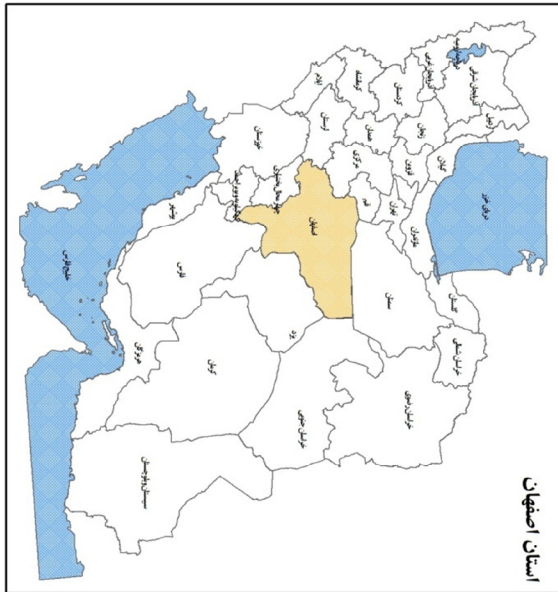
خمینی شهر به دلیل ویژگی‌های طبیعی و تراکم جمعیت و انبوهی سکونتگاه‌های انسانی، سیمای عمومی متنوع و تا نسبتاً شلوغی را از تراکم کاربری‌های انسان‌ساخت به نمایش می‌گذارد. تراکم شبکه‌های بزرگراهی و راه‌های اصلی و فرعی و شکل‌گیری فعالیت‌های صنعتی در حاشیه راه‌ها به انضمام شبکه‌های انتقال نیر و و کانال‌ها و انهار منشعب از زاینده‌رود که باغات و مزارع این شهرستان را آبیاری می‌سازد باعث انبوهی و تداخل فعالیت‌ها در قسمت‌های جنوبی و غربی شهر شده است. فعالیت‌های دامداری و مرغداری به صورت لکه‌های کوچک در میانه باغات و مزارع بر تنوع فعالیت‌های این قسمت افزوده‌اند.

از سمت شمال نیز اراضی بایر و کوهستانی و صخره‌های سنگی که در قسمت‌های پایین به صورت بوته‌زار نمایان شده‌اند، سیمای عمومی شهر و پیرامون آن را شکل بخشیده است. نقشه شماره 2-32 سیمای عمومی محدوده مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

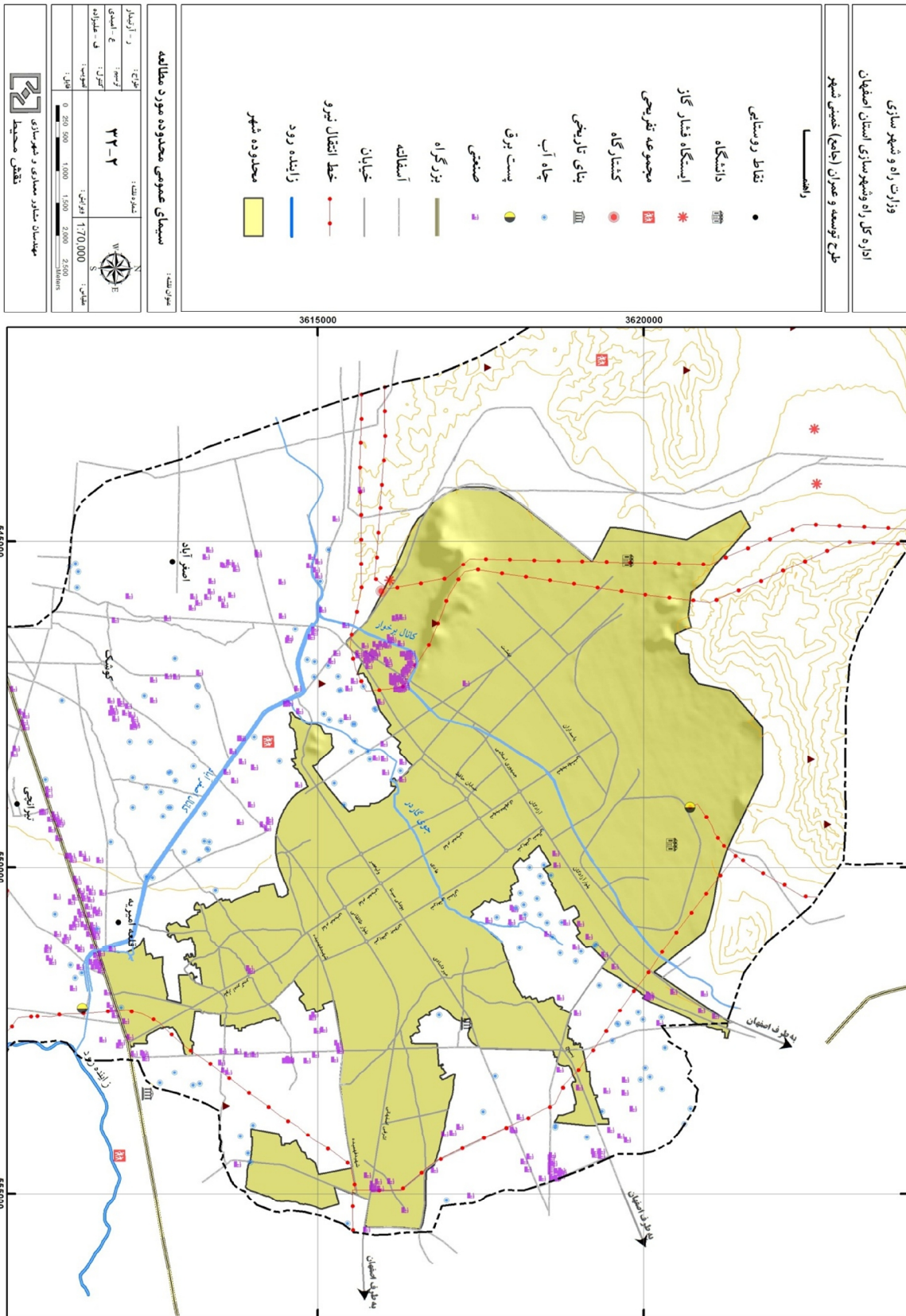
نقشه شماره 1-32: تقسیمات سیاسی

وزارت راه و شهر سازی	
اداره کل راه و شهرسازی استان اصفهان	
طرح توسعه و عمران (جامع) خمینی شهر	
واکنش	
[Blue Box]	مرز بخش
[White Box]	مرز استان
[Dashed Box]	مرز شهرستان
[Red Box]	مرز دهستان
[Yellow Box]	محدوده شهر

تقسیمات سیاسی	
مردم شماری:	۳۲-۱
تاریخ:	
مقیاس:	
مهندسان مشاور معماری و شهرسازی	

نقشه شماره 2-32: سیمای عمومی محدوده مورد مطالعه

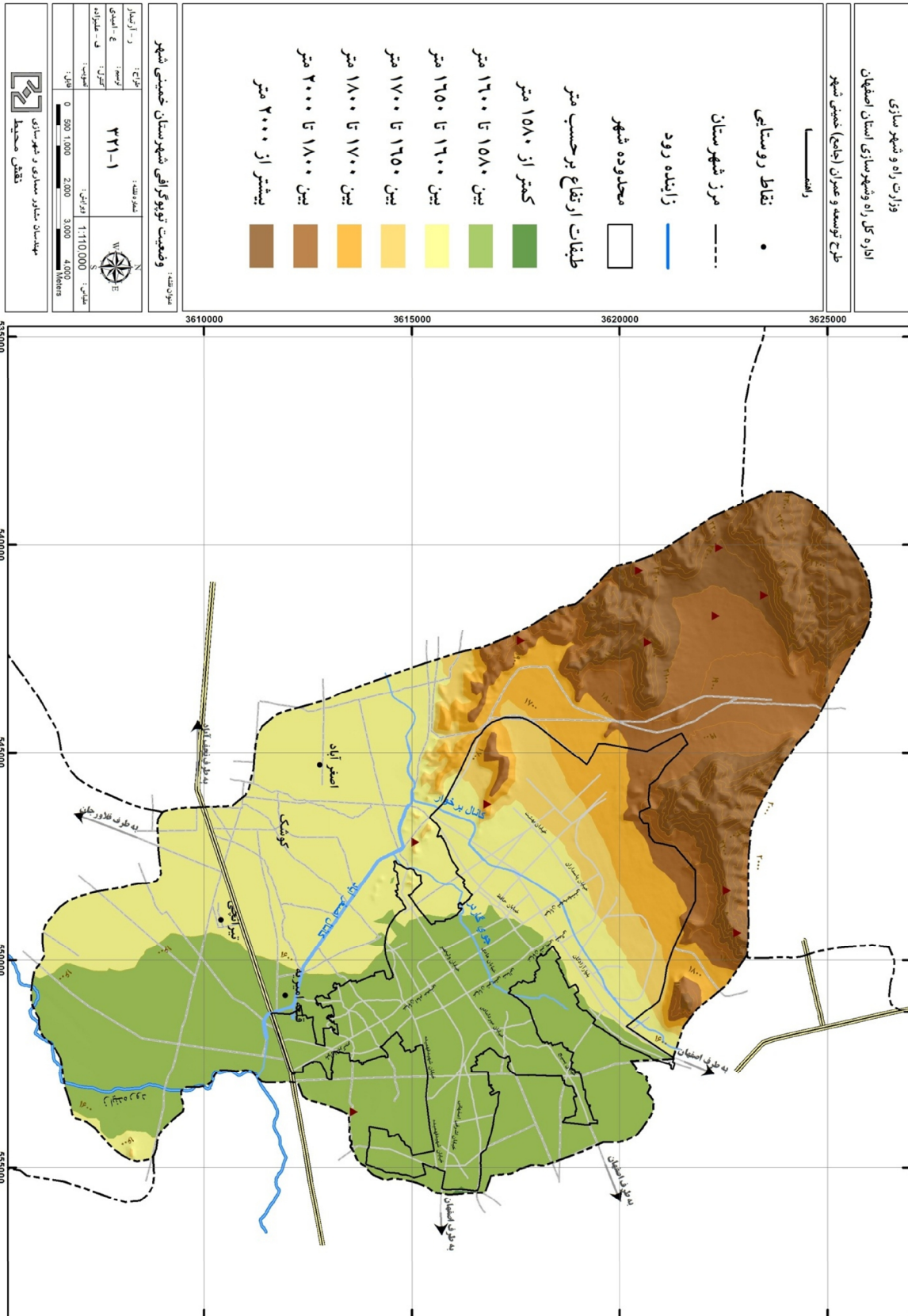
1-2-3 - وضع توپوگرافی، شیب‌های اصلی مؤثر در طرح و منطقه‌بندی آنها

1-2-1-1 - وضعیت کلی و عمومی توپوگرافی خمینی‌شهر و پیرامون

خمینی‌شهر سیمای توپوگرافی ساده‌ای دارد. این شهر به طور عمده بر روی اراضی هموار و آبرفتی قرار گرفته است. از سمت شمال و غرب یکسری ارتفاعات به صورت نعل اسبی شهر را دربرگرفته‌اند، ادامه این ارتفاعات به صورت یک رشته نازک و کم‌ارتفاع که تپه ماهورها و برجستگی‌های کوچکی را در سطح دشت بوجود آورده با روند شمال‌غرب به جنوب‌شرق تا کوه آتشگاه در جنوب‌شرقی شهر خمینی‌شهر امتداد می‌یابد. مرکز تفریحی بام سبز نیز بر روی همین ارتفاعات کوتاه و تپه ماهوری شکل گرفته و چشم‌انداز مناسبی را از محیط اطراف در معرض دید قرار می‌دهد. مجموعه ارتفاعات شمال و غرب شهر با توجه به اختلاف ارتفاع قابل ملاحظه نقش مهمی در محیط زیست شهر و شرایط خرده اقلیمی آن دارند که در ادامه به این ویژگی‌ها اشاره شده است. نقشه شماره 1-321 وضعیت توپوگرافی شهرستان خمینی‌شهر و موقعیت شهر را بر روی نقشه طبقات ارتفاعی نشان می‌دهد.

همچنانکه مشاهده می‌شود اختلاف ارتفاعی در حدود 750 متر بین پست‌ترین تا بلندترین نقاط این شهرستان کوچک وجود دارد. به طوری که قسمت‌های جنوب و جنوب‌شرقی شهر در حاشیه رودخانه زاینده‌رود در تراز ارتفاع 1580 متری قرار گرفته و ارتفاعات شمالی شهر از جمله کوه محمودآباد به ارتفاع 2321 متر و کوه سید محمد در ارتفاع 2200 متر و کوه صلات به ارتفاع 2245 متر در شمال دانشگاه صنعتی اصفهان با دیواره‌های سنگی و عریان به شهر مشرف هستند. از سمت غرب نیز کوه معروف لادر به ارتفاع 2306 متر و دیگر قله فرعی بر روی این رشته کوه شهر را از سمت غرب دربرگرفته‌اند. به جز عوارض کوهستانی و مرتفع فوق در سایر قسمت‌ها برجستگی توپوگرافیک عمده‌ای در منطقه وجود ندارد و ادامه رشته کوه لادر به صورت تپه ماهورهای نسبتاً گسسته و کم ارتفاع تا جنوب‌غرب شهر به پیش رفته است. مرکز تفریحی و گردشگری کوه لادور که در یک تنگه یا سیرک کارستی در غرب شهر به وجود آمده، حاصل فرآیندهای فرسایشی بر روی سنگ‌های آهکی این منطقه است که جاذبه اکوتوریستی مناسبی را در این ناحیه پدید آورده است.

نقشه شماره 1-321: وضعیت توپوگرافی شهرستان خمینی شهر

مرکز تفریحی بام سبز که ادامه کوه‌های گسسته این رشته کوه موسوم به دوشاخ هستند بر روی همین ارتفاعات و در تراز 1664 متری واقع شده است. به این ترتیب سیمای عمومی توپوگرافی شامل رشته کوه‌های آهکی و نسبتاً مرتفع در شمال و غرب شهر است که به صورت نعل اسبی و کاملاً بسته آن را دربر گرفته و شهر در دامن این ارتفاعات بر روی یک دشت هموار تا بستر جلگه زاینده‌رود گسترش یافته است. نقشه شماره 2-321 شماتیک ارتفاعات و رودخانه زاینده‌رود را در پیرامون این شهر نشان می‌دهد. با توجه به اینکه محدوده حوزه نفوذ شهر با تقسیمات کشوری شهرستان انطباق داشته و حریم شهر نیز قسمت‌های وسیعی از این محدوده را شامل می‌شود، لذا توزیع مساحت طبقات ارتفاع (توپوگرافی) در قالب هر دو محدوده به شرح جدول شماره 1-321 ارائه شده است.

جدول شماره 1-321: توزیع طبقات ارتفاع در حریم و محدوده شهر

محدوده شهر		حریم شهر		طبقات ارتفاعی (برحسب متر)
درصد	هکتار	درصد	هکتار	
0/01	1	0/02	2/7	کمتر از 1580 متر
43/8	2285	36/8	4199/1	1580-1600
23/8	1245	22/1	2522/9	1600-1650
14/2	745	8/1	925/7	1650-1700
12/4	649	11/3	1297/0	1700-1800
5/5	289	13/8	1581/0	1800-2000
0	0	7/6	875/0	بیشتر از 2000
100	5213	100	11404	مجموع

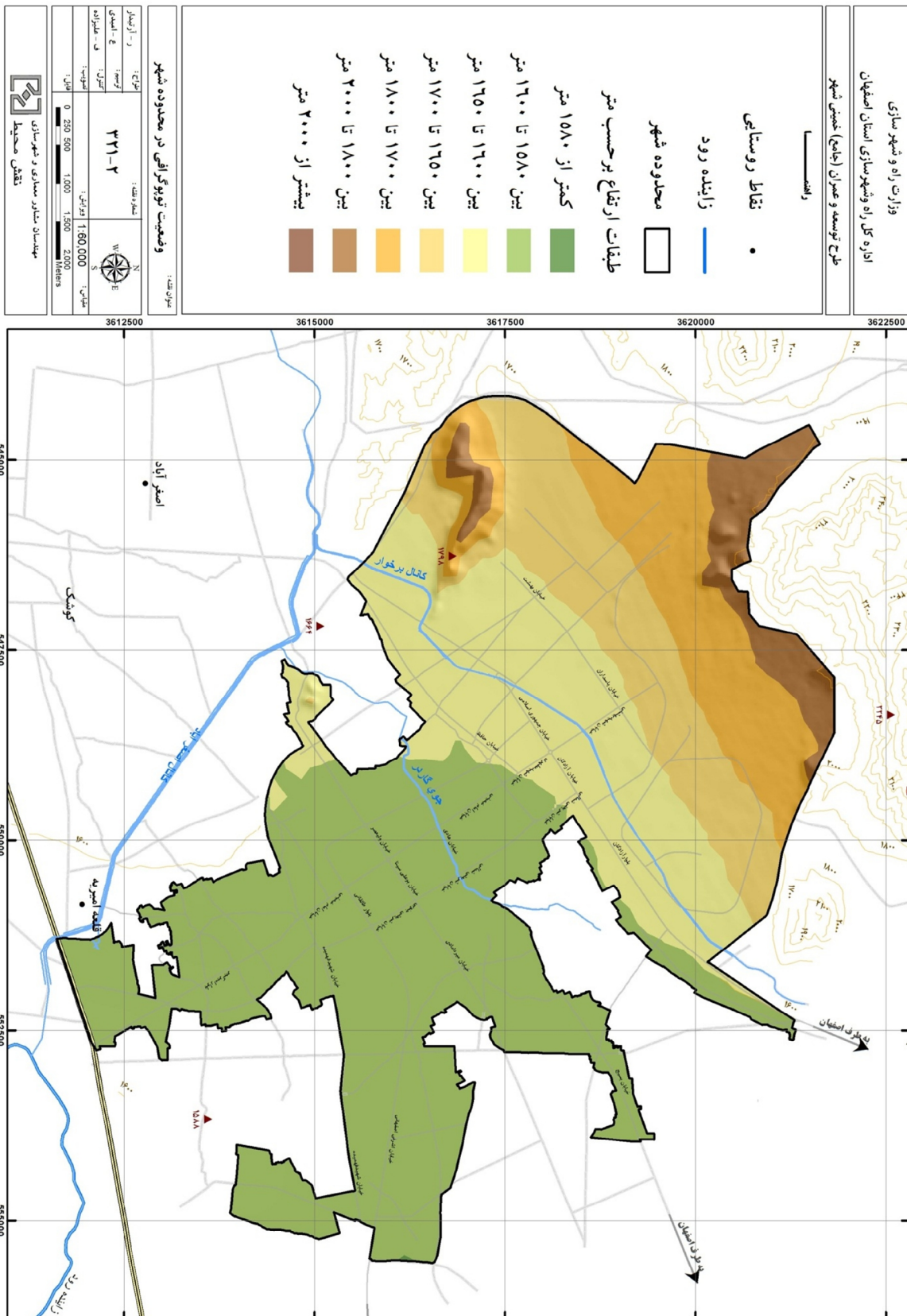
ماخذ: مطالعات مشاور

رشته ارتفاعات مزبور علاوه بر تأثیرات مناسب در گردشگری و ارائه چشم‌اندازهای زیبا از محدوده شهر و باغات انبوه در اطراف آن به لحاظ مسائل استراتژیکی و پدافند غیرعامل نیز حائز اهمیت بوده و می‌تواند به عنوان نقاط مناسب و امن در پدافند غیرعامل شهر عمل نماید.

2-1-2-3 - بررسی وضعیت توپوگرافی در محدوده شهر خمینی شهر

در قسمت پیشین وضعیت توپوگرافی براساس نقشه‌های 1:25000 مورد بررسی قرار گرفته است، به طوری که علاوه بر محدوده شهر، حریم آن را نیز شامل شده و با توجه به حوزه نفوذ تعیین شده برای آن تمام سطح شهرستان مورد بررسی قرار گرفته است. اینک با استفاده از نقشه‌های پایه 1:2000، وضعیت توپوگرافی شهر در محدوده‌های مصوب طرح جامع و طرح تفصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در مراحل آتی به عنوان یک لایه اطلاعاتی مهم در تعیین جهات مناسب توسعه از آن استفاده می‌گردد.

نقشه شماره 2-321: توپوگرافی در محدوده شهر

3-1-2-3 - بررسی وضعیت شیب

وضعیت شیب در محدوده خمینی شهر و پیرامون آن به تبعیت از وضعیت مورفولوژیکی و سیمای توپوگرافی منطقه شامل دو گروه اراضی هموار یا کم شیب و اراضی کاملاً ناهموار و پرشیب است. این وضعیت ناشی از استقرار شهر در پهنه دشت و مجاورت آن با دامنه‌های صخره‌ای و پرتگاهی رشته ارتفاعات واقع در شمال و غرب منطقه است که با توجه به ساختار چینه‌شناسی و آهک‌های صخره‌ساز، اراضی کاملاً ناهموار با شیب بسیار تند و پرتگاه‌های مهیب را به وجود آورده‌اند. نقشه شماره 3-321 پراکنش سطوح مختلف شیب در سطح شهرستان و محدوده خمینی شهر را نشان می‌دهد.

همچنانکه مشاهده می‌شود، بخش‌های وسیعی از شهرستان در تیپ اراضی هموار و کم شیب قرار دارند، که شامل دشت‌ها و اراضی سیلاب دشتی پیرامون زاینده‌رود هستند. این تیپ اراضی به دلیل مساعدت‌های طبیعی در جذب جمعیت و استقرار انواع فعالیت‌های انسانی، عرصه‌های مترامکی از کاربری‌های متنوع صنعتی، خدماتی، کشاورزی و زراعی را شامل شده‌اند. در حال حاضر اراضی بایر و یا فاقد کاربری بر روی این پهنه‌ها مشاهده نمی‌شود، در واقع تمامی اراضی با سطوح شیب کمتر از 12 درصد دارای کاربری هستند.

اراضی نیمه هموار در این شهرستان گسترش کمی داشته و قسمت‌هایی از دامنه‌های پایینی کوهستان و در محل اتصال کوه به دشت، اراضی واریزه‌ای رأس مخروط‌افکنه‌ها و کوهپایه‌های پرشیب به صورت تپه ماهورها یا دامنه‌های منظم و شیب‌دار مشاهده می‌شود که در گروه اراضی نیمه هموار قرار می‌گیرند. این تیپ از اراضی نیز در وضع موجود عرصه دست‌اندازی و تغییرات شدید کاربری هستند و عمدتاً از وضعیت بایر یا مرتعی به سایر کاربری‌های انسان‌ساخت در حال تغییر هستند. علیرغم اینکه این تیپ اراضی وسعت چندانی در محدوده مورد مطالعه ندارند، اما از حیث ویژگی‌های طبیعی و محیطی حائز اهمیت فراوان بوده و به ویژه به دلیل آنکه در زمره اولین گروه از اراضی هستند که در معرض تغییرات کاربری قرار می‌گیرند و در مطالعات میدانی و بازدیدهای انجام شده و همچنین انعکاس کاربری‌ها بر روی نقشه‌های شیب چنین می‌نماید که این اراضی در آینده نه چندان دور به شدت دچار تغییرات کاربری خواهند شد، لذا لازم است با دقت و ملاحظه بیشتری مطالعه شده و در خصوص تعیین کاربری‌های بهینه بر روی این اراضی تصمیمات و نظرات کارشناسی و فنی نیز دخالت داده شود. در مجموع حدود 1635 هکتار از اراضی این شهرستان که 8 درصد از کل مساحت آن را شامل می‌شوند در تیپ اراضی نیمه هموار جای می‌گیرد که به صورت لکه‌های کوچک و پراکنده‌ای در نوار شمالی و غربی شهر نمایان هستند.

اراضی با سطوح شیب بالاتر از 30 درصد در تیپ اراضی کاملاً ناهموار و پرشیب قرار می‌-

گیرند که در محدوده ارتفاعات و رشته‌های کوهستانی این محدوده در نواحی مرتفع مشاهده می‌شوند. این گروه از اراضی نیز از گسترش قابل توجهی برخوردارند و در حال حاضر نیز عمدتاً بایر و یا به صورت مراتع کم تراکم هستند و فاقد کاربری‌های انسانی هستند. با این حال قسمت‌هایی از این اراضی به دلیل اهمیت در گردشگری و آبخیزداری و همچنین ایجاد چشم‌اندازهای مناسب مورد استفاده قرار گرفته‌اند. مجموعه تفریحی چشمه لادر و آبشار آن و نیز مرکز تفریحی بام سبز از جمله این نواحی به شمار می‌روند.

جدول شماره 2-321 توزیع مساحت سطوح شیب در سطح شهرستان خمینی شهر را نشان

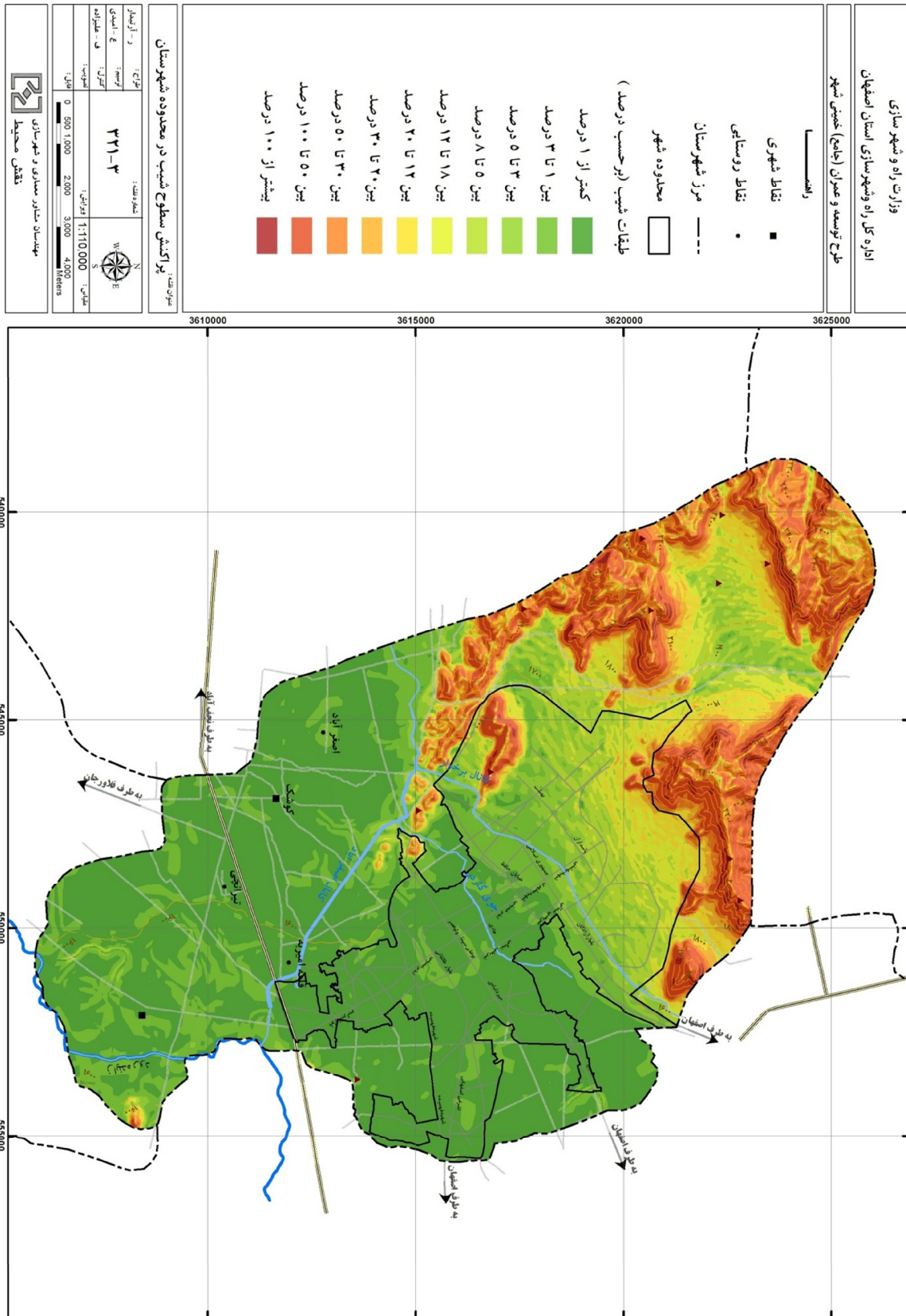
می‌دهد.

جدول شماره 2-321: مساحت سطوح شیب در سطح شهرستان خمینی شهر

مساحت (کل شهرستان)		طبقات شیب (بر حسب درصد)
درصد	هکتار	
41/9	7898/8	کمتر از 1
15/1	2849/4	1-3
5/9	1123/6	3-5
6/9	1309/3	5-8
5	943/1	8-12
5	950/1	12-20
3/6	685/7	20-30
6/3	1194/7	30-50
10	1885/8	50-100
100	18841	مجموع

ماخذ: مطالعات مشاور

نقشه شماره 3-321: پراکنش سطوح مختلف شیب در سطح شهرستان و محدوده خمینی شهر

4-1-2-3- بررسی وضعیت شیب در محدوده شهر

پراکنش سطوح شیب در محدوده شهر و براساس نقشه‌های پایه 1:2000 که از دقت کافی نیز برخوردارند، حاکی از هموار بودن سطح زمین و وجود شیب‌های ملایم در سطح وسیعی از شهر است. جهت عمومی شیب از شمال به سمت جنوب و جنوب‌شرقی است و تنها پیش‌آمدگی ارتفاعات از سمت غرب مانند کوه گوگون و کوه دوشاخ، اراضی تپه ماهوری و بیرون‌زدگی‌های سنگی را در حاشیه شهر به نمایش گذاشته‌اند که به عنوان محدودیت‌های شیب و توپوگرافی در نظر گرفته شده است. همچنین از سمت شمال اراضی واقع در شمال دانشگاه صنعتی اصفهان و نیز دانشگاه پیام نور با محدودیت توپوگرافی مواجه بوده و اراضی پرشیب با تراکم شبکه‌های آبراهه‌ای محدودیت‌هایی را جهت توسعه موجب شده‌اند. نقشه شماره 321-4 پراکنش سطوح شیب در محدوده شهر را نشان می‌دهد.

همچنانکه مشاهده می‌شود قسمت‌های وسیعی از پهنه شهر در تپه اراضی هموار و کم شیب قرار گرفته و در حدود 2977 هکتار از مساحت شهر که 57 درصد از کل آن است در طبقات شیب کمتر از 3 درصد قرار می‌گیرند. با حرکت از شمال شهر به سمت جنوب از میزان شیب کاسته شده و به طوری که قسمت‌های مرکزی و جنوبی شهر کاملاً هموار و بسیار کم شیب هستند. مجدداً در قسمت‌های جنوبی شهر موقعیت تپه تاریخی آتشفشان (قلعه پریشان) محدودیت‌هایی را به لحاظ شیب و همچنین حریم آثار فرهنگی و تاریخی به وجود آورده است (جدول شماره 3-321).

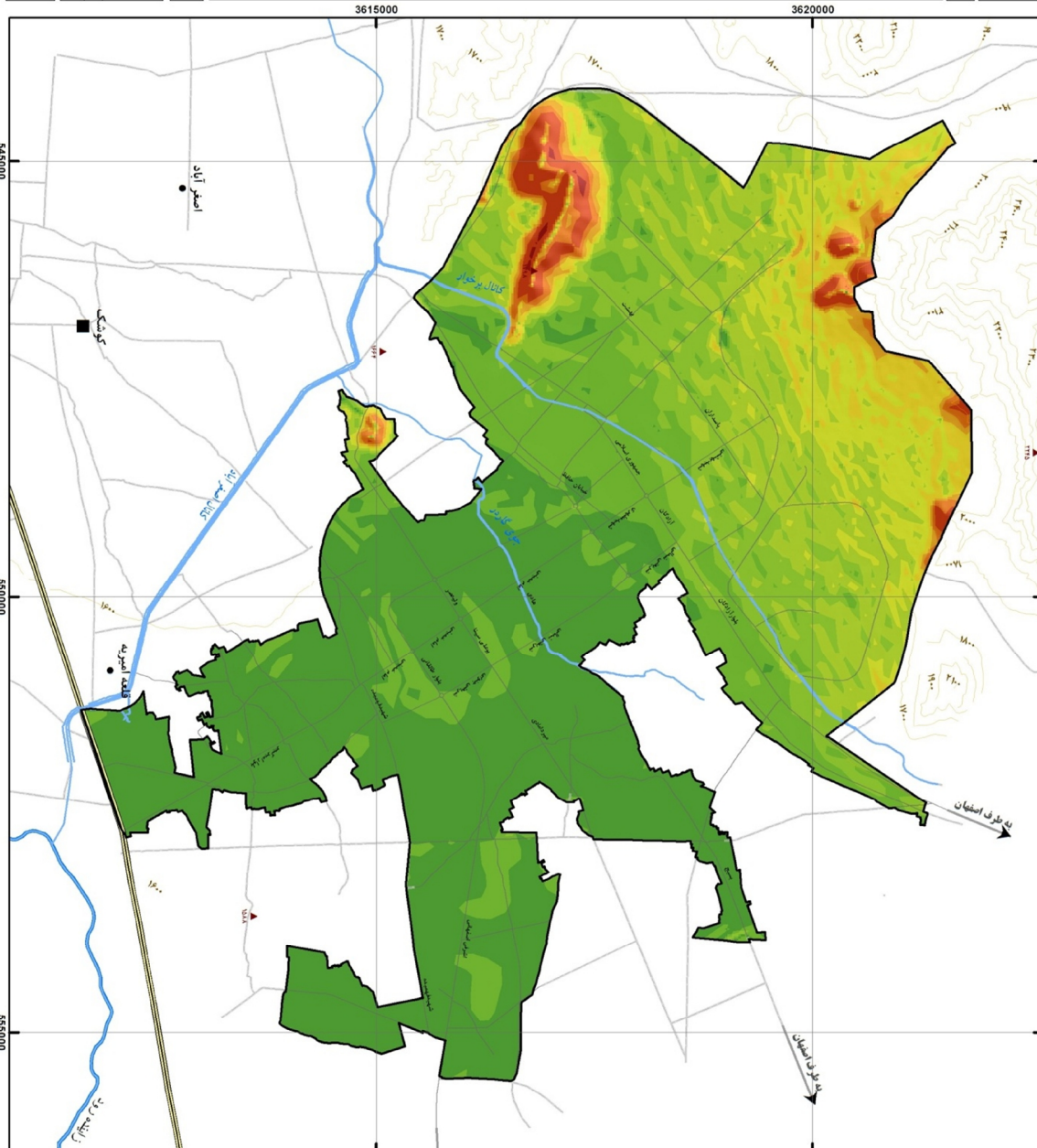
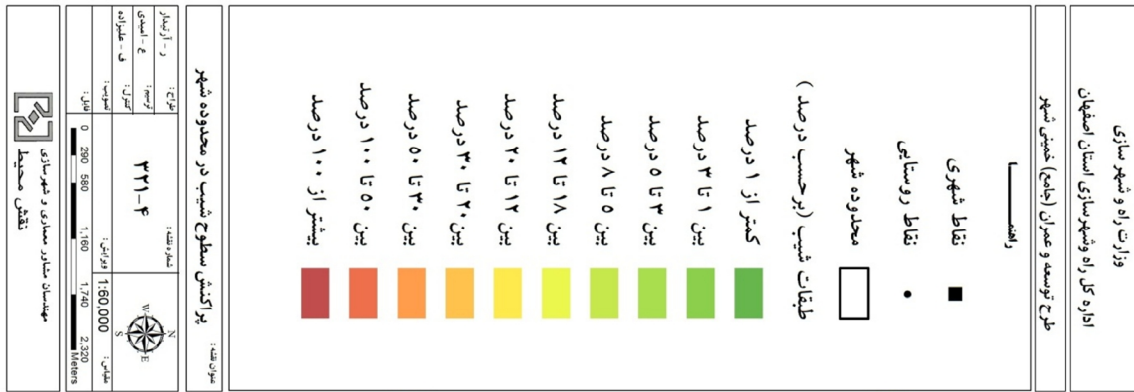
جدول شماره 3-321: توزیع مساحت سطوح مختلف شیب در حریم و محدوده خمینی شهر

محدوده شهر		حریم شهر		طبقات شیب (برحسب درصد)
درصد	هکتار	درصد	هکتار	
39/4	2055	38	4393/9	کمتر از 1
17/7	924	13	1533/1	1-3
12/9	676	8	963/9	3-5
12/9	675	10	1148/5	5-8
7/4	390	6/8	776/8	8-12
4/4	234	5/9	680/7	12-20
1/4	74	3/4	389/7	20-30
1/5	82	4/9	561/8	30-50
1/9	103	8/3	955	50-100
100	5213	100	11404	مجموع

ماخذ: مطالعات مشاور

با آنکه شهر به لحاظ وضعیت شیب فاقد محدودیت چندانی است و بیشتر گستره‌های آن به عنوان اراضی هموار و فاقد عارضه قابلیت مناسبی جهت ایجاد کاربری‌های مصنوع و انسان‌ساخت دارند، اما از سمت غرب و شمال و در خارج از محدوده شهر بلافاصله ارتفاعات و دامنه‌های پرشیب امکان توسعه از این جهات را با محدودیت جدی مواجه ساخته‌اند.

نقشه شماره 4-321: پراکنش سطوح شیب در محدوده شهر

5-1-2-3 - سایر عوامل جغرافیایی محدود کننده توسعه شهر

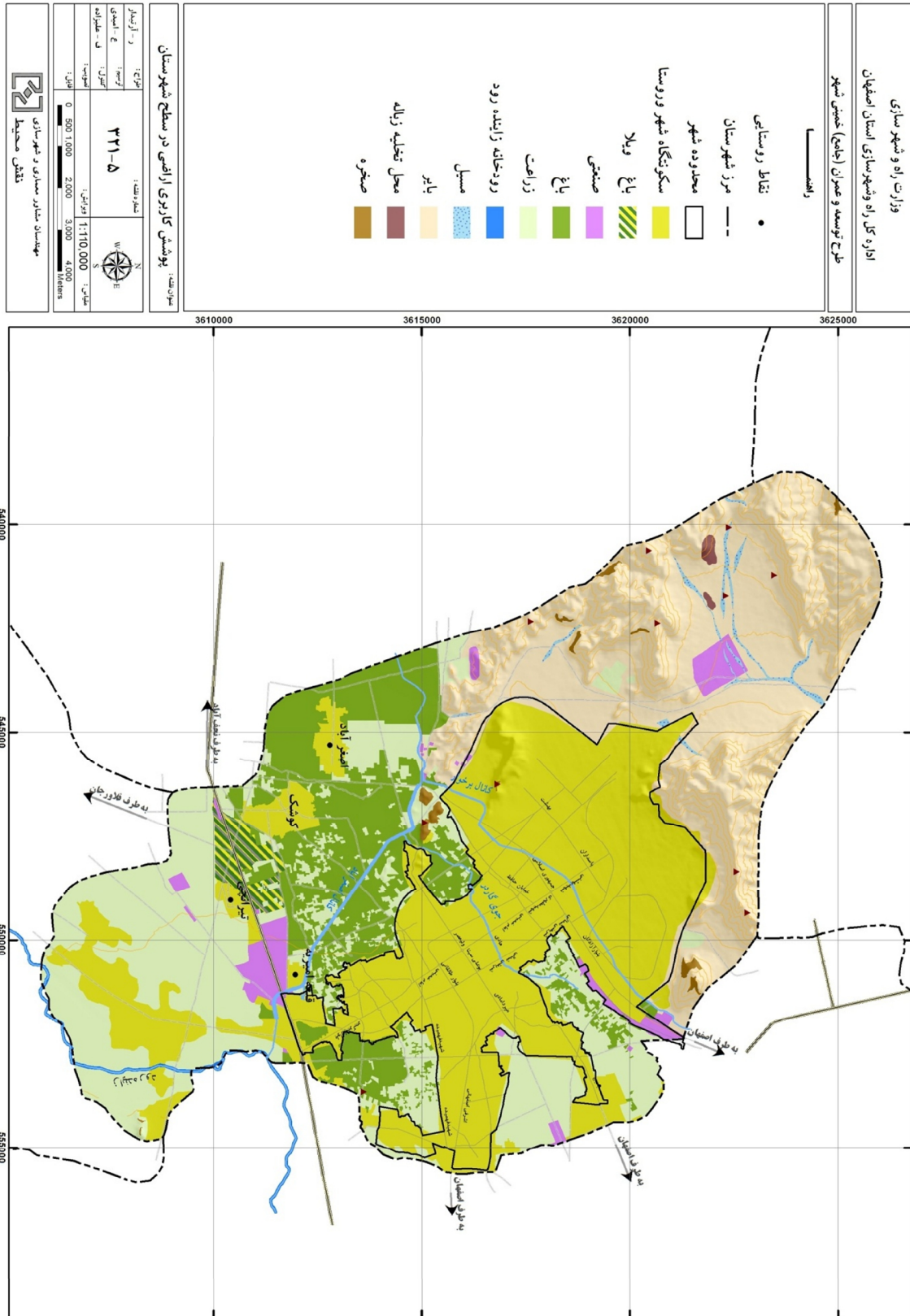
به جز عوامل جغرافیایی برشمرده شده در مباحث پیشین (شیب و توپوگرافی) که از مهمترین عوامل جغرافیایی در تعیین توان‌ها و تنگناهای توسعه فیزیکی شهر محسوب می‌شوند، عوامل دیگری از قبیل گسل‌ها و رودخانه‌ها، سفره‌های آب زیرزمینی و... نیز در تعیین وضعیت فعلی شهر و چگونگی روند توسعه آن در مراحل آتی نیز تأثیرگذار هستند. این قبیل مسائل نیز در مباحث مربوط به خود در شماره بندهای پسین این گزارش آورده شده است.

با این حال مسائل توسعه شهر و تعیین عوامل محدود کننده آن به مسائل طبیعی و محیطی و دیگر مسائل انسانی متعددی مربوط می‌شود که در مطالعات جغرافیایی مهمترین آنها مسائل مربوط به نواحی چهارگانه سازمان حفاظت محیط زیست و نوع کاربری‌های پیرامون شهر به ویژه اراضی زراعی و باغی و نیز لحاظ داشتن حرایم مربوط به منابع آبی و شبکه‌های زهکشی، کانال‌ها و مسائلی از این قبیل است. بر این اساس نقشه پوشش کاربری اراضی در وضع موجود تهیه شده و تمامی پهنه‌های واقع در شهرستان از حیث نوع کاربری در حال حاضر مشخص شده‌اند. همچنین با استعلام از اداره حفاظت محیط زیست استان که استثنأ در شهرستان خمینی شهر اداره محیط زیست وجود نداشته و تحت نظارت اداره کل استان است، محدوده‌های حفاظت شده همراه با نقشه‌های مربوط به این گزارش افزوده شده‌اند.

نقشه شماره 5-321 پوشش کاربری اراضی در سطح شهرستان خمینی شهر را نشان می‌دهد.

همچنانکه بر روی نقشه نیز مشاهده می‌شود، پوشش کاربری اراضی در محدوده پیرامون شهر شامل گستره‌های وسیعی از اراضی زراعی کشاورزی و باغات است از سمت جنوب و جنوب-غرب و قسمت‌هایی از شرق و جنوب‌شرقی شهر را دربر گرفته‌اند. این اراضی کاملاً به صورت آبی کشت و کار می‌شوند و جزو مرغوب‌ترین و مناسب‌ترین اراضی در سطح این شهرستان مطرح‌اند که به عنوان یکی از محدودیت‌های اصلی در توسعه شهر در مراحل آتی لحاظ می‌گردد. به جز اراضی زراعی موجود، کانال‌های آبیاری و شبکه انهار موجود در شهر و پیرامون آن با توجه به رعایت حفظ حرایم آنها از دیگر عوارض محدود کننده به شمار می‌روند.

نقشه شماره 5-321: پوشش کاربری اراضی در سطح شهرستان خمینی شهر

لازم به ذکر است که بر روی نقشه پوشش کاربری پهنه‌های قابل اهمیت دیگری همچون نواحی صنعتی و کارگاهی، دامداری‌ها و خطوط انتقال نیرو و جاده‌ها نیز مشخص شده‌اند که هر یک بنابر موقعیت خود محدودیت‌هایی را جهت توسعه به وجود آورده و بعضاً با ایجاد معضلات زیست محیطی و مشکلات ناشی از آلودگی صنایع، محیط مورد مطالعه را با مخاطراتی مواجه ساخته‌اند. جدول شماره 4-321 توزیع مساحت پهنه‌های واجد کاربری در محدوده شهرستان را نشان می‌دهد.

جدول شماره 4-321: توزیع مساحت پهنه‌های واجد کاربری در محدوده

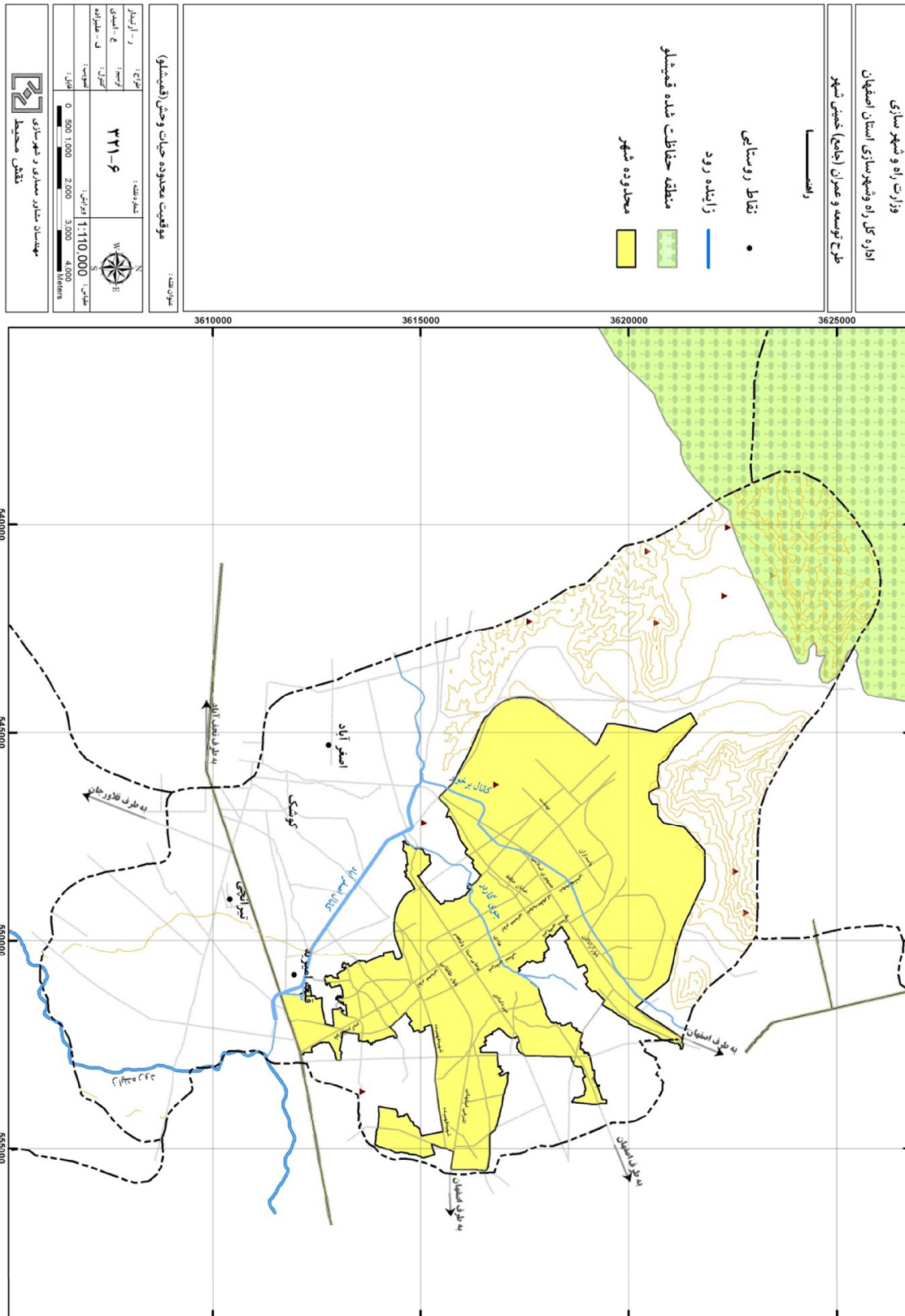
مساحت در محدوده شهرستان		کاربری	ردیف
درصد	هکتار		
20/2	3820	زراعت	1
12/6	2374	باغ	2
12/3	2332	بوته‌زار	3
0/6	131	رودخانه و مسیل	4
36/0	6796	مسکونی	5
2/1	406	صنعتی	6
15/8	2986	بایر	7
100	18841	مجموع	

ماخذ: مطالعات مشاور

2- پارک ملی و پناهگاه حیات وحش قمیشلو

براساس استعلام از اداره حفاظت محیط زیست استان، قسمتی از نواحی شمالی شهر خمینی‌شهر در محدوده پارک ملی و پناهگاه حیات وحش قمیشلو قرار می‌گیرد. این پارک در شمال غرب شهرستان خمینی‌شهر قرار گرفته و از شرایط اکولوژیک منحصربفردی برخوردار است. تا آذر ماه سال 1388 مساحت این منطقه 85750 هکتار بوده که در این سال و همزمان با دور سوم سفرهای استانی هیات دولت وقت، حدود 28000 هکتار از اراضی مجاور پناهگاه که منطقه شکار ممنوع بود به پناهگاه حیات وحش ارتقاء یافت و به پناهگاه حیات وحش قمیشلو ملحق شد. نقشه شماره 6-321 موقعیت محدوده حیات وحش را در شمال غرب شهرستان خمینی‌شهر نشان می‌دهد.

نقشه شماره 6-321: موقعیت محدوده حیات وحش در شمال غرب شهرستان خمینی شهر

2-2-3 - مطالعات کلی زمین‌شناسی (جنس خاک، زلزله، آبهای زیرزمینی و غیره)

1-2-2-3 - زمین‌شناسی

برای مطالعه وضعیت زمین‌شناسی و تکتونیک محدوده مورد مطالعه، از مطالعات انجام شده توسط سازمان زمین‌شناسی کشور و گزارش‌ها و نقشه‌های منتشر شده توسط این سازمان استفاده شده است. اطلاعات پایه عمدتاً از نقشه چهارگوش اصفهان به مقیاس 1:250000 که توسط سازمان زمین‌شناسی تهیه گردیده استخراج شده و مورد استفاده قرار گرفته است.

محدوده مطالعاتی از نظر تقسیمات زمین‌شناسی در زون سنندج - سیرجان قرار گرفته است که در جهت شمال غرب به جنوب شرق کشیده شده است. این زون در تقسیمات و مطالعات مختلف زمین‌شناسی با نام‌های اسفندقه - مریوان و واحد دگرگونی ایران نیز معرفی شده است. زون سنندج - سیرجان ویژگی‌های مخصوص به خود را دارد و بهترین مقطع تیپ آن در اطراف رودخانه زاینده‌رود از باغ بهادران به طرف منطقه سامان رخنمون یافته است که عمدتاً شامل شیل و سنگ‌های دگرگونه شیت، گنیس و سنگ‌های متامورف می‌باشد. قاعدتاً این زون باید در امتداد همین روند خود تمام بستر شهرستان‌های لنجان، مبارکه و قسمتی از شهرضا را بپوشاند ولی از قسمت نیمه جنوبی رودخانه زاینده‌رود یعنی از شهر چرمهین به طرف مبارکه هیچ رخنمونی از آن ظاهر نشده است.

زون سنندج - سیرجان از سمت شمال غرب به واحد ایران مرکزی با ویژگی‌های متفاوت اتصال پیدا می‌کند. مرز حدفاصل زون سنندج - سیرجان و ایران مرکزی به طور مشخص بر روی محور کوه‌های عمدتاً آهکی کلاه قاضی، ایران کوه (شاه کوه) به طرف کوه پنجمی و کوه‌های شمال نجف‌آباد و در یک روند شمال غربی - جنوب شرقی قرار دارد. از این محور به طرف شرق سیستم حوضه رسوبی سازندها تغییر کرده و حتی ماهیت رسوبها نیز متفاوت با غرب می‌باشد.

به طور کلی از خطوط اساسی منظر ناهمواری در قلمرو کمربند سنندج - سیرجان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- منظر عمومی کوه‌ها در قلمرو شیست‌های ژوراسیک به شکل کوه‌های کم ارتفاع گنبدی شکل با یال‌های مدور می‌باشد.
- هر جا شیست‌های ژوراسیک در سطح نمایان شده‌اند، زمینه مساعدی جهت تشکیل دشت سر (گلاسی) فراهم شده و توسعه دشت سرها نیز موجب جدایی ظاهری کوه‌ها شده است.
- عملکرد غسل‌های طولی، ساختمان فرازمین و فروزمین فراوانی بوجود آورده‌اند. به نحوی که در اطراف محدوده مطالعاتی اغلب کوه‌ها به صورت هورست و چاله‌ها به شکل گرابن می‌باشند.
- در ادامه ابتدا وضعیت چینه‌شناسی لایه‌های رسوبی و سازنده محدوده خمینی‌شهر را به

ترتیب از قدیم به جدید تشریح نموده و سپس وضعیت تکتونیک منطقه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

2-2-2-3 - چینه‌شناسی

در محدوده مطالعاتی خمینی‌شهر رخنمون‌های محدود و عمدتاً متعلق به دوران دوم به خصوص دوره کرتاسه و رسوبات عهد حاضر (کواترنر) گسترش یافته است. این منطقه از نظر مطالعات چینه‌شناسی یک ناحیه تیپ برای مطالعه کرتاسه بخصوص کرتاسه بالا می‌باشد. سنگ‌های آهکی ضخیم لایه اوربیتولین‌دار و آمونیت‌دار نیز معرف این است.

۵ دوران دوم

• دوره تریاس

واحد Tn: شیل‌های خاکستری تیره که دربرگیرنده لنزهایی از آهک (حاوی مرجان) و همچنین ماسه سنگ بوده که می‌توان آن را هم‌تراز سازند نایبند ذکر نمود. پراکندگی این واحد بسیار جالب بوده و بیشترین رخنمون این واحد در اطراف کوه سید محمد و اطراف دانشگاه صنعتی اصفهان بخصوص به طرف شمال و در مجاورت کوه، سلاو سارسفید می‌باشد. بلافاصله بعد از این واحد که از ضخامت نسبتاً زیادی برخوردار است، رسوبات کرتاسه زیرین شامل آلبنگلومرای قاعده و دولومیت که یک لایه کلیدی (Keybed) در این ناحیه است، شروع می‌شود. در جنوب‌شرقی منطقه (کوه دنبه) کرتاسه زیرین روی شیل‌های لیاس قرار می‌گیرد. فاصله بین این دو قسمت آنچنان نیست که بتوان آن را نسبت به دو حوضه رسوبی مجزا در نظر گرفت که شرایط متفاوتی بر آنها حاکم بوده و یک قسمت تحت تأثیر فرسایش قرار داشته و قسمت دیگر در شرایط حوضه رسوبی بوده است. مگر اینکه از نظر تکتونیک‌کی دارای شرایط متفاوتی بوده باشند.

• دوره ژوراسیک

واحدهای رسوبی دوره ژوراسیک در محدوده مطالعاتی از گسترش خیلی محدودی برخوردار است و تنها واحد J در این محدوده مشاهده می‌شود. واحد J: آخرین واحد از رسوبات ژوراسیک که به شیل‌های زیتونی رنگ لیاس معروف می‌باشد و بیشترین رخنمون و گسترش سطحی را دارد. سنگ‌های تشکیل دهنده این واحد عمدتاً عبارتند از شیل که دربرگیرنده فسیل آمونیت و همچنین لایه‌هایی از آتشفشان می‌باشد. کل رسوبات ژوراسیک که عمدتاً در اشکوب لیاسی قرار گرفته‌اند دارای ضخامت بین 1500 تا 1600 متر رسوب را بوجود آورده است.

• دوره کرتاسه

سازندهای کرتاسه در بیشتر جاها با آهک‌های اوربیتولین‌دار و با دگر شیبی زاویه‌ای که حاکی از حرکات سیم‌زین پایانی و موجب چین‌خوردگی رسوبات ژوراسیک زیرین و میانی گردیده است، بر روی رخساره‌های شیلی و ماسه سنگ لیاس تا دوگر قرار می‌گیرد. در بعضی قسمت‌ها رسوبات ژوراسیک به طور ممتد و تدریجی به رسوبات کرتاسه می‌رسد (مانند نواحی اطراف شهر تیران در غرب خمینی‌شهر). به طور کلی واحدهای رخساره‌ای تشکیل دهنده کرتاسه در محدوده خمینی‌شهر دو واحد 2K و 4K می‌باشد که شرح این دو واحد آورده می‌شود.

- واحد 2K: این واحد که در اکثر جاها به عنوان یک لایه کلیدی عمل می‌نماید و برای شناسایی شروع کرتاسه زیرین به کار می‌رود، از کنگلومرای قرمز و ماسه سنگ همراه با لایه دولومیت ماسه‌ای زردرنگ در بالا تشکیل شده است که در بعضی جاها به صورت محلی لایه‌ای از دولومیت را نیز دربرمی‌گیرد.

- گسترش این واحد عمدتاً در ارتفاعات شمال و شمال‌شرق خمینی‌شهر مشاهده می‌شود و به صورت پهنه باریکی رسوبات تریاس را از رسوبات کرتاسه قدیمی جدا کرده است. با این حال در قسمت‌هایی به دلیل نبود چینه‌ای دوره تریاس، مستقیماً با رسوبات عهد حاضر در تقابل قرار گرفته است.

- واحد 4K: این واحد که در مقایسه با واحدهای قدیمی‌تر از گسترش و پراکنش بیشتری برخوردار است شامل سنگ آهک خاکستری رنگ می‌باشد که دارای فسیل-های اوربیتولین‌دار و آمونیت بوده و بیشترین رخنمون سنگهای کرتاسه را به خود اختصاص داده است. این واحد با توجه به سختی و مقاومت نسبی در برابر فرسایش ارتفاعات شمال و شمال‌شرق خمینی‌شهر (کوه‌های سلا، سارسفید، تخت رستم، اندور، ابوجه و محمودآباد) را به وجود آورده است.

۵ دوران سوم

شواهد و رسوبات دوران سوم در مقایسه با دوران دوم که بیشترین رخنمون را دارد، قابل مقایسه نیست و وسعت پراکنش آن نیز بسیار محدود بوده و در قسمت جنوب‌شرقی محدوده مطالعاتی مشاهده می‌شود. رخنمون‌های دوران سوم بیش از یک واحد رسوبی نبوده که در زیر آورده می‌شود.

- واحد OM: این واحد که در الیگومیوسن رسوب نموده شامل رسوبات آهکی که در بعضی قسمت‌ها لایه‌های آهکی کریستالین و در لایه‌های دیگر به صورت آهک مارنی می‌باشد، دارای فسیل‌های روزنه‌داران و فرامینیفرها و همچنین انواع خارپوست‌ها می‌باشند. گسترش این واحد به صورت آهک‌های ضخیم در جنوب‌شرق خمینی‌شهر در اطراف جاده ذوب آهن و روبروی زندان دستگرد رخنمون دارد.

۵ دوران چهارم

تغییر و تحول‌هایی که در طول این دوره صورت پذیرفته بسیار بااهمیت است. اگرچه این دوران از نظر زمانی در مقایسه با دوران‌های قبلی قابل مقایسه نیست ولی بارگذاری‌های حاصل از فعالیت‌های انسان، عمدتاً روی رسوبات عهد حاضر و یا دوران چهارم می‌باشد. بنابراین شناخت رسوبات این دوران بخصوص با توجه به شرایط مورفولوژی، وضعیت رودخانه‌ها و مسیل‌ها و شبکه جریان آب‌های زیرزمینی از اهمیت خاصی برخوردار است. بیشترین وسعت محدوده را رسوبات دوران چهارم (کواترنری) به خود اختصاص داده است. ضخامت رسوبگذاری در نقاط مختلف متفاوت بوده و بیشترین ضخامت رسوبات در اطراف رودخانه زاینده‌رود و به سمت چاله گاوخونی در جنوب‌شرق خمینی‌شهر مشاهده می‌شود. اکثر اراضی کشاورزی حاشیه زاینده‌رود در پهنه رسوبات سیلابی قرار دارند و با فاصله گرفتن از محور زاینده‌رود کیفیت خاک و حاصلخیزی آن به شدت افت می‌نماید. واحدهای رسوبی دوران چهارم عمدتاً از شرایط و وقایع اقلیمی و ژئومورفولوژی تأثیر پذیرفته و تشکیل شده‌اند. در محدوده مطالعاتی دو واحد Q^3 و $12A$ پراکنش دارد که به طور مختصر شرح داده می‌شود.

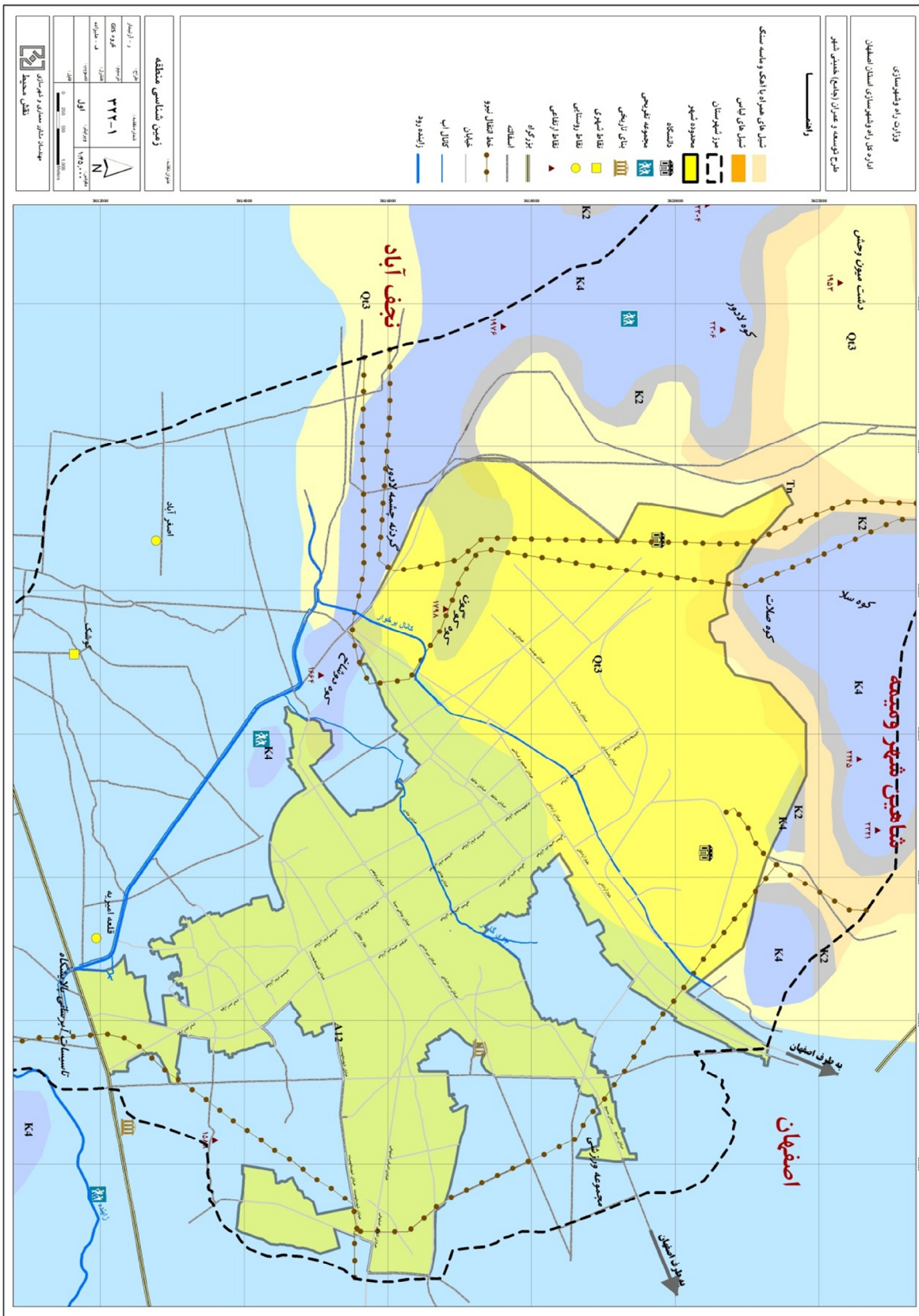
- واحد Q^3 : این واحد تراس‌های جوان و زیراساس دشت اصفهان را به وجود آورده و عمدتاً در پای ارتفاعات گسترش یافته است.

- واحد $12A$: رسوبات این واحد جدیدترین رسوبات در محدوده مورد مطالعه به شمار می‌روند و یا به عبارتی دیگر رسوبات آواری جدید و عهد حاضر در این محدوده هستند و عمدتاً رسوبات رودخانه‌ای و آبرفتی حاصل از فرسایش بالادست و بستر رودخانه‌ها را شامل می‌شود. نقشه شماره 1-322 واحدهای چینه‌شناسی در محدوده شهرستان خمینی‌شهر را نشان می‌دهد.

3-2-2-3 - تکتونیک و لرزه خیزی

با توجه به مطالب گفته شده در قسمت زمین شناسی محدوده مورد مطالعه در زون سنندج - سیرجان قرار دارد. این زون حد فاصل زون‌های زاگرس بلند (زاگرس خرد شده) و ایران مرکزی قرار دارد. فازهای کوه‌زایی مختلف در این منطقه تاثیر داشته که بر روی زمین حداقل سه فاز دگرگونی بر روی سنگ‌ها بر جای مانده است. بهترین مقطع تیپ‌های شناسایی فازهای کوه‌زایی در غرب استان اصفهان و در امتداد جاده اصفهان به الیگودرز در مجاورت پل نوغان دیده می‌شود. شهر خمینی شهر در مرکز یک سیستم تکتونیکی خاص قرار داشته که آخرین فاز کوه‌زایی آلپی به نام پاسادین بر روی آن اثر گذاشته و شکل کنونی در اکثر نقاط را به وجود آورده است. در این محدوده با توجه به جهت شیب لایه ها و امتداد آنها به نظر می‌رسد یک تاقدیس بزرگ به نام آنتی کلینوریوم را تشکیل می‌داده که در داخل خود تعداد زیادی تاقدیس و ناودیس متعدد داشته است. به دلیل فعالیت کوه‌زایی شکستگی‌های متعدد و بزرگ در آن به وجود آمده و در اثر شرایط مختلف اقلیمی در قسمت‌هایی که در امتداد همین شکستگی‌ها بوده‌اند فرسایش شروع شده و در نهایت منجر به از بین رفتن این تاقدیس بزرگ گردیده است.

نقشه شماره 1-322: واحدهای زمین‌شناسی در محدوده شهرستان خمینی شهر

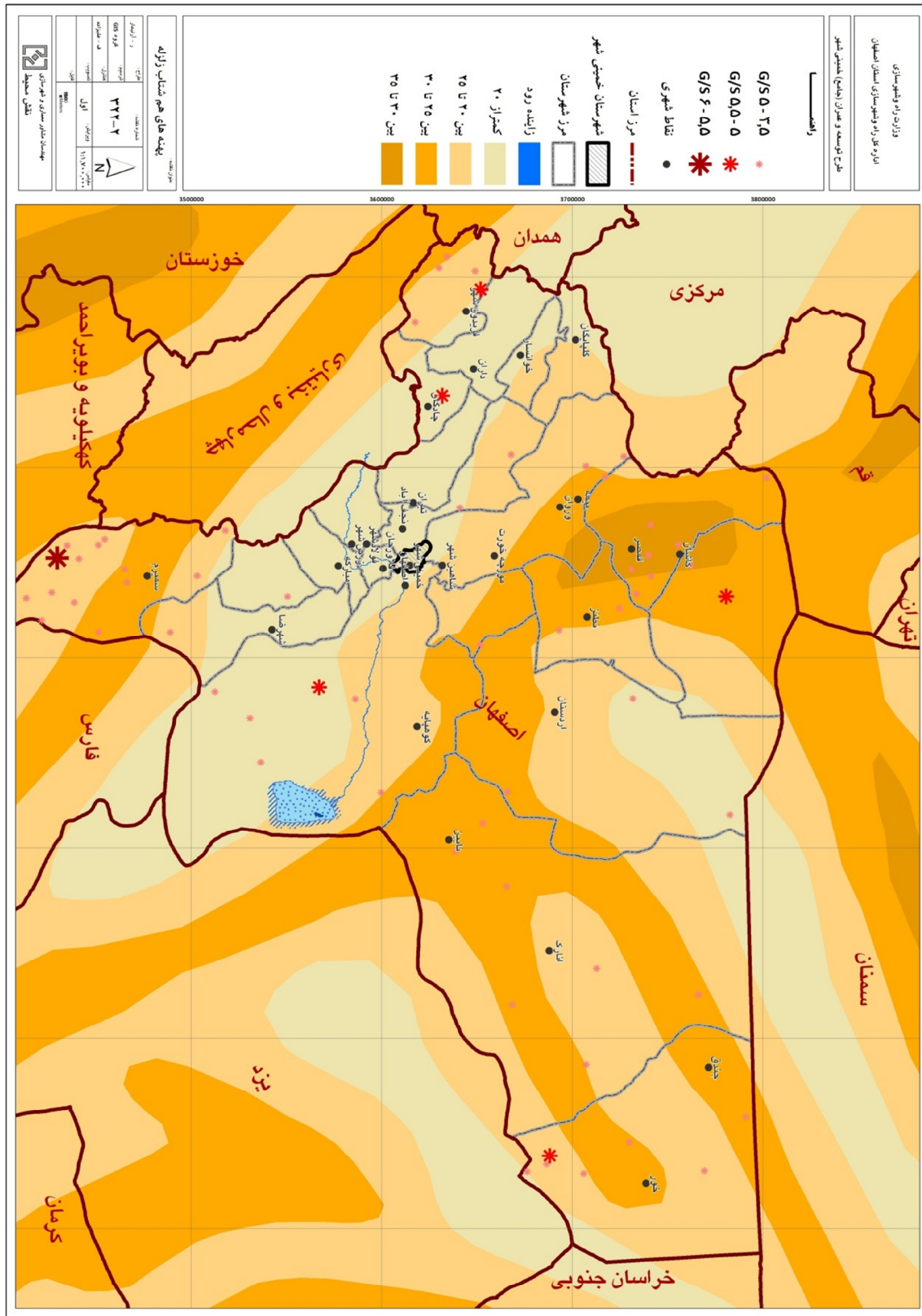
چاله گاوخونی که در امتداد چاله‌های بزرگ حاشیه غربی ایران مرکزی قرار دارد، در اثر فعالیت جنبش‌های پوسته زمین که نهایتاً منجر به اشکال هورست (بالا آمده) و گرابن (فرو افتاده) به وجود آمده، تشکیل شده است. بنابراین میتوان انتظار داشت که در طرفین چاله‌های بزرگ یا گسل‌های فعال وجود داشته باشد تا این فرورفتگی تشکیل شده باشد. گسل‌های اصلی و بزرگ عمدتاً در خارج از زون سنندج - سیرجان قرار دارند. تنها گسل مهم این منطقه گسل قم زفره می‌باشد که یکی از گسل‌های اصلی و بزرگ ایران به شمار می‌رود و از توان لرزه خیزی بالایی نیز برخوردار می‌باشد. البته گسل‌های فرعی در اطراف خمینی شهر می‌توان مشاهده کرد که چندان اهمیتی به لحاظ فعالیت زلزله‌خیزی ندارند. در نقشه شماره 2-322 وضعیت زلزله‌خیزی و گسل‌های اصلی در محدوده مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

- گسل قم - زفره

در نوار آتشفشانی سهند - بزمان به ویژه از ارتفاعات شمال ساوه تا رشته جبال بارز، دسته‌های گسلی و شکستگی‌هایی وجود دارند که گاهی به دنبال هم و گاهی متوازی و بعضاً متقاطع‌اند. درباره نحوه عملکرد و علت تشکیل آنها، تاکنون توضیح قانع‌کننده‌ای داده نشده است. نبوی (1355)، بخشی از آن را به نام گسل قم - زفره می‌نامد که از کوه‌های جنوب قم تا جنوب زفره ادامه دارد و به نظر وی ممکن است امتداد گسل تبریز باشد. عمیدی (1975)، بخشی از این گسل را که در یک کیلومتری مغرب نطنز شروع می‌شود و تا جنوب زفره ادامه می‌یابد، به نام گسل زفره نامیده است. در نقشه زمین شناسی شرکت ملی نفت ایران (مقیاس 1:1000000) هم به آن گسل زفره گفته شده است، ولی تصور می‌شود که تا باتلاق گاوخونی ادامه داشته باشد. به نوشته عمیدی (1957)، بر اثر عملکرد این گسل، سازندهای مختلف شمال زفره به صورت مجاورت تکتونیکی مقابل هم قرار دارند که در آن حرکت راست گرد قائم، یا تقریباً قائم قابل ملاحظه است. به عقیده وی، آهک‌های کرتاسه این منطقه تا 2 کیلومتر جا به جا شده است.

از نظر سنی، آخرین فعالیت این گسل‌ها را باید به فعالیت‌های آتشفشانی نوار سهند - بزمان همزمان دانست، که تا این اواخر (پلیوسن - کواترنر) فعال بوده‌اند. تاکنون در طول گسل زفره، کانون زلزله دیده نشده است. (بربریان، 1976b).

با بررسی زلزله‌های ثبت شده در شعاع 200 کیلومتری شهر مشخص می‌شود که در نقاط مشخص لرزش‌های بیشتری اتفاق افتاده است که با مطالعه تصاویر ماهواره‌ای شواهدی بر وجود شکستگی‌هایی دیده می‌شود. همچنین مقایسه این نقاط و تصاویر ماهواره‌ای با روندهای تکتونیکی محدوده شواهدی دال بر وجود گسل‌های پنهان دیگر دیده شده که در روی نقشه‌های تهیه شده مشخص نشده و لازم است مطالعات دقیق‌تری صورت گیرد.

برای بررسی تفصیلی تر وضعیت زلزله خیزی این محدوده نقشه پهنه بندی خطر زمین لرزه تهیه شده توسط پژوهشگاه زلزله شناسی و مهندسی زلزله آورده شده است. همانطوریکه بر روی این نقشه مشخص می شود، خمینی شهر در پهنه با خطر کم واقع شده است که به دلیل دوری نسبی از خطواره های گسلی قم - زفره و گسل اصلی زاگرس می باشد. همچنین در جدول شماره 1-322 زلزله های ثبت شده در شعاع 200 کیلومتری شهر از سال 1900 تا 2005 آورده شده است. با توجه به این جدول مشخص می شود که تقریباً اکثر زلزله های ثبت شده در غرب منطقه مورد مطالعه بر روی گسل های زاگرس اتفاق افتاده است.

4-2-2-3 - جنس خاک و قابلیت اراضی

خاک به عنوان پوشش سطحی زمین طی فرآیندهای شیمیایی، فیزیکی و بیولوژیکی و در مدت زمان طولانی به وجود می آید. همچنین پراکنش و گسترش پوشش خاک در همه جا یکسان نبوده و از بلندترین ارتفاعات تا پست ترین قسمت های زمین متفاوت می باشد. بر اساس شرایط و عوامل تشکیل آن نیز انواع خاکها به وجود می آید که از خاک های عمیق و تکامل یافته تا خاک های بسیار کم عمق و فاقد تکامل پروفیلی را شامل می شود.

پوشش خاک پس از تشکیل به دلیل فرسایش های مختلفی که اتفاق می افتد از ارتفاعات به اراضی پست منتقل گردیده و بر روی سنگ مادر انباشته می شود. با این حال در ارتفاعات و شیب های بالا نیز خاک های کم عمق و گاهی عمیقی نیز تشکیل می شود.

مطالعه پوشش خاک از آن جهت قابل اهمیت است که هم به عنوان سطحی ترین قشر زمین، شرایطی را برای تشکیل و تکامل پوشش گیاهی فراهم آورده و هم تمام فعالیت های انسان (کشاورزی، زراعت، ساخت و سازها و بارگذاری ها) بر روی این قشر سطحی صورت می گیرد. بر این اساس تمام این فعالیتها باید با توجه به قابلیت و جنس خاک صورت گیرد به طوریکه عدم توجه به این امر تبعات سوئی به لحاظ محیط طبیعی و انسان ساخت خواهد داشت.

در محدوده مورد مطالعه چهار تیپ اراضی پراکنش یافته است که بیشترین وسعت مربوط به تیپ اراضی دشت های دامنه ای می باشد که تقریباً تمام پهنه جنوب و جنوب شرق محدوده را در بر گرفته است. تیپ اراضی کوهها با ویژگی های مخصوص خود در ارتفاعات شمال شرق پراکنش دارند. به طور کلی چهار تیپ اراضی و از هر تیپ یک واحد اراضی جمعاً چهار واحد اراضی در محدوده خمینی شهر قابل تفکیک است که در ادامه به شرح هر کدام از واحدها پرداخته می شود. در نقشه شماره 3-322 نیز واحدهای اراضی در محدوده شهرستان نشان داده شده است.

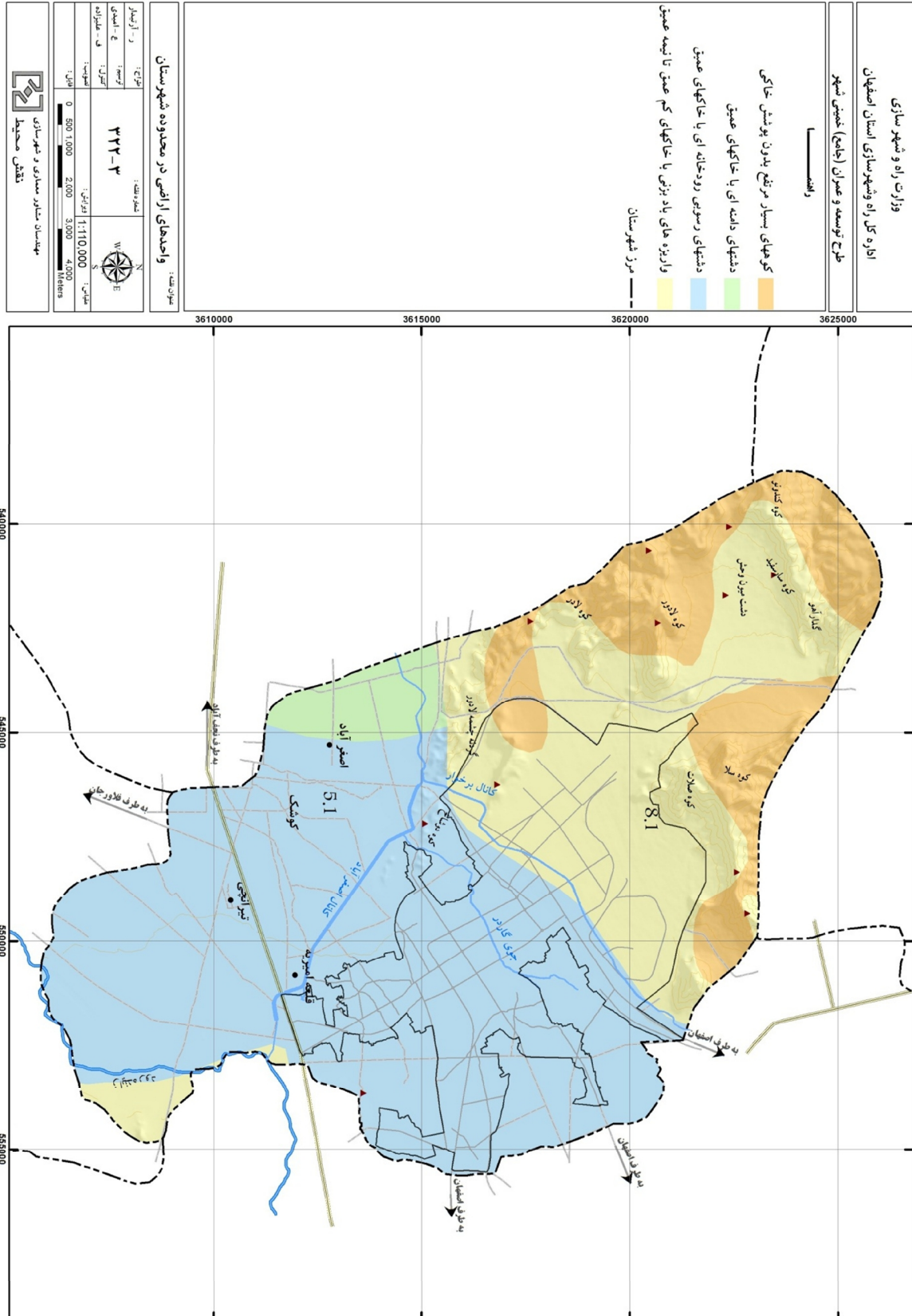
جدول زلزله‌های ثبت شده در شعاع 200 کیلومتری شهر از سال 1900 تا 2005

استان	مرجع	عرض جغرافیایی	طول جغرافیایی	MI	Mw	Ms	Mb	زمان رویداد	تاریخ رویداد
اصفهان	مرکز لرزه نگاری لمتو - فرانسه	34.164	51.739				5.4	21:19:20	2004/01/22
اصفهان	مرکز لرزه نگاری ابردیین - اسکاتلند	33.81	51.328				4.7	14:59:56	2003/06/21
اصفهان	مرکز لرزه نگاری دانشگاه داماسکاس - سوریه	31.195	51.429				4.9	10:32:01	2003/05/27
اصفهان	مرکز لرزه نگاری لمتو - فرانسه	32.233	52.225				5.1	18:47:41	2003/05/02
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	34	55				3.8	06:38:31	2003/04/10
اصفهان	مرکز لرزه نگاری لمتو - فرانسه	31.906	52.395				5	17:49:41	2003/01/25
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کاستاریکا	31.532	51.913			3	3.9	09:28:20	2002/10/29
اصفهان	مرکز لرزه نگاری ابردیین - اسکاتلند	32.822	50.602				5.2	03:19:58	2002/06/18
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کاستاریکا	34.206	54.703				3.5	19:23:37	2002/05/01
اصفهان	مرکز لرزه نگاری دانشگاه داماسکاس - سوریه	32.406	52.293			6		19:45:41	2002/04/24
اصفهان	مرکز لرزه نگاری ابردیین - اسکاتلند	31.796	51.352				4.5	20:18:40	2002/04/24
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	33	52				3.7	22:22:43	2002/04/14
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.374	51.92	2.7				17:37:43	2002/03/21
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	34	54				4.4	03:02:00	2002/01/23
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	33	52				3.9	14:10:54	2002/01/10
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	32.868	53.157				3.7	02:49:26	2001/12/25
اصفهان	مرکز لرزه نگاری ابردیین - اسکاتلند	32.907	51.227				4.6	23:53:02	2001/11/26
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	34.17	52.98	2.5				04:28:27	2001/09/01
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کیشناو - مولداو	30.852	51.722	3.3				12:13:52	2001/08/07
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.596	51.053	3.5				02:52:28	2001/05/25
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کیشناو - مولداو	33.15	50.93	3.4				16:01:44	2001/05/23
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.5	50.99				4	04:37:34	2001/05/23
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.94	51.44	2				15:15:19	2001/02/28
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	34.36	51.06	1.9				15:52:13	2001/02/20
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	34	54				4.5	15:29:01	2001/02/18
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	34	54				4.5	15:29:01	2001/02/18
اصفهان	مرکز مطالعات حاشیه ها - نروژ	34	54				4.5	15:29:01	2001/02/18
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.72	51.58	2				15:01:24	2001/02/17
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.81	51.62	1.8				14:14:18	2001/02/12
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	34	51.56	1.5				14:30:19	2001/02/11
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.66	51.8	1.9				16:47:53	2001/02/06
اصفهان	موسسه ژئو فیزیک تهران - ایران	33.74	51.72	1.7				16:33:56	2001/02/05
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کیشناو - مولداو	32.84	49.82	3.7				14:12:01	2000/11/08
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کیشناو - مولداو	33.72	52.31	4				22:30:30	2000/07/10

استان	مرجع	عرض جغرافیایی	طول جغرافیایی	MI	Mw	Ms	Mb	زمان رویداد	تاریخ رویداد
اصفهان	مرکز لرزه نگاری کیشناو - مولداو	33.12	52.83	4.3				22:51:02	2000/07/10
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.95	52.64				3.6	08:52:08	1999/05/07
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.19	51.91				3.8	18:01:01	1998/06/28
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.68	50.94				3.9	21:31:31	1996/04/26
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.74	52.24				4.2	04:40:19	1995/11/15
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	30.92	51.84			5	4.8	16:00:59	1993/08/02
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.32	51.56				3.7	20:50:26	1991/11/06
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	30.97	51.69			5	4.4	14:48:02	1990/05/07
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.1	51.5				4.4	09:44:09	1990/04/23
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.08	51.75				4.5	19:38:01	1990/04/18
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	32.52	52.82				4.2	14:01:10	1990/03/30
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.46	54.38				4.8	22:42:15	1990/03/21
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.05	51.43				4.3	17:53:23	1989/12/19
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	32.09	51.72				4.5	08:12:32	1989/06/09
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.22	51.4				4.3	19:50:26	1988/01/30
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	32.98	49.9				4.3	15:57:48	1986/12/21
اصفهان	مرکز ملی اطلاعات زمین لرزه - آمریکا	31.33	51.64				4.3	15:56:52	1986/05/20
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.11	53.36				4.1	20:02:46	1984/11/30
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.26	54.93			4	4.6	09:09:21	1982/08/22
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.12	54.03				4.4	08:55:08	1981/05/01
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	31.66	51.6				4	20:33:02	1979/09/24
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	32.69	50.19				4.3	12:52:01	1978/12/14
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.16	54.97			5	4.6	23:46:43	1978/11/06
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.65	54.82				4.4	19:35:37	1978/01/05
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.27	54.88				5.2	02:02:15	1975/04/28
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.52	53.84				3.9	13:01:01	1975/02/01
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	32.8	49.88				4.6	09:44:19	1974/11/22
اصفهان	مرکز بین المللی زلزله شناسی - انگلستان	33.43	54.99				5	00:30:34	1969/11/11
اصفهان	مرکز ملی اطلاعات زمین لرزه - آمریکا	33.8	51.5				4.5	04:50:39	1963/12/21
اصفهان	مرکز لرزه نگاری لوس آنجلس - آمریکا	31	51.5			6	6	10:15:00	1939/11/04
اصفهان		33	50				5.5	16:56:12	1922/03/21
اصفهان	مرکز لرزه نگاری لوس آنجلس - آمریکا	33	53			5		02:48:18	1909/01/23

ماخذ: سایت پایگاه داده‌های علوم زمین (www.ngdir.ir)

نقشه شماره 3-322: واحدهای اراضی در محدوده شهرستان

1.1 - واحد اراضی

این واحد اراضی که جزء تیپ کوه‌ها قرار می‌گیرد به طور مشخص در برگیرنده کوه‌های بسیار مرتفع با قله تیز و کشیده است که از سنگ‌های آهکی دولومیتی و ماسه سنگ تشکیل شده است. به دلیل عدم تشکیل خاک برون‌زدگی‌های سنگی زیاد دیده می‌شود. همانطوریکه ذکر شد به دلیل فرسایش زیاد و شیب این واحد که به بیش از 90 درصد می‌رسد. عموماً بدون پوشش خاکی بوده و فقط در بعضی قسمت‌های دامنه‌ها خاک‌های بسیار کم عمق سنگریزه دار از نوع خاک‌های Lithic Leptosols مشاهده می‌شود. همین مساله نیز باعث گردیده که بر روی این واحد پوشش گیاهی شکل نگرفته و یا در بعضی قسمت‌ها که دارای خاک می‌باشد، پوشش گیاهان خیلی کم و از گونه‌های گندمیان شکل بگیرد.

از محدودیت‌های اساسی این واحد اراضی می‌توان به شیب بسیار تند، فرسایش بسیار زیاد و عدم تشکیل خاک اشاره کرد. به دلیل تراکم سنگ‌های آهکی قابلیت نسبتاً خوب برای استخراج سنگ‌های آهکی و ساختمانی دارد. همانطوریکه در نقشه قابلیت اراضی نیز مشاهده می‌شود پراکنش این واحد اراضی عمدتاً در ارتفاعات شمال و شمال شرق خمینی شهر به چشم می‌خورد که کوه‌های محمود آباد، سلا، سارسفید و تخت رستم را در برمی‌گیرد.

4.1 - واحد اراضی

تیپ اراضی دشت‌های دامنه‌ای گروه دیگری از اراضی است که واحد 4.1 از این تیپ در محدوده پراکنش دارد. شیب ملایم و پستی و بلندی کم از ویژگی‌های این واحد اراضی است که امکان فعالیت‌های مختلف زراعی، باغداری و نیز گسترش واحدهای تولیدی و صنعتی را فراهم آورده است. شرایط مورفولوژیکی و زمین شناسی باعث تشکیل خاک‌های عمیق با بافت سنگین شده که عموماً همراه با تکامل پروفیلی و در بعضی قسمت‌ها با تمرکز آهک مشاهده می‌شود. بر اساس طبقه بندی به روش فائو خاک‌های این واحد اراضی در کلاس Haplic Calcisols و Calcaric Cambisols طبقه بندی می‌شود که از وضعیت زهکشی خوب و آب زیرزمینی عمیق برخوردار است. با این حال به دلیل وجود طبقات آهکی در این خاک‌ها ممکن است مواد آهکی در بعضی قسمت‌ها سخت شده و محدودیت ایجاد کند.

گسترش واحد اراضی 4.1 در قسمت‌های جنوب غربی خمینی شهر از جنوب گلدشت تا اصغرآباد و ویلا شهر به چشم می‌خورد. همان‌طوریکه در نقشه کاربری اراضی نیز مشخص است، بر روی این واحد اراضی عمدتاً کاربریهای زراعی، باغداری در سطح وسیع شکل گرفته است. در حالی که قابلیت این اراضی برای زراعت‌های آبی و درختکاری خوب ارزیابی می‌شود ولی توسعه مجتمع-

های کارگاهی و صنعتی که از حلقه‌های توسعه شهر اصفهان می‌باشد، فعالیت‌های کشاورزی را به نفع خود از بین می‌برد.

- واحد اراضی 5.1

این واحد اراضی دشت‌های رسوبی رودخانه ای را شامل می‌شود که شیب ملایم (حدود 2-0 درصد) و پستی و بلندی کمی داشته و حاصل فعالیت رودخانه‌ها و آبهای سطحی در دوره‌های مختلف و رسوب‌گذاری‌های آن می‌باشد. به همین دلیل هم عمدتاً حاشیه رودخانه‌های دائمی و یا فصلی پراکنش دارد. خاک‌های عمیق تا بسیار عمیق با بافت سنگین و عموماً همراه با تکامل پروفیلی شرایطی را برای گسترش فعالیت‌های کشاورزی (زراعت‌های آبی یکساله و چند ساله و در بعضی قسمت‌ها باغات) شکل گرفته و توسعه یابد. طبق طبقه‌بندی فائو خاک‌های این واحد در گروه Calcaric Cambisols و در بعضی قسمت‌ها به دلیل بالا بودن آب‌های زیرزمینی و زهکشی نامناسب در طبقه Calcic Gleysols قرار می‌گیرد.

گسترش این واحد از جنوب خمینی شهر، از محدوده شهرستان فلاورجان به سمت شمال شرق کشیده شده است. به عبارتی دیگر این واحد اراضی در امتداد رودخانه زاینده رود تشکیل شده است. نحوه استفاده از اراضی دشت‌های رسوبی و رودخانه‌ای همان طوریکه در نقشه کاربری اراضی مشاهده می‌شود عمدتاً به کاربری‌های زراعی و باغداری اختصاص یافته است قابل توجه اینست که تقریباً اکثر سکونتگاه‌ها و مراکز جمعیتی در محدوده مطالعاتی نیز بر روی دشت‌های رسوبی و رودخانه‌ای شکل گرفته‌اند.

- واحد اراضی 8.1

واریزه‌های باد بزی شکل سنگریزه دار تیپ دیگری از اراضی است که عمدتاً در پای ارتفاعات شکل گرفته است. از این تیپ اراضی واحد اراضی 8.1 در محدوده مطالعاتی به چشم می‌خورد و پراکنش آن در دو قسمت جنوب شرقی، پایین کوه دنبه و شمال شرقی، پای دامنه ارتفاعات سلا، محمودآباد، سارسفید و تخت رستم مشاهده می‌شود. این واحد اراضی دارای پستی و بلندی متوسط تا زیاد بوده و تعداد زیادی آبراهه‌های فرسایشی بر روی آن شکل گرفته است. براساس طبقه بندی به روش فائو خاک‌های این واحد در طبقه Calcaric Regosols قرار می‌گیرد که دارای خاک‌های کم عمق تا نیمه عمیق سنگریزه دار و بافت سبک تا متوسط می‌باشد.

به دلیل محدودیت عمق خاک و وجود سنگریزه زیاد در بافت خاک، پوشش گیاهی در این واحد به صورت مراتع کم تراکم شکل گرفته است که به عنوان چراگاه فصلی مورد استفاده قرار

می‌گیرد. با توجه به محدودیت‌هایی که ذکر شد و همچنین وجود عامل فرسایش، کنترل چرخه و رعایت اصول مرتعداری و ممانعت از انجام دیمکاری در این واحد توصیه می‌گردد.

به طور کلی در محدوده مورد مطالعه سه واحد مورفولوژیکی را میتوان متمایز کرد؛ ارتفاعات و کوه‌های شمال غربی، واحد کوهپایه‌ای که شامل واریزه‌های بادبزی شکل بوده و در پای ارتفاعات گسترش یافته است و واحد مورفولوژیکی دشت که متأثر از فعالیت آبهای سطحی و فرسایش بوده و دو واحد دشت‌های دامنه‌ای و دشت‌های رسوبی رودخانه‌ای را به وجود آورده است. بیشترین مساحت در بین واحدهای اراضی را دشت‌های رسوبی رودخانه‌ای به خود اختصاص داده است و عمده‌ترین فعالیت‌های کشاورزی نیز بر روی این واحد شکل گرفته است. ارتفاعات و کوه‌های شمال غربی فاقد پوشش گیاهی بوده و برای فعالیت‌های آبخیزداری و حفاظت تناسب دارد. در جدول شماره 2-322 واحدهای اراضی و ویژگی‌ها و قابلیت‌های هر کدام آورده شده است.

جدول شماره 2-322: واحدهای اراضی و ویژگی‌ها و قابلیت‌ها

تیپ اراضی	علائم روی نقشه	مشخصات واحد اراضی	مشخصات خاکها و طبقه‌بندی آنها به روش فانو	گیاهان طبیعی و استفاده از اراضی در حال حاضر	سایر مشخصات
کوهها	1.1	کوههای بسیار مرتفع با قله تیز و کنشیده متشکل از سنگ- های سخت آهکی دولومیتی و ماسه سنگ - بیرون زدگی- های بسیار زیاد ارتفاع: شیب: اغلب بیش از 90 درصد	عموماً بدون پوشش خاکی و در بعضی قسمت‌ها در دامنه‌ها خاک‌های بسیار کم عمق سنگریزه- دار Lithic Leptosols	- اکثراً بدون پوشش گیاهی و یا با پوشش کم گونه‌های گندمیان - اراضی بایر	- معادن سنگ و آهک و سنگ- های ساختمانی - در بعضی قسمت‌ها در حاشیه دره‌ها باغات در قطعات کوچک
دشتهای دامنه‌ای	4.1	دشت‌های دامنه‌ای با شیب ملایم و پستی و بلندی کم شیب 2 تا 0/5 درصد	خاکهای عمیق با بافت سنگین و عموماً همراه با تکامل پروفیلی و تمرکز طبقه آهکی Haplic Calcisols Calcaric Cambisols (yermic phase)	- عموماً تحت کشت زراعت‌های آبی و باغات	- وضعیت زهکشی خوب - آب زیرزمینی عمیق - در بعضی قسمت دزات سخت شده آهک Comcertion
دشتهای رسوبی و رودخانه‌ای	5.1	دشتهای رسوبی رودخانه‌ای با شیب ملایم و مقدار کمی پستی و بلندی شیب: 2-0 درصد	خاکهای عمیق تا بسیار عمیق با بافت سنگین و عموماً همراه با تکامل پروفیلی Calcaric Cambisols (Yermic Phase)	- کلاً تحت کشت زراعت‌های آبی یک ساله و چندساله و در حواشی رودخانه باغات مثمر و غیرمثمر	- در بعضی قسمت آب تحت- الارضی بالا و زهکشی نامناسب Calcic Gleysols
واریزه‌های بادبزنی شکل سنگ‌ریزه‌دار	8.1	واریزه‌های بادبزنی شکل سنگریزه‌دار با پستی و بلندی متوسط تا زیاد و تعداد زیادی آبراهه‌های فرسایشی	خاکهای کم عمق تا نیمه عمیق سنگریزه‌دار با بافت سبک تا متوسط Calcaric Gypsisols	- پوشش کم گیاهان مرتعی شامل انواع خانواده گندمیان - چراگاه فصلی	- در بعضی قسمت‌ها دیمکاری

تیپ اراضی	علائم روی نقشه	محدودیت‌های اساسی موجود در اراضی	قابلیت استفاده از اراضی در حال حاضر	عملیات اصلاحی و حفاظتی مورد لزوم	قابلیت استفاده از اراضی پس از انجام عملیات اصلاحی
کوهها	1.1	- شیب بسیار تند - فرسایش بسیار زیاد - نداشتن پوشش خاکی	- اراضی بایر	- حفاظت حوزه‌های آبخیز - نظارت فنی بر استخراج معادل سنگ - جلوگیری از چرا در دامنه‌ها	- منطقه حفاظتی از نظر آبخیزداری - قابلیت نسبتاً خوب برای استخراج سنگ در صورت اعمال نظارت
دشتهای دامنه‌ای	4.1	- در بعضی قسمت‌ها مقداری سنگریزه در سطح خاک - ذرات سخت شده آهکی در لایه‌های زیرین - مقدار کمی شوری در بعضی قسمتها	- قابلیت نسبتاً خوب برای زراعت‌های آبی و درختکاری	- تسطیح موضعی - تأمین آب مورد نیاز آبیاری و اصلاح سیستم آبرسانی	- قابلیت خوب برای زراعت‌های آبی و درختکاری
دشتهای رسوبی و رودخانه‌ای	5.1	- سنگین بودن بافت خاک - ناهمواری و نامناسب بودن زهکشی در بعضی قسمتها	- قابلیت خوب برای زراعت‌های آبی و باغات	- تسطیح موضعی - احداث سیستم زهکشی در قسمت‌هایی که شکل سطح آب زیرزمینی مطرح است.	- قابلیت بسیار خوب برای زراعت‌های آبی - قابلیت خوب برای باغات در حاشیه رودخانه
شکل سنگ‌ریزه‌دار و آریزه‌های پدیدنی	08.1	- محدودیت عمق خاک - سنگریزه زیاد - فرسایش	- قابلیت کم برای چراگاه - قابلیت کم برای دیمکاری در بعضی قسمتها	- کنترل چرا و رعایت اصول مرتعداری - انجام عملیات حفاظت خاک و جلوگیری از فرسایش	- قابلیت متوسط برای چرای تحت کنترل

ماخذ: موسسه تحقیقات آب و خاک

3-2-3 - منابع و نحوه تامین آب شهر

منابع تامین کننده آب و پتانسیل‌های آبی شهر خمینی شهر در دو بخش آب‌های سطحی و آب‌های زیرزمینی مورد بررسی قرار گرفته است. این شهر با توجه به اینکه در مجاورت اصفهان قرار دارد، از نظر تامین آب شهر نیز به منابع تامین کننده اصفهان وابسته می‌باشد.

3-2-3-1 - منابع آب‌های سطحی

شهر خمینی شهر در حوضه رودخانه زاینده رود واقع شده است. این رودخانه مهمترین جریان سطحی در سطح منطقه است. بررسی شبکه هیدروگرافی نشان می‌دهد که رودخانه زاینده رود از دامنه‌های زردکوه بختیاری سرچشمه گرفته و پس از طی مسیری در حدود 300 کیلومتر و ضمن دریافت شعب و شاخه‌های فرعی دیگر به باتلاق گاوخونی در جنوب شرقی اصفهان می‌ریزد. رودخانه مزبور در نزدیکی چادگان در محل سد زاینده رود برای مدتی توقف نموده و پس از تقسیم و تنظیم آب، قسمتی از جریان از طریق بستر اصلی و بخشی نیز توسط کانال‌های انحرافی به مصرف باغ‌ها و اراضی کشاورزی پایین دست می‌رسد. به طوریکه با اجرای طرح آبرسانی شهر اصفهان و تصفیه خانه موجود بخش اعظم آب مورد نیاز شهر از این خط انتقال تامین می‌گردد. به این ترتیب سد زاینده رود به عنوان اصلی ترین منبع تامین کننده آب شهر می‌باشد.

سد زاینده رود از نوع بتنی قوسی بوده و در محدوده استان شهرکرد بر روی رودخانه زاینده رود احداث شده است. حجم مخزن این 1250 میلیون متر مکعب می‌باشد که در تامین مصارف آب منطقه نقش پر اهمیتی دارد. علاوه بر این، چند حلقه چاه های فلمن - درجه احداث شده است که در مواقع اضطراری و پر مصرف شهر از این چاه‌ها استفاده می‌شود.

- سد زاینده‌رود

ساختمان این سد در سال 1346 شروع گردیده و در سال 1349 به بهره‌برداری رسیده است. هدف از اجرای پروژه مذکور تامین آب مورد نیاز کشاورزی اراضی حاشیه زاینده‌رود، آب شرب شهرهای استان، آب مورد نیاز صنایع حوضه مرکزی اصفهان، همچنین حفاظت از پل‌های تاریخی در برابر طغیان‌های احتمالی و تولید برق آبی به ظرفیت حدود 55 مگاوات ذکر گردیده است. طول تاج این سد 450 متر و ارتفاع آن 100 متر می‌باشد. حجم مفید مخزن سد نیز 1250 میلیون مترمکعب برآورد شده است.

به این ترتیب سهم اعظمی از آب مورد نیاز شهر خمینی‌شهر از آب‌های سطحی و از محل طرح بزرگ آبرسانی به اصفهان از سد زاینده‌رود تامین می‌گردد. این طرح که از سال 1346 تا 1383 به

طول انجامیده متجاوز از 25 شهر و 200 روستا را تحت پوشش قرار می‌دهد و براساس آبدگیری از سد چم آسمان پایه‌ریزی شده است. اجزای این طرح شامل موارد زیر است:

- سد انحرافی چم آسمان
- تونل انتقال آب خام که تا تصفیه‌خانه ادامه دارد به طول 7/8 کیلومتر و قطر 3 متر
- تصفیه‌خانه شیخ علی که فاز اول آن با ظرفیت 5 مترمکعب در ثانیه در حال بهره‌برداری است و فاز دوم آن با 7/5 مترمکعب در ثانیه در حال انجام است.
- تونل‌های شماره 1 و 2 انتقال آب تصفیه‌خانه به طول 18 کیلومتر و قطر 2/6 متر
- لوله انتقال آب و آبرسانی به حومه به طول 800 کیلومتر
- 400 هزار مترمکعب منابع ذخیره آب که شامل 5 منبع 70000 مترمکعبی در پیلاف و گورت و 3 منبع 20 هزار مترمکعبی می‌باشد که تاکنون 3 منبع 70 هزار مترمکعبی ساخته شده و بقیه در حال ساخت است.
- تعداد 8 حلقه چاه (فلمن) با دبی 3/5 مترمکعب در ثانیه که در حال بهره‌برداری است.

2-3-2-3 - منابع آب‌های زیرزمینی

آب‌های زیرزمینی به تمام آب‌هایی اطلاق می‌شود که در لایه‌ها و سفره‌های زیرزمین جمع شده و از طریق چاه‌های عمیق، نیمه عمیق، آرتزین، چشمه و یا قنات به سطح زمین آورده می‌شوند. در مطالعات هیدروژئولوژی که به منظور برآورد پتانسیل آب در لایه‌های زیرین زمین صورت می‌گیرد، رسوبات و نهشته‌های سطح زمین به دو گروه اصلی شامل سازندهای سخت و سازندهای سست تقسیم شده و هر کدام شامل گروه‌ها و سازندهای متفاوتی را به لحاظ وضعیت آبدهی و کیفیت آب مورد بررسی قرار می‌دهند.

در محدوده خمینی شهر بر اساس نقشه اطلس منابع آب ایران هر دو گروه از سازندهای سخت نشده و سخت شده مشاهده می‌شود. از گروه سازندهای سخت، سنگهای کربناته و کارستی به طور نسبتاً گسترده در شمال غرب مشاهده می‌شوند. این گروه از سنگ‌ها شامل کارست‌های نارس هستند که دارای شکستگی و درز و شکاف با تراکم متوسط بوده و از ضخامت و گسترش متوسطی نیز برخوردارند. این سازندها که با کد 9 مشخص شده‌اند به دلیل نفوذ پذیری زیاد دارای آبدهی مناسبی نیز هستند. همچنین رسوبات غیرقابل نفوذ متشکل از رسوبات مارن، رس، شیل و شیست با گسترش محدود در منطقه به چشم می‌خورد و با کد 15 مشخص شده است. این رسوبات به دلیل ماهیت نفوذ ناپذیری فاقد آبدهی می‌باشند. همانطوریکه در نقشه شماره 1-323 نیز ملاحظه می‌شود سازندهای سخت عمدتاً ارتفاعات را شامل می‌شود که گسترش آنها در شمال

غرب و به طور محدود در جنوب شرق خمینی شهر به چشم می‌خورد. نقشه شماره 2-323 وضعیت کیفیت منابع آب زیرزمینی را نشان می‌دهد. در اراضی دشتی و جلگه ای منطقه رسوبات آبرفتی و نهشته‌های سخت نشده گسترش یافته‌اند که در گروه سازندهای سست و سخت نشده قرار گرفته و شامل رسوبات دامنه‌ای و پادگانه‌های آبرفتی است. این رسوبات پهنه وسیعی از محدوده مورد مطالعه را در بر می‌گیرد که تقریباً تمام قسمت‌های جنوبی محدوده را شامل می‌شود. این رسوبات به صورت دامنه متوسط تا درشت و به طور نسبی ضخامت زیاد و وسعت متفاوت هستند. سطح ایستایی در این رسوبات متفاوت می‌باشد به طوری که با نزدیک شدن به بستر رودخانه سطح ایستایی بالاتر می‌آید. کیفیت آب در این رسوبات خوب و وضعیت آبدهی بسیار خوب می‌باشد که تا متوسط و ضعیف در پای ارتفاعات تغییر می‌کند.

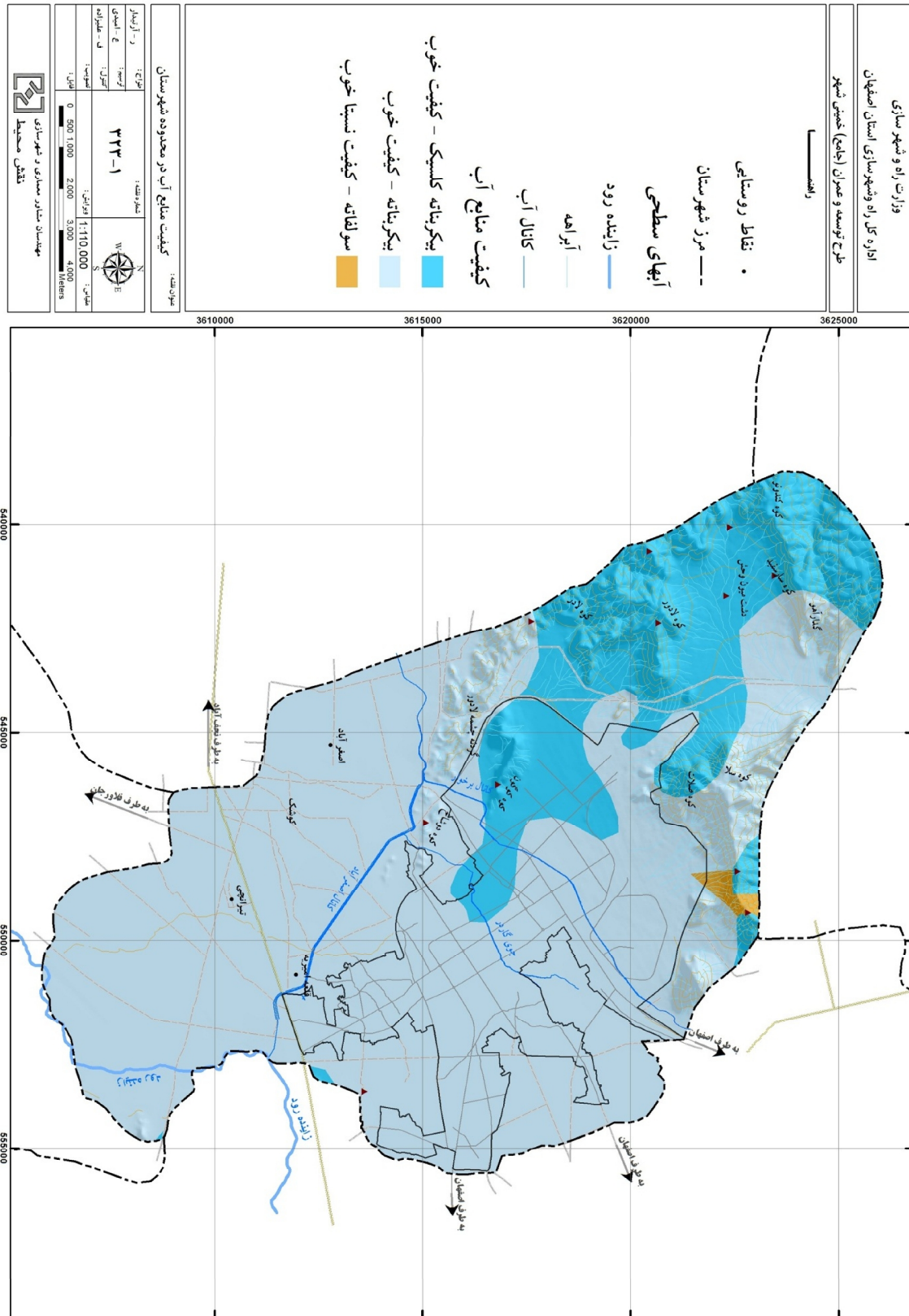
- مقدار مصرف آب شهر

تا قبل از سال 1341، آب شرب مورد نیاز شهر از چاه‌هایی که در واحدهای مسکونی احداث می‌شد تامین می‌گردید. که با توجه به جمعیت کمتر شهر و کیفیت و وضعیت آبدهی مناسب چاه‌ها به لحاظ تامین آب مشکلی وجود نداشت.

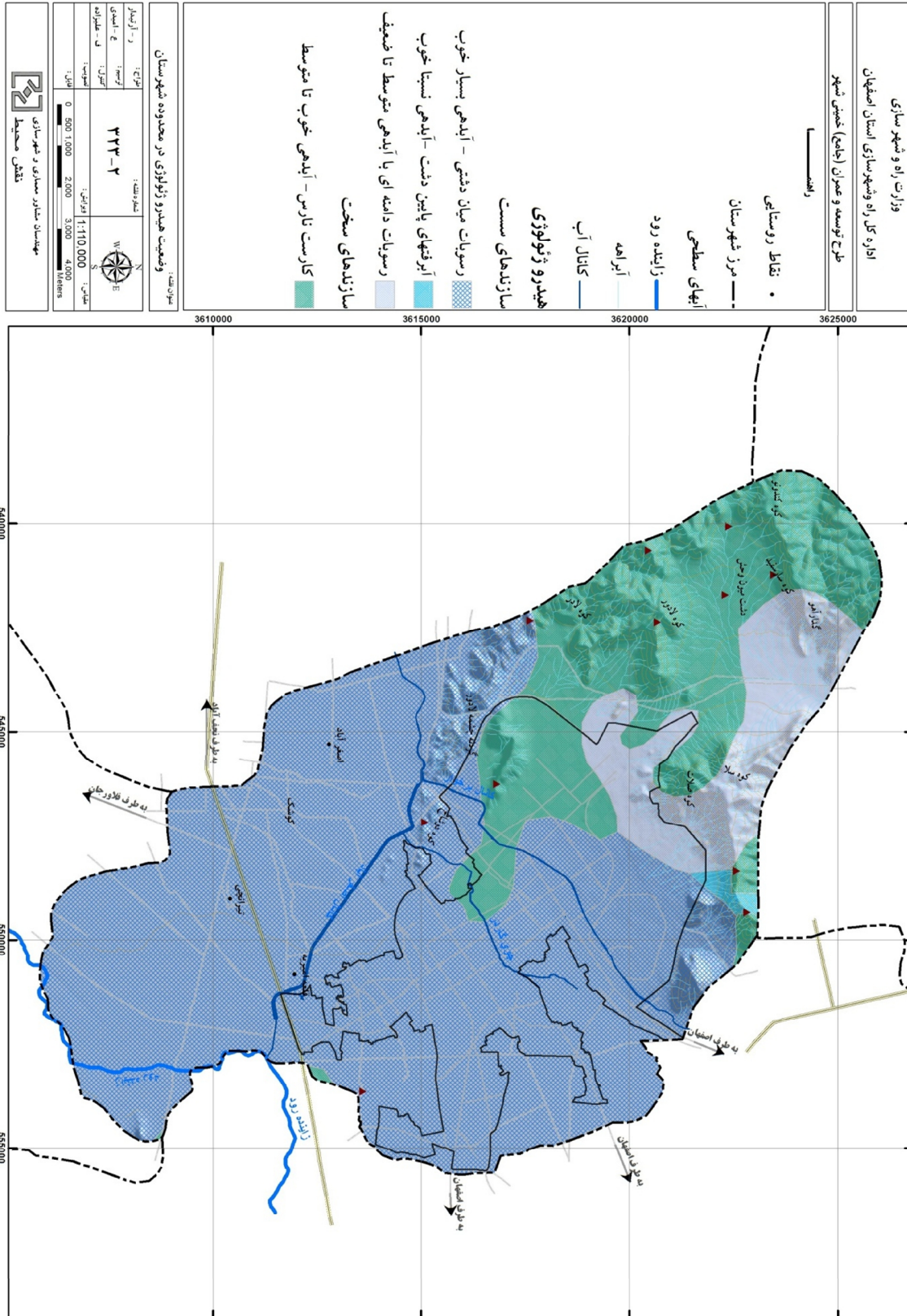
در حال حاضر آب مورد نیاز شهر خمینی شهر از خط انتقال بزرگ آبرسانی به شهر اصفهان از سد زاینده رود که از داخل شهر عبور می‌کند، تامین می‌گردد. حدود 90 درصد آب شهر توسط این خط تامین می‌شود. علاوه بر این چاه‌های فلمن - درچه بخشی از آب مصرفی (حدود 10 درصد) را به عهده دارند. البته چند حلقه چاه نیز در سطح شهر وجود دارد که در حال حاضر فاقد آبدهی می‌باشند که در صورت بازسازی و اصلاح می‌تواند در مواقع پر مصرف و بحرانی مقداری از نیاز شهر را تامین کند.

بر اساس آمار و اطلاعات اخذ شده از اداره آب و فاضلاب شهر، متوسط مصرف ماهیانه در سال 1388 حدود یک میلیون متر مکعب بوده است که این میزان در ماه‌های پر مصرف (تیر ماه) 1/4 میلیون متر مکعب افزایش یافته و در ماه‌های کم مصرف (دی ماه) به حدود 754 هزار متر مکعب کاهش می‌یابد. طبق این آمار مقدار کل مصارف در سال 88 حدود 13 میلیون متر مکعب بوده است که از این میزان بیش از 95 درصد به بخش مصارف مسکونی اختصاص دارد. مصارف تجاری و عمومی و همچنین صنایع فعال در سطح شهر کمتر از 5 درصد کل مصارف سالانه را شامل می‌شوند.

نقشه شماره 1-323: کیفیت منابع آب در محدوده خمینی شهر

نقشه شماره 2-323: وضعیت هیدروژئولوژی در محدوده مطالعاتی

4-2-3 - مسائل هواشناسی

1-4-2-3 - بررسی وضعیت دما

شهر خمینی شهر در اقلیم نیمه سردسیری تا سردسیر طبقه بندی می شود. با توجه به تقسیمات اقلیمی دمارتن و آمبرژه اقلیم کلی شهر نیمه خشک سرد تا خشک سرد قرار می گیرند. به طور کلی پایین بودن نسبی دما و خنکی هوا در بخش اعظمی از سال از نمودهای مشخص حرارتی شهر است. به عبارت دیگر حدوث دماهای سرد و وقوع یخبندان در شبهای زمستان و خنکی هوا در شبهای تابستان بسیار بیشتر از وقوع دماهای گرم و ناراحت کننده است. به طوری که حداقل مطلق دمای 14- در دی ماه در این شهر به ثبت رسیده است در حالی که حداکثر مطلق دما از 41/5 درجه در تیر ماه فراتر نرفته است این مسئله نشان می دهد که شهر خمینی شهر به نسبت بسیاری از نقاط کشور دارای آب و هوای نیمه خشک تا خشک سردی است. وضعیت دمای شهر با استفاده از آمار به ثبت رسیده در ایستگاه کلیماتولوژی در جدول شماره 1-324 نشان داده شده است. لازم به ذکر است که ایستگاه سینوپتیک شهر دارای طول دوره 20 ساله (1984-2003 میلادی) می باشد همچنین به لحاظ ارتفاع سینوپتیک پالایشگاه اصفهان خمینی شهر در ارتفاع 1673 متری واقع شده است. البته با توجه به اختلاف ارتفاع نسبی (حدود 20 متر) بررسی تفاوت های عناصر اقلیمی معنادار نبوده و قابل اغماض است. ضمن آنکه سعی گردیده در تحلیل عناصر اقلیمی، توزیع زمانی و پراکندگی مکانی آنها تأثیرات خرده اقلیمی ناشی از کاربری های شهری با دخالت و در نظر داشتن عوامل جغرافیایی لحاظ گردد. روند تغییرات ماهانه دما نشان می دهد که تیر و مرداد گرمترین و دی ماه سردترین ماه های شهر هستند. به طوری که میانگین دمای روزها در تیر و مرداد حدود 28/8 درجه است و دارای شبهای نسبتاً گرم با دمایی حدود 19/1 تا 19/7 درجه سلسیوس است نوسان شبانه-روزی دما در کلیه حتی در زمان این نوسان به حداکثر خود می رسد که نشانگر اقلیم خشک بری می باشد.

دمای هوای شهر از خرداد ماه تا شهریور گرم است به طوری که در طی این مدت حدود 109/8 روز آن دمای روزها از 30 درجه فراتر می رود. حداکثر مطلق ها، به ثبت رسیده نیز در ماه های تیر و مرداد به وقوع پیوسته بیش از 40 درجه سلسیوس را نیز تجربه کرده است.

البته وقوع دماهای بسیار گرم و ناراحت کننده در این شهر زیاد نیست و به نسبت بسیاری از نواحی جنوبی کشور دمای معتدل تابستانی و سرد زمستانی دارد. تغییرات ماهانه دما از شهریور به بعد با افت محسوس دما و آغاز دوره سرد مشخص می شود. به طوری که از آذر ماه احتمال وقوع یخبندان های شبانه نیز می رود. دمای روزها در مهرماه نسبتاً معتدل اما شبها سرد است و احتمال اینکه از مرز 10 درجه سلسیوس پایین تر باشد هم وجود دارد. از آبان ماه تا فروردین و در طول شش ماه فوق هوای شهر خمینی شهر سرد با شبهای بسیار سرد به ویژه در زمستان ارزیابی می گردد به گونه ای که حدود 1/3 روز از سال یخبندان کامل شبانه روزی داشته و به طور متوسط 15 شب در طول ماه های سرد دمای هوا از 4- درجه سلسیوس نیز کمتر است حداقل مطلق های به وقوع پیوسته دما از مهرماه تا اسفند حادث می شوند و حداقل مطلق 14- درجه سلسیوس پایین ترین دمای به ثبت رسیده در این شهر است.

جدول شماره 2-324: روند تغییرات بارش در ایستگاه خمینی شهر

شاخص بارش	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	سالانه
حداکثر بارش ماهیانه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میزان میانگین بارش ماهیانه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
حداقل بارش ماهیانه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میانگین فصلی	۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰
مجموع بارش فصلی	۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰
درصد فصلی	۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰			۱۰۰
حداکثر بارش روزانه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تعداد روزهای همراه ببارش مساوی یا بزرگتر از 10 میلی متر	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تعداد روزهای همراه ببارش مساوی یا بزرگتر از 5 میلی متر	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تعداد روزهای همراه ببارش مساوی یا بزرگتر از 1 میلی متر	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تعداد روزهای همراه با بارش	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

ماخذ: تدوین و پردازش مشاور براساس داده‌های آماری ایستگاه سینوپتیک اصفهان

جدول شماره 2-324: روند تغییرات ماهانه رطوبت نسبی در ایستگاه خمینی شهر

شاخص رطوبت	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	سالانه
میانگین حداکثر رطوبت نسبی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میانگین رطوبت نسبی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میانگین حداقل رطوبت نسبی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میانگین رطوبت نسبی در ساعت 6:30	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میانگین رطوبت نسبی در ساعت 12:30	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
میانگین رطوبت نسبی در ساعت 18:30	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

ماخذ: تدوین و پردازش مشاور براساس داده‌های آماری ایستگاه سینوپتیک اصفهان

نمودار شماره 1-324 روند تغییرات میانگین‌های ماهانه دما و حداکثر و حداقل مطلق به ثبت رسیده طی دوره آماری را نشان می‌دهند.

2-4-3- بارندگی

منشاء عمده بارندگی‌های منطقه جریانات هوای مرطوبی است که به همراه کم فشارهای مهاجر از نیمه غربی و شمال غربی کشور از طریق ترکیه (6/28 درصد) سوریه (41 درصد) صحرای کبیر آفریقا (4/22 درصد) و دریای سیاه (5/2 درصد) به منطقه می‌رسد. کم فشارهای فوقانی نیز (5/5 درصد) حالات را تشکیل می‌دهند.

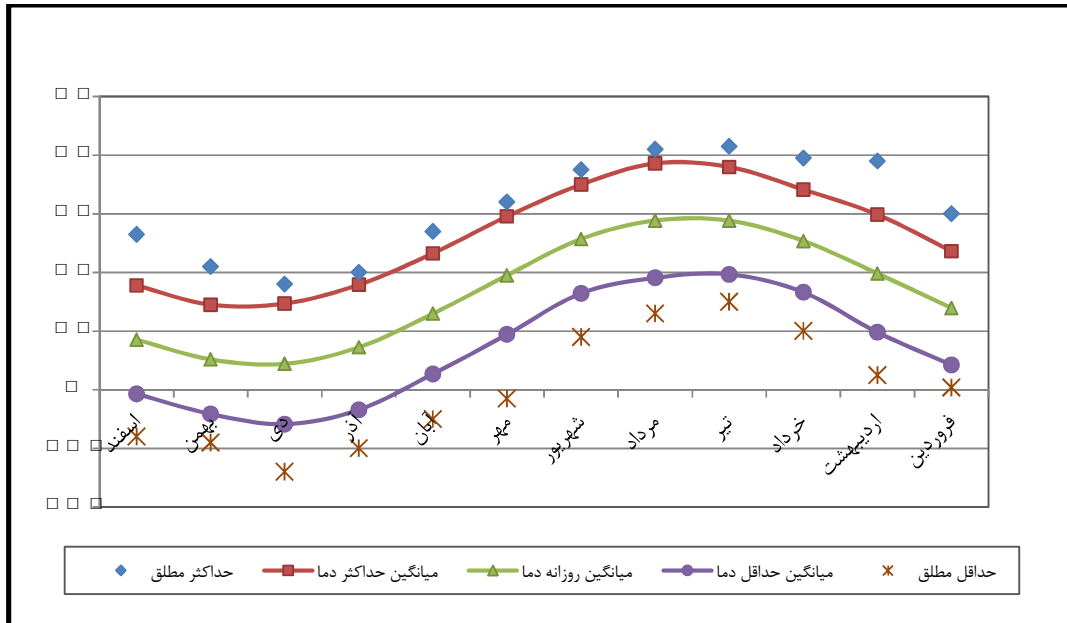
موقعیت جغرافیایی شهر خمینی شهر به لحاظ اقلیم بارشی به گونه‌ای است که از میانگین بارش سالانه کل کشور کمتر می‌باشد. گرچه حجم بارش‌های سالانه آن کم و برای فعالیت‌های کشاورزی و تغذیه آبخوان‌های آبرفتی و در مجموع برآورد نیاز آبی منطقه نامناسب ارزیابی می‌گردد اما با توجه به توپوگرافی و عبور رودخانه زاینده رود فعالیت‌های کشاورزی به صورت گسترده انجام می‌گردد.

جدول شماره 2-324 میانگین بارش ماهانه و سالانه در طی دوره آماری (1984-2003 میلادی) تقریباً 20 سال برای ایستگاه سینوپتیک پالایشگاه اصفهان را نشان می‌دهد.

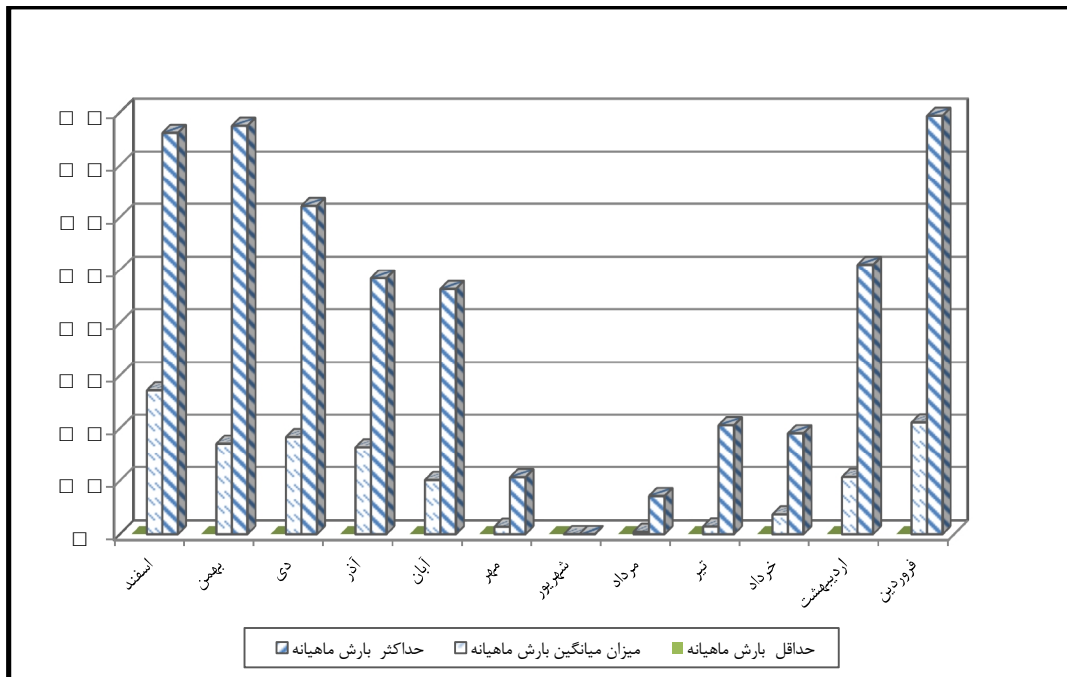
توزیع ماهانه بارش در شهر خمینی شهر نشان می‌دهد که اسفند پرباران‌ترین ماه محسوب می‌شود به طوری که میانگین بارش این ماه 27/2 میلی‌متر محاسبه گردیده و حدوداً 3/21 درصد از بارش سالانه را شامل می‌شود. روند تغییرات ماهانه بارش نشانگر افزایش بارش از آذر ماه است که تا آخر فروردین ادامه می‌یابد و تیپ بارش در زمستان متناسب با الگوی مدیترانه‌ای در نواحی مرکزی است. ماه‌های تابستان کمترین مقدار بارش را دریافت می‌دارند با این حال ورود گاه به گاه توده‌های مرطوب و صعود مکانیکی توده‌ها تحت تأثیر عوامل جغرافیایی و توپوگرافیک بارش‌های کوتاه مدت و رگباری را در تابستان موجب می‌گردد.

میانگین بارش سالانه 6/127 میلی‌متر محاسبه گردیده است. این مقدار بارش در طی 6/22 روز از سال ریزش می‌کند. بارش‌های فصل زمستان ممکن از نوع برفی باشد. نمودار شماره 2-324 توزیع ماهانه بارش به میلی‌متر و نمودار شماره 3-324 توزیع فصلی بارش برحسب درصد در ایستگاه سینوپتیک پالایشگاه اصفهان را نشان می‌دهد.

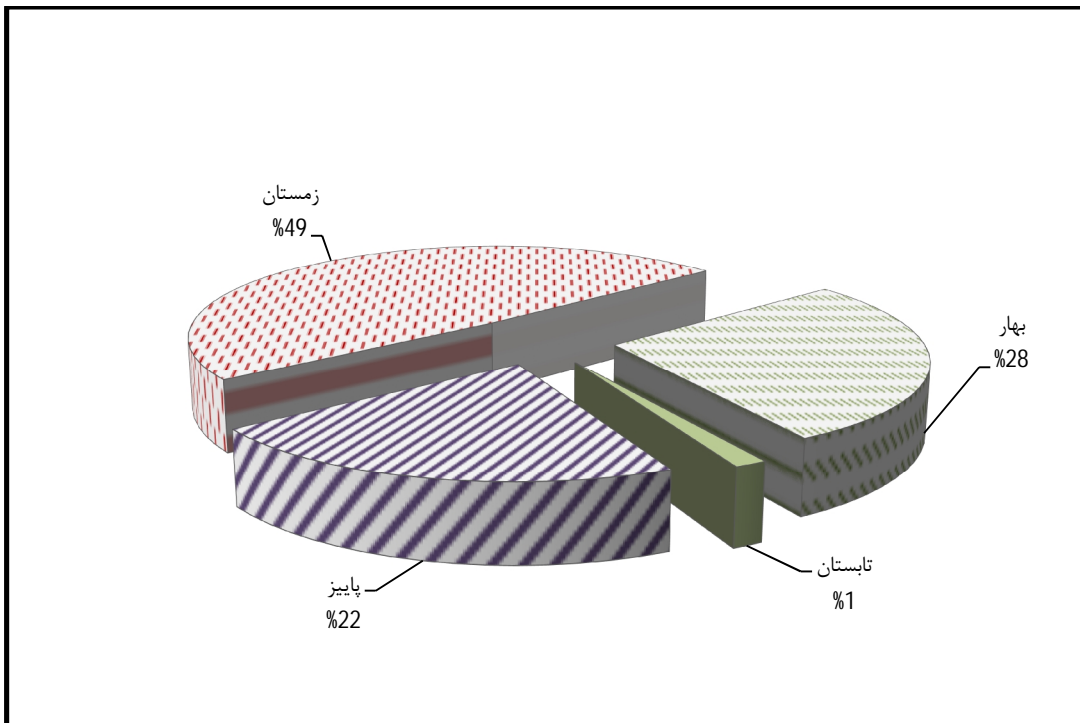
نمودار شماره 1-324: شاخص دما در ایستگاه خمینی شهر

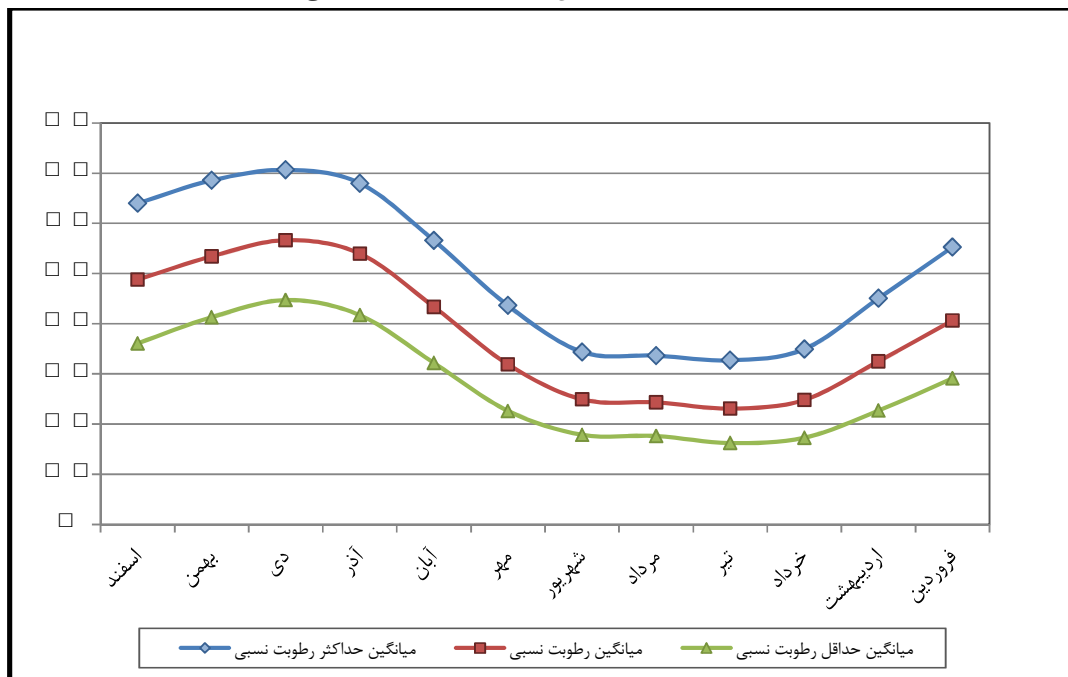
نمودار شماره 2-324: شاخص بارش در ایستگاه خمینی شهر

نمودار شماره 3-324: شاخص بارش فصلی در ایستگاه خمینی شهر

نمودار شماره 4-324: شاخص رطوبت در ایستگاه خمینی شهر

3-4-2-3 - بررسی رطوبت نسبی

رطوبت موجود در محیط از عناصر مهم اقلیمی است که هم در اقلیم کشاورزی و هم در اقلیم شهری کاربرد وسیعی دارد. به طور کلی جنبه کاربری رطوبت در محیط زیست انسانی در تلفیق با سایر عناصر اقلیمی از قبیل باد و دما به صورت نمودارها و جداول اقلیمی است که به تعیین وضعیت‌های انجامیده و توصیه‌های اقلیمی مربوط به خود را نیز دارد. در این مطالعه توصیه‌های ماهانی و نمودار زیست اقلیمی اولگی و نمودار بیوکلیماتیک ساختمانی با بررسی عنصر رطوبت به عنوان جزء مهم مطالعه در نظر گرفته شده است. رطوبت موجود در محیط در ایستگاه‌های هواشناسی به وسیله رطوبت نسبی برحسب درصد بیان می‌شود و عبارت است از مقدار رطوبت موجود در هوا به حداکثر مقدار رطوبتی که همان هوا در سایر شرایط سینوپتیکی یکسان می‌تواند در خود داشته باشد تا به اشباع کامل برسد. عنصر رطوبت سه نوبت در روز و براساس ساعت محلی 6:30 صبح و 12:30 ظهر و 18:30 عصر اندازه‌گیری می‌شود. علاوه بر این حداقل‌ها و حداکثر رطوبت ماهانه نیز براساس میانگین حداقل و میانگین حداکثرهای روزانه در طول یک ماه اندازه‌گیری و گزارش می‌گردد. جدول شماره 3-324 روند تغییرات ماهانه رطوبت نسبی را در ساعات مختلف روز در ایستگاه‌های سینوپتیک پالایشگاه اصفهان نشان می‌دهد.

همچنانکه مشاهده می‌شود در ماه‌های سرد سال به دلیل پایین بودن دمای هوا میزان رطوبت نسبی بیشتر است. به همین ترتیب در ساعات اولیه صبح که مصادف با کمترین دمای شبانه‌روزی هواست مقدار رطوبت نسبت به سایر اوقات روز بسیار بیشتر است. حداقل رطوبت نسبی در ساعات گرم روز (12:30 ظهر) رخ می‌دهد و ماه‌های فصل تابستان کمترین مقدار رطوبت را دارند به طوری که از خرداد تا پایان شهریور در طی روزها مقدار رطوبت به کمتر از 30 درصد رسیده و خشکی هوا محسوس است.

باوجود نوسان روزانه نسبتاً بالا در تغییرات رطوبت نسبی ضریب تغییرپذیری برای هر یک از ساعات روز نسبتاً پایین است و نشان‌دهنده نظم و عدم نوسان شدید رطوبت در هر یک از ساعات است به عبارت دیگر نوسان رطوبت در طی یک روز به طور متوسط از 16 تا 28 درصد است در حالی که دامنه نوسان رطوبت برای هر یک از ساعات ثبت شده در طول دوره آماری از حداقل 18/16 تا حداکثر 68/42 درصد است. اندازه‌گیری رطوبت نسبی در ماه‌های سرد سال و ساعت 12:30 ظهر که مصادف با کمترین میزان رطوبت روزانه است. تغییرات و نوسان رطوبت بیش از سایر ماه‌ها و ساعات دیگر سال است. این تغییرات ناشی از تأثیر و دخالت بیشتر عوامل جغرافیایی شهر است. می‌توان گفت در زمستان و ماه‌های سرد عناصر اقلیم بیشتر تحت تأثیر عوامل جغرافیایی و خرده اقلیمی قرار می‌گیرند. به این ترتیب در مسائل طراحی شهری در نظر

داشتن عواملی که بر روی رطوبت تأثیرگذار هستند از قبیل فضاهای سبز، باغ‌ها و مزارع، استخرها و منابع آب سطحی (رودخانه، تالاب، چشمه و...) پراکنش جغرافیایی آنها به ویژه در فصل تابستان که خشکی هوا نیز تا حدودی محسوس است لازم است مورد توجه قرار گیرد. نمودار شماره 4-324 روند تغییرات ماهانه رطوبت نسبی در ایستگاه سینوپتیک پالایشگاه اصفهان را نشان می‌دهد.

4-4-2-3- بررسی وضعیت باد

خورشید، زمین و هوای اطراف آن در مجموع یک سیستم دینامیکی بسیار عظیم را تشکیل می‌دهند به علت تغییر میزان حرارت متبادله در نقاط مختلف از سطح زمین، هوای دما در آن دستخوش تغییرات فشار می‌گردد که این امر به نوبه خود موجب حرکت هوا به صورت افقی و عمودی می‌گردد، حرکت افقی هوا باد نامیده می‌شود¹.

باد از جمله عناصر اقلیمی است که در محیط زیست شهری نقش بسزایی دارد. انتشار یا عدم انتشار بسیاری از عوامل آلودگی مانند دودها و گازهای خروجی از کارخانجات و وسایل نقلیه، گرد و غبار شهری و بوی بد و نامطبوع به جهت و سرعت باد بستگی دارد. از طرف دیگر نقش باد در تعدیل درجه حرارت هوا و حمل توده‌های مرطوب باعث می‌گردد در بررسی این عناصر اقلیمی وضعیت درازمدت جهت و جریان و فراوانی آن به دقت مورد توجه قرار گیرد.

• بررسی و تحلیل جریان باد

به منظور تحلیل وضعیت باد داده‌های 10 سال متوالی (1998-2007) استخراج گردیده و براساس آنها گلبادهای ماهانه فصلی و سالانه برای شهر به دست آمده است.

جدول شماره 4-324 تعداد و درصد بادهای وزیده شده از جهات مختلف را در بازه‌های متفاوت سرعت برحسب ماه نشان می‌دهد. براساس جدول فوق گلبادهای ماهانه شهر خمینی شهر تهیه گردیده است. سری گلبادهای ماهانه شهر خمینی شهر در نمودار شماره 5-324 نشان داده شده است.

جدول شماره 5-324 جهت و سرعت بادهای وزیده شده را به صورت فصلی و سالانه نشان می‌دهد. برهمین اساس نیز گلبادهای فصلی و سالانه ترسیم گردیده است.

بررسی جریان فصلی و ماهانه باد نشان می‌دهد که مسیرها غرب و شرق در بیشتر ایام سال جریان باد غالب و نایب غالب به شمار می‌روند با این حال از مسیرهای جنوب غربی و شمال شرقی که در اقلیم شهر خمینی تأثیرگذار هستند قوی‌ترین و شدیدترین بادهای نیز در همین فصل می‌باشد. همچنین در طی فصول معمولاً از تمامی جهات جغرافیایی بادهایی بر فراز شهر وزش می‌یابد.

1- منبع مهندسی محیط زیست جلد اول صفحه 54.

فصل پاییز آرامترین ماههای سال را دارد. برخلاف ماههای فصل بهار که کمترین مقدار هوای آرام را برای شهر ثبت نموده‌اند.

به علت وجود کوه‌ها در غرب خمینی‌شهر که امکان جریان‌ات کوه به دشت را فراهم می‌سازد و همچنین جریان‌اتی که از غرب کشور وارد می‌شود و همچنین تأثیرات بادهای محلی و مناطق کویری شرق کشور در زمان تابستان از جهت شرق در محاسبات مشاهده می‌گردد.

در ضمن در سالهایی که زاینده‌رود دارای جریان می‌باشد جریان باد احتمال افزایش رطوبت هوا را فراهم می‌سازد. مواقعی که در ایام سال جریان باد (عموماً در فصل تابستان) از شرق می‌باشد. با توجه به اینکه مناطق صنعتی اصفهان در شرق خمینی شهر قرار دارد احتمال اینکه ذرات آلاینده هوا را در خود حمل کند و بر سطح پراکندگی فضای شهر پخش کند را بالا می‌برد. به علت آرام بودن هوا در ماههای سرد سال و موقعیت جغرافیایی شهر خمینی‌شهر امکان پدیده وارونگی هوا (اینورژن) وجود دارد.

• بررسی جریان ماهانه باد

- ژانویه:

68/1 درصد مواقع دیده‌بانی در این ماه مصادف با هوای آرام است که مقدار آن از ماه آخر سال مقداری کاسته شده مسیر غرب با 10/85 درصد مسیر غالب به شمار می‌رود و مسیر جنوب-غربی با 4/72 درصد جهت باد نایب غالب را تشکیل می‌دهد و بادهایی با شدت 5 تا 7 متر بر ثانیه منطبق بر مسیر باد نایب غالب می‌باشد. البته فراوانی وقوع این بادهای کم است جهت شمالی با 1/25 درصد کمترین دفعات وزش را نشان می‌دهد.

- فوریه:

46/68 درصد مواقع به طور متوسط هوای آرام گزارش شده در سایر مواقع باد از جهات مختلف وزش می‌یابد. همچنین میزان قابل توجهی از مقدار هوای آرام کاسته شده و بر جریان‌ات باد افزوده گردیده است مسیر غرب با 19/02 درصد مسیر غالب به شمار می‌رود. به طور عمده بادهای سرعتی در حدود 3 تا 5 متر بر ثانیه دارند. سمت شمال‌غربی با 8/73 درصد باد نایب غالب را تشکیل می‌دهد و جهت جنوب‌شرقی با 2/99 درصد حداقل دفعات وزش را نشان می‌دهد.

- مارس:

این ماه همچون ماه می از کمترین مقدار هوای آرام با 41/05 درصد مواقع دیده‌بانی

برخوردار است با توجه به تغییر فصول و نزدیک شدن به فصل بهار بر مقدار وزش باد افزوده شده است باد غربی 19/72 درصد از کل وزش مسیر غالب و باد جنوب غربی با 10/28 درصد نایب غالب به شمار می رود.

به طور کلی فصل زمستان عمده‌تاً تحت تأثیر غرب با 16/45 درصد است و باد نایب غالب از سمت جنوب غربی با 7/79 درصد وزش می یابد. مقدار هوای آرام در زمستان به طور قابل ملاحظه ای کاهش پیدا می کند که این موضوع می تواند نشانگر جابه جا شدن توده های هوا و تغییر فصل باشد.

- آوریل:

حدود 41/99 درصد از مواقع هوای این ماه آرام است که رتبه دوم را در کمترین مقدار هوای آرام را در طول سال دارد و اندکی بر سرعت باد در بازه 5 تا 7 متر بر ثانیه افزوده شده باد غربی با 19/23 درصد مسیر غالب را تشکیل می دهد پس از آن مسیر جنوب غربی با 9/26 درصد مسیر نایب غالب به شمار می رود. جهت جنوب شرقی با 2/49 درصد کمترین فراوانی وقوع باد را نشان می دهد.

- می:

مقدار هوای آرام با 41/05 درصد از کل دیده بانی های مربوط به این ماه از سال می باشد که مانند ماه مارس از مقدار هوای آرام حداقل در طول سال برخوردار است مسیر غرب با فراوانی 19/88 درصد که بخش عمده ای از آن در طبقه سرعت 3 تا 5 متر بر ثانیه قرار دارد به عنوان جهت غالب و باد شمال غربی با 8/59 درصد مسیر نایب غالب را شکل می دهد و حداقل وزش در جهت جنوب با فراوانی 2/02 درصد می باشد.

- ژوئن:

هوای آرام با 44/96 درصد از دیده بانی های ماهانه را تشکیل می دهد و رفته رفته بر مقدار هوای آرام افزوده شده باز با این حال در بیش از نیمی مواقع وزش باد ملاحظه می گردد. مسیر غرب با 14/08 درصد وزش غالب و مسیر شرق با 10/96 درصد می باشد حداقل وزش در جهت جنوب با مقدار 1/46 درصد می باشد.

به طور کلی فصل بهار دارای 42/65 درصد هوای آرام است که در بین فصول کمترین مقدار هوای آرام را دارا می باشد. مسیر غرب با 17/76 درصد جهت باد غالب را شامل می شود مسیر

بادهای شمال غرب باد نایب غالب را به وجود می آورند و همچنین شدیدترین و بیشترین بادهای با سرعت 5 تا 7 متر بر ثانیه منطبق بر مسیر جنوب غربی است و کمترین وزش باد از جهت جنوب 2/32 درصد وزش را نشان می دهد. در کل این فصل بیش از نیمی مواقع دارای جریان باد می باشد.

- ژوئیه:

مقدار هوای آرام با 50/04 درصد از کل دیده بانهای ماهانه مربوط به این ماه از سال می باشد. مسیر باد غالب به سمت شرق تغییر جهت داده و مقدار آن برابر با 15/89 درصد مواقع دیده بان می باشد. با این سرعت باد بسیار پایین می باشد و بیشتر در بازه 3 تا 5 متر بر ثانیه می باشد. باد شمال شرقی 12/7 درصد مسیر نایب غالب به شمار می رود. کمترین وزش باد از جهت جنوب به مقدار 1/17 درصد می باشد.

- اوت:

همچنان بر مقدار هوای آرام افزوده می شود این ماه با 59/51 درصد مواقع دیده بانهای از هوای آرام برخوردار است. جهت وزش شرق به مقدار 12/7 درصد و شمال شرقی 12/26 درصد به ترتیب بادهای غالب و نایب غالب می باشد. جنوب با مقدار 0/69 درصد کمترین فراوانی را دارد.

- سپتامبر:

هوای آرام در این ماه حدود 61/04 درصد از دیده بانهای را به خود اختصاص می دهد. مسیر شمال شرقی با 9/85 درصد جهت غالب می باشد و مسیر شرق با 9/04 درصد مسیر نایب غالب می باشد. همچنان سمت جنوب با 1/17 درصد کمترین مقدار ثبت شده را نشان می دهد. در مجموع در فصل تابستان به طور متوسط اندکی بیش از نیمی مواقع هوا آرام می باشد و جهات شرق و شمال شرقی در فراوانی تعداد بادهای به ترتیب مسیر غالب و نایب غالب به شمار می رود با این توضیح که وقوع بادهایی با میانگین سرعت 5 تا 7 متر بر ثانیه و بیش از 7 متر بر ثانیه بندرت اتفاق می افتد و در این فصل جهت وزش باد غالب و نایب غالب خلاف سایر فصول می باشد.

- اکتبر:

هوای آرام در این ماه در 65/16 درصد از دیده بانهای را به خود اختصاص می دهد باد غربی 10/04 درصد و باد شرقی با 5/77 درصد وزش به ترتیب مسیرهای غالب و نایب غالب را تشکیل می دهند. ضمناً مسیر جنوبی با 1/49 درصد کمترین مقدار وزش دارا می باشد.

- نوامبر:

در این ماه بر مقدار هوای آرام افزوده شد تا جایی که رتبه دوم را به خود اختصاص داده و حدود 70/38 درصد مواقع هوا آرام است. باد غرب با 7/88 درصد وزش باد غالب را تشکیل می‌دهد و مسیر شرقی با 6/17 درصد مسیر نایب غالب است و حداقل وزش باد از سمت شمال به مقدار 1/67 درصد می‌باشد.

- دسامبر:

این ماه دارای رتبه اول بیشترین مقدار، هوای آرام است و حدود 72/9 درصد از دیده‌بانی‌ها همراه با هوای آرام بوده است که این هوای آرام همراه با سرد شدن هوا بوده و امکان ایجاد وارونگی هوا (اینورژن) را در سطح شهر و مراکز صنعتی بیشتر می‌کند جهت باد غالب غربی است که 7/54 درصد فراوانی را شامل می‌شود و باد شرقی با 5/52 درصد مسیر نایب غالب است در این ماه همچون ماه گذشته از جهت شمالی به مقدار 1/21 درصد کمترین وزش باد را شاهد هستیم.

فصل پاییز در میان سایر فصول از هوای آرامتری برخوردار است و در مجموع 69/47 درصد از مواقع هوا آرام است جهت غرب باد غالب این فصل است و جهت غرب مسیر نایب غالب به شمار می‌رود و همچنین کمترین میزان باد از سمت جنوب شرقی می‌باشد.

گلباد سالانه شهر خمینی‌شهر بیانگر این نکته است که حدود 55/31 درصد از مواقع شبانه-روز هوای شهر آرام است که اندکی بیشتر از نیمی مواقع می‌باشد و در سایر اوقات باد از جهات مختلف می‌وزد حدود 3/16 درصد از بادهای وزیده شده سرعتی حدود 1 تا 3 متر بر ثانیه دارند و 36/46 درصد نیز میانگین سرعت آنها 3 تا 5 متر بر ثانیه است که هر دو گروه از بادهای فوق جریان نسیم ضعیفی را به وجود می‌آورند. حدود 4/98 درصد از بادهای نیز میانگین سرعت آنها 5 تا 7 متر بر ثانیه است که سری بادهای نسبتاً قوی را شامل می‌شود و حدود 0/08 درصد از بادهای نیز میانگین سرعت آنها بیش از 7 متر بر ثانیه می‌شوند در طول سال جهت باد غربی با 12/19 درصد از کل فراوانی جهت غالب را شامل می‌شود و باد شرقی با 7/86 درصد مسیر نایب غالب و باد جنوبی با 2/08 درصد حداقل میزان وزش باد را دارا بوده است.

جدول شماره 4-324: تعداد و درصد بادهای وزیده شده از جهات مختلف در بازه‌های متفاوت سرعت بر حسب ماه در شهر خمینی شهر

سرعت	ماه	آرام	شمالی		شمال شرقی		شرقی		جنوب شرقی		جنوبی		جنوب غربی		غربی		شمال غربی	
			درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
1_3	ژانویه																	
3_5																		
5_7																		
>7																		
جمع																		
1_3	فوریه																	
3_5																		
5_7																		
>7																		
جمع																		
1_3	مارس																	
3_5																		
5_7																		
>7																		
جمع																		
1_3	آوریل																	
3_5																		
5_7																		
>7																		
جمع																		

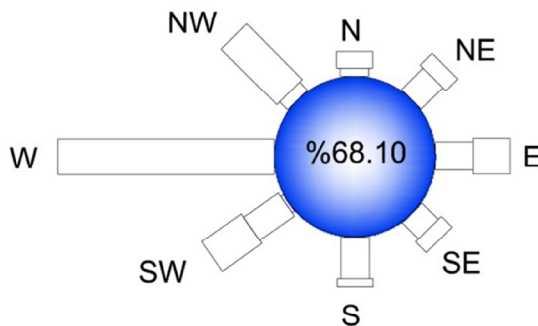
سرعت	ماه	آرام	شمالی		شمال شرقی		شرقی		جنوب شرقی		جنوبی		جنوب غربی		غربی		شمال غربی		
			درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
1_3	م		□□□□□	□□			□□□□□□	□□□									□□□□□	□□□	
3_5			□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	
5_7			□□□□□	□□□	□□□□□□	□□□	□□□□□□	□□□										□□□□□	□□□
>7			□□□□□□						□□□□□□	□□	□□□□□□	□□							
جمع			□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□
1_3	ژوئن		□□□□□	□□□	□□□□□□	□□□	□□□□□□	□□□					□□	□□	□□				
3_5			□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	
5_7					□□□□□□	□□□			□□□□□□	□□									
>7			□□□□□□																
جمع			□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□
1_3	ژوئیه		□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□				□□□□□□	□□				
3_5			□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	
5_7							□□□□□□	□□											
>7			□□□□□□																
جمع			□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□
1_3	اوت		□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□				□□□□□□	□□				
3_5			□□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	
5_7			□□□□□	□□			□□□□□□	□□											
>7			□□□□□□																
جمع			□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□
1_3	سپتامبر	سپتامبر	□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□□	□□□□□□	□□□									

سرعت	ماه	آرام	شمالی		شمال شرقی		شرقی		جنوب شرقی		جنوبی		جنوب غربی		غربی		شمال غربی		
			درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
3_5																			
5_7																			
>7																			
جمع																			
1_3		اکتبر																	
3_5																			
5_7																			
>7																			
جمع																			
1_3	نوامبر																		
3_5																			
5_7																			
>7																			
جمع																			
1_3	دسامبر																		
3_5																			
5_7																			
>7																			
جمع																			

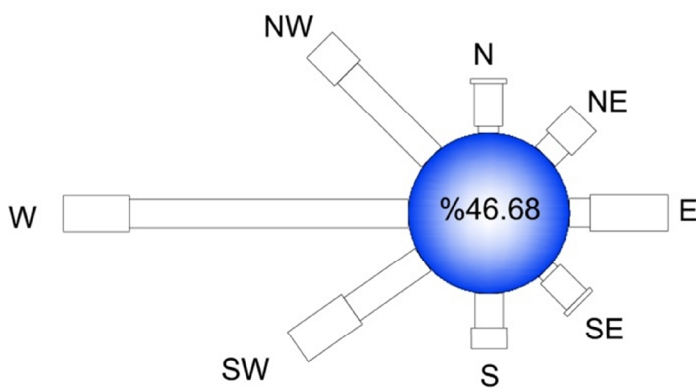
جدول شماره 5-324: جهت و سرعت بادهای وزیده شده در شهر خمینی شهر به صورت فصلی و سالانه

سرعت	آرام	شمالی		شمال شرقی		شرقی		جنوب شرقی		جنوبی		جنوب غربی		غربی		شمال غربی	
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
1_3																	
3_5																	
5_7																	
>7	52.11%																
جمع	3760																
1_3																	
3_5																	
5_7																	
>7	42.65%																
جمع	3108																
1_3																	
3_5																	
5_7																	
>7	56.81%																
جمع	4177																
1_3																	
3_5																	
5_7																	
>7	69.47%																
جمع	5113																
1_3																	
3_5																	
5_7																	
>7	55.31%																
جمع	16158																

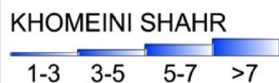
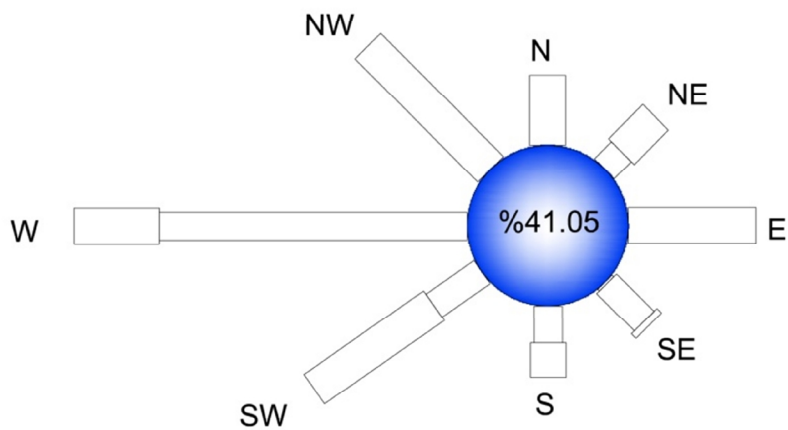
JANUARY

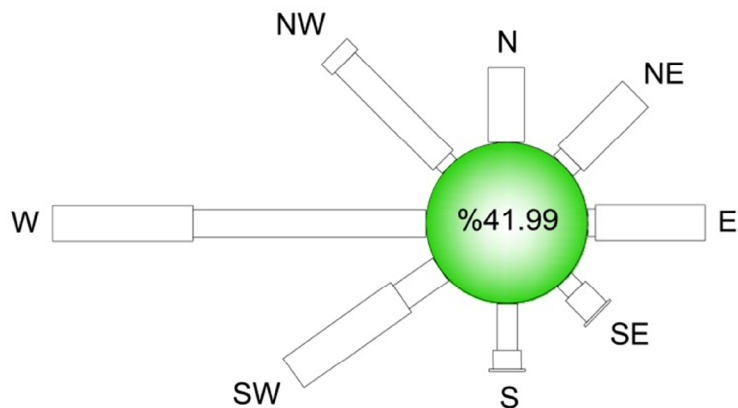
FEBUARY

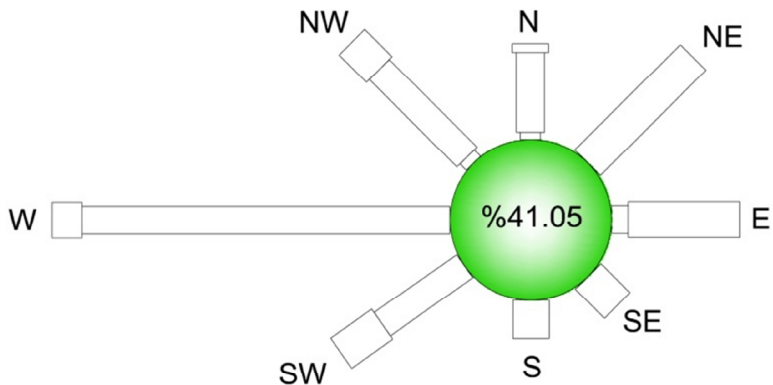
MARCH

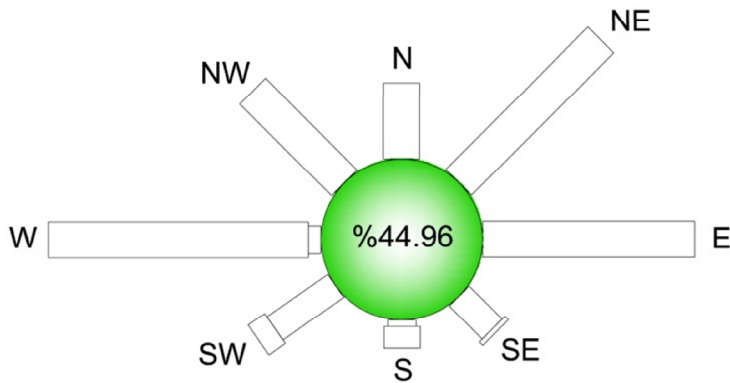
APRIL

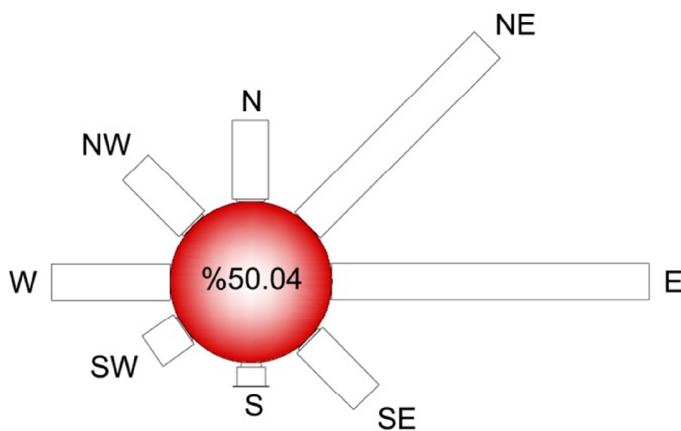
MAY

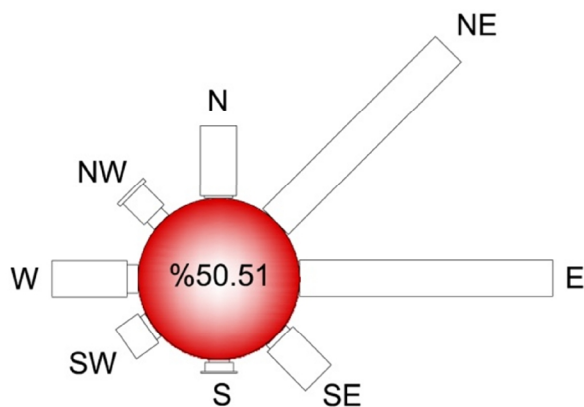
JUNE

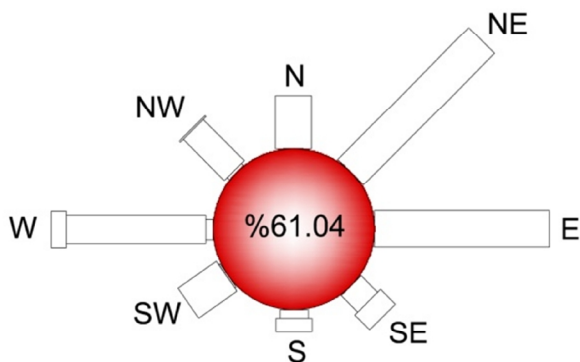
JULY

AUGUST

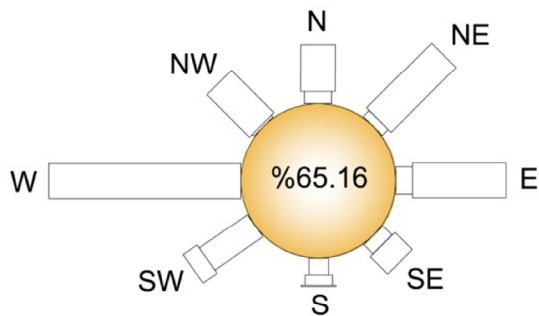
SEPTEMBER

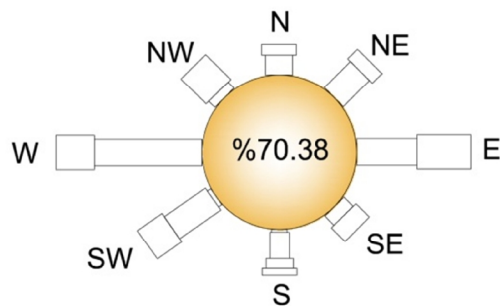
KHOMEINI SHAHR

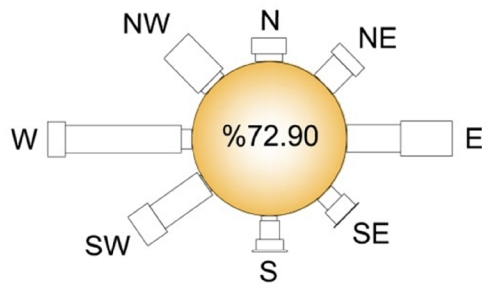
OCTOBER

NOVEMBER

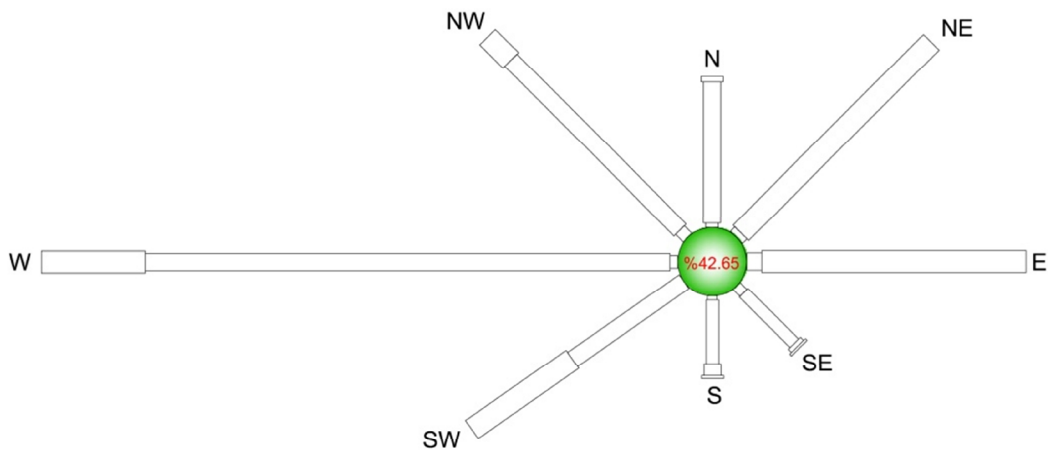
DECEMBER

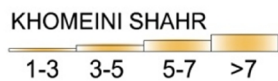
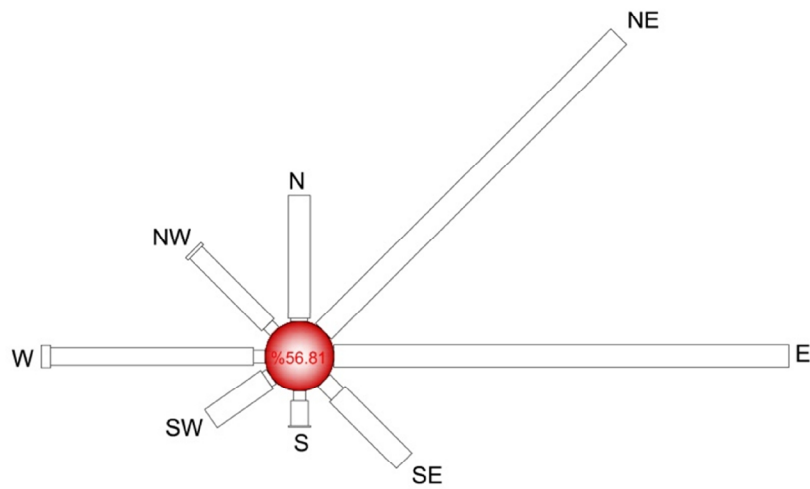
KHOMEINI SHAHR

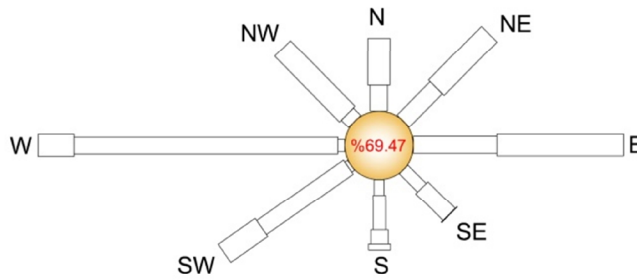
SPRING

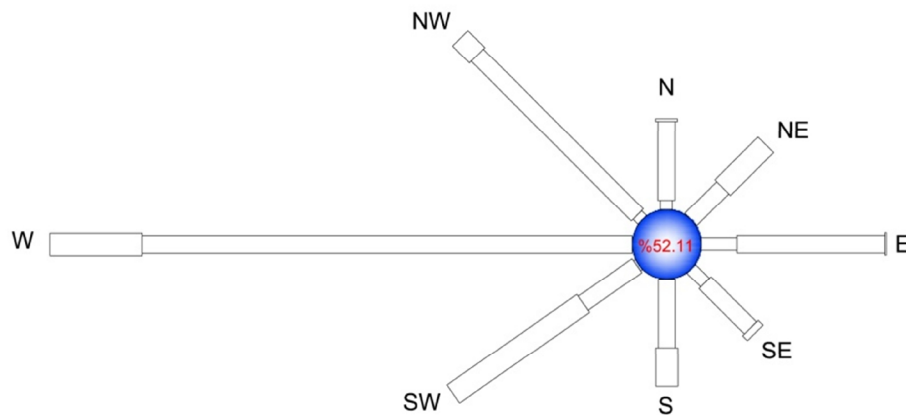
SUMMER

AUTUMN

WINTER

KHOMEINI SHAHR

5-4-2-3 - نمودار زیست اقلیمی اولگی

به منظور تعیین شرایط زیست اقلیمی شهر و مشخص کردن ماه‌های مناسب که مطلوبیت اقلیم متناسب با شرایط زیستی انسان است از نمودار زیست اقلیمی اولگی استفاده شده است. این نمودار براساس دو شاخص مهم دما و رطوبت محدوده آسایش حرارتی و زیست اقلیمی را برای انسان مشخص می‌سازد بطوری که قرارگیری هر یک از ماه‌ها در این محدوده نشان‌دهنده مطلوبیت اقلیم بوده و نیاز به وسایل خنک‌کننده یا گرمازا احساس نمی‌شود. همچنین براساس میزان باد موجود در محیط می‌توان این محدوده را تا حدودی افزایش داد. نمودار شماره 6-324 وضعیت آسایش حرارتی و زیست اقلیمی را در شهر خمینی‌شهر نشان می‌دهد. چنانکه مشاهده می‌شود ماه‌های فروردین و آبان در محدوده هوای مطلوب قرار دارند و در این دو ماه شرایط هوا در طی روز مطلوب بوده و نیاز به هیچگونه وسایل مکانیکی جهت آسایش حرارتی احساس نمی‌شود. در ماه‌های اردیبهشت و مهر ماه هوا در طی روز تا حدودی گرم است و با این حال ضمن بهره‌گیری از شرایط باد غالب می‌توان شرایط آسایش حرارتی را برقرار ساخت، به طوری که جریان بادی با سرعت $1/5$ متر بر ثانیه قادر به تأمین این شرایط می‌باشد. خوشبختانه در این ایام از سال مقدار باد غالب قادر به تأمین این شرایط می‌باشد. از خرداد ماه تا پایان شهریور هوا در طی روز بسیار گرم و نیاز به وسایل خنک‌کننده مکانیکی (کولر آبی) احساس می‌شود. خشکی شدید محیط و گرمای هوا در این مواقع سال نیاز به تزریق رطوبت جهت آسایش حرارتی را الزامی می‌سازد.

با توجه به شرایط بیابانی حاکم بر اقلیم شهر افت شبانه دما و نوسان زیاد شبانه‌روزی دما باعث کاهش شدید دما شده و شب‌ها معمولاً هوای خنک تا معتدل در فصل تابستان حاکم است. با آنکه از خرداد تا شهریور شب‌هایی نسبتاً گرم بر منطقه حاکم است اما در هوای آزاد احساس آسایش حرارتی برقرار است. از مهرماه تا پایان سال و حتی تا شب‌های فروردین و اردیبهشت هوا نسبتاً سرد است و سردترین ماه‌های سال که نیاز به گرمایش محیط احساس می‌شود از آبان تا اسفند ماه است.

6-4-2-3 - جداول ارزیابی ماهانی

بررسی شرایط اقلیم و معماری شهر براساس ارزیابی‌های ماهانی و نمودار بیوکلماتیک ساختمانی صورت گرفته است. در جداول ماهانی پس از بررسی شرایط دمایی و رطوبتی و میزان باد موجود در محیط توصیه‌های معماری به صورت مقدماتی و جزئیات ارائه شده است. جدول شماره 6-324 ارزیابی اولیه از شرایط اقلیمی خمینی‌شهر را نشان می‌دهد. براین اساس برای 4 ماه از سال مشکل هوای سرد و 4 ماه نیز هوای گرم حاکمیت می‌یابد و در مجموع نوسان شبانه‌روزی زیاد نیاز به دیوارهای ضخیم بیرونی با تأخیر در هدایت گرمایی را الزامی سازد. جداول شماره 7-324 و 8-324 توصیه‌ها و پیشنهادهای معماری برای شهر را نشان می‌دهد.

7-4-2-3 - نمودار بیوکلماتیک ساختمانی

بررسی نمودار بیوکلماتیک ساختمانی شرایط معماری ساختمان و محدوده‌های قابل توسعه برای احکام متناسب با معماری اقلیمی را خاطر نشان می‌سازد. نمودار شماره 7-324 شرایط اقلیم ساختمانی را برای خمینی‌شهر نشان می‌دهد.

جدول شماره 6-324 ارزیابی اولیه ماهانی

نام محل خمینی شهر، طول جغرافیایی 33° 51، عرض جغرافیایی 43° 32، ارتفاع از سطح دریا 1673 متر

بیشترین	معدل دمای سالانه	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	مهراد	اردیبهشت	فروردین	اسفند	مهر	مهر	دما به سلسیوس
38/6	16/69	23/3	29/6	35	6/38	38	34/1	29/9	23/6	17/8	14/5	14/7	معدل ماهیانه دمای بیشینه
-5/9	19/4	2/7	9/4	16/4	19/1	19/7	16/6	9/8	4/2	-0/7	-4/1	-5/9	معدل ماهیانه دمای کمینه
کمترین	نوسان‌ها	20/6	20/1	18/6	19/5	18/3	17/5	20/1	19/4	18/5	18/6	20/6	نوسان ماهیانه دریا

الف

رطوبت نسبی	معدل ماهیانه بیشینه	70/6	68/6	64	55/2	45/1	34/9	32/7	6/33	34/4	43/6	56/6	68
معدل ماهیانه کمینه	44/7	41/3	36/1	29/1	22/7	17/3	16/2	17/6	17/9	22/6	32/2	41/7	
معدل کل	56/4	53/4	48/8	40/6	32/5	24/8	23/1	24/3	24/9	31/8	43/4	54	
گروه رطوبت نسبی	3	3	2	2	2	1	1	1	1	2	2	3	
بارندگی به میلیمتر	18/4	17/1	27/2	21/1	10/7	3/7	1/4	0/4	0	1/4	10/1	16/4	
باد	باد غالب	à	à	à	à	à	β	β	à	à	à	à	
	باد نایب غالب	ä	æ	ä	ä	æ	β	à	à	β	β	β	

ب

جمع:
127/9

معدل ماهیانه دمای بیشینه	14/7	14/5	17/8	23/6	29/9	34/1	38	38/6	35	29/6	23/3	17/9
منطقه راحت روز	حداکثر	28	28	30	30	30	32	32	32	30	30	28
	حداقل	21	21	22	22	22	23	23	23	22	22	21
معدل ماهیانه دمای کمینه	-5/9	-4/1	-0/7	4/2	9/8	16/6	19/7	19/1	4/16	9/4	2/7	3/7-
منطقه راحت شب	حداکثر	21	21	22	22	22	23	23	23	22	22	21
	حداقل	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
تعیین وضعیت گرمایی	روز	س	س	س	م	م	گ	گ	گ	م	م	س
	شب	س	س	س	س	س	م	م	م	س	س	س

ج

سرد = س
معتدل = م
گرم = گرم

H1	جریان هوا ضروریست												
H2	جریان هوا مطبوع است												
H3	مقابله با باران ضروریست												
A1	انباشت گرما در جدار ساختمان ضروریست	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
A2	خواب شبانه در هوای آزاد							*	*	*	*		
A3	مشکل ماه‌های سرد	*	*	*									*

د

۰
۰
۰
۱۲
۴
۴
جمع شاخص‌ها
۲۰

جدول شماره 7-324: پیشنهادهای مقدماتی معماری برای خمینی شهر

پیشنهادها						شاخص‌های وضعیت گرمایی		
وضعیت خشک			وضعیت مرطوب					
A1	A2	A3	H1	H2	H3			
12	4	4	0	0	0			

شیوه استقرار ساختمان

1	1- طول ساختمان‌ها در امتداد شرق و غرب	0-10						
2	2- معماری فشرده با حیاط	11و12						5-12 0-4

فضای بین ساختمان‌ها

3	3- مجموعه گسترده و باز برای استفاده از باد	11و12						
4	4- مانند بالا، بشرط جلوگیری از باد سرد و گرم	2-10						
5	5- مجموعه فشرده	0و1						

جریان هوا در داخل ساختمان

6	6- اطاق‌های منفرد برای استفاده از کوران دائم	3-12						
7	7- اطاق‌های بهم چسبیده و پیش‌بینی جریان هوا بطور موقت در مواقع لازم	1و2						0-5 6-12
8	8- جریان محسوس هوا لازم نیست	0	2-12					0و1

پنجره‌ها

9	9- پنجره‌های بزرگ، 40 تا 80% دیوارهای شمالی و جنوبی	0						0و1
10	10- پنجره‌های بسیار کوچک - 10 تا 20%	0و1						11و12
11	11- پنجره‌های متوسط - 20 تا 40%							کلیه شرایط دیگر

دیوارها

12	12- دیوارهای سبک - «زمان تأخیر» کوتاه		0-2					
13	13- دیوارهای سنگین - اعم از داخلی و خارجی		3-12					

سقف‌ها

14	14- سقف‌های سبک، با عایق حرارتی		0-5					
15	15- سقف‌های سنگین، زمان تأخیر بیش از 8 ساعت		6-12					

خواب شبانه در هوای آزاد

16	16- فضا برای خواب شبانه ضروریست		2-12					
----	---------------------------------	--	------	--	--	--	--	--

حفاظت از باران

17	17- حفاظت در مقابل باران شدید ضروریست		3-12					
----	---------------------------------------	--	------	--	--	--	--	--

جدول شماره 8-324: ماهانی - پیشنهاد در مورد جزئیات

شاخص‌های وضعیت گرمایی						پیشنهادها در مورد جزئیات ساختمانی
H ₁	H ₂	H ₃	A ₁	A ₂	A ₃	
0	0	0	12	4	4	

وسعت روزنه، نورگیر، پنجره

			0,1		0	1	وسیع: 40-80% دیوارهای شمالی و جنوبی
			2-5		1-12	2	متوسط: 25-40% مساحت دیوار
			6-10			3	کوچک: 15-25% مساحت دیوار
			11,12		0-3	4	بسیار کوچک: 10-20% مساحت دیوار
					4-12	5	متوسط: 25-40% مساحت دیوار

محل روزنه...

3-12						6	در دیوارهای شمالی و جنوبی، رو به باد و در ارتفاع بدن انسان
			0-5				
1-2			6-12			7	مثل بالا. در دیوارهای داخلی نیز تعبیه شود
0	2-12						

حفاظت روزنه...

					0-2	8	از اشعه مستقیم خورشید محفوظ نگه داشته شود
		2-12				9	در مقابل باران حفاظت شود

دیوارها و کفها

			0-2			10	ظرفیت گرمایی کم - سبک
			3-12			11	سنگین - بیش از 8 ساعت زمان تأخیر

سقفها

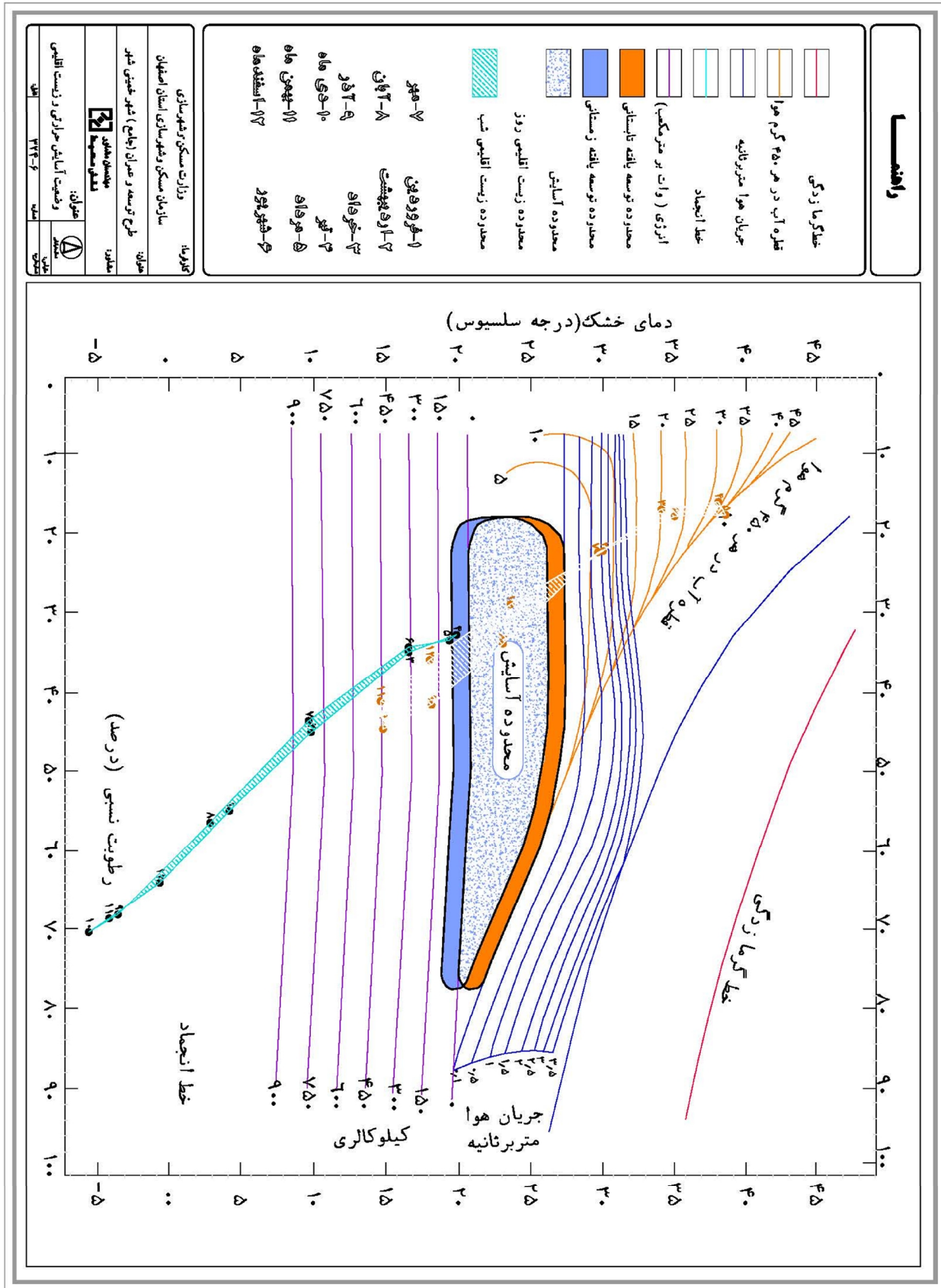
10-12			0-2			12	سبک، سطح منعکس کننده - دوجداره
			3-12			13	سبک - عایق‌بندی خوب
0-9			0-5			14	سنگین، بیش از 8 ساعت زمان تأخیر
			6-12				

فضای خارجی

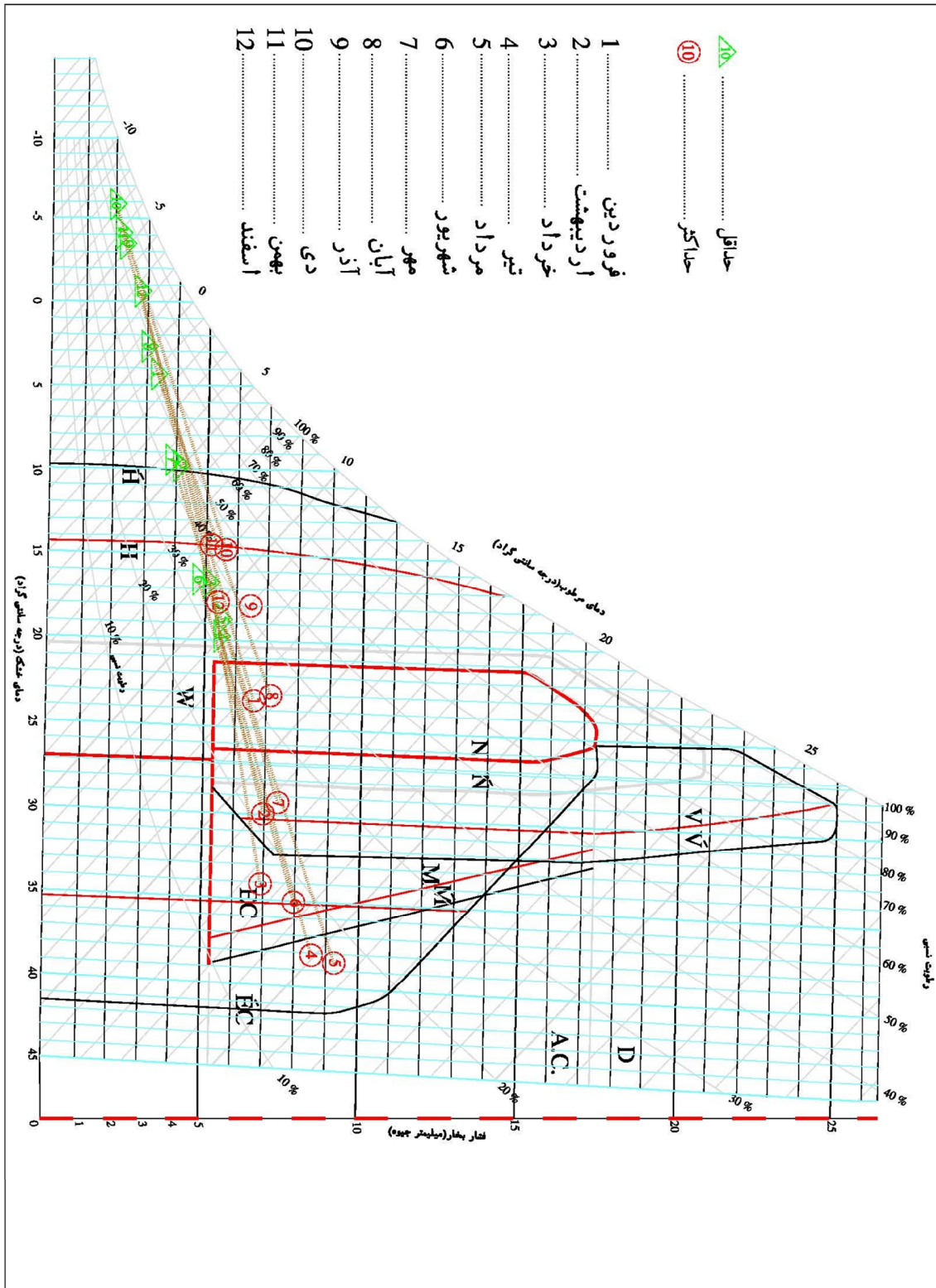
				1-12		15	فضا برای خوابیدن در هوای آزاد
		1-12				16	تدارک کافی برای رد کردن آب باران

به این ترتیب برای ماه‌های مهر تا اردیبهشت که شامل فصول پاییز، زمستان و اوایل بهار است در شب‌ها حاکمیت سرما نیاز به گرمایش ساختمان و نگهداشت و انباشت آن در فضای داخلی با دیوارهای ضخیم بیرونی احساس می‌شود. مجدداً در ماه‌های فروردین، اردیبهشت، مهر و آبان برای روزها می‌توان با بهره‌گیری از نورگیرهای مناسب و برخورداری از جریان هوا شرایط مطلوب اقلیمی را در داخل ساختمان برقرار ساخت. همچنین در ماه‌های خرداد و شهریور مناسب‌ترین ماه‌های سال جهت برخورداری از شرایط هوای آزاد و ایجاد کوران طبیعی در داخل ساختمان به شمار می‌رود.

نمودار شماره 6-324: وضعیت آسایش حرارتی و زیست اقلیمی

نمودار شماره 7-324- شرایط اقلیم ساختمانی در شهر خمینی شهر

5-2-3 - سیستم حرکت آبهای سطحی (باران) و موقعیت مسیل‌ها در شهر

شهر خمینی‌شهر در حوضه رودخانه زاینده‌رود قرار دارد. بستر اصلی رودخانه با عبور از جنوب‌شرقی شهر نقش عمده و اصلی زهکشی در این ناحیه را به عهده دارد. همچنین به عنوان تنها جریان اصلی در منطقه می‌باشد که اثرات اکولوژیکی مثبتی را در سطح منطقه ایجاد می‌کند. نقشه شماره 1-325 تقسیمات حوضه‌ای و شبکه مسیل‌ها و آبراهه‌های موجود در محدوده خمینی‌شهر و پیرامون آن را نشان می‌دهد.

- رودخانه زاینده‌رود

رودخانه زاینده‌رود یکی از زیباترین و بااهمیت‌ترین رودهای ایران مرکزی است. این رودخانه که از جبهه شمال خاوری زرد کوه بختیاری سرچشمه می‌گیرد، از غرب به شرق تا باتلاق گاوخونی جریان دارد. زاینده‌رود که از چشمه‌های واقع در زردکوه بختیاری (کوه‌رنگ) در 95 کیلومتری شمال‌غربی شهرکرد در استان چهارمحال و بختیاری شروع شده است، ضمن جریان یافتن به سمت شرق و دریافت شعبی از قبیل رود خرسنک، قمشه‌رود، تیران رود، زرین رود، رود کرمان و همچنین آبیاری کردن شهرها و آبادی‌های واقع در مسیر خود وارد اصفهان می‌شود. از جمله شهرهای مهمی که از آب این رودخانه بهره‌برداری می‌کنند، می‌توان به شهرستان‌های شهرکرد، زرین‌شهر، اصفهان و نایین در استان‌های چهارمحال و بختیاری و اصفهان اشاره کرد.

این رودخانه از سمت باختر به سمت جنوب خاوری کلیه نواحی مرکزی اصفهان را آبیاری کرده و از جنوب نایین از آبادی‌های قورتان و ورزنه گذشته و سرانجام پس از طی 300 کیلومتر از سرچشمه به مرداب گاوخونی که در قسمت شرقی شهر حسن‌آباد قرار گرفته است، می‌ریزد. طول این رودخانه با پیچ و خم‌های بسیار از 360 تا 420 کیلومتر ذکر شده که این فاصله به خط مستقیم حدود 270 کیلومتر است. پهنای رودخانه زاینده‌رود در ابتدا حدود 10 تا 20 متر است که هرچه به طرف شهر اصفهان و جلگه‌های مسطح پیشروی می‌کند پهنای آن افزایش می‌یابد. به طوری که در شمال فلاورجان، در محل روستای موسیان، عرض آن به حدود 800 متر می‌رسد. چنانچه در بخش منابع آبی اشاره شد، بر روی این رودخانه در نزدیکی شهر چادگان (در محل خروج زاینده‌رود از استان چهارمحال و بختیاری و وارد شدن آن به استان اصفهان) سد زاینده‌رود احداث گردیده است که در تأمین مصارف آب شرب و کشاورزی منطقه نقش پراهمیتی دارد.

زاینده‌رود در مسیر حرکت خود از جنوب خمینی‌شهر در نزدیکی روستای حسین‌آباد وارد شهرستان خمینی‌شهر می‌شود و در جهت شمال تا ابتدای خیابان باغ فردوس جریان می‌یابد. سپس بعد از عبور از جبهه شمال‌شرقی کوه دنبه به سمت شرق تغییر مسیر داده و از شهرستان خمینی‌شهر خارج شده و به شهرستان اصفهان وارد می‌شود. پهنای بستر رودخانه در شهر اصفهان

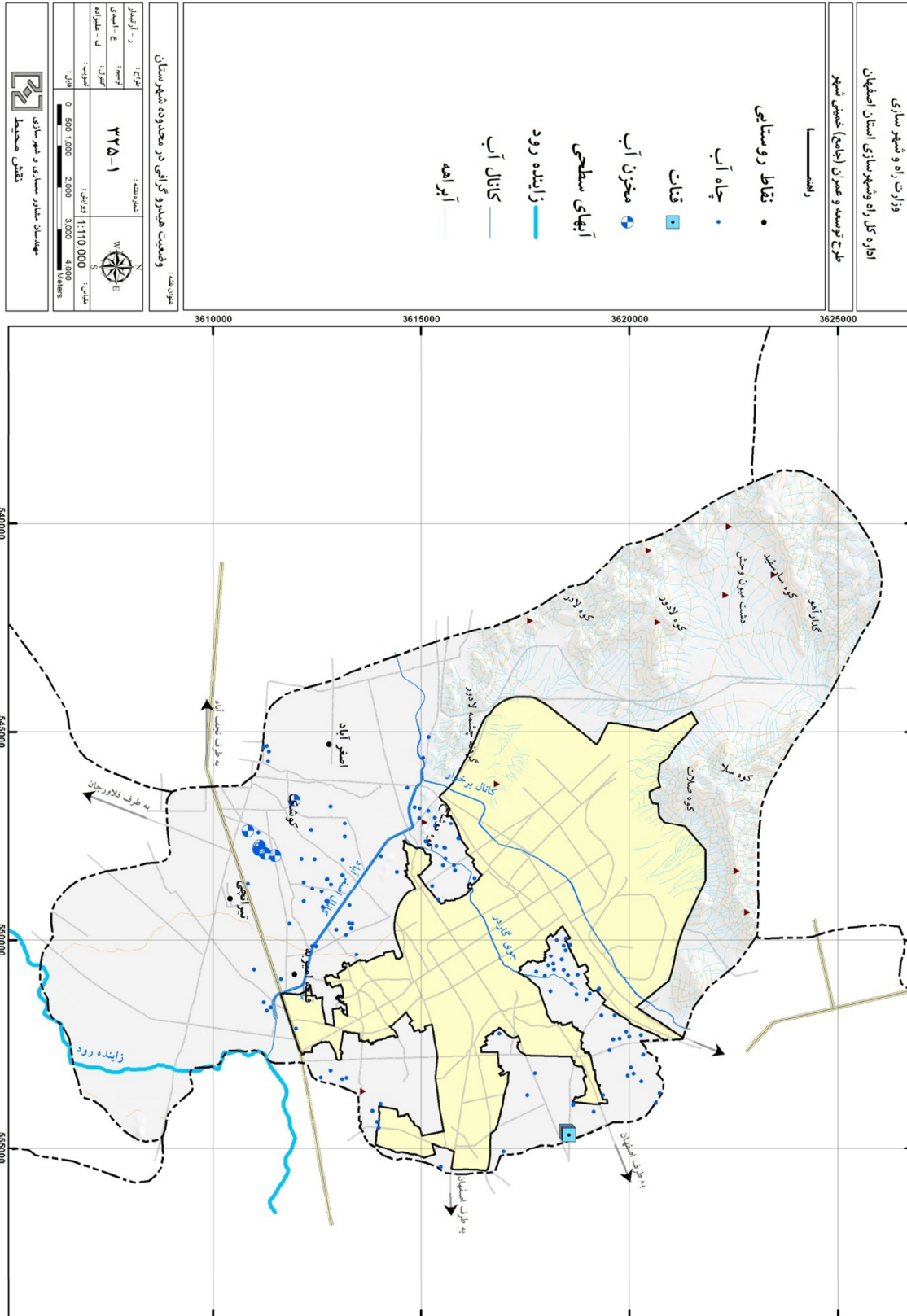
نیز متفاوت بوده و بین 100-300 متر تغییر می‌کند.

به طور خلاصه زاینده‌رود از چشمه‌ها و رودخانه‌های متعددی تشکیل شده است. مجموع این آبها از تنگ گزی به بعد، در دهستان شوراب، زاینده‌رود را تشکیل می‌دهند. از ابتدا تا انتهای زاینده‌رود، به ویژه در ناحیه اصفهان، بیشه‌زارهایی وجود دارند که در زیبایی، طراوت، لطافت آب و هوا و جذابیت چشم‌اندازهای عمومی رودخانه بسیار مؤثر بوده و در مطلوبیت فضای پیرامونی رودخانه نقش قابل توجهی دارد.

جهت حرکت آبهای سطحی در محدوده خمینی‌شهر به طور کلی از وضعیت توپوگرافی و شیب تبعیت می‌کند. برهمن اساس و با توجه به دو عامل شیب و توپوگرافی، سیستم جریانات متمرکزی شکل نگرفته است. به دلیل اینکه پهنه وسیعی از محدوده به صورت اراضی هموار می‌باشد و نیز کاربری‌های مسکونی، صنعتی و کشاورزی و به طور کلی فعالیت‌های مصنوع گسترش یافته است، مانع شکل‌گیری جریانات سطحی گردیده‌اند. به استثنای قسمت‌های شمال و شمال-غربی شهر و به صورت محدود در جنوب‌شرقی به دلیل وجود ارتفاعات جریانات سطحی بسیار محدودی مشاهده می‌شود. ارتفاعات شمال و شمال‌غربی شهر را می‌توان به عنوان خط تقسیم جریانات به شمار آورد. به طوری که جریاناتی که از دامنه‌های جنوبی این ارتفاعات (دامنه‌هایی که به شهر خمینی‌شهر و اراضی هموار و دشتی جنوبی مسلط هستند) شکل می‌گیرند با طی مسیر کوتاهی قبل از اینکه بتوانند جریان قابل توجهی را تشکیل دهند به اراضی هموار می‌رسند که به دلیل ضعیف بودن بتدریج خشک می‌شوند.

به طور کلی به جز رودخانه زاینده‌رود که به عنوان جریان سطحی اصلی و مهم در محدوده مطرح می‌باشد، رودخانه و یا مسیل قابل توجه دیگری در این محدوده مشاهده نمی‌شود. این مسئله به دلیل هموار بودن منطقه و همچنین بارندگی‌های اندک می‌تواند قابل توجیه باشد. تنها بر روی دامنه‌ها آبراهه‌های باریک مشاهده می‌شود که در مواقع بارندگی به سمت دشت جریان می‌یابند. شیب عمومی شهر به طرف شرق و جنوب‌شرق می‌باشد که تقریباً تمامی آبراهه‌های طبیعی و مصنوعی شهر به این سمت جریان می‌یابند. با این حال به دلیل اینکه خمینی‌شهر تا پای ارتفاعات شمال‌غربی گسترش داشته و تمایل به ساخت و ساز در این قسمت‌ها وجود دارد، بایستی جهت جریانات سطحی که از دامنه ارتفاعات به سمت شهر جریان می‌یابند، کانال‌ها و بسترهایی در نظر گرفته شود تا در مواقع بارندگی‌های شدید مشکلاتی از قبیل سیل‌گیری، مسدود شدن کانال‌های آب، پخش آبهای گل‌آلود در سطح معابر و خیابان‌ها جلوگیری شود.

نقشه شماره 1-325: تقسیمات حوضه‌ای و شبکه و آبراهه‌ها (هیدروگرافی)

6-2-3 - نحوه دفع آبهای سطحی

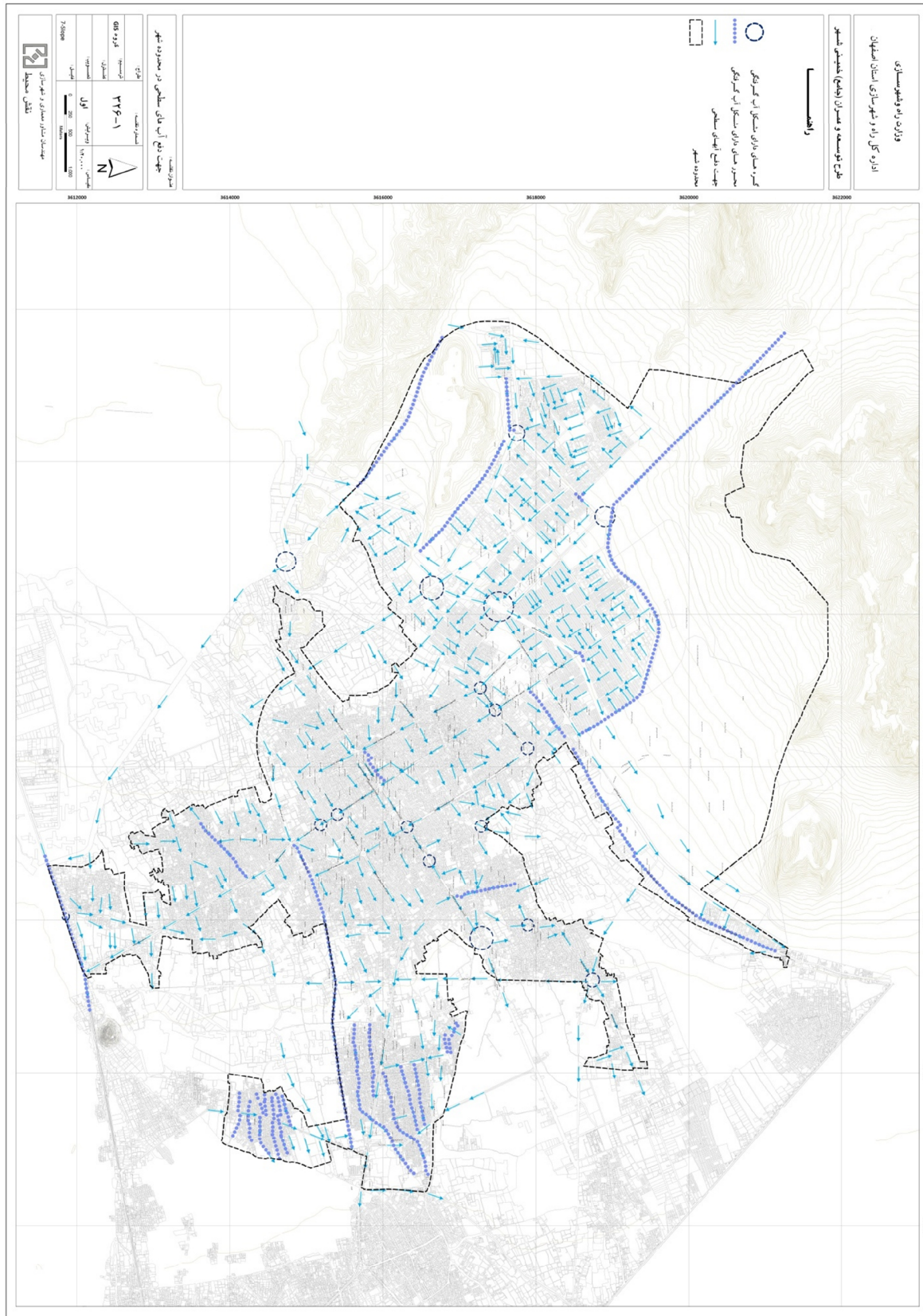
خمینی شهر دارای سیستم جمع‌آوری فاضلاب بوده و بسیاری از رواناب‌های شهری نیز از طریق همین سیستم دفع می‌گردد. با توجه به اینکه شهر در قسمت‌های دشتی و هموار واقع شده است، لذا قسمتی از نواحی مرکزی شهر که فاقد شیب لازم است، در مواقع بارندگی دچار مشکلاتی می‌شود. جهت عمومی شیب از شمال به جنوب است و به همین جهت معابری که جهت شرقی - غربی دارند، در بعضی از مواقع دچار مشکلاتی می‌گردند.

در حال حاضر حدود 80 درصد از سطح شهر دارای شبکه فاضلاب است که جمعاً حدود 500 کیلومتر طول دارد. در مواقع بارندگی و تجمع رواناب‌ها در سطح شهر، اهالی با برداشتن دریچه‌های فاضلاب، امکان ورود رواناب‌های شهری به داخل شبکه فاضلاب را مهیا می‌سازند. علاوه بر این تعدادی چاه‌های جذبی در نواحی مرکزی و شمال شهر و نیز جوی گارد در از دیگر عوامل دفع آبهای سطحی به شمار می‌روند.

نقشه شماره 1-326 جهت دفع رواناب‌های سطحی را نشان می‌دهد.

چنانکه ملاحظه می‌شود قسمت‌های شمالی شهر با شیب مناسب و جهت عمومی شمال به جنوب با رسیدن به نهر گارد و کانال آب برخوردار با جهت عمومی شرقی از داخل شهر خارج می‌شوند، در نیمه جنوبی شهر و قسمت‌های مرکزی آن، پاره‌ای از خیابان‌ها و معابر شهر با گرفتگی و پر شدن کانال‌ها در مواقع بارندگی مواجهند، البته قسمت اعظمی از بارندگی‌ها نیز از طریق کانال‌های خروجی فاضلاب دفع می‌شود و بخشی نیز توسط چاه‌های جذبی، دفع می‌شود، با این حال به دلیل کمبود چاه‌های جذبی در این نواحی، امکان دفع سریع و به موقع وجود ندارد که لازم است با حفر چاه‌های جدید نسبت به رفع این مشکل نیز اقدامات لازم صورت گیرد.

نقشه شماره 1-326: جهت دفع رواناب ها و آب های سطحی شهر

3-3 - خصوصیات جمعیتی و اجتماعی شهر

مقدمه

دستیابی به ویژگی‌های عمده اجتماعی از قبیل شمار، ساختار سنی و جنسی، ترکیب و تحولات درونی و مکانی جمعیت یک محدوده جغرافیایی و نیز شناسایی برخی ویژگی‌های عمده اقتصادی آن مانند نرخ فعالیت، بار تکفل و گروه‌های عمده سنی اقتصادی و... در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی و نیز برنامه‌ریزی‌های کالبدی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برنامه‌ریزان ناگزیر از توجه به روابط متقابل موجود میان متغیرهایی هستند که نه تنها در تحول اقتصادی و اجتماعی یک محدوده مؤثرند بلکه سازه‌های بنیادی توسعه همه جانبه در تمامی ابعاد نیز محسوب می‌شوند.

جمعیت مهمترین عامل در تمام برنامه‌ریزی‌ها است. به همین دلیل شناخت جمعیت انسانی و بررسی ویژگی‌های عمده آن در طرح‌های توسعه و عمران جایگاه و اهمیت فراوانی دارد. توجه خاص به برنامه‌ریزی دقیق برای دستیابی به تصمیم‌گیری‌های صحیح، برنامه‌ریزان را بر آن داشته که با حساسیت بیشتری اطلاعات جمعیتی را پیگیری کنند. این امر ضرورت پرداختن به خصوصیات عمده جمعیتی و ویژگی‌های کمی و کیفی آن در کلیه مراحل برنامه‌ریزی را بیش از پیش آشکار نموده است.

با توجه به اینکه هدف اصلی طرح توسعه و عمران (جامع) شهر، ایجاد زمینه مناسب برای تحول ویژگی‌های کالبدی - فضایی شهر، تأمین فضاهای مناسب سکونت و فعالیت، تأمین شبکه معابر و فضاهای عبور و مرور و جانمایی مناسب هر یک از عناصر عمومی و خدماتی شهر و دیگر عناصر مورد نیاز ساکنان شهر در دوره اجرای طرح است، لذا شمار جمعیت ساکن و خصوصیات آنها در این دوره زمانی به عنوان مبنا و پایه برنامه‌ریزی در طرح دارای اهمیت بسزایی بوده و ضمن بررسی جنبه‌های کمی و کیفی جمعیت ساکن در وضع موجود و با نگاهی به تحول شمار آن در بستر زمان به آینده‌نگری می‌پردازد. به منظور دستیابی به این هدف و در چارچوب مطالعات وضع موجود شهر، در این بخش از گزارش خصوصیات جمعیتی و اجتماعی شهر در وضع موجود و روند تحولات گذشته آن بیان می‌شود تا بر پایه نتایج حاصل از این بررسی، ضمن برآورد دقیق خصوصیات جمعیت ساکن در دوره اجرای طرح، تخمین دقیق سطوح زمین و زیربنای لازم برای هر یک از عناصر شهری فراهم شود. شناسایی و تحلیل ساختار جمعیتی از اساسی‌ترین مراحل مطالعاتی طرح جامع شهر است. به طوری که با تشخیص روند تحولات جمعیتی و انطباق آن با روند تحولات کالبدی، برنامه‌ریز شهری می‌تواند براساس پیش‌بینی‌های جمعیتی و تحولات آتی آن، روند توسعه کالبدی مطلوب را برای شهر طرح‌ریزی نماید.

1-3-3- ویژگی‌های جمعیتی و ترکیب آن (وضع جمعیت در گذشته و حال، میزان و وضع مهاجرت،

جنس، گروه‌های سنی، بعد خانوار و غیره) با استفاده از آمار رسمی و اطلاعات موجود

جمعیت ساکن در یک کانون زیستی دارای ویژگی‌های متعدد گوناگونی است که برخی از آنها مانند شمار جمعیت کنونی، روند تحولات جمعیتی، رشد جمعیت، تعداد خانوارها و بعد خانوار، وضعیت مهاجرت و تحرکات مکانی و نقش آنها در تغییرات جمعیتی شهر، ساختار سنی و جنسی و... در برنامه‌ریزی فضاهای شهری در طول اجرای طرح دارای اهمیت بیشتری هستند. براین اساس در این بخش از گزارش ابتدا شمار و روند تحولات جمعیتی خمینی‌شهر بررسی و سپس خصوصیات عمده آن به تفصیل بیان خواهد شد.

1-3-3-1- شمار جمعیت و روند تحولات آن

بر مبنای نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال 1385، شمار جمعیت ساکن در شهر خمینی‌شهر در حدود 223071 نفر بوده است. از این میزان 218123 نفر خانوار معمولی ساکن، 614 نفر خانوار گروهی (عمدتاً مرد) و 4334 نفر خانوار مؤسسه‌ای است. به عبارتی از کل جمعیت ساکن این شهر 97/8 درصد خانوار معمولی و 2/2 درصد آن خانوارهای دسته جمعی هستند. این شهر از دیرباز به دلیل موقعیت جغرافیایی و همجواری با شهر اصفهان، وقوع تحولات صنعتی و شکل‌گیری فعالیت‌های اقتصادی در سطح استان و مجموعه شهری اصفهان همواره به عنوان یک کانون متمرکز جمعیتی و جذب سرریز جمعیتی شهر اصفهان مطرح بوده است. به عبارتی موقعیت مناسب طبیعی، اقلیمی، ارتباطی، استقرار دانشگاه صنعتی اصفهان در محدوده شهر و قرارگیری آن در شمال‌غربی شهر اصفهان و ارتباط آن با محور صنعتی شمال اصفهان (پالایشگاه، نیروگاه، پتروشیمی و...) از یک طرف و ارتباط با محور صنعتی شرقی - غربی اصفهان (صنایع کاشی، دفاع، ذوب آهن و فولاد) موقعیت ویژه‌ای از نظر اقتصادی و جمعیتی برای این شهر فراهم آورده و زمینه‌ساز تحولات جمعیتی این شهر گشته است.

محدوده خمینی شهر طی سال‌های متمادی از زمان ارتقاء به نقطه شهر تا سال 1365 تقریباً ثابت بوده است. این محدوده در ابتدا از 3 محله اصلی با بافت روستایی منفصل به نام‌های؛ خوزان، فروشان و ورنوسفادران تشکیل شده که به مرور زمان و به طور تدریجی فاصله بین این محلات پر شده و بر وسعت شهر افزوده شده است.

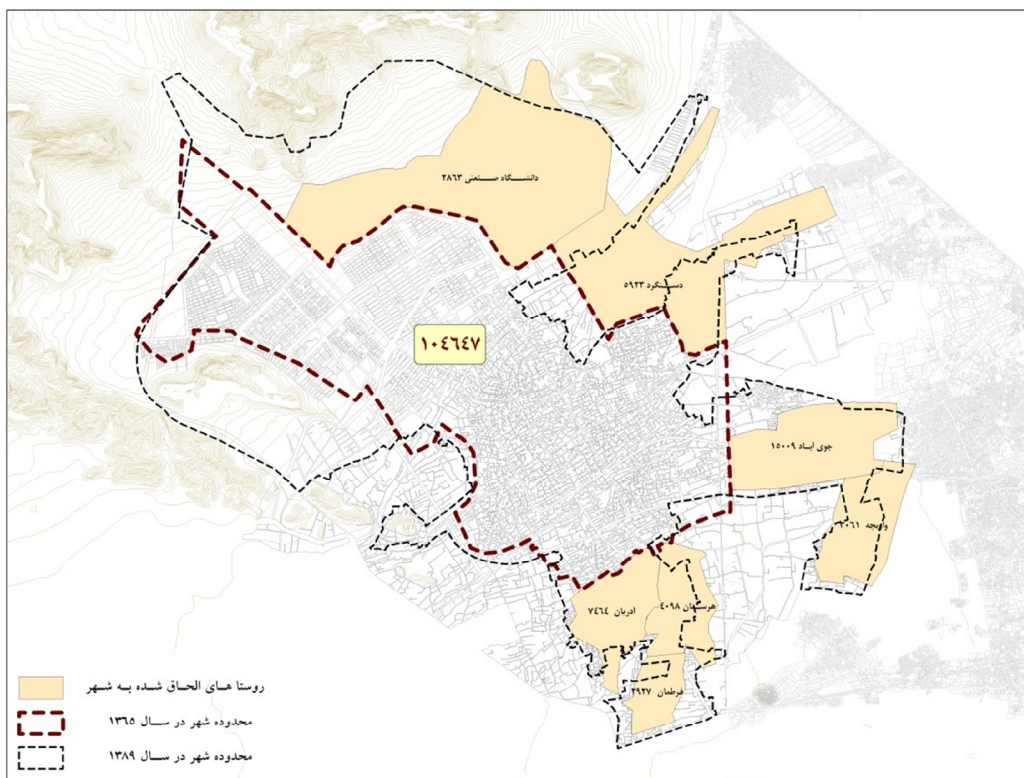
در فاصله سال‌های بعد از 1365 تعداد قابل توجهی از روستاهای پیرامونی به محدوده شهر اضافه شده و محدوده فعلی شهر را شکل داده است. در واقع این شهر از تجمع تعداد زیادی آبادی-های واقع در یک محدوده جغرافیایی تشکیل شده است که هر کدام بافت اجتماعی و ساختار اقتصادی متفاوتی داشته که این موضوع روند تحولات جمعیتی شهر را متاثر ساخته است. با این توصیف بررسی روند تحولات جمعیتی خمینی شهر نیازمند بازسازی جداول جمعیتی شهر براساس محدوده موجود سال 1385 طی سرشماری‌های قبل است. در ادامه به محدوده‌های یکسان سازی شده شهر طی سال‌های قبل اشاره می‌شود.

- محدوده یکسان سازی شده سال 1365

جمعیت خمینی شهر در سرشماری عمومی 1365 مطابق محدوده موجود آن سال معادل 104647 نفر اعلام شده است. بررسی تطبیق محدوده‌های سال 1365 و محدوده موجود 1385 حاکی از آن است که محدوده‌هایی نظیر؛ آدریان، جعفرآباد، جوی آباد، دانشگاه صنعتی اصفهان، دستگرد قداده، قرطمان، وازیچه و هرستان که در حال حاضر جزء محلات شهر محسوب می‌شوند در آن سال به عنوان نقطه روستایی سرشماری شده‌اند. به عبارتی این محدوده‌ها در سال مورد بررسی خارج از محدوده شهر بوده‌اند.

مجموع این محدوده‌ها در سال 1365 معادل 43690 نفر بوده که در این میان جوی آباد با 15 هزار نفر پرجمعیت‌ترین و قرطمان با 2927 نفر کم جمعیت‌ترین آبادی‌های الحاق شده به شهر بوده است. تصویر شماره 1-331 محدوده شهر و آبادی‌های الحاق شده به شهر را در سال 1365 نشان می‌دهد.

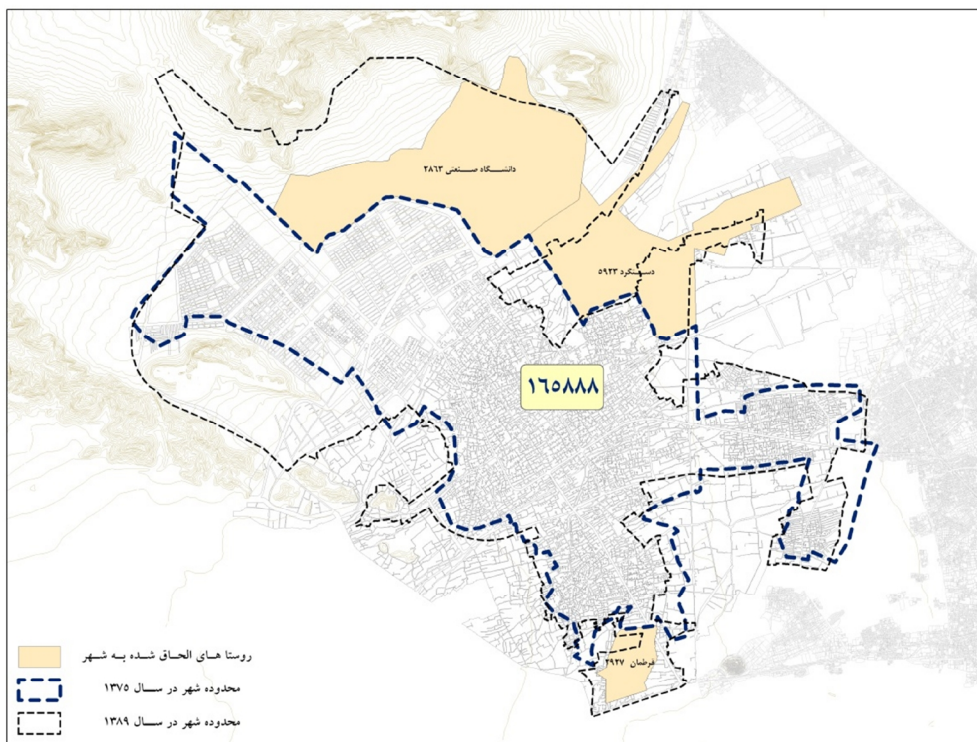
تصویر شماره 1-331: محدوده یکسان سازی شده خمینی شهر در سال 1365

- محدوده یکسان سازی شده سال 1375

در فاصله سال‌های 75-1365، آبادی‌های؛ آدریان، جوی آباد، وازیچه و هرستان به محدوده شهر الحاق شده و محدوده خمینی شهر در سال 1375 را تشکیل داده‌اند. براساس این محدوده جمعیت خمینی شهر در سال یاد شد معادل 165888 نفر اعلام شده است. بررسی تطبیقی محدوده های بازسازی شده شهر حاکی از آن است که در سال 1375 محدوده‌های نظیر؛ جعفرآباد با جمعیتی معادل 6238 نفر و قرطمان با 3938 نفر به عنوان آبادی و خارج از محدوده خمینی شهر سرشماری شده‌اند. مجموع جمعیت این آبادی‌ها به انضمام برخی نقاط سکونت پراکنده مثل انبارستان، صحرا اندوان و صحرا هرستان در سال 1375 معادل 22143 نفر بوده است. بر این اساس جمعیت کل خمینی شهر در سال 1375 در محدوده‌های یکسان سازی شده برابر 188031 نفر می‌باشد (تصویر شماره 2-331 و جدول شماره 1-331).

تصویر شماره 2-331: محدوده یکسان سازی شده خمینی شهر در سال 1375

جدول شماره 1-331: شمار جمعیت خمینی شهر و آبادی های الحاق شده به محدوده شهر طی سال های 85-1365

1385	1375	1365	1355	1345	آبادی
...	...	7464	5000	2549	ادریان
...	6238	2345	225	159	جعفرآباد
...	...	15009	4755	1654	جوی آباد
...	4329	2863	64		دانشگاه صنعتی اصفهان
...	7478	5923	3650	2599	دستگردقداده
...	3983	2927	1468	696	قرطمان
...	...	3061			وازیچه
...	...	4098	2789	2015	هرستان
223071	165888	104647	65495	46836	خمینی شهر
223,071	187,916	148,337	83,446	56,508	شهر خمینی شهر

ماخذ: مرکز آمار ایران

- محدوده موجود 1385

طی سال‌های 85-1375، آبادی‌های؛ دستگرده تدا، جعفرآباد، دستگرد قدا، قراطان و دانشگاه صنعتی به محدوده خمینی شهر الحاق شده و محدوده موجود و محاسباتی مرکز آمار ایران را در سال 1385 شکل داده‌اند. بر این اساس جمعیت کل این شهر به انضمام کلیه محدوده‌های الحاق شده طی سال‌های قبل از سرشماری عمومی 1385 معادل 223071 نفر اعلام شده است.

- روند تحولات جمعیتی شهر

جمعیت خمینی‌شهر در سال 1365 برابر 148338 نفر بوده که با متوسط رشد سالیانه $\frac{2}{4}$ درصدی به 188031 نفر در سال 1375 افزایش یافته است. رشد شتابان جمعیتی این شهر طی دوره یاد شده می‌تواند ناشی از ورود جمعیت مهاجر به ویژه نیروی کار فعال در مراکز اقتصادی اطراف باشد. طی این دوره حدود 39 هزار نفر بر شمار جمعیت شهر افزوده شده است. روند تحولات جمعیتی شهر طی سال‌های مورد بررسی همواره کمتر از پیکره همانند استان و کشور بوده، به طوری که نرخ رشد جمعیت بازسازی شده شهری استان و کشور طی دهه 75-1365 به ترتیب $\frac{3}{3}$ و $\frac{2}{8}$ درصد بوده است.

نرخ رشد جمعیتی خمینی‌شهر طی دوره 85-1375 همچنان از ارقام متناظر شهری استان و کشور کمتر بوده است. طی این دوره جمعیت شهر با نرخ رشدی معادل $\frac{1}{7}$ درصد به حدود 223 هزار نفر در سال 1385 رسیده است که در مقایسه با دوره قبل به میزان 35 هزار نفر بر شمار جمعیت آن افزوده شده است. بر این اساس جمعیت شهر طی بیست سال اخیر حدود $\frac{1}{5}$ برابر شده است و نرخ رشد بلندمدت آن $\frac{2}{1}$ درصد می‌باشد. (جداول شماره 2 و 3-331 و نمودار شماره 1-331).

جدول شماره 2-331: شمار و تغییرات نسبی جمعیت خمینی شهر طی دوره 85-1355

تغییرات		کل جمعیت	شرح
نسبی	مطلق		
...	...	148,338	1365
26.8	39,693	188,031	1375
18.6	35,040	223,071	1385

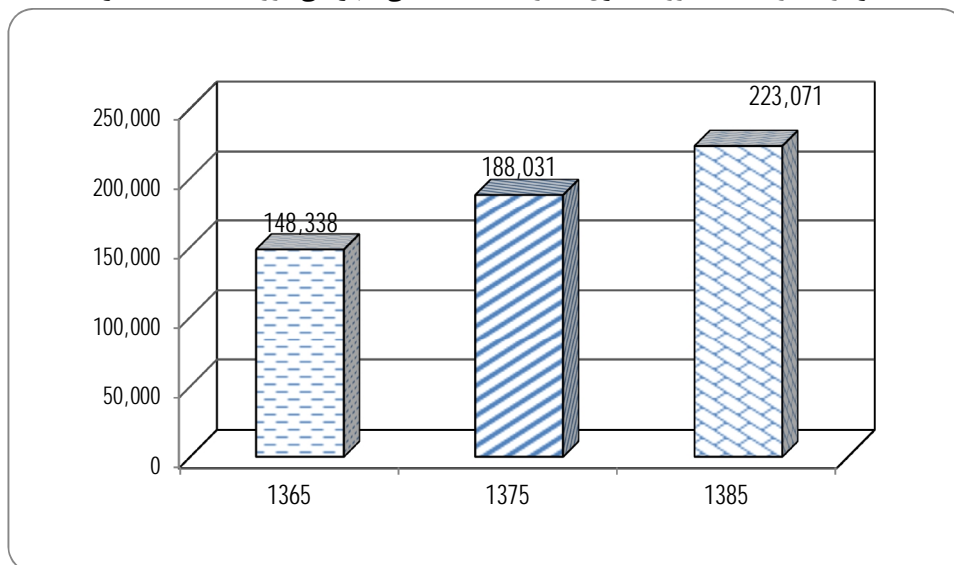
مأخذ: مرکز آمار ایران

جدول شماره 3-331: شمار و روند تحولات جمعیتی شهر و ارقام متناظر استان و کشور، سالهای 85-1365

متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)			شمار جمعیت			شرح
1365-85	1375-85	1365-75	1385	1375	1365	
2.1	1.7	2.4	223,071	188,031	148,338	شهر خمینی شهر
1.1	1.7	0.6	287,265	243,486	230,249	شهرستان خمینی شهر
2.6	2.9	2.3	277,542	209,543	167,460	شهری شهرستان
1.6	1.5	1.8	4,559,256	3,923,255	3,294,916	استان اصفهان
3.0	2.7	3.3	3,798,728	2,914,874	2,112,061	شهری استان
1.8	1.6	2.0	70,495,782	60,055,958	49,444,194	کل کشور
2.6	2.4	2.8	48,259,964	38,204,960	29,078,205	شهری کشور

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره 1-331: روند تحول شمار جمعیت خمینی شهر طی دوره 85-1355 (نفر)

2-1-3-3 - ساختار سنی و جنسی جمعیت

گرچه جمعیت از افراد تشکیل می‌شود ولی با تشکیل یک واحد جمعیتی از افراد، پدیده جدیدی با ویژگی‌های خاصی شکل می‌گیرد. خصوصیات که با ویژگی تک تک افراد تشکیل دهنده آن متفاوت است. شناخت کمی و کیفی این ویژگی‌ها می‌تواند برنامه‌ریز را در برآورد و آینده‌نگری دقیق یاری نماید. در مطالعات تفصیلی‌تر شناخت تعداد کل جمعیت و روند تحول آن در برنامه‌ریزی‌ها کافی نیست، جمعیت‌های برابر (به لحاظ شمار) با ساختار متفاوت آینده متفاوتی دارند و برنامه‌ریزی متفاوت و مناسبی را می‌طلبند. در این راستا بررسی ساختمان سنی و جنسی جمعیت و شاخص‌های مرتبط از مباحث مهم در این زمینه است.

توزیع سنی و جنسی جمعیت از جمله ویژگی‌های مهم جمعیتی است که بر الگوی نیازها و عملکردهای کنونی جامعه و روند تحول آتی آنها تأثیر اساسی بر جای می‌گذارد. این ساختار همچنین تأثیر زیادی بر چگونگی رشد طبیعی جمعیت شهر و نیز تحول ساختار آن در طول دوره طرح دارد. به علاوه ساختار سنی جمعیت به طور ضمنی بیانگر بافت اقتصادی و اجتماعی شهر می‌باشد. برنامه‌ریزی صحیح کالبدی یک شهر نیازمند آینده‌نگری ساختار جمعیتی و در نظر گرفتن طیف وسیعی از فضاها متنوع مورد نیاز از قبیل فضاهای آموزشی، بهداشتی و درمانی، فعالیتی، تفریحی و... است. براین اساس توزیع جمعیت شهر ابتدا بر حسب گروه‌های سنی اجتماعی بررسی و سپس ترکیب جمعیت بر حسب جنس و گروه‌های سنی پنج‌ساله بیان خواهد شد.

الف) توزیع جمعیت بر حسب گروه‌های عمده سنی

براساس نتایج سرشماری 1365، 45/4 درصد جمعیت شهر را افراد 0-14 ساله، 51/2 درصد را افراد 15-64 ساله و 3/4 درصد مابقی را افراد 65 سال به بالا تشکیل می‌دهند. در سال 1375، سهم نسبی افراد زیر 14 سال معادل 7 درصد کاهش داشته و نقش آن در ترکیب جمعیتی شهر به 38/4 درصد تنزل یافته است. در مقابل سهم نسبی افراد 15-64 ساله با 6/2 درصد افزایش به 57/5 درصد و سهم افراد کهنسال نیز با 0/7 درصد افزایش به 4/1 درصد کل جمعیت رسیده است. نرخ سرباری جمعیت شهر نیز از 0/95 نفر در سال 1365 به 0/74 نفر در سال 1375 کاهش یافته است. به عبارتی طی این دوره تحولات جمعیتی شهر در جهت کاهش سهم جمعیت جوان، افزایش سهم نسبی جمعیت میانسال به بالا و نیز کاهش بار تکفل و فشار بر افراد شاغل در جهت تأمین معاش افراد تحت تکفل بوده است.

در سال 1385 از کل جمعیت 223 هزار نفری شهر در حدود 52/6 هزار نفر در گروه سنی 0-14 ساله قرار دارند که در نتیجه اندازه جوانی جمعیت شهر معادل 23/6 درصد می‌باشد. در همان سال 71/7 درصد جمعیت در گروه سنی 15-64 سال و 4/7 درصد در گروه سنی 65 سال و بیشتر قرار داشته‌اند. روند تحولات ترکیب جمعیتی بر مبنای گروه‌بندی یاد شده حاکی از کاهش 14/8 درصدی سهم جمعیت جوان، افزایش 14/2 درصدی سهم جمعیت میانسال و افزایش 0/6 درصدی سهم جمعیت کهنسال از کل جمعیت شهر است. بدین سان با توجه به کاهش سهم جمعیت جوان و افزایش سهم جمعیت میانسال به بالا می‌توان گفت که جمعیت خمینی‌شهر در حال گذر از مرحله جوانی و ورود به دوره میانسالی است که بایستی در برنامه‌ریزی‌های آتی در جهت تأمین نیازمندی‌های این گروه از جمعیت بدان توجه نمود. به علاوه کاهش نرخ سرباری به میزان 0/39 نفر نیز تأییدی بر مطالب فوق است.

یکی دیگر از شاخص‌های مهم جمعیتی، نسبت جنسی یا تعداد مردان در مقابل هر یکصد نفر زن است. این شاخص دارای تأثیر اساسی در الگوی نیازها و عملکردهای کنونی جامعه و چگونگی تحول آن است. به علاوه نشان‌دهنده تأثیر عوامل و پدیده‌های جمعیتی به ویژه مهاجرت در الگوی سنی و جنسی است.

این نسبت که معمولاً از تقسیم جمعیت مردان یک جامعه به جمعیت زنان آن بدست می‌آید، نشان‌دهنده ترکیب جنسی جمعیت آن جامعه است. معمولاً این نسبت در ابتدای تولد، 105 پسر به ازای 100 دختر است و بتدریج با افزایش سن اگر جامعه بسته باشد فوت بیشتر مردان در مقایسه با زنان و یا برعکس این نسبت را تغییر می‌دهد و در جامعه باز که متأثر از مهاجرت است، مهاجرپذیری یا مهاجرفرستی مردان و یا زنان نسبت مذکور را تغییر می‌دهد.

در سال 1385، 52/1 درصد جمعیت خمینی‌شهر را مردان و 47/9 درصد آن را زنان تشکیل می‌دهند. این ترکیب نشان‌دهنده میزان نسبت جنسی شهر معادل 108/9 نفر بوده است. به عبارتی در این شهر در مقابل هر یکصد نفر زن، معادل 109 نفر مرد اقامت دارد. اندازه این شاخص طی سالهای گذشته روند نوسانی داشته و میزان آن همواره از اندازه نرمال بالاتر بوده است. به طوری که نسبت جنسی جمعیت شهر در سال 1365 برابر 113/4 نفر و در سال 1375 برابر 109/6 نفر بوده است. اندازه این شاخص برای گروه سنی 25-44 ساله از رقم متناظر جمعیت کل شهر بیشتر است که می‌تواند بیانگر ورود و مهاجرت مردان واقع در این سنین به جهت کار و فعالیت از سایر نقاط به این شهر باشد. (جداول شماره 4 و 5-331)

جدول شماره 4-331: توزیع جمعیت شهر بر حسب جنس و گروه‌های بزرگ سنی، سالهای 85-1365

گروه سنی	1365			1375			1385		
	مرد	زن	نسبت جنسی	مرد	زن	نسبت جنسی	مرد	زن	نسبت جنسی
کل	78813	69525	113.4	98338	89693	109.6	116305	106766	108.9
14-0 ساله	35421	31874	111.1	37076	35124	105.6	27103	25517	106.2
15-24 ساله	16469	13785	119.5	21642	20056	107.9	30290	28465	106.4
25-44 ساله	15921	13589	117.2	26411	22045	119.8	38832	34415	112.8
45-64 ساله	8514	7680	110.9	9354	8521	109.8	14574	13335	109.3
65 ساله و بیشتر	2488	2597	95.8	3855	3947	97.7	5506	5034	109.4

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 5-331: ترکیب درونی جمعیت شهر بر حسب جنسی و گروه‌های بزرگ سنی، سالهای 85-1365 (درصد)

گروه سنی	1365			1375			1385		
	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل
کل	100	100	100	100	100	100	100	100	100
14-0 ساله	44.9	45.8	45.4	37.7	39.2	38.4	23.3	23.9	23.6
15-24 ساله	20.9	19.8	20.4	22.0	22.4	22.2	26.0	26.7	26.3
25-44 ساله	20.2	19.5	19.9	26.9	24.6	25.8	33.4	32.2	32.8
45-64 ساله	10.8	11.0	10.9	9.5	9.5	9.5	12.5	12.5	12.5
65 ساله و بیشتر	3.2	3.7	3.4	3.9	4.4	4.1	4.7	4.7	4.7

مأخذ: محاسبات مشاور.

ب) توزیع جمعیت بر حسب گروه‌های سنی اجتماعی

گروه‌های سنی اجتماعی دربردارنده گروه‌های اطفال، نوباوگان، کودکان، نوجوانان، میانسالان و بزرگسالان است. این گروه‌ها از نیازها، خواسته‌ها، توانها و به طور کلی از ویژگی‌های متفاوتی برخوردار هستند. بررسی ترکیب جمعیتی این گروه‌ها و تغییرات نقش و سهم آنها در ساختار جمعیتی یک شهر می‌تواند برنامه‌ریزی برای تأمین نیازها و خواسته‌های متناسب برای هر گروه جمعیتی را در طول دوره طرح نزدیک به واقعیت نماید.

از مجموع جمعیت شهر در سال 1385، معادل 1/6 درصد را اطفال، 7/4 درصد را نوباوگان (5-1 سال)، 7/5 درصد را کودکان (10-6 سال) و 7/1 درصد را نوجوانان (14-11 سال) تشکیل می‌دهند. به عبارتی 23/6 درصد جمعیت شهر زیر 14 سال هستند. روند تحولات سهم گروه‌های یاد شده حاکی از کاهش سهم آنها در ترکیب جمعیتی شهر طی سالهای اخیر بوده است. میزان این کاهش در گروه‌های کودکان و نوجوانان شدیدتر از گروه‌های دیگر است. به طوری که سهم گروه کودکان از 14/3 درصد در سال 1375 به 7/5 درصد و سهم گروه نوجوانان نیز از 12/1

درصد در سال 1375 به 7 درصد در سال 1385 کاهش یافته است. در مقابل طی دوره مورد بررسی سهم سایر گروه‌ها (جوانان، میانسالان و بزرگسالان) افزایش داشته است. شدت این افزایش در گروه سنی میانسالان (25-64 ساله) بیش از دیگر گروه‌ها بوده است. همچنین سهم نسبی گروه بزرگسالان (65 سال به بالا) نیز معادل 0/6 درصد افزایش داشته است. در مجموع روند تحولات یاد شده بیانگر تغییر در ترکیب سنی جمعیت شهر و گذر از دوره جوانی به میانسالی است. (جداول شماره 6 و 7-331 و نمودار شماره 2-331).

جدول شماره 6-331: توزیع جمعیت شهر برحسب جنس و گروه‌های سنی اجتماعی، سالهای 85-1365 (نفر)

1385			1375			1365			شرح
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
1,765	1,871	3,636	1,436	1,661	3,097	2,755	2,862	5,617	اطفال (کمتر از یکسال)
7,971	8,641	16,612	9,512	9,786	19,298	12,679	14,025	26,705	نوباوگان (1-5 سال)
8,020	8,600	16,620	13,249	13,726	26,975	10,030	11,033	21,063	کودکان (6-10)
7,761	7,991	15,752	10,927	11,903	22,830	6,410	7,501	13,911	نوجوانان (11-14)
28,465	30,290	58,755	20,056	21,642	41,698	13,785	16,469	30,254	جوانان (15-24)
47,750	53,406	101,156	30,566	35,765	66,331	21,269	24,435	45,704	میانسالان (25-64)
5,034	5,506	10,540	3,947	3,855	7,802	2,597	2,488	5,084	بزرگسالان (65 سال و بیشتر)
106,766	116,305	223,071	89,693	98,338	188,031	69,525	78,813	148,338	جمع

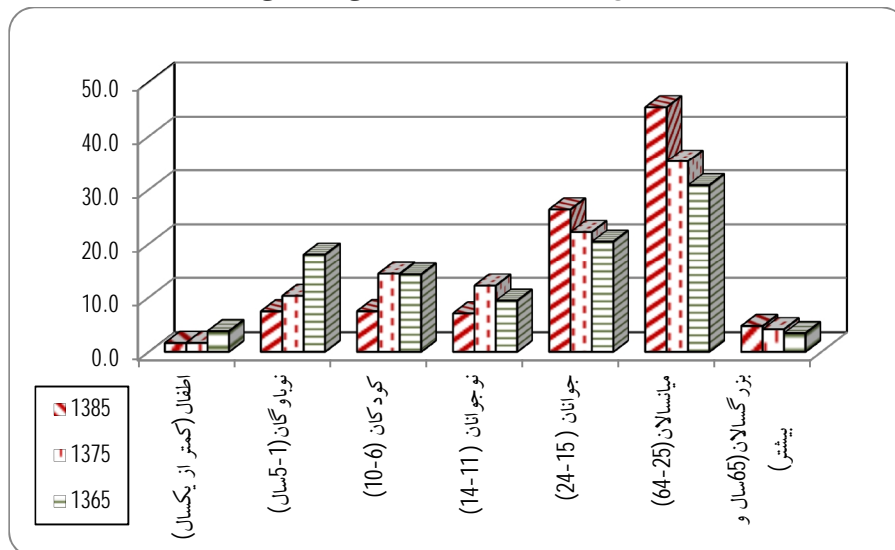
مأخذ: مرکز آمار ایران

جدول شماره 7-31: سهم نسبی جمعیت شهر برحسب جنس و گروه‌های سنی اجتماعی، سالهای 85-1365 (درصد)

1385			1375			1365			شرح
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
1.7	1.6	1.6	1.6	1.7	1.6	4.0	3.6	3.8	اطفال (کمتر از یکسال)
7.5	7.4	7.4	10.6	10.0	10.3	18.2	17.8	18.0	نوباوگان (1-5 سال)
7.5	7.4	7.5	14.8	14.0	14.3	14.4	14.0	14.2	کودکان (6-10)
7.3	6.9	7.1	12.2	12.1	12.1	9.2	9.5	9.4	نوجوانان (11-14)
26.7	26.0	26.3	22.4	22.0	22.2	19.8	20.9	20.4	جوانان (15-24)
44.7	45.9	45.3	34.1	36.4	35.3	30.6	31.0	30.8	میانسالان (25-64)
4.7	4.7	4.7	4.4	3.9	4.1	3.7	3.2	3.4	بزرگسالان (65 سال و بیشتر)
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	جمع

مأخذ: محاسبات مشاور

نمودار شماره 2-331: توزیع جمعیت شهر گروه‌های سنی اجتماعی، سالهای 85-1365 (درصد)

ج) توزیع جمعیت برحسب گروه‌های سنی پنجساله

ساختار سنی و جنسی جمعیت یکی از اطلاعات پایه در پیش‌بینی و آینده‌نگری جمعیت در روش‌های ترکیبی پیش‌بینی است. گروه‌بندی سنی پنجساله رایج‌ترین رده‌بندی سنی در مطالعات جمعیتی است. در این گروه‌بندی معمولاً تفکیک سن و جنس جمعیت بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. زیرا موضوعات و مسائل جمعیتی بیش از هر چیز با سن و جنس افراد ارتباط می‌یابد و دامنه تغییرات آنها برحسب این دو صفت مهم مورد توجه قرار می‌گیرد. براین اساس در این قسمت به شناسایی تحول در ساختمان سنی جمعیت شهر و تغییرات هرم سنی پرداخته می‌شود.

بیشترین تعداد جمعیت خمینی‌شهر در سال 1365 در گروه سنی 0-4 ساله قرار داشته است. این جایگاه در سال 1375 به گروه سنی 10-14 ساله با 15/4 درصد و در سال 1385 به گروه سنی 20-24 ساله با 14/1 درصد اختصاص دارد. این موضوع تأثیر آشکاری بر شکل هرم سنی سالهای مورد بررسی گذاشته و موجب جمع شدن پایه هرم سنی و انتقال بیشترین تعداد جمعیت شهر به گروه‌های سنی بالاتر و میانی گشته است. این امر در راستای سیاست‌های تحدید موالید، کنترل جمعیت و کاهش باروری زنان به ویژه طی دهه 75-1365 می‌باشد. (جداول شماره 8 و 9-331 و نمودار شماره 3-331).

جدول شماره 8-331: توزیع جمعیت شهر برحسب جنس و گروه‌های سنی پنجساله، سالهای 85-1365

1385			1375			1365			شرح
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
106766	116305	223071	89693	98338	188031	69525	78813	148338	جمع
8072	8696	16768	8758	9076	17834	13138	14193	27331	4-0 ساله
8047	8559	16606	12472	13006	25478	10407	11561	21968	5-9 ساله
9398	9848	19246	13894	14994	28888	8329	9667	17996	10-14 ساله
13259	13970	27229	11232	11800	23032	7480	8895	16375	15-19 ساله
15206	16320	31526	8824	9842	18666	6305	7574	13879	20-24 ساله
11682	12707	24389	7340	8796	16136	4980	6116	11096	25-29 ساله
8843	9998	18841	6269	7512	13781	3371	4362	7733	30-34 ساله
7471	8658	16129	4973	5846	10819	2953	3054	6006	35-39 ساله
6419	7469	13888	3463	4257	7720	2285	2389	4674	40-44 ساله
4927	5733	10660	2845	2869	5714	2050	2536	4586	45-49 ساله
3558	4049	7607	2233	2173	4406	1913	2233	4146	50-54 ساله
2578	2572	5150	1780	2212	3992	2134	1812	3946	55-59 ساله
2272	2220	4492	1663	2100	3763	1583	1933	3516	60-64 ساله
1486	1890	3376	1578	1388	2966	815	996	1810	65-69 ساله
1590	1753	3343	1275	1454	2729	546	589	1135	70-74 ساله
1958	1863	3821	1094	1013	2107	1236	903	2139	75 ساله و بیشتر

مأخذ: مرکز آمار ایران

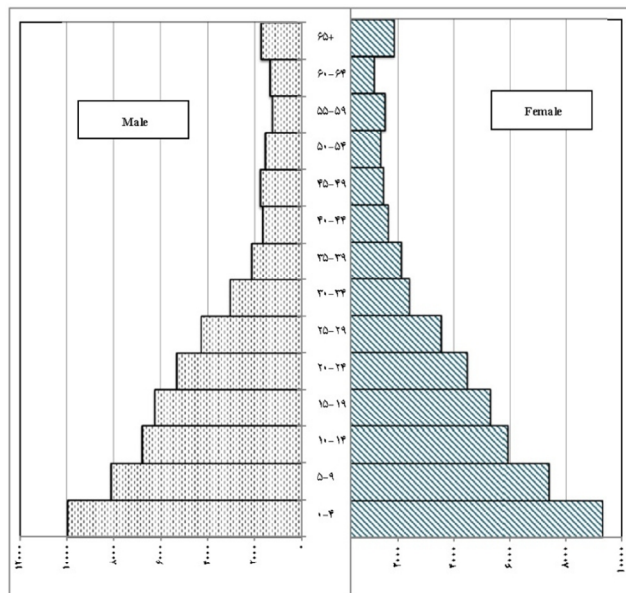
جدول شماره 9-331: ترکیب جمعیت شهر برحسب گروه‌های سنی پنجساله، سالهای 85-1365 (درصد)

1385			1375			1365			شرح
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
100	100	100	100	100	100	100	100	100	جمع
7.6	7.5	7.5	9.8	9.2	9.5	18.9	18.0	18.4	4-0 ساله
7.5	7.4	7.4	13.9	13.2	13.5	15.0	14.7	14.8	5-9 ساله
8.8	8.5	8.6	15.5	15.2	15.4	12.0	12.3	12.1	10-14 ساله
12.4	12.0	12.2	12.5	12.0	12.2	10.8	11.3	11.0	15-19 ساله
14.2	14.0	14.1	9.8	10.0	9.9	9.1	9.6	9.4	20-24 ساله
10.9	10.9	10.9	8.2	8.9	8.6	7.2	7.8	7.5	25-29 ساله
8.3	8.6	8.4	7.0	7.6	7.3	4.8	5.5	5.2	30-34 ساله
7.0	7.4	7.2	5.5	5.9	5.8	4.2	3.9	4.0	35-39 ساله
6.0	6.4	6.2	3.9	4.3	4.1	3.3	3.0	3.2	40-44 ساله
4.6	4.9	4.8	3.2	2.9	3.0	2.9	3.2	3.1	45-49 ساله
3.3	3.5	3.4	2.5	2.2	2.3	2.8	2.8	2.8	50-54 ساله
2.4	2.2	2.3	2.0	2.2	2.1	3.1	2.3	2.7	55-59 ساله
2.1	1.9	2.0	1.9	2.1	2.0	2.3	2.5	2.4	60-64 ساله
1.4	1.6	1.5	1.8	1.4	1.6	1.2	1.3	1.2	65-69 ساله
1.5	1.5	1.5	1.4	1.5	1.5	0.8	0.7	0.8	70-74 ساله
1.8	1.6	1.7	1.2	1.0	1.1	1.8	1.1	1.4	75 ساله و بیشتر

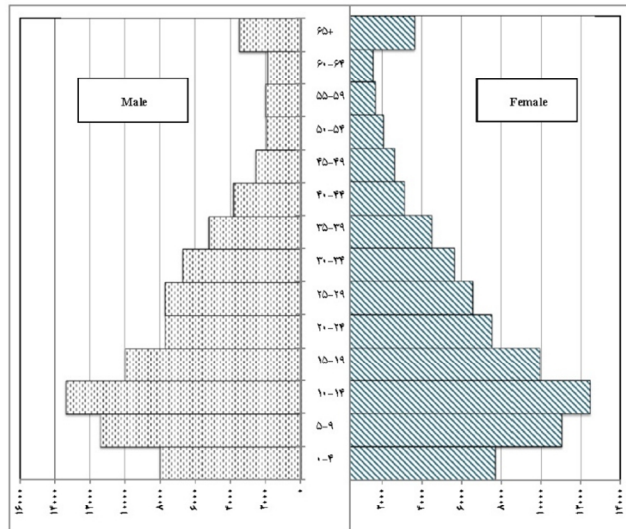
محاسبات مشاور

نمودار شماره 3-331: هرم سنی جمعیت خمینی شهر، سالهای 85 و 75 و 1365

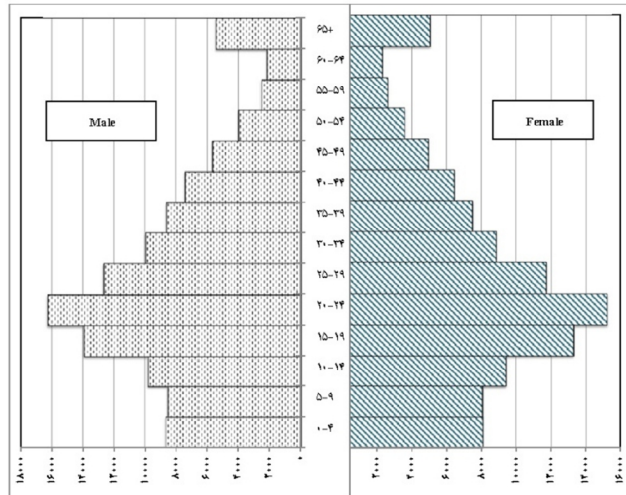
هرم سنی سال 1365

هرم سنی سال ۱۳۷۵

هرم سنی سال ۱۳۸۵

3-3-1-3 - میزان‌های حیاتی و حرکات درونی جمعیت

منظور از حرکات درونی و طبیعی جمعیت در اینجا تغییر عوامل مؤثر در رشد طبیعی جمعیت یک محدوده معینی است که بدون خروج جمعیتی از آن محدوده یا ورود جمعیتی به آن موجب افزایش یا کاهش شمار جمعیت می‌شود. در چنین جامعه‌ای ولادت و فوت از عوامل مؤثر در رشد طبیعی و یا به عبارتی حرکات طبیعی آن جامعه هستند. این دو عامل خود منتج از عواملی هستند که شناخت آنها برای برنامه‌ریزی دقیق ضروری است.

نرخ رشد طبیعی جمعیت مابه‌التفاوت میزان مرگ و میر خام جمعیت از میزان زاد و ولد خام آن است. این شاخص نشان‌دهنده میزان تأثیر عوامل درونزای جمعیت در تحول و تغییرات شمار آن در طول زمان است و از اینرو وابستگی مستقیم با نتایج سیاست‌های انقباضی یا انبساطی جمعیت دارد. سیاست‌های بهداشتی و درمانی مؤثر بر گسترش شبکه تأمین اجتماعی و سهولت دسترسی به آن، افزایش ضریب بقاء و بازماندگی، سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی مؤثر بر افزایش شهرنشینی، ارتقاء سطح سواد، افزایش میزان اشتغال به ویژه اشتغال زنان و... از جمله عواملی هستند که میزان رشد طبیعی و درونی جمعیت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بسته به برآیند تأثیر عوامل یاد شده، هرچه میزان باروری زنان و زاد و ولد جمعیت بیشتر و در مقابل میزان مرگ و میر جمعیت در سطح پایین‌تری قرار داشته باشد، رشد طبیعی جمعیت نیز بیشتر خواهد بود و برعکس.

به منظور بررسی میزان و نرخ رشد طبیعی جمعیت شهر نیاز به محاسبه شاخص‌های مختلف از قبیل نرخ باروری زنان، نرخ زاد و ولد، امید به زندگی در بدو تولد، نرخ مرگ و میر و... است. روش‌های مختلفی برای برآورد متغیرهای یاد شده در سطح یک محدوده جغرافیایی وجود دارد. به عنوان مثال دو روش برای تحلیل و محاسبه میزان باروری وجود دارد: روش مستقیم و روش غیرمستقیم. تحلیل باروری به روش مستقیم از روی اطلاعاتی صورت می‌گیرد که مستقیماً بدست آمده باشد. روش‌های غیرمستقیم وقتی به کار می‌رود که اطلاعات موجود از اعتبار کافی برخوردار نبوده ولی بتوان آنها را تصحیح و مورد استفاده قرار داد. از مهمترین روش‌های غیرمستقیم در برآورد سنجه‌های باروری می‌توان از روش نسبت کودک به زن، برآورد میزان باروری از روی تعداد فرزندان متولد شده، روش براس یا روش مقایسه باروری گذشته و حال نام برد.

در این گزارش برای محاسبه شاخص‌های مورد نظر از اطلاعات سرشماری‌های عمومی استفاده شده و در مرحله اول با استفاده از این داده‌ها شاخص‌های؛ CBR (نرخ خام زاد و ولد)، GFR (نرخ ناخالص باروری)، TFR (نرخ باروری کل) و امید به زندگی در بدو تولد محاسبه و سپس در مرحله بعد با استفاده از ضرایب جدول رله شاخص‌های یاد شده تعدیل و از این طریق نرخ رشد

طبیعی بدست آمده است.

براساس این برآورد، بررسی روند تحول شاخص‌های پویایی جمعیت حاکی از آن است که TFR (نرخ باروری کل زنان) خمینی‌شهر از 6/8 نفر در سال 1365 به 2/62 نفر در سال 1375 و 1/8 نفر در سال 1385 رسیده است. به علاوه میزان CBR (نرخ زاد و ولد) تعدیل شده نیز از 39 در هزار در سال 1365 به 15/6 در هزار نفر در سال 1385 کاهش یافته است.

امید به زندگی مردان و زنان شهر نیز به ترتیب از 67/9 و 72/3 سال در سال 1365 به 69 و 73 سال در سال 1375 و 71/1 و 74/9 سال در سال 1385 افزایش یافته است.

براین اساس با اعمال نرخ مرگ و میر عمومی، میزان نرخ رشد طبیعی جمعیت شهر طی سالهای 75-1365 معادل 1/98 درصد و در طول سالهای 85-1375 معادل 1/18 درصد می‌باشد که با احتساب نرخ رشد واقعی جمعیت، خالص مهاجرپذیری شهر طی دوره 75-1365 معادل 0/42 درصد و در دوره اخیر معادل 0/52 درصد می‌باشد. به عبارتی مقایسه رشد طبیعی و واقعی جمعیت بیانگر اندکی مهاجرپذیری شهر است (جدول شماره 10-331).

جدول شماره 10-331: برخی شاخص‌های عمده حیاتی جمعیت شهر، طی سالهای 85-1365

1385	1375	1365	شاخص
-0.04	-0.04	-0.03	a
3.40	3.40	3.44	b
1.65	2.69	6.49	رله TFR
47.00	76.82	185.30	GFR
0.30	0.24	0.20	WPR
14.29	18.36	36.76	رله CBR
16.95	17.27	41.27	CBR سرشماری
15.62	17.82	39.01	CBR تعدیل شده
51.38	74.54	196.67	GFR
1.80	2.61	6.88	تعدیل شده TFR
10.70	11.90	33.10	R
1375-85	1365-75	دوره	
1.18	1.98	نرخ رشد طبیعی	
1.7	2.4	نرخ رشد واقعی	
0.52	0.42	خالص مهاجرت	

محاسبات مشاور

4-1-3-3 - خانوار و ترکیب آن

خانوار کوچکترین واحد اجتماعی است. از این جهت که معمولاً اعضای آن با یکدیگر نسبت خویشاوندی دارند از سایر واحدهای اجتماعی متمایز می‌شود و از این جهت که لزوماً اعضای یک خانوار نایستی با یکدیگر نسبت خویشاوندی داشته باشند از خانواده متمایز می‌شود. به همین دلیل در تعریف خانوار گفته شده است که مجموعه افرادی که در زیر یک سقف زندگی می‌کنند و باهم هم‌خرجند یک خانوار محسوب می‌شوند. با این تعریف، کسی که به تنهایی زندگی می‌کند و یا مجموعه افرادی که در یک خانوار دستجمعی مثل یک خوابگاه دانشجویی زندگی می‌کنند و هیچ نسبتی با هم ندارند نیز یک خانوار محسوب می‌شوند.

خانوارها برحسب نوع سکونت آنها به دو نوع خانوار معمولی و دسته جمعی تقسیم می‌شوند. در صورتی که علاوه بر ویژگی‌های مذکور، نسبت خویشاوندی (معمولاً درجه یک) نیز بین اعضای خانوار برقرار باشد به آن خانواده می‌گویند و برحسب اینکه ترکیب اعضاء و ارتباط بین آنها چگونه است به دو نوع هسته‌ای و گسترده تقسیم می‌شوند.

- خانواده هسته‌ای: یا خانواده زن و شوهری، خانواده‌ای است مرکب از یک زن و یک مرد با تعدادی فرزند ازدواج نکرده. در خانواده‌های هسته‌ای حداکثر 2 نسل وجود دارد.

- خانواده گسترده: یا خانواده توسعه یافته، خانواده‌ای است که از یک زن و مرد، فرزندان ازدواج کرده و نکرده آن، همسر و کودکان فرزندان ازدواج کرده، خویشاوندان و وابستگان دیگر تشکیل می‌شود. خانواده گسترده معمولاً شامل دو یا چند هسته زناشویی است و در آن بیش از دو نسل زندگی می‌کنند.

تعداد کل خانوارهای ساکن خمینی شهر بر مبنای سرشماری عمومی 1385، معادل 57569 خانوار می‌باشد که از این تعداد 57569 خانوار (99/9 درصد) با جمعیتی بالغ بر 218123 نفر از نوع خانوارهای معمولی و 18 خانوار با جمعیتی معادل 4948 نفر از نوع خانوارهای دسته جمعی هستند. براین اساس بعد خانوار معمولی شهر برابر 3/8 نفر در هر خانوار است که در مقایسه با سالهای 1365 و 1375 (4/96 و 4/47 نفر در هر خانوار) روند نوسانی داشته است.

تعداد خانوارهای معمولی این شهر از 29918 خانوار در سال 1365 به 41232 خانوار در سال 1375 و 57551 خانوار در سال 1385 رسیده است. میزان افزایش تعداد خانوارهای معمولی شهر طی دهه 75-1365 معادل 11314 هزار خانوار و طی دهه اخیر معادل 16/3 هزار خانوار بوده است. (جدول شماره 11-331)

جدول شماره 11-131: تعداد و تحول خانوارهای معمولی خمینی شهر طی سالهای 85-1365

شرح	کل	تعداد تغییرات	جمعیت	بعد خانوار
سال 1365	29918	148338	4.96
سال 1375	41232	11314	184476	4.47
سال 1385	57551	16319	218123	3.79

مأخذ: مرکز آمار ایران

- ترکیب خانوار (Structure of household)

با توجه به انواع خانوار و خانواده، ترکیب خانوارهای معمولی از دو دیدگاه قابل بررسی است. از این جهت که اعضای خانوار چه نسبت خویشاوندی با یکدیگر دارند ترکیبی حاصل می‌شود که می‌توان آن را به دلیل وجه غالب آن ترکیب خویشاوندی نامید.

از دیدگاه دیگری که معمولاً از آن بیشتر در برنامه‌ریزی‌ها استفاده می‌شود ترکیب خانوار بدون توجه به رابطه بین اعضای آن است. از این دیدگاه معمولاً خانوارها صرفاً برحسب تعداد اعضای آنها از یک نفر تا 10 نفره و بیشتر تقسیم می‌شوند که مدنظر این گزارش است.

بر مبنای سرشماری سال 1385، خانوارهای هسته‌ای (4-2 نفره) بیشترین نقش را در ترکیب خانوارهای معمولی خمینی شهر داشته‌اند. 66/7 درصد کل خانوارهای شهر از نوع خانوارهای هسته‌ای بوده‌اند. پس از آن خانوارهای پرجمعیت (6-5 نفره) با 22/9 درصد و خانوارهای گسترده (7 نفره و بیشتر) با 5/4 درصد در رده‌های بعدی جای دارند. روند تحول ترکیب خانوارهای شهر حاکی از افزایش سهم خانوارهای هسته‌ای و کاهش سهم خانوارهای پرجمعیت و گسترده در مقایسه با سالهای قبل است. (جدول شماره 12-331)

جدول شماره 12-331: ترکیب و روند تحول الگوی خانوارهای معمولی شهر طی سالهای 85-1365

1385		1375		1365		شرح
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
100	57551	100	41232	100	29918	جمع
5	2883	5	2012	6	1844	خانوارهای مجرد (یکنفره)
67	38390	49	20360	41	12407	خانوارهای هسته ای
23	8825	26	5334	29	3618	2 نفره
37	14172	36	7410	32	3978	3 نفره
40	15393	37	7616	39	4810	4 نفره
23	13192	29	12032	29	8583	خانوارهای پر جمعیت
69	9055	56	6729	54	4632	5 نفره
31	4137	44	5303	46	3951	6 نفره
5	3086	17	6828	24	7084	خانوارهای گسترده
56	1736	53	3603	43	3069	7 نفره
24	747	25	1708	28	1968	8 نفره
12	358	12	848	16	1119	9 نفره
8	245	10	669	13	929	10 نفره و بیشتر
3.79		4.47		4.96		میانگین تعداد افراد خانوار

مأخذ: مرکز آمار ایران

5-1-3-3- وضعیت مهاجرت و تحرکات مکانی

مهاجرت یکی از عناصر اصلی رشد مطلق جمعیت است که در سطوح مختلف جغرافیایی وجود دارد. تفاوتی که مهاجرت با دو عنصر دیگر رشد مطلق جمعیت دارد، اثر آن بر دو جامعه است. مهاجرت از یک جامعه موجب کاهش رشد مطلق آن و ورود مهاجران به جامعه دیگر موجب افزایش رشد جمعیت جامعه مهاجرپذیر می‌شود. این پدیده که متأثر از عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی است یکی از مباحث مهم در مطالعات جمعیتی است در این راستا بررسی وضعیت جمعیت مهاجر و دلایل این جابجایی می‌تواند ما را در آینده‌نگری دقیق جمعیتی یاری نماید.

مهاجرت بیشتر پدیده‌ای گروهی است که اثرات آن در ساختار و ترکیب جمعیتی عمدتاً بیشتر از اثرات زاد و ولد و مرگ و میر است. مهاجرت به معنای عام کلمه عبارت از ترک سرزمین اصلی و سکونت دائم یا موقت در سرزمین دیگر است. اما به معنی اخص آن که مهمترین نوع تحرک جمعیت است عبارت از جابجایی دسته جمعی یا انفرادی افراد به طور دائم و بدون قصد بازگشت به سرزمین مبداء است. در سرشماری مهاجران به افرادی اطلاق می‌شود که در محلی غیر از محل تولد خود سرشماری شده باشند.

آمارهای منتشر شده توسط مرکز آمار، اطلاعاتی در خصوص تعداد و مشخصات مهاجران خارج شده از شهر ارائه نمی‌دهد و تنها به ذکر برخی از ویژگی‌های مهاجران وارد شده به شهر اکتفا شده است که در این بخش به طور مختصر به آنها اشاره می‌شود. در این گزارش وضعیت مهاجران وارد شده به خمینی‌شهر طی دو دهه به ترتیب سالهای (75-1365) و (85-1375) به طور جداگانه بررسی می‌شود.

- وضعیت مهاجرت طی سالهای 75-1365

خمینی‌شهر به عنوان جزئی از مجموعه شهری اصفهان، طی چهل سال اخیر همواره تحت تأثیر تحولات این منطقه قرار داشته است. شهرستان خمینی شهر به واسطه نزدیکی به شهر اصفهان و دسترسی مناسب به مراکز اشتغال منطقه یکی از شهرستان‌های مهاجرپذیر است که بالطبع شهر خمینی‌شهر در این میان، بیشتر مقصد مهاجرین بوده است.

دهه 65-1355 که اوج تحولات صنعتی و اشتغال‌زایی منطقه اصفهان است، شهر خمینی-شهر با خیل عظیم مهاجران و عمدتاً به شکل مهاجرت نیروی کار مواجه بوده است. به طوری که از کل جمعیت 148338 نفری این شهر در سال 1365، معادل 135206 نفر (91/1 درصد) متولد همین شهر و 13132 نفر متولد سایر نقاط بوده‌اند. به عبارتی می‌توان گفت تقریباً 8/9 درصد از

کل جمعیت شهر را مهاجرین تشکیل می‌داده‌اند.

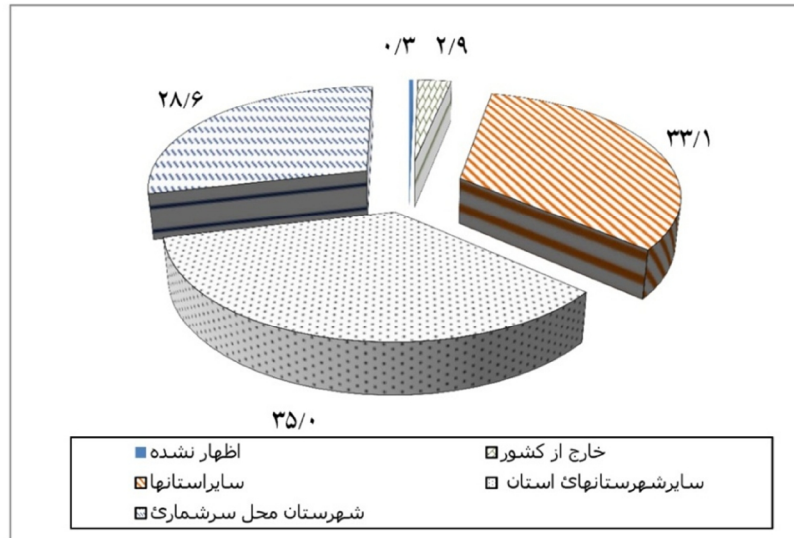
بر مبنای سرشماری عمومی، طی دهساله منتهی به سرشماری 1375 در مجموع 18211 نفر از مناطق مختلف به شهر خمینی‌شهر مهاجرت کرده‌اند. 56/3 درصد مهاجران وارد شده مرد و 43/7 درصد آنها زن بوده است. 28/6 درصد (5215 نفر) از مهاجران وارد شده از شهرستان خمینی‌شهر، 35 درصد (6376 نفر) از سایر شهرستان‌های استان اصفهان و 33 درصد از سایر استانها بوده‌اند. مطابق این بررسی بخش عمده مهاجران وارد شده به این شهر از استان اصفهان (63/6 درصد)، استان خوزستان (10/3 درصد)، استان تهران (5/7 درصد)، استان لرستان و چهارمحال بختیاری به ترتیب با 4 و 2/3 درصد بوده است. به علاوه بیشترین تعداد مهاجران در گروه‌های سنی 20-24 ساله (15/6 درصد)، 25-29 ساله (15 درصد)، 10-14 ساله (14 درصد) و 5-9 ساله (13/2 درصد) قرار داشته‌اند. به عبارتی 68 درصد مهاجران وارد شده به این شهر در گروه سنی 5-29 ساله قرار می‌گیرد که این موضوع می‌تواند بیانگر مهاجرت نیروی کار و نیز مهاجرت به جهت تحصیل در دوره مورد بررسی باشد. (جدول شماره 13-331 و نمودار شماره 4-331)

جدول شماره 13-331: شمار و سهم نسبی مهاجران وارد شده به شهر برحسب جنس و مبداء مهاجرت، سالهای 75-1365

شرح	جمع	شهرستان محل سرشماری	سایر شهرستانهای استان	سایر استانها	خارج از کشور	اظهار نشده
شمار						
مرد و زن	18211	5215	6376	6029	531	60
مرد	10252	2613	3349	3941	311	38
زن	7959	2602	3027	2088	220	22
سهم نسبی						
مرد و زن	100.0	28.6	35.0	33.1	2.9	0.3
مرد	100.0	25.5	32.7	38.4	3.0	0.4
زن	100.0	32.7	38.0	26.2	2.8	0.3

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره 4-331: سهم نسبی مهاجران وارد شده برحسب مبداء مهاجرت، سالهای 75-1365 (درصد)

- وضعیت مهاجرت طی سالهای 85-1375

بر مبنای سرشماری عمومی سال 1385، 32309 نفر مهاجر طی سالهای 85-1375 وارد این شهر شده‌اند. از این تعداد حدود 18 هزار نفر (3/56 درصد) مرد و 14 هزار نفر (7/43 درصد) زن هستند. مقایسه مهاجران وارد شده با میزان آن در دهه قبل بیانگر افزایش 8/1 برابری آن است. بیشترین شمار مهاجران وارد شده در گروه سنی 20-24 ساله با 4/22 درصد، گروه سنی 25-29 ساله با 3/15 درصد و 15-19 ساله با 8/12 درصد قرار دارند. معادل 5/50 درصد مهاجران در گروه سنی 29-15 ساله قرار می‌گیرند. (جدول شماره 14-331).

جدول شماره 14-331: شمار و سهم نسبی مهاجران وارد شده برحسب سن و جنس، سالهای 85-1375

گروه سنی	مرد و زن		مرد		زن	
	شمار	سهم (درصد)	شمار	سهم (درصد)	شمار	سهم (درصد)
جمع کل	32309	100.0	18184	100.0	14125	100.0
0-4 ساله	1319	4.1	685	3.8	634	4.5
5-9 ساله	2339	7.2	1221	6.7	1118	7.9
10-14 ساله	2783	8.6	1420	7.8	1363	9.6
15-19 ساله	4133	12.8	2212	12.2	1921	13.6
20-24 ساله	7229	22.4	4432	24.4	2797	19.8
25-29 ساله	4953	15.3	2873	15.8	2080	14.7
30-34 ساله	3122	9.7	1716	9.4	1406	10.0
35-39 ساله	2141	6.6	1212	6.7	929	6.6
40-44 ساله	1504	4.7	850	4.7	654	4.6
45-49 ساله	1011	3.1	600	3.3	411	2.9
50-64 ساله	1239	3.8	674	3.7	565	4.0
65 ساله و بیشتر	536	1.7	289	1.6	247	1.7

مأخذ: مرکز آمار ایران

به استناد نتایج سرشماری سال 1385، از کل جمعیت 223071 نفری شهر، 171010 نفر (76/7 درصد) متولد خمینی شهر بوده و 51287 نفر (23 درصد) در محلی غیر از این شهر متولد شده و مهاجر تمام عمر محسوب می‌شوند. بررسی این مهاجران برحسب محل تولد حاکی از آن است که 15/2 درصد آنها متولد مناطق شهری، 5/6 درصد متولد مناطق روستایی و 2/2 درصد آنها نیز در خارج از کشور متولد شده‌اند. ترکیب یاد شده در مورد مردان و زنان مهاجر نیز صادق است. (جدول شماره 15-331)

جدول شماره 15-331: شمار و سهم نسبی مهاجران طول عمر برحسب محل تولد و جنس، سالهای 85-1375

شرح	کل		متولد شهر محل اقامت		متولد جای دیگر							
			شهر		آبادی		خارج از کشور		اظهار نشده			
	شمار	ترکیب	شمار	نسبی	شمار	نسبی	شمار	نسبی	شمار	نسبی	شمار	نسبی
مرد و زن	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
مرد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
زن	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران

بخش عمده مهاجرت‌های صورت گرفته در این شهر مربوط به پنج سال منتهی به سرشماری یعنی در فاصله سالهای 85-1380 بوده است. به طوری که 55/7 درصد مهاجرت‌ها در فاصله سالهای یاد شده و 20/9 درصد مهاجرت‌ها در طول یک سال منتهی به سرشماری (85-1384) رخ داده است. (جدول شماره 16-331)

جدول شماره 16-331: مهاجران وارد شده به خمینی شهر برحسب مدت زمان اقامت، سالهای 85-1375

مدت زمان اقامت	مرد و زن		مرد		زن	
	شمار	درصد	شمار	درصد	شمار	درصد
کمتر از یکسال	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
یک تا پنج سال	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
بیش از پنج سال	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
اظهار نشده	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
کل مهاجران وارد شده	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران

برآورد جمعیت وضع موجود شهر

آخرین آمار و اطلاعات رسمی از جمعیت خمینی شهر مربوط به سرشماری عمومی نفوس و مسکن 1385 می باشد. هرچند استناد به این آمار به ویژه در بررسی ساختارهای مختلف اقتصادی - اجتماعی و جمعیتی شهر با استفاده از آمار یاد شده دید بسیار خوبی از شهر ارائه می دهد، اما فاصله نسبتاً زیاد سرشماری یاد شده با وضعیت موجود شهر، حداقل در کلیت رشد شهر و میزان جمعیت فعلی آن برای برنامه ریزی توسعه و کالبدی شهر خالی از اشکال نخواهد بود. بنابراین لازم است پیش از پرداختن به موضوع آینده نگری و پیش-بینی جمعیت شهر در افق طرح، برآوردی از جمعیت موجود شهر ارائه شود.

برای این منظور از شیوه های مختلفی برای برآورد جمعیت موجود شهر استفاده شده است. این روش ها عبارتند از روش ریاضی روند گذشته و روش ترکیبی با استفاده از نرم افزار people.

الف) روش ریاضی روند گذشته

نرخ رشد جمعیتی خمینی شهر طی دوره های 1365-75 و 1375-85 به ترتیب معادل 2/4 و 1/7 درصد بوده است. به طوریکه جمعیت این شهر از حدود 148 هزار نفر در سال 1365 به 188 هزار نفر در سال 1375 و 223 هزار نفر (با احتساب خانوارهای دسته جمعی) در سال 1385 رسیده است. نرخ رشد جمعیت خانوارهای معمولی شهر طی دوره اخیر معادل 1/69 درصد می باشد. براین اساس طی دوره اول معادل 39639 نفر و طی دوره اخیر معادل 35040 نفر بر شمار جمعیت شهر افزوده شده است. به عبارتی طی سالهای 1365-75 به طور متوسط سالانه معادل 3969 نفر، طی سالهای 1375-85 سالانه 3504 نفر و در مجموع طی بیست ساله اخیر سالانه 74733 نفر بر جمعیت شهر اضافه شده است.

اولین گزینه در برآورد جمعیت موجود شهر ادامه روند گذشته است. به عبارتی فرض می شود جمعیت شهر با همین روندهای موجود و گذشته تغییر یابد. البته باید توجه داشت که منظور از ادامه روند گذشته به این مفهوم که همان نرخ رشد گذشته عیناً در آینده تکرار خواهد شد، نیست. بلکه به مفهوم این است که تغییرات ایجاد شده در عوامل و پارامترهای تعیین کننده جمعیت همچنان ادامه خواهد داشت و نرخ رشد موجود را در همان جهت گذشته و با همان شتاب تغییر خواهد داد. این مفهوم در اغلب مطالعات نادیده گرفته شده و همان نرخ رشد گذشته به عنوان ادامه روندها به کار می رود که چندان صحیح نمی باشد.

این گزینه براین فرض استوار است که هیچگونه تغییر و تحولی از سوی برنامه ریزان در جهت تغییر روندها صورت نخواهد گرفت و روندهای موجود یا مورد تأیید هستند و یا به حدی قوی می باشند که تغییر در آنها ممکن نخواهد بود. بدین سان با در نظر گرفتن عوامل و روندهای محتمل فوق الذکر پیش بینی می شود که

طی این سالها همچنان میزان مولید کاهش یافته و شدت مهاجرت‌ها با توجه به روندهای حاکم طی سالهای گذشته افزایش می‌یابند. جمعیت خمینی‌شهر با لحاظ گزینه یاد شده با نرخ رشدی معادل 1/7 درصد در سال 1390 به 243883 نفر خواهد رسید.

ب) روش ترکیبی جمعیت

یکی از روش‌های برآورد جمعیت موجودشهر با توجه به نامعلومی‌های روش جمعیتی در خصوص مهاجرت شهر، استفاده از روش برآورد تعداد واحدهای مسکونی است. در این روش، ابتدا با استفاده از اطلاعات پروانه‌های ساختمانی صادر شده توسط شهرداری و حجم ساخت و ساز در شهر به برآورد تعداد واحدهای مسکونی شهر پرداخته می‌شود. سپس با اعمال ضرایب بعد خانوار و خانوار در واحد مسکونی، جمعیت موجود شهر برآورد می‌شود.

برپایه نتایج سرشماری عمومی، خمینی شهر در سال 1385 دارای 49690 واحد مسکونی بوده است. به علاوه بر اساس اطلاعات حاصل از شهرداری، طی دوره 89-1384 در مجموع 9602 پروانه ساختمانی برای ساخت واحد مسکونی صادر شده است. با فرض اینکه واحدهای مسکونی که بدون مجوز ساخته شده‌اند برابر با تعداد واحدهای مسکونی باشد که تخریب شده‌اند، می‌توان گفت تعداد واحدهای مسکونی شهر در سال 1390 برابر 58298 واحد مسکونی است. جدول شماره 17-331 اطلاعات پروانه‌های ساختمانی خمینی شهر را براساس اطلاعات دریافتی از شهرداری نشان می‌دهد.

جدول شماره 17-331: پروانه‌های ساختمانی صادر شده توسط شهرداری خمینی شهر

سال	تعداد پروانه	تعداد واحد مسکونی
1384	1202	1988
1385	842	1536
1386	1210	2028
1387	1119	2000
1388	1251	2050
کل	5624	9602

ماخذ: شهرداری خمینی شهر

شاخص بعد خانوار در واحد مسکونی خمینی شهر در سال 1385 برابر 1/16 بوده است که با نسخه‌های متناظر کشوری و استانی برابری می‌کند. با توجه به روند نزولی حاکم بر این شاخص و تغییر نوع و خانوارهای افقی به خانوارهای عمودی، شاخص خانوار در واحد مسکونی برای دوره 90-1385 معادل 1/14 در نظر گرفته شده است. با اعمال این شاخص، تعداد خانوارهای خمینی شهر در سال 1390 معادل 66460 خانوار برآورد می‌شود.

بعد خانوار این شهر در سال 1385 معادل 3/79 بوده است. چنانچه بیان شد، بعد خانوار شهر طی دوره‌های گذشته روند نزولی داشته است. میزان این شاخص از 4/96 نفر در سال 65 طی دوره‌های گذشته روند نزولی داشته است. میزان این شاخص از 4/96 نفر در سال 65 به 4/47 نفر در سال 75 و 3/79 نفر در سال 85 رسیده است. بعد خانوار طی دوره 75-1365 معادل 0/5 واحد و طی دوره اخیر معادل 0/7 واحد کاهش یافته است. بررسی هرم سنی جمعیت شهر و قرارگیری بخش زیادی از جمعیت در گروه سنی 20-24 ساله با توجه به استمرار کاهش پایه جمعیتی هرم سنی بیانگر روند نزولی بعد خانوار طی سال‌های آتی است. بر این اساس با اعمال بعد خانوار شهر برابر 3/6 نفر در هر خانوار، جمعیت خمینی شهر در سال 1390 برابر 239256 نفر برآورد می‌شود که با مقایسه شمار جمعیت سال 85، نرخ رشدی معادل 1/4 درصد طی دوره پنجساله اخیر را نشان می‌دهد.

ج) ارزیابی گزینه‌های یاد شده

بررسی مقایسه‌ای گزینه‌های یاد شده و ارزیابی آنها با همدیگر در تعیین گزینه قابل حصول ضروری می‌باشد. گزینه اول عموماً با فرض قبول روندهای موجود بدست آمده است. این گزینه چون به مطلوب‌ها و ارزش‌های مورد نظر در برنامه توسعه توجه ندارد، نمی‌تواند گزینه مناسبی برای پیش‌بینی جمعیت باشد. چرا که مشخص نیست آیا با مطلوب‌های مورد نظر انطباق داشته و هم‌جهت هستند یا خیر. با این وجود به دلیل ارائه چشم‌انداز روندها یک گزینه مناسبی برای برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. اهمیت این گزینه در نمایان ساختن وضعیت آینده در صورت عدم مداخله و برنامه‌ریزی است.

نتیجه اینکه روش‌های پیش‌بینی جمعیتی فوق، جمعیتی بین 243 هزار نفر تا 239 هزار نفر را برای خمینی شهر به تصویر می‌کشد. از آنجا که روند گذشته به ویژه با شرایط متغیر جمعیتی حاکم بر استان و ساختار جمعیت شهر، قابل؟ برای آینده نیست، روش ریاضی ادامه روند گذشته نمی‌تواند روش مناسبی برای برآورد جمعیت شهر باشد. از سوی دیگر عدم وجود دلایل قانع کننده در خصوص حجم خالص مهاجرت طی دوره 90-1385 و نیز ابهام در میزان زاد و ولد و مرگ و میر، برآورد جمعیت براساس روش ترکیبی را خالی از اشکال نمی‌کند. اما روش برآورد تعداد واحدهای مسکونی علی‌رغم وجود فروضی برای حجم ساخت و ساز غیررسمی و ضریب تخریب، از آنجا که این روش از نظر فیزیکی در سطح شهر قابل مشاهده است، بسیار مناسب‌تر به نظر می‌رسد. بنابراین جمعیت 239256 نفر به عنوان جمعیت موجود شهر در سال 1390 (سال پایه) در نظر گرفته می‌شود.

2-3-3 - خصوصیات اجتماعی شهر و محلات مختلف آن، و چگونگی تأثیر آنها در توسعه کالبدی شهر

1-2-3-3 - روش شناسی

- پرسشنامه خانوار

در این مرحله از طرح توسعه و عمران جامع شهر و به منظور شناخت عمیق تر خصوصیات اجتماعی با استفاده از روش پیمایشی¹ و ابزار پرسشنامه به گردآوری اطلاعات اقدام شد. از آنجا که متغیرهای مختلفی در این مرحله مورد توجه بود از این رو با تدوین پرسشنامه‌ای جامع سعی شد همه متغیرهای مورد نظر در پرسشنامه به صورت سئوال‌های باز و بسته گنجانده شوند. در تدوین پرسشنامه به منظور رعایت اعتبار² و پایایی³ لازم، نهایت دقت به عمل آمد. به این صورت که ابتدا گویه‌ها و شاخص‌های سنجش طراحی شدند و سپس برای سنجش اعتبار لازم که آیا گویه‌های طرح شده متغیر مورد نظر را می‌سنجند؟ به این منظور به اهل فن حوزه جامعه‌شناسی مراجعه شد و پرسشنامه پس از اصلاح و بازنگری⁴ برای جمع‌آوری آماده شد.

پرسشنامه پس از نهایی شدن حجم نمونه که از طریق فرمول کوکران به دست آمد و معادل 300 پرسشنامه بود، از نظر مکانی به صورت نرمال در سطح محله‌های هدف توزیع شدند. برای توزیع نقاط پرسشنامه از دستور Create Random Point در نرم افزار GIS اقدام شد و نتایج بدست آمده در قالب حوزه بندی خروجی گرفته شدند. در مرحله اجرا نیز در طول یک ماه به گردآوری اطلاعات اقدام شد. در گردآوری پرسشنامه نیز با توجه به اهمیت موضوع از پرسشگران با تجربه استفاده به عمل آمد. پرسشنامه‌ها پس از تکمیل کدگذاری شده و برای تحلیل از نرم افزار SPSS استفاده شد.

- مشاهده میدانی

در این بخش با حضور در محله‌های مختلف شهر توجه به ساختار نظام محله بندی و حوزه‌های فراگیر اجتماعی - فرهنگی، تشخیص جریان حیات و سرزندگی در محلات و فضاهای فعالیت ساکنین و تشخیص فضاهای جمعی و نقاط مکث آن از دیگر مواردی بود که به طور متناوب و در ساعات متفاوتی از روز مورد بررسی و مشاهده قرار گرفت. از این شیوه برای شناسایی مکان‌ها و مراکز محله‌ها بهره گرفته شد. لازم به ذکر است که در جریان مشاهده میدانی عکس و فیلم‌های مربوطه تهیه شده است.

1 - Survey Method

2 - Validity

3 - Reliability

4 - Correction

- مصاحبه ساخت نیافته و عمیق

بخشی از داده‌های مورد نیاز در خصوص ویژگی‌های اجتماعی محلات مختلف شهر از طریق مصاحبه بدست آمده است. مصاحبه با یکی از اعضای شورای شهر، تشکل‌های مردمی و جوانان گردآوری اطلاعات این بخش را شامل می‌شود. در هر یک از مصاحبه‌ها نیز بر حسب میزان اطلاعات افراد، گروه‌ها و نهادها شناخت از ویژگی‌های اجتماعی و مسائل و آسیب‌های اجتماعی و نحوه پراکنش آنها در سطح شهر بدست آمد. یافته‌های این بخش نیز تا حد ممکن با سایر یافته‌ها تلفیق و به تحلیل جامع از وضعیت شهر پرداخته شده است.

2-2-3-3- گونه شناسی محلات شهر

محلات خمینی شهر خصوصیات مشترکی دارند و به موازات تحولات شهر تغییر شکل داده و توسعه یافته‌اند. کاهش فعالیت‌های کشاورزی، گسترش راه‌های ارتباطی و مجاورت با شهر اصفهان موجب رشد شهر نشینی و گسترش این شهر در چند دهه‌ی اخیر شده است. به طوری که روستاهای نزدیک به شهر طی سال‌های اخیر در ساختار کالبدی شهر ادغام شده و در حال حاضر جزو محله‌های شهر محسوب می‌شوند.

خمینی شهر از زمان تکوین اولین پایه‌های صنعتی در منطقه‌ی اصفهان پذیرای مهاجرینی بوده که برای اشتغال در واحدهای صنعتی به این شهرستان سرازیر شدند. این اقشار با برخورداری از خصوصیات فرهنگی روستایی در محلات مختلف شهر سکنی گزیدند و با ساکنان بومی آن روابط اجتماعی برقرار نمودند. قشر مهاجر به دلیل عدم وابستگی‌های قومی، گرایش بیشتری به سکونت در بخش‌های توسعه یافته‌ی جدید و حواشی شهر داشتند.

احداث خیابان‌های جدید در چند دهه‌ی اخیر، نقش مهمی در انحلال بافت مستقل و منزوی محله‌ها و پیوند آنها به یکدیگر داشته است. در گذشته شبکه راه‌ها در محله‌ها به منزله‌ی تاروپود بافت محله محسوب می‌شده و راه‌های اصلی از درون محله عبور نمی‌کرده است و به این وسیله ویژگی درون‌گرایی آنرا تثبیت می‌نموده است. در حالی که امروزه محلات شهر به وسیله‌ی راه‌های اصلی و فرعی، بافت منسجم خود را در شکل کالبدی، اجتماعی یا اقتصادی از دست داده و گرایش به شکل‌گیری وضعیت همگنی در آنها مشاهده می‌گردد.

سازمان فضایی خمینی شهر در دو بخش شمال و جنوب بلوار آزادگان کاملاً متفاوت است. اساس سازمان فضایی بخش جنوبی بلوار آزادگان (بخش مرکزی شهر) روستاهای قدیمی هستند که بر اثر مرور زمان به هم پیوسته و شهر را تشکیل داده‌اند. در حالی که شمال شهر از محله‌های از پیش طراحی شده‌ای تشکیل شده که ساختار کلی این محله‌ها شبکه‌ی شطرنجی منظم است.

در بافت قدیمی و مرکزی خمینی شهر (سه روستای خوزان، فروشان و ورنوسفاداران) سازمان فضایی منطبق بر راسته‌های محله‌ای است که شامل هسته‌هایی مرکزی بوده و فضاهای باز محله‌ای در مرکز این هسته‌ها واقع بوده و عناصر شهری در پیرامون آن قرار گرفته‌اند.

اگرچه تحولات قرن حاضر همچون انتقال فرهنگ و تکنولوژی جدید، احداث راه‌ها و نیز گسترش روابط اجتماعی، بافت اجتماعی شهر را دگرگون کرده و به موجب این تحولات، محلات شهر تا حدی در یکدیگر ادغام شده‌اند. و در عین حال در این شهر همچون بسیاری از شهرهای کوچک این سرزمین که روزگاری روستا بوده‌اند، بافت اجتماعی سنتی با خصوصیات محله‌ای و روستایی حاکم است. به طور کلی شهر از سه بافت قدیمی، میانی و جدید تشکیل شده که هر کدام شامل زیر محله‌های مختلفی است. از آنجا که محله‌ها از خصوصیات اجتماعی همگنی برخوردار نیستند، ویژگی هر محله به صورت جداگانه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است.

در حال حاضر خمینی شهر دارای 17 محله عرفی با ساختار اجتماعی منسجم است. به طوری که هر کدام از محلات دارای لبه و پهنه مشخص و با مساجد جامع یا مرکزی مستقل و شناخته شده‌ای هستند که مطالبات ایشان در قلمرو محلات تعریف می‌شود. محله‌های خمینی شهر را می‌توان به محله‌های قدیم و جدید تقسیم کرد که بعضی از آنها در گذشته روستا بوده و امروزه تا حدودی بافت روستایی خود را حفظ نموده‌اند. محله‌های قدیمی محدوده‌ی فعلی شهر (خوزان، فروشان و ورنوسفاداران) هسته‌های اولیه‌ی شهر هستند. همچنین محلاتی چون اندوان، آدریان، هرستان، اسفریز، جوی آباد قدیم (جنوبی)، جعفرآباد و وازیچه از محله‌های قدیمی محسوب می‌شوند. از محله‌های جدید خمینی شهر می‌توان به محله‌های جوادیه، هفتصد دستگاه، شهرک منظریه و جوی آباد جدید (شمالی) اشاره کرد (نقشه شماره 1-332 محدوده‌ی محلات خمینی شهر را نشان می‌دهد).

محلات خمینی شهر عبارتند از:

1. ورنوسفاداران
2. خوزان
3. فروشان
4. آدریان
5. اندوان
6. اسفریز
7. جوی آباد قدیم
8. هرستان

9. قرطمان

10. دستگرد

11. جوادیه

12. وازیچه

13. جوی آباد جدید

14. اسلام آباد

15. منظریه

16. هفتصد دستگاه

17. دانشگاه صنعتی

نقشه شماره 1-332: معرفی محلات عرفی خمینی شهر

1-2-2-3- محلات قدیمی و اصلی شهر

این محله‌ها در واقع همان «سه ده» یا «سده» است که در گذشته به شکل مستقل در مجاورت یکدیگر قرار گرفته بودند (خوزان، فروشان و ورنوسفاداران) که در حال حاضر از محلات بزرگ و اصلی شهر به حساب می‌آیند. این محلات عموماً دارای بافت کالبدی نامناسب بوده و معضلاتی از نظر خدمات زیر ساختی دارند.

• ورنوسفاداران یا بن اصفهان

این محله وسیع‌ترین محله‌ی شهر به حساب می‌آید و در مرکز شهر واقع شده است. این محله در یک تقسیم‌بندی به محلات کوچکتر همچون «گارسله»، «گاردرد»، «باولکان»، «کوشکباج» و «زاغه آباد» تفکیک می‌شود.

اشتغال غالب در این محله سنگ‌کاری (عمدتاً در کوشکباج، زاغه آباد و باولکان) و خامه‌قالی است. تکمیل و رنگرزی پارچه پنبه‌ای و دباغی نیز در این محله در درجه دوم اهمیت قرار می‌گیرند.

اهالی این محله نسبت به محلات دیگر از وضع مالی مناسب‌تری برخوردارند. این ویژگی تمام زیرمحله‌های ورنوسفاداران همچون گارسله را در برنمی‌گیرد. طبقات نسبتاً مرفه، سکونت در محلات جدید و ساختمان‌های نوساز شمال شهر را به سکونت در بخش قدیمی و مرکزی شهر ترجیح می‌دهند. در عین حال جهت حفظ روابط خویشاوندی، خانه‌های قدیمی خود در بافت قدیمی شهر را حفظ می‌کنند.

شکل ازدواج عمدتاً درون گروهی است. میزان فعالیت زنان بیرون از خانه پایین است ولی در این محله نسبت به سایر محلات شهر به تحصیل دختران اهمیت بیشتری می‌دهند. مهاجرت به این محله توسط افراد غیربومی (خارج اصفهان) به خصوص از خوزستان صورت گرفته است.

• فروشان

این محله در غرب خمینی شهر واقع شده و به چند زیر محله همچون «میانجوی»، «درب سید»، «محله نو»، «لادره»، «ملاحیدر» و «قلعه آقا» تقسیم شده است.

از عناصر اصلی تشکیل دهنده‌ی آن می‌توان به دوشنبه بازار، مسجد جامع و حمام لادره اشاره نمود.

اشتغال غالب در این محله بافندگی پنبه‌ای و الیاف مصنوعی، خامه‌قالی، بافندگی پارچه و

ساخت ظروف ملامین است.

شکل ازدواج آنها عموماً درون گروهی است. ساکنان این محله، عمدتاً به زندگی سنتی پایبند هستند، گرایش به سکونت در بخش‌های توسعه یافته شمال شهر ندارند و اکثراً به ساخت و ساز در قسمت‌های غربی و جنوبی شهر می‌پردازند و همین گرایش موجب پیوستن فیزیکی دو روستای خوزان و فروشان به هم شده است.

• خوزان

این محله در شرق شهر واقع شده و محلات کوچکتری از جمله «شمس آباد»، «فتح آباد»، «اسلام آباد»، «بوستانسهم»، «انصاریها»، «کهندژ» و «سکه الرز» را در بر می‌گیرد. از عناصر اصلی و باستانی محله‌ای آن می‌توان به مسجد جامع، پنجشنبه بازار و چند حمام قدیمی اشاره نمود.

اشتغال غالب در این محله دباغی، زهتابی، ساخت ظروف ملامین و استیل، کشاورزی و دامداری بیرون از محله است. این محله نیز مانند سایر محلات خمینی شهر پذیرای مهاجرینی بوده که یا برای کار در کارخانه ذوب آهن و پالایشگاه به این شهر نقل مکان نموده یا در زمان جنگ تحمیلی به این شهر مهاجرت کرده‌اند.

محله خوزان بر خلاف دو محله دیگر تشکیل دهنده‌ی شهر که مهاجرپذیر بوده ولی ساکنین بومی سعی در حفظ هویت تاریخی و بومی آن داشته‌اند. به دلیل مهاجرت‌های بیشتر ساکنین بومی به مرور زمان از این محله نقل مکان نموده و در حال حاضر تعداد محدودی از ساکنین بومی در این محله باقی مانده‌اند و تعداد مهاجرین افغانی در این محله نسبت به ساکنین بومی بیشتر است.

2-2-3-3-3- مناطق روستایی متصل شده به شهر و محلات مهاجرنشین

این گونه از محلات شهر شامل دو بخش اصلی است. بخش اول محلاتی است که در ابتدا روستاهای پراکنده‌ای بودند که در گذر زمان و با گسترش کالبدی شهر به آن متصل شده‌اند. بخش دوم محلاتی است که اکثریت ساکنان آن را مهاجران تشکیل می‌دهند و از نظر بافت اجتماعی و فرهنگی با سایر قسمت‌های شهر تفاوت دارند.

• اندوان

محله اندوان، از محلات شرقی شهر محسوب می‌شود که مادی دستگرد از درون آن می‌گذرد. این محله در گذشته یک روستا بوده و به محلاتی خرد همچون «مجری‌ها»، «میریان»، «سجادیه» و «کوچه‌های خیزونی» تقسیم گردیده که این تقسیم‌بندی عمدتاً بر اساس فامیلی‌های ساکن در اندوان بوده است.

اشتغال غالب در این محله سیمان کاری، موزاییک‌سازی، خامه‌قالی، بافندگی پنبه‌ای و الیاف مصنوعی است. این محله نسبت به سایر محلات، مهاجرپذیری کمتری داشته و عمده ساکنان آن را افراد بومی تشکیل می‌دهند.

• آدریان

این محله از روستاهای قدیم جنوب شهر بوده که قدمتی به سابقه شکل‌گیری اولین پایه‌های دین زردتشت در روستاها و کانون‌های زیستی ایران دارد. این محله آشکارا نشانه‌های یک زندگی باسابقه‌ی روستایی را داراست. اشتغال غالب در این محله حوله‌بافی است که به صورت کارگاهی تولید می‌شود. شکل غالب ازدواج عمدتاً درون گروهی و درون محله‌ای است.

• هرستان

این محله در جنوب خمینی شهر و در مجاورت آدریان واقع شده است. از عناصر شاخص و اصلی تشکیل دهنده‌ی آن مسجد جامع و حمام بوده که مرمت و نوسازی شده است. تعدد پلاک‌های نوساز در این محله موجب تغییر چهره‌ی قدیمی و فرسوده‌ی آن گردیده است.

• اسفریز

این محله در شمال شرق شهر و در غرب محله دستگرد واقع شده و از محلات قدیمی شهر محسوب می‌شود. در گذشته این محله از روستاهای نزدیک شهر بوده است. در گذشته آجرپزی و تولید آهک و گچ از اشتغال‌های غالب در این محله محسوب می‌شده و در حال حاضر نجاری و ریسندگی و بافندگی در کارخانه و کشاورزی از مشاغل مهم آن به حساب می‌آید.

• محله قرطمان

محله قرطمان در جنوب غرب شهر واقع شده است. نام اصلی محله قرطمان، کرتمان بوده که "ک" اول واژگان فارسی در هنگام عربی شدن به "ق" تبدیل شده است. این محله جزء مناطق روستایی است که به تازگی به شهر ملحق شده است و تا چند سال اخیر بافت روستایی خود را حفظ کرده و با گسترش کالبدی شهر به آن متصل شده است. مهمترین کانون اجتماعی آن مسجد جامع است. مشکل اساسی این محله، نبود خدمات و مشکلات زیر ساختی مانند وضعیت معابر و آب‌های سطحی است.

• جوی آباد قدیم و جدید

جوی آباد از محدوده محلات شهری است که بر اثر مهاجرت بی رویه به آن طی دو دهه گذشته گسترش زیادی یافته است. محله جوی آباد قدیم که دارای بافت روستایی است و در مقایسه با جوی آباد جدید که در شمال بلوار اشرفی اصفهانی شکل گرفته، از قدمت بیشتری

برخوردار است. ساکنین بافت جوی آباد قدیم را افراد بومی آن تشکیل می‌دهند. ساکنین جوی آباد جدید که در زبان محلی از آن بنام جوغ آباد نیز یاد می‌کنند را عمدتاً مهاجرین لرهای چهارمحال و بختیاری و خوزستانی هستند. یکی از زیر محله‌هایی جوی آباد جدید جعفر آباد است. این محله نیز در گذشته روستا بوده و از املاک اربابی محسوب می‌شده است. در حال حاضر به وسیله محله جوی آباد جدید به این محله متصل شده است. مهاجرین زیادی از فریدن و فریدون شهر به این محله کوچ نموده‌اند و با ساکنین بومی ترکیب شده‌اند. این ترکیب اختلافاتی را بین ساکنین بومی این محله با مهاجرین به وجود آورده است.

• وازیچه (شهرک نبوی)

این محله از املاک اربابی محسوب می‌شده که به تدریج با فراهم آمدن امکانات کار و فعالیت بر روی زمین‌های کشاورزی اربابی به روستا تبدیل شده و در سالهای اخیر به دلیل سهولت ارتباط با بافت اصلی شهر، محله‌ای از خمینی شهر به حساب می‌آید. این محله در بر گیرنده تعداد زیادی مهاجر فریدنی بوده و ساکنین بومی در این محله بسیار کم هستند.

3-3-2-2-3- محلات جدید

این محلات که در دو دهه‌ی اخیر به شکل محله‌ای مستقل در آمده‌اند عبارتند از: جوادیه، هفتصد دستگاه، شهرک منظریه و شهرک گاز 1 و 2.

این محلات فاقد انسجام محله‌ای از لحاظ اجتماعی بوده و از سکونت دائم یا موقتی مهاجران چهارمحال و بختیاری، فریدن، خوزستان، عراق و یا بعضی محلات اصلی شهر شکل گرفته است. بر این اساس محلات یاد شده از خصوصیات محلات قدیمی تبعیت نمی‌کنند. ساکنان آن عمدتاً به خاطر ایجاد امکانات اشتغال در محدوده به شهر آمده‌اند. بنابراین در هر یک از این محلات قشرهای مختلف اجتماعی مشاهده می‌شود که با برقرار کردن روابط اجتماعی و اقتصادی با یکدیگر مجموعه‌ی واحدی را تشکیل می‌دهند. محلات جدید شهر عمدتاً برای ساکنان بومی شهر جذابیت چندانی ندارد و دلیل آن وجود اختلافات فرهنگی بین اهالی بومی و مهاجران است. جدول شماره 1-332 جمعیت و خانوار شهر را به تفکیک محلات عرفی در سال 1385 نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-332: تعداد جمعیت و خانوار خمینی شهر به تفکیک محلات در سال 1385

نام محله	جمعیت (نفر)	مرد (نفر)	زن (نفر)	خانوار
خوزان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
ورنوسفادران	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
جوی آباد جدید	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
فروشان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
منظر یه	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
هفتصد دستگاه	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
اندوان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آدریان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
وازیچه	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
دستگرد	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
اسلام آباد	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
جوی آباد قدیم	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
هرستان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
جوادیه	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
دانشگاه صنعتی	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
قرطمان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
اسفریز	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
سکونتگاه های پراکنده	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
جمع کل	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، 1385.

3-2-2-3-3- معرفی محدوده‌های بافت فرسوده و سکونتگاه‌های غیررسمی خمینی شهر

با ملاحظه تاریخچه شکل‌گیری محلات مختلف خمینی شهر، در حال حاضر برخی از محدوده‌های شهر بر اساس شاخص‌های استاندارد جزو محدوده‌های بافت فرسوده هستند. کل میزان سطوح بافت فرسوده (مصوب) در شهر برابر با 606 هکتار می‌باشد. محدوده‌هایی که در حال حاضر جزو بافت فرسوده محسوب می‌شوند عبارتند از:

ü دستگرد

ü جوی آباد قدیم

ü اسفریز

ü کهندژ

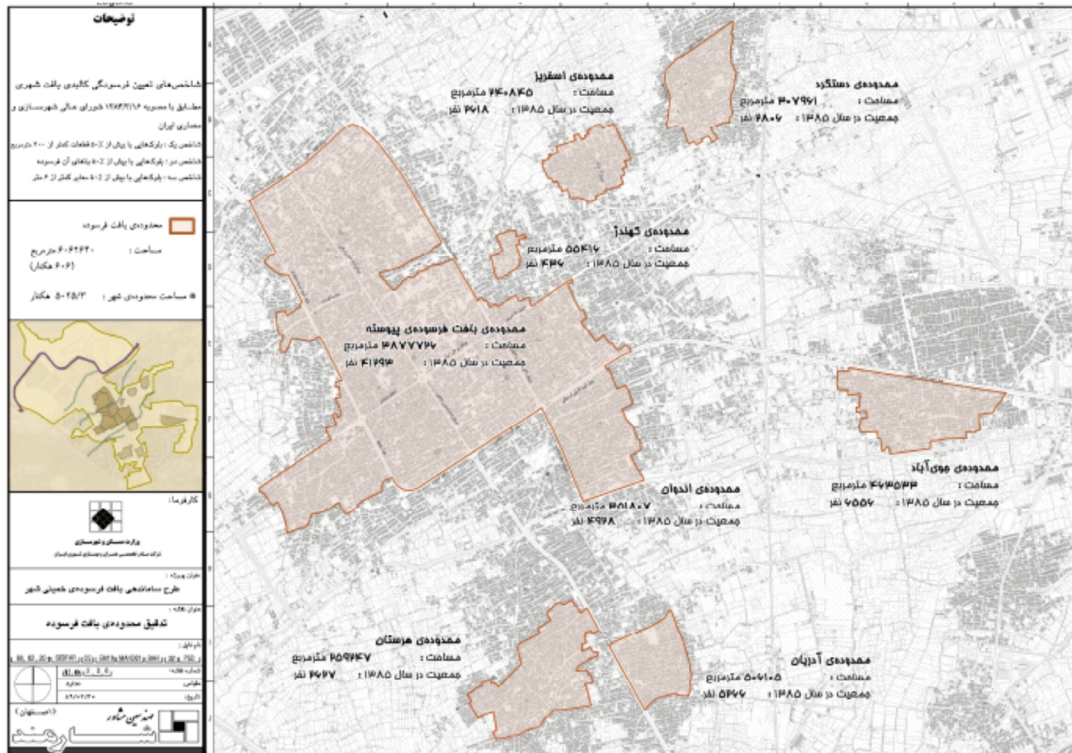
ü آدریان

ü هرستان

ü اندوان

ü محدوده پیوسته مرکز شهر (نقشه شماره 2-332)

نقشه شماره 2-332: محدوده‌های بافت فرسوده در شهر خمینی شهر

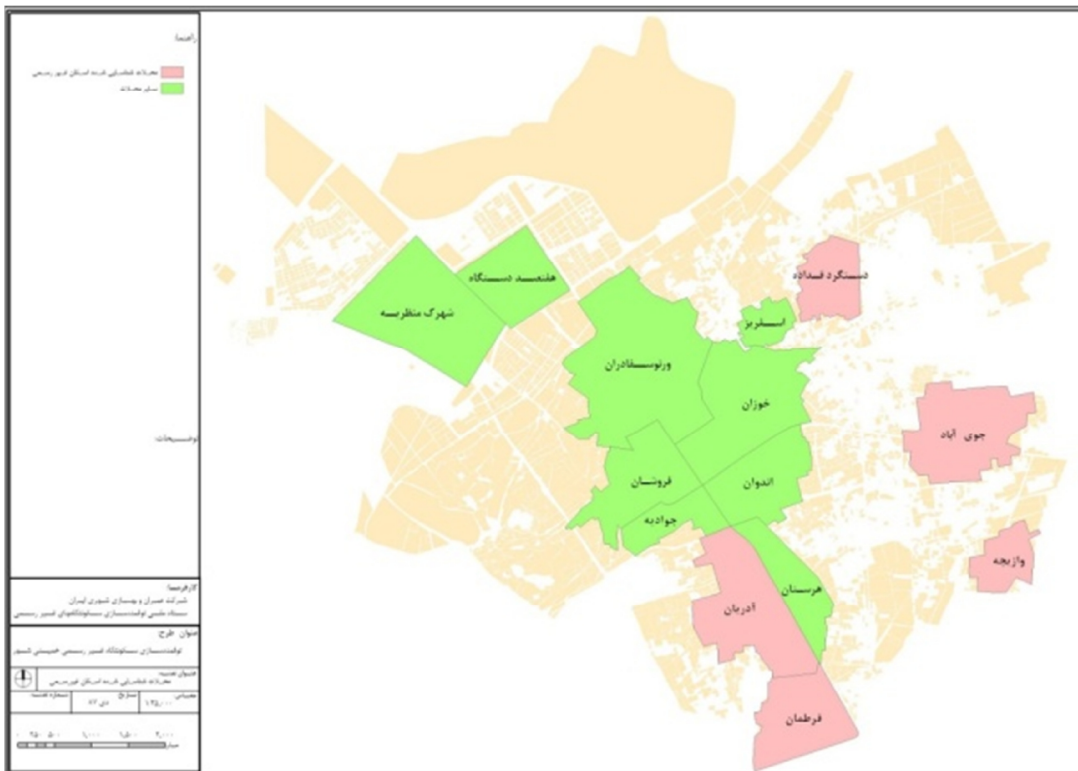

مأخذ: مهندسین مشاور شامند، طرح ساماندهی بافت فرسوده خمینی شهر؛ 1388

علاوه بر این محدوده‌هایی از شهر جزو سکونتگاه‌های غیررسمی محسوب می‌شوند که این محلات عبارتند از:

- ü دستگرد
- ü جوی آباد قدیم و جدید
- ü وازیچه
- ü آدریان
- ü جوادیه
- ü قرطمان (نقشه شماره 3-332)

نقشه شماره 3-332: محدوده‌های اسکان غیررسمی در شهر خمینی شهر

مأخذ: مهندسین مشاور رازاندیشان عمران، طرح توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی خمینی شهر؛ 1387

3-3-2-3- ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی محلات خمینی شهر

3-3-2-3-1- میزان سواد و تحصیلات

بر اساس آمار و اطلاعات سرشماری 1385 نرخ باسوادی شهر برابر 87.4 درصد است. بررسی میزان باسوادی در محلات شهر از وضعیت ناهمگون آن حکایت دارد. به طوری که محله‌های منظریه، هفتصد دستگاه، جوادیه، جوی آباد قدیم، آدریان و فروشان دارای بیشترین میزان باسوادی و در مقابل محله‌های قرطمان، اسلام آباد، اسفریز، خوزان و جوی آباد جدید دارای کمترین میزان باسوادی هستند.

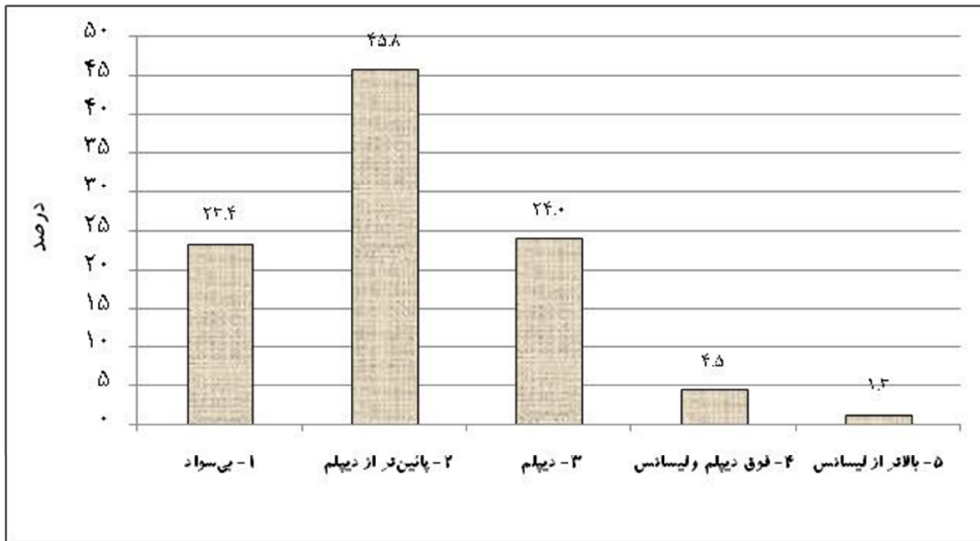
بررسی سطح تحصیلات در بین ساکنین نیز نشان می‌دهد که بر اساس اطلاعات به دست آمده از پیمایش، بیشترین درصد سرپرست خانوار ساکن در شهر (45.8 درصد) سطح تحصیلات پایین تر از دیپلم دارند. نکته قابل توجه اینکه حدود 23.4 درصد جمعیت سرپرست خانوار بی‌سواد هستند که این موضوع نشان دهنده بیشتر بودن اقشار فرودست در آن است. ضمن اینکه تنها 5.8 درصد جمعیت تحصیلات فوق دیپلم و بالاتر دارند (جدول شماره 2 و 3-332).

جدول شماره 2-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلات سرپرست خانوار

سطح تحصیلات	تعداد	درصد
بی‌سواد	□ □	□ □ □ □
پائین تر از دیپلم	□ □ □	□ □ □ □
دیپلم	□ □	□ □ □ □
فوق دیپلم و لیسانس	□ □	□ □ □ □
بالاتر از لیسانس	□ □	□ □ □ □
بی پاسخ	□ □	□ □ □ □
جمع کل	□ □ □ □	□ □ □ □ □

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 1-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلات سرپرست خانوار (درصد)

جدول شماره 3-332: میزان باسوادی در بین جمعیت 6 ساله و بیشتر به تفکیک محلات

نام محله	میزان باسوادی	طبقه بندی
دانشگاه صنعتی	□ □ □ □	بالا
منظر به	□ □ □ □ □	
هفتصد دستگاه	□ □ □ □ □	
جوادیه	□ □ □ □ □	متوسط
جوی آباد قدیم	□ □ □ □ □	
آدریان	□ □ □ □ □	
فروشان	□ □ □ □ □	
وازیچه	□ □ □ □ □	
دستگرد	□ □ □ □ □	
اندوان	□ □ □ □ □	
ورنوسفادران	□ □ □ □ □	
هرستان	□ □ □ □ □	
قرطمان	□ □ □ □ □	
اسلام آباد	□ □ □ □ □	
اسفریز	□ □ □ □ □	
خوزان	□ □ □ □ □	
جوی آباد جدید	□ □ □ □ □	
سکونتگاه های پراکنده	□ □ □ □ □	
جمع کل	□ □ □ □ □	-

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، 1385، و محاسبات مشاور.

2-3-2-3-3- تعداد اعضای خانوار

شاخص بعد خانوار برحسب تعداد افراد خانوارها بیانگر این است که بیشترین میزان خانوارها در گروه تعداد اعضای خانوار 4 نفره قرار دارند. خانوارهای 5 نفره و 3 نفره به ترتیب در رتبه های بعدی قرار می گیرند. میانگین بعد خانوار در بین خانوارهای مورد بررسی برابر 4.38 نفر است.

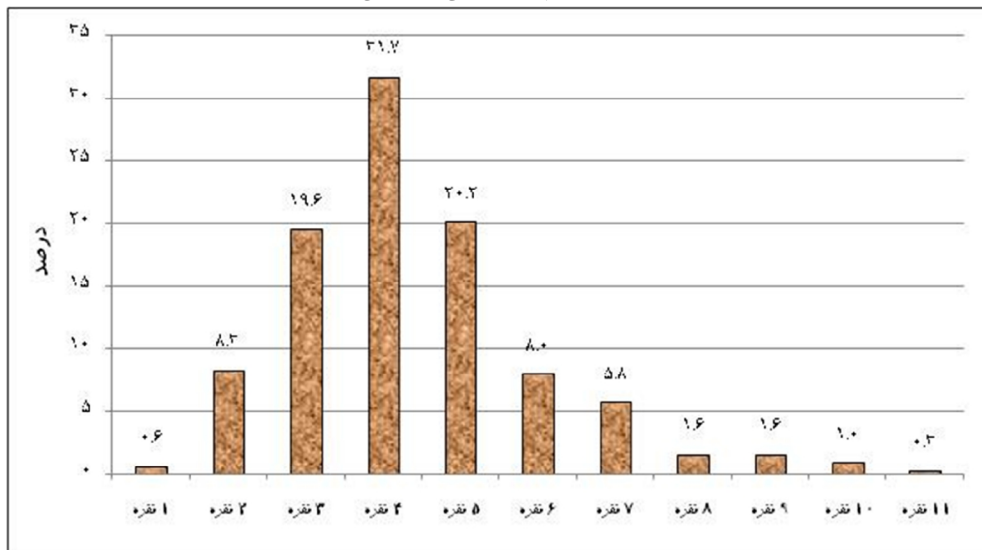
محلله های جوی آباد جدید، منظریه، فروشان، ورنوسفاداران و خوزان بیشترین میزان بعد خانوار را به خود اختصاص داده اند. درمقابل محله های آدریان، اسلام آباد، هرستان و اندوان از میزان بعد خانوار پائین تری برخوردارند (جداول شماره 4 و 5-332).

جدول شماره 4-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس تعداد اعضای خانوار

درصد	تعداد	تعداد اعضای خانوار
□ □ □ □	□ □	1 نفره
□ □ □ □	□ □ □	2 نفره
□ □ □ □ □	□ □ □	3 نفره
□ □ □ □ □	□ □ □	4 نفره
□ □ □ □ □	□ □ □	5 نفره
□ □ □ □	□ □ □	6 نفره
□ □ □ □	□ □ □	7 نفره
□ □ □ □	□ □	8 نفره
□ □ □ □	□ □	9 نفره
□ □ □ □	□ □	10 نفره
□ □ □ □	□ □	11 نفره
□ □ □ □	□ □	بی پاسخ
□ □ □ □ □	□ □ □ □	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 2-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس تعداد اعضای خانوار

جدول شماره 5-332: تعداد اعضای خانوار در محلات شهر (نفر)

تعداد اعضای خانوار (نفر)	تعداد	محله
5/6	39	جوی آباد جدید
4/7	18	منظریه
4/7	33	فروشان
4/4	40	ورنوسفادران
4/4	45	خوزان
4/3	11	دستگرد
4/3	13	جوی آباد قدیم
4/3	13	وازیچه
4	23	هفتصد دستگاه
4	8	اسفریز
4	9	جوادیه
4	15	آدریان
3/7	13	اسلام آباد
3/7	6	هرستان
3/5	26	اندوان
4/4	312	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

3-3-2-3-3- تجانس فرهنگی و ترکیب قومی ساکنین

ریشهٔ تجانس اهالی در سابقهٔ سکونت ایشان نهفته است. زمانی که سه ده اولیه در کنار هم قرار داشتند و هر کدام با هم کیشان خود حشر و نشر داشتند. به مرور که جمعیت افزایش یافت - ناشی از زاد و ولد ساکنین و یا مهاجرت از روستا به شهر - و سه ده به هم پیوست و محلات جدید پدید آمد همین نگاه زندگی با هم کیشان خود ادامه داشته است.

با از میان رفتن خودکفایی روستاییان و داد و ستد با سایرین این نگاه نیز از هم‌خونی به هم‌قبیله‌ای و هم‌محلی و هم‌شهری توسعه یافته است. بلکه در این نگاه پس از رفع حوائج مادی به حوائج معنوی گرایش پیدا می‌کند و پس از تثبیت سکونت، در محلات شهر به دنبال جایی است که به لحاظ فرهنگی هم با او سنخیت داشته باشند. با این وجود سکونت مردم مهاجر در کنار محلات قدیم نیز یک مرز روشن در محله این مردم را از هم جدا نگه میدارد مثل محلهٔ جوی‌آباد که با سکونت تازه واردین به دو بخش قدیم و جدید تفکیک شده است.

یافته‌های پیمایش در زمینه ترکیب قومی ساکنین شهر نشان می‌دهد که بیشترین سهم ترکیب قومی ساکنین را فارس‌ها (81.7 درصد) تشکیل می‌دهند. پس از فارس‌ها، قوم لر با 15.1 درصد بیشترین میزان را به خود اختصاص داده است. قوم ترک با 1.9 درصد، افغانی با 0.6 درصد و عرب با 0.3 درصد اقوام بعدی ساکنین شهر را در بر می‌گیرند. چنانچه مشاهده می‌شود خمینی شهر از نظر ترکیب قومی بخصوص به دلیل وجود مهاجرین ناهمگن محسوب می‌شود. ناهمگن بودن یکی از ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی این شهر است، چرا که می‌تواند حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی را تحت الشعاع قرار دهد (جدول شماره 6-332).

محله‌های جوی‌آباد جدید، اسلام‌آباد و منظریه بیشترین میزان مهاجرین لر را به خود اختصاص داده است.

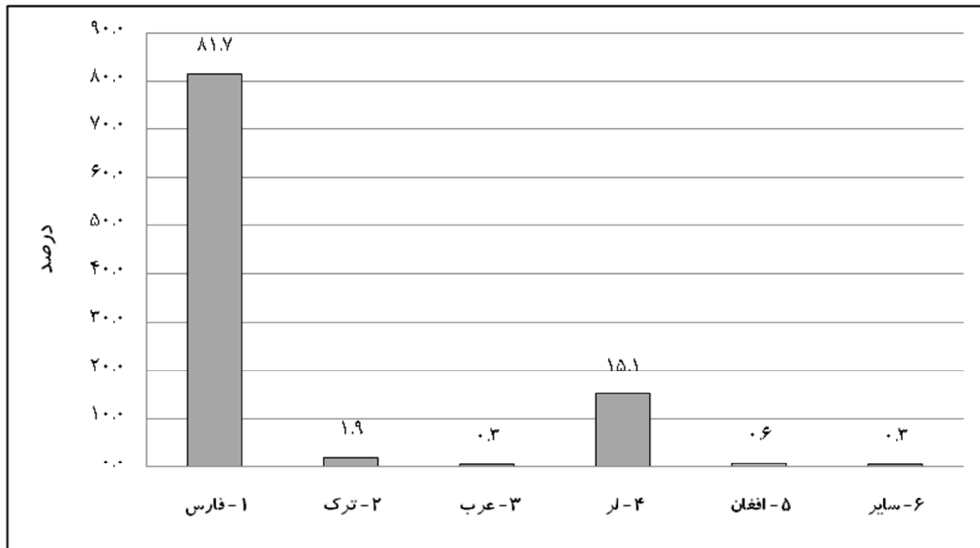
محله آدریان مهاجرین عرب را در خود جای داده است. همچنین مهاجرین افغانی عمدتاً در محله خوزان سکونت دارند. جدول شماره 7-332 ترکیب قومی ساکنین را در محلات خمینی شهر نشان می‌دهد.

جدول شماره 6-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس نوع قومیت

قومیت	تعداد	درصد
فارس	□□□□	□□□□□
ترک	□□	□□□□
عرب	□□	□□□□
لر	□□□	□□□□□
افغان	□□	□□□□
سایر	□□	□□□□
جمع کل	□□□□	□□□□□

مأخذ: مهندسین مشاور نقش محیط، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 3-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس نوع قومیت

جدول شماره 7-332: ترکیب قومیت ساکنین بر اساس محلات شهر (درصد)

قومیت	فارس	ترک	عرب	لر	افغان	سایر	جمع کل
منظریه	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
اسلام آباد	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
هفتصد دستگاه	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
دستگرد	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
اسفریز	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
ورنوسفادران	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
فروشان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
خوزان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
اندوان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جوادیه	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آدریان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
هرستان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جوی آباد جدید	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جوی آباد قدیم	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
وازیچه	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جمع کل	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

ماخذ: یافته‌های پیمایش خانوار، مهندسان مشاور نقش محیط، 1390

4-3-2-3-3-4- قدمت سکونت

بر اساس نتایج پیمایش، میانگین قدمت سکونت در خمینی شهر حدود 18.9 سال است که این میزان در پهنه‌های مختلف شهر، متفاوت است. در پهنه‌های مرکزی و جنوب غربی شهر بیشترین میزان مدت سکونت و در پهنه‌های شمالی و جنوب شرقی کمترین میزان قدمت سکونت مشاهده می‌شود. حدود 24.4 درصد پاسخگویان بین 11 تا 20 سال سکونت دارند. در رتبه‌های بعدی 21 تا 30 سال و 2 تا 5 سال قرار دارند (جدول شماره 8-332).

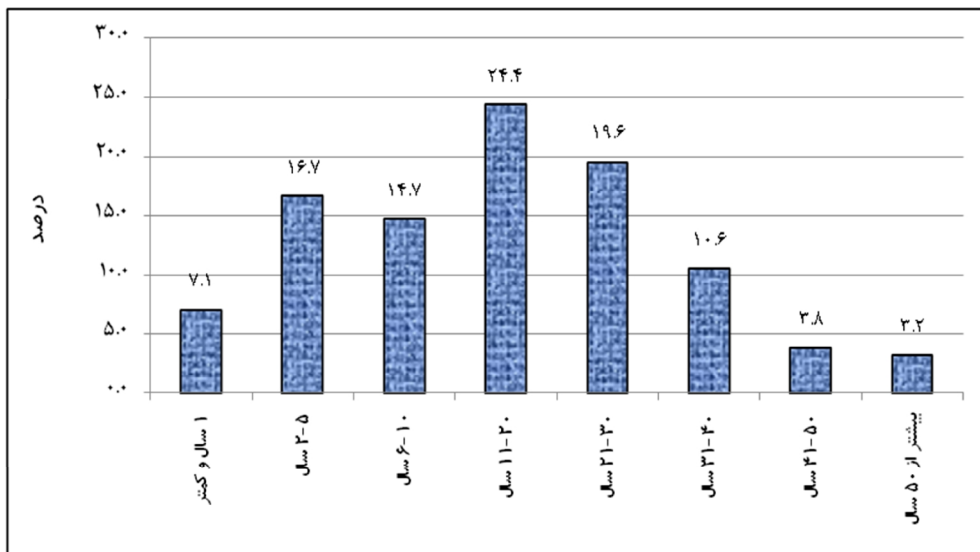
محل‌های اسفریز، فروشان، هرستان، جوادیه، ورنوسفادران، اسلام آباد و آدریان بیشترین میزان قدمت سکونت را به خود اختصاص می‌دهند. در مقابل محل‌های دستگرد، هفتصد دستگاه، وازیچه و منظریه کمترین قدمت سکونت را دارا هستند (جدول شماره 9-332).

نمودار شماره 8-332: ترکیب پاسخگویان بر اساس قدمت سکونت

مدت سکونت	تعداد	درصد
1 سال و کمتر	□ □ □	□ □ □ □
2-5 سال	□ □ □	□ □ □ □ □
6-10 سال	□ □ □	□ □ □ □ □
11-20 سال	□ □ □	□ □ □ □ □
21-30 سال	□ □ □	□ □ □ □ □
31-40 سال	□ □ □	□ □ □ □ □
41-50 سال	□ □ □	□ □ □ □
بیشتر از 50 سال	□ □ □	□ □ □ □
جمع کل	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 4-332: ترکیب پاسخگویان در پیمایش خانوار بر اساس قدمت سکونت

جدول شماره 9-332: میانگین قدمت سکونت در محلات شهر

محلّه	تعداد	میانگین قدمت سکونت در محلّه (سال)
اسفریز	8	33/7
فروشان	33	26/2
هرستان	6	26/1
جوادیّه	9	25
ورنوسفادران	40	22/9
اسلام آباد	13	20/5
آدریان	15	20
جوی آباد جدید	39	18/9
اندوان	26	18/2
جوی آباد قدیم	13	16
خوزان	45	15/7
دستگرد	11	14/4
هفتصد دستگاه	23	13/5
وازیچه	13	11/7
منظره	18	8/2
جمع کل	312	18/9

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

5-3-2-3-3- الگوی مهاجرت

نتایج یافته‌های بدست آمده از پیمایش خانوار نشان می‌دهد که بیش از 58.7 درصد ساکنین شهر محل زندگی قبلی خود را طی دهه 85-1375 تغییر نداده‌اند. این وضعیت حاکی از پایداری سکونت در شهر است. بنابراین با در نظر گرفتن میانگین مدت سکونت (18.9 سال) و روند مهاجرت پذیری طی سالهای 85-1375 می‌توان به این نتیجه رسید که خمینی شهر با جایگزینی تدریجی ساکنین بومی با مهاجرین جدید مواجه نیست (جدول شماره 10-332).

بر اساس نتایج مطالعات و اطلاعات بدست آمده، محله‌های وازیچه، جوی آباد جدید، منظره و هفتصد دستگاه بیشترین نسبت مهاجرین را دارا هستند. در مقابل محله‌های ورنوسفادران، جوادیّه، فروشان، اسفریز و آدریان کمترین نسبت مهاجرین و بیشترین میزان جمعیت بومی (متولد شهر) را به خود اختصاص داده‌اند (جدول شماره 11-332).

جدول شماره 10-332: کسانی که طی 10 سال اخیر محل سکونت خود را تغییر داده اند

تغییر محل سکونت در 10 سال اخیر	تعداد	درصد
بلی	121	□ □ □ □ □
خیر	183	□ □ □ □ □
بی پاسخ	8	□ □ □ □ □
جمع کل	312	□ □ □ □ □

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

جدول شماره 11-332: نسبت جمعیت مهاجر و بومی در محلات خمینی شهر

نام محله	نسبت جمعیت مهاجر	نسبت جمعیت بومی
دانشگاه صنعتی	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
وازیچه	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
جوی آباد جدید	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
منظر به	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
هفتصد دستگاه	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
سکونتگاه های پراکنده	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
قرطمان	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
جوی آباد قدیم	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
هرستان	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
دستگرد	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
خوزان	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
اندوان	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
اسلام آباد	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
ورنوسفادران	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
جوادی به	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
فروشان	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
اسفریز	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
آدریان	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
جمع کل	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، 1385،
و محاسبات مشاور.

3-3-2-3-6- خاستگاه و مبدأ مهاجرت

اطلاعات بدست آمده نشان می‌دهد که بیشتر ساکنین شهر را افراد بومی سه روستای ورنوسفاداران، آدریان و سده تشکیل می‌دهد. ولی برخی از محلاتی که طی سالهای اخیر شکل گرفته‌اند با مسئله مهاجرپذیری روبرو بوده‌اند. همانگونه که در بخش قومیت‌های شهر نشان داده شده است، اقوام فارس و لر بیشترین میزان ساکنین را به خود اختصاص می‌دهد، بر این اساس یافته‌های خاستگاه مهاجرین نیز تأییدی بر یافته‌های قبلی است. چنانچه در جدول 12-332 نیز مشاهده می‌شود، با لحاظ نکردن افراد بی پاسخ به دلیل بومی بودن، استان‌های اصفهان و چهارمحال و بختیاری بیشترین میزان مهاجر فرستی به شهر خمینی شهر را دارند. استان‌های خوزستان و لرستان در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

جدول شماره 12-332: خاستگاه مهاجرین خمینی شهر بر اساس استان مبدأ مهاجرت

استان مبدأ مهاجرت	تعداد	درصد
اصفهان	57	□□□□□
خوزستان	4	□□□□
لرستان	4	□□□□
مرکزی	1	□□□□
چهار محال و بختیاری	9	□□□□
بی پاسخ (به دلیل بومی بودن)	237	□□□□□
جمع کل	312	□□□□□

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

خاستگاه مهاجرین بر اساس شهرستان نیز نشان می‌دهد که شهرستان فریدونشهر در استان اصفهان بیشترین میزان مهاجرفرستی را به شهر خمینی شهر دارد. شهرستان فریدون شهر که در غربی ترین نقطه استان اصفهان قرار دارد با استانهای لرستان و چهارمحال و بختیاری هم مرز است. از این رو گذرگاهی برای عشایر این دو منطقه محسوب می‌شود. می‌توان گفت حوزه فرهنگی همگنی در این بخش بین فریدون شهر و استان‌های لرستان و چهارمحال و بختیاری وجود دارد.

بررسی وجه تسمیه فریدون شهر نشان می‌دهد که در روزگار باستان نواحی فریدن و فریدون شهر را «پرتیکان»، به معنای محل باشکوه می‌نامیدند. بعدها نیز با استفاده از همین معنی به این محل «فریدون شهر» گفته‌اند. «فریدون شهر» به سبب نزدیکی با فریدن (داران) در گذشته تابع شهرستان فریدن بوده و از لحاظ تاریخی، سیاسی و تا اندازه‌ای اجتماعی و اقتصادی همبستگی

زیادی با آن ناحیه دارد. این شهر که بزرگ ترین شهر گرجی نشین ایران نیز است، تا سال 1359 هـ. ش «آخوره بالا» نامیده می شد. این نام به ویژه نزد عشایر بختیاری چهارلنگ متداول است. واژه پارسی «آخور» به معنی آخر و آخره، مشتق از «آخوربر و آخورسالار» است که در دوران ساسانیان به رئیس اصطبل اطلاق می شده است.

اطلاعات گردشگری در خصوص منطقه فریدون شهر نیز نشان می دهد که عشایر آن منطقه صنایع دستی زیبا و متنوعی تولید می کنند که بیش تر محلی بوده و جنبه خود مصرفی دارد. مهم ترین صنایع دستی این شهرستان قالی بافی است. علاوه بر آن گلیم، شال و جوراب های پشمی نیز از هنرهای دستی تولیدی آن منطقه به شمار می رود. قالی بافی در فریدون شهر از اهمیت و ارزش بالایی برخوردار است و سهم مهمی در اقتصاد خانواده ها و کل منطقه دارد. بیشتر مردم منطقه به ویژه زنان و دختران در کارگاه های خانگی به قالی بافی اشتغال دارند. شهر خمینی شهر پذیرای مهاجرینی از فریدون شهر است که بیشتر این گروه از مهاجرین در محلات شمال شرقی شهر ساکن هستند (جدول شماره 13-332).

جدول شماره 13-332: خاستگاه مهاجرین وارد شده به شهر بر اساس استان مبدأ مهاجرت

شهرستان مبدأ مهاجرت	تعداد	درصد
اصفهان	13	4/2
الیگودرز	6	1/9
اهواز	3	1/0
چادگان	1	0/3
خمین	1	0/3
خمینی شهر	2	0/6
رهنان	1	0/3
شهرکرد	7	2/2
شوشتر	1	0/3
فریدونشهر	35	11/2
کوهنگ	1	0/3
نجف آباد	1	0/3
همدان	1	0/3
بی پاسخ (به دلیل بومی بودن)	239	76/6
جمع کل	312	100/0

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته های پیمایش خانوار، 1390.

تصویر شماره 1-332- تیلور خاستگاه مهاجرین در حیات روزمره شهر

سردر پارک سردار علیمردان خان بختیاری در خمینی شهر

نمونه‌ای از لباس محلی مهاجرین به خمینی شهر

7-3-2-3-3- علت مهاجرت

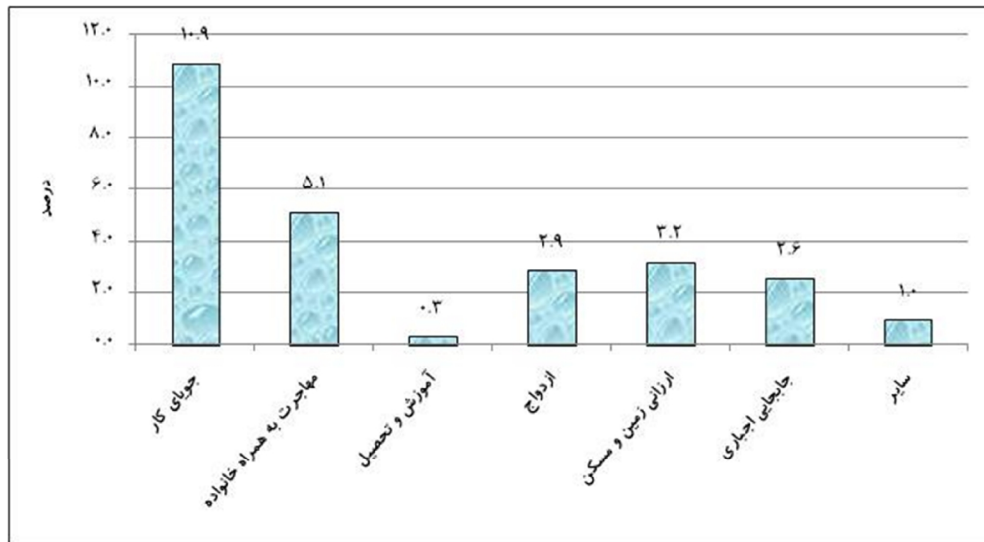
علت عمده مهاجرت به این شهر بر اساس نتایج بررسی‌ها، جستجوی کار برای سرپرست خانوار بوده است. چنانکه 42 درصد مهاجرین و 10.9 درصد کل پاسخگویان هدف خود از مهاجرت را جستجوی کار بیان کرده‌اند. اگرچه در کنار این عامل، عوامل موثر دیگری نظیر تحصیل، انجام خدمت وظیفه و... نیز در علت مهاجرت مشاهده می‌شود. با این حال دستیابی به فرصت‌های شغلی بهتر را می‌توان دلیل مهاجرت به شمار آورد. نزدیکی خمینی شهر به فرصت‌های شغلی در شهر اصفهان نیز یکی از دلایل گرایش به مهاجرت به این شهر است. جدول شماره 14-332 علت عمده مهاجرت به شهر را نشان می‌دهد.

جدول شماره 14-332: علت مهاجرت به خمینی شهر

درصد	تعداد	علت مهاجرت
□ □ □ □ □	34	جویای کار
□ □ □ □	16	مهاجرت به همراه خانواده
□ □ □ □	1	آموزش و تحصیل
□ □ □ □	9	ازدواج
□ □ □ □	10	ارزانی زمین و مسکن
□ □ □ □	8	جابجایی اجباری
□ □ □ □	3	سایر
□ □ □ □ □	231	بی پاسخ
□ □ □ □ □	312	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 5-332: علت مهاجرت به خمینی شهر (درصد)

8-3-2-3-3- دلیل انتخاب این محل برای سکونت

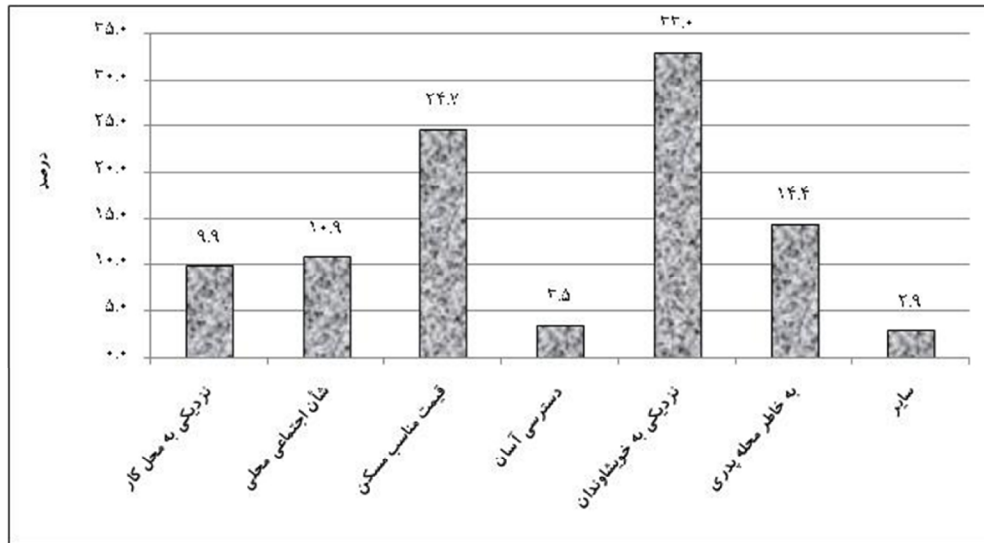
به منظور بررسی مهم ترین دلایل انتخاب این محل برای سکونت در پیمایش پرسش "دو مورد از مهم ترین دلایل انتخاب این محله برای زندگی را ذکر کنید؟" گنجانده شده بود. بر اساس نتایج به دست آمده بیشترین میزان را نزدیکی به خویشاوندان ذکر کرده اند که حدود 33 درصد پاسخگویان را شامل می شود. قیمت مناسب مسکن با 24.7 درصد و به خاطر خانه پدری نیز با 14.4 درصد در رتبه های بعدی دلیل انتخاب محل سکونت ذکر کرده اند (جدول شماره 15 و 16-332).

جدول شماره 15-332: علت انتخاب این محل برای سکونت در شهر

دلیل دوم		دلیل اول		انتخاب محل سکونت
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
□□□□	17	□□□	□31	نزدیکی به محل کار
□□□□	13	□□□□	□34	شأن اجتماعی محلی
□□□□	63	□□□□	□77	قیمت مناسب مسکن
□□□□	39	□□□□	□11	دسترسی آسان
□□ □□	71	□□ □□	□103	نزدیکی به خویشاوندان
□□□□	83	□□□□	□45	به خاطر محله پدری
□□□□	8	□□□□	□9	سایر
□□□□	18	□□□□	□2	بی پاسخ
□□□ □□	312	□□□ □□	□312	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 6-332: علت انتخاب این محل برای سکونت در شهر (درصد)

جدول شماره 16-332: علت انتخاب محل برای سکونت در محلات شهر (درصد)

انتخاب محل سکونت	نزدیکی به محل کار	شان اجتماعی محلی	قیمت مناسب مسکن	دسترسی آسان	نزدیکی به خویشاوندان	به خاطر محله پدري	سایر	بی پاسخ	جمع کل
منظر به	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
اسلام آباد	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
هفتصد دستگاه	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
دستگرد	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
اسفریز	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ورنوسفاداران	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
فروشان	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
خوزان	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
اندوان	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جوادیه	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
آدریان	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
هرستان	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جوی آباد جدید	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جوی آباد قدیم	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
وازیچه	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جمع کل	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

9-3-2-3-3- نوع مالکیت مسکن

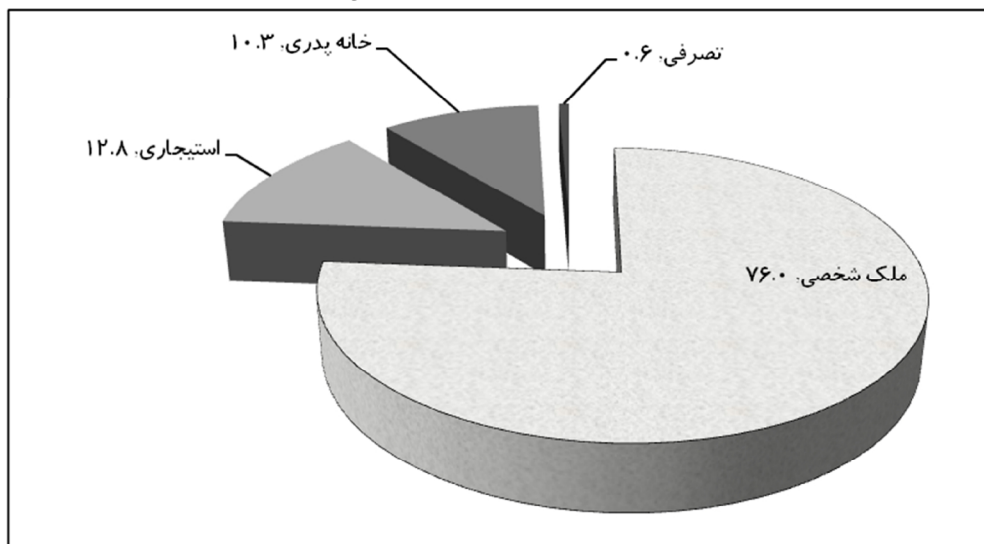
براساس اطلاعات حاصل از پیمایش، اکثر ساکنین شهر در واحدهای مسکونی ملک شخصی ساکن هستند (76 درصد) و همچنین حدود 10.3 درصد نیز در خانه پدری ساکن‌اند. با این حال میزان نوع تصرف شخصی در خمینی شهر در مقایسه با شهر اصفهان بیشتر است. این امر بیانگر مناسب بودن قیمت مسکن در این شهر است. ضمن اینکه در محله جوی آباد جدید میزان ساکنین مستأجر بیشتر از سایر محلات شهر است (جدول شماره 17 و 18-332).

جدول شماره 17-332: نحوه تصرف مسکن در خمینی شهر

نوع مالکیت مسکن	تعداد	درصد
ملک شخصی	237	□ □ □ □ □
استیجاری	40	□ □ □ □ □
خانه پدری	32	□ □ □ □ □
تصرفی	2	□ □ □ □
بی پاسخ	1	□ □ □ □
جمع کل	312	□ □ □ □ □ □ □ □ □ □

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 7-332: نحوه تصرف مسکن در شهر

جدول شماره 18-332: نحوه تصرف مسکن در محلات شهر

نوع مالکیت مسکن	ملک شخصی	استیجاری	خانه پدری	تصرفی	بی پاسخ	جمع کل
منظر به	☐	☐	☐	☐	☐	☐
اسلام آباد	☐	☐	☐	☐	☐	☐
هفتصد دستگاه	☐	☐	☐	☐	☐	☐
دستگرد	☐	☐	☐	☐	☐	☐
اسفریز	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ورنوسفادران	☐	☐	☐	☐	☐	☐
فروشان	☐	☐	☐	☐	☐	☐
خوزان	☐	☐	☐	☐	☐	☐
اندوان	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جواد به	☐	☐	☐	☐	☐	☐
آدریان	☐	☐	☐	☐	☐	☐
هرستان	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جوی آباد جدید	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جوی آباد قدیم	☐	☐	☐	☐	☐	☐
وازیچه	☐	☐	☐	☐	☐	☐
جمع کل	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10-3-2-3-3- میزان مشارکت در خمینی شهر

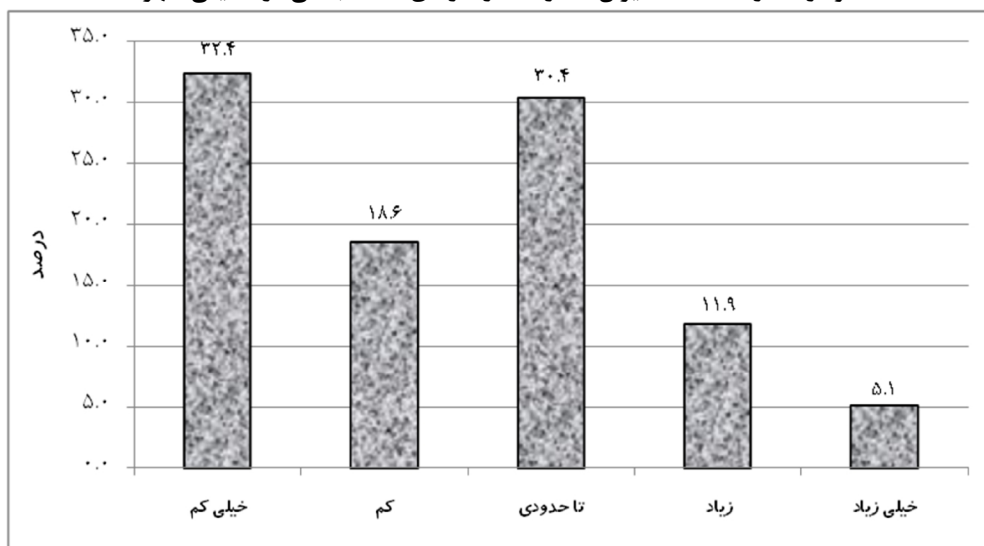
بخشی از سنجش میزان مشارکت اجتماعی در سطح شهر با شاخص میزان مشارکت در کارهای دسته جمعی مورد سوال واقع شده است، با این سوال که "شما در محله خودتان تا چه اندازه در کارهای دسته جمعی (مناسبات و اعیاد مذهبی، رسیدگی به امور محله و...) شرکت می‌کنید؟" بر اساس نتایج به دست آمده 51 درصد ساکنین به میزان کم و خیلی کم در کارهای دسته جمعی محله مشارکت داشته و در این میان تنها حدود 17 درصد بیان داشته‌اند که به میزان زیاد و خیلی زیاد در امور دسته جمعی مشارکت دارند. این موضوع درصد وضعیت نامطلوب شاخص مشارکت را در این شهر نشان می‌دهد (جدول شماره 19-332).

جدول شماره 19-332: میزان مشارکت در کارهای دسته جمعی در خمینی شهر

مشارکت	تعداد	درصد
خیلی کم	101	□ □ □ □ □
کم	58	□ □ □ □ □
تا حدودی	95	□ □ □ □ □
زیاد	37	□ □ □ □ □
خیلی زیاد	16	□ □ □ □ □
بی پاسخ	5	□ □ □ □ □
جمع کل	312	□ □ □ □ □

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 8-332: میزان مشارکت در کارهای دسته جمعی در خمینی شهر

اولویت بندی نوع مشارکت در امور محله نشان می‌دهد که بیشترین نوع گرایش به مشارکت چند بعدی (مالی و فیزیکی) وجود دارد. این گرایش زمینه مساعدی را برای جلب مشارکت در امور شهری نشان می‌دهد. برای استفاده از مشارکت مردم لازم است فرهنگ‌سازی و سازوکارهای مشارکتی در برنامه‌های شهرداری گنجانده شود. واگذاری اداره امور محلی و اجرای مدیریت محله‌ای که در حال حاضر با تشکیل شورایی‌های محلات در برخی از شهرهای کشور در حال پیاده‌سازی است، می‌تواند مورد توجه قرار گیرد (جدول شماره 20-332).

جدول شماره 20-332: اولویت بندی نوع مشارکت در خمینی شهر

اولویت 5	اولویت 4	اولویت 3	اولویت 2	اولویت 1	نوع مشارکت
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	مشارکت مالی
□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□ □□	مشارکت فیزیکی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آموزش مهارت شغلی و حرفه ای
□□	□□	□□□□	□□ □□	□□ □□	مشارکت چند بعدی (مالی و فیزیکی)
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	مشارکت در حفظ و نگهداری

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

11-3-3-2-3-3-3- قشر بندی اجتماعی

بررسی گروههای عمده شغلی در این شهر نشان دهنده سهم بالای اقشار کارگری در ساختار اجتماعی شهر است که علت عمده آن مجاورت با کلانشهر اصفهان و استقرار صنایع مهم و بزرگی چون ذوب آهن و فولاد و رشد صنعتی شهر و منطقه است.

قابل ذکر است که بخش صنعت اصفهان در مقایسه با فعالیتهای خدماتی، سهم بالاتری از گروههای کارگری را به شهر جذب کرده است. بر اساس آمار بدست آمده به طور متوسط از هر 100 شغل صنعتی در کشور حدود 70 شغل آن در رده کارگری بوده است. این امر تقاضای گروههای کم درآمد در بخش مسکن شهرهای صنعتی و شهرهای مجاور آن را افزایش می دهد.

وضع شغلی شاغلان در سالهای 1375 و 1385، بیانگر بالا بودن نسبت مزد و حقوق- بگیران بخش خصوصی در سال 1385 و روند روبه رشد آن نسبت به دو دهه گذشته است. مقایسه وضع شغلی در این دو مقطع نشانگر کاهش سهم اشتغال دولتی در سال 1385 نسبت به سالهای 1375 و 1365 است.

12-3-3-2-3-3-3- نرخ مشارکت اجتماعی زنان

بررسی میزان مشارکت اجتماعی زنان نشان می دهد که وضعیت زندگی ساکنان خمینی شهر از سویی تحت تأثیر زندگی سنتی خود از یک سو و از سوی دیگر تحت تأثیر آداب و رسوم روستایی مهاجرین (عمدتاً لر) است. در فرهنگ سنتی زنان بیشتر به امور داخلی منزل می پردازند و در عرصه تعاملات اجتماعی نقش مستقیم ایفا نمی کنند. اما این مورد در محلات نوساز شمالی مثل منظریه، هفتصد دستگاه و باقرالعلوم (ع) کمتر مشاهده می شود و در این محلات مشارکت اجتماعی زنان بالاست و در مقابل، در محلات روستایی مثل قرطمان و محلات حاشیه ای (مردم ساخت) مثل

وازیچه، جوی آباد، جعفرآباد و دستگرد مشارکت اجتماعی زنان کمتر است. در محلات مرکزی و قدیمی شهر در حد متوسط می باشد.

13-3-2-3-3- میزان رضایت از عرصه های مختلف زندگی در محله

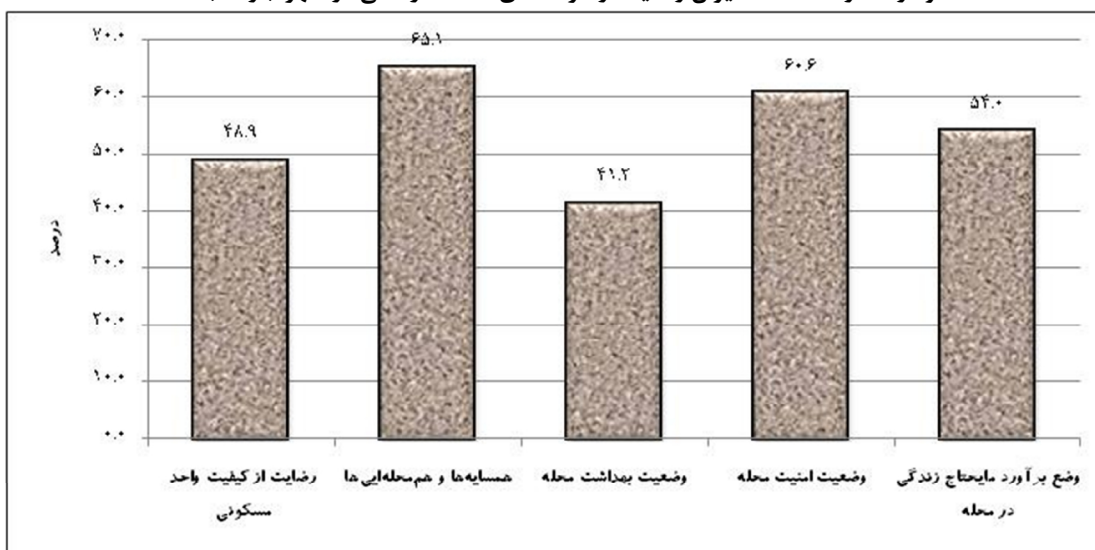
میزان رضایت ساکنین از عناصر مختلف زندگی در محله یکی از شاخص های نشان دهنده میزان تعلق خاطر به محله و از جمله عوامل موثر بر میزان مشارکت ساکنین به شمار می رود. نتایج نشان می دهد که بیشترین میزان رضایت ساکنین نسبت به همسایه ها و هم محله ای ها بوده است، چنان که میزان رضایت همسایه ها و هم محله ای های خود حدود 65.1 درصد است. پس از آن رضایت از وضعیت امنیت محله حدود 60.6 درصد بوده است. همچنین میزان رضایت از وضع برآورد مایحتاج زندگی در محله 54 درصد رضایت پاسخگویان نشان می دهد (جدول شماره 21 و 22-332).

جدول شماره 21-332: میزان رضایت از عرصه های مختلف زندگی در شهر

درصد	میانگین	زمینه میزان رضایت
□ □ □ □ □	96/2	رضایت از کیفیت واحد مسکونی
□ □ □ □ □	□60/3	همسایه ها و هم محله ای ها
□ □ □ □ □	□65/2	وضعیت بهداشت محله
□ □ □ □ □	□42/3	وضعیت امنیت محله
□ □ □ □ □	□16/3	وضع برآورد مایحتاج زندگی در محله

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 9-332: میزان رضایت از عرصه های مختلف زندگی در شهر (درصد)

جدول شماره 22-332: میزان رضایت از عرصه‌های مختلف زندگی محله‌ای در شهر (درصد)

رضایت از وضع برآورد مایحتاج زندگی	میزان رضایت از وضعیت امنیت محله	میزان رضایت از وضعیت بهداشت محله	میزان رضایت از همسایه‌ها و هم‌محله‌ای‌ها	میزان رضایت از واحد مسکونی	محله
56/7	84/4	62/2	75/6	71/1	منظر یه
63/1	67/7	47/7	63/1	52/3	اسلام آباد
69/6	80/0	57/4	79/1	67/8	هفتصد دستگاه
54/5	69/1	49/1	63/6	60/0	دستگرد
57/5	72/5	47/5	75/0	65/0	اسفریز
69/0	70/5	53/5	74/0	58/0	ورنوسفادران
60/0	67/9	50/9	71/5	60/6	فروشان
66/2	68/9	55/6	72/4	54/7	خوزان
65/4	70/8	50/8	73/1	59/2	اندوان
57/8	55/6	51/1	64/4	60/0	جوادیه
68/0	64/0	53/3	69/3	57/3	آدریان
63/3	63/3	63/3	73/3	56/7	هرستان
56/4	57/9	46/2	69/2	53/3	جوی آباد جدید
64/6	67/7	55/4	73/8	56/9	جوی آباد قدیم
64/6	61/5	56/9	75/4	66/2	وازیچه
63/2	68/5	52/9	72/1	59/1	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

14-3-2-3-3-3- شاخص‌های تراکم در سطح شهر

متوسط تراکم جمعیتی در مقیاس محلات خمینی شهر برابر 176 نفر در هکتار است. در این بین محله جوی آباد جدید با 353 نفر در هکتار بیشترین میزان تراکم جمعیتی را به خود اختصاص داده است. از نظر شاخص‌های مسکن محله‌های هفتصد دستگاه، قرطمان و ورنوسفادران بیشترین میزان سرانه مسکونی را در اختیار دارند. در مقابل محله‌های جوی آباد جدید و وازیچه از کمترین میزان سرانه مسکونی برخوردارند. متوسط شاخص تراکم نفر در واحد مسکونی در سطح

خمینی شهر برابر 4.5 نفر و شاخص خانوار در واحد مسکونی برابر 1.14 خانوار است. این شاخص‌ها در محلات مختلف متفاوت است که در جدول 23-332 مشاهده می‌شود.

جدول شماره 23-332: شاخص‌های مسکن و تراکم در سطح محلات شهر

نام محله	تعداد واحد مسکونی	متوسط واحد مسکونی (متر مربع)	سرانه مسکونی (متر مربع)	تراکم جمعیتی (نفر در هکتار)	نفر در واحد مسکونی	خانوار در واحد مسکونی
منظریه	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
جوادیه	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
آدریان	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
هرستان	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
قرطمان	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
جوی آباد جدید	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
جوی آباد قدیم	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
وازیچه	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
اسلام آباد	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
هفتصد دستگاه	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
دستگرد	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
اسفریز	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
ورنوسفادران	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
فروشان	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
خوزان	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
اندوان	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
دانشگاه صنعتی	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
سکونتگاه‌های پراکنده	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □
جمع کل	□ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، 1385، و محاسبات مشاور.

15-3-2-3-3- میزان آسیب‌های اجتماعی در سطح شهر

اگرچه آسیب‌های اجتماعی با نمود فضایی در خمینی شهر کم نبوده و نیستند با این وجود نتایج حاصل از پیمایش در زمینه بررسی میزان آسیب‌های اجتماعی در شهر نشان می‌دهد که اکثریت پاسخگویان از آن ساکنینی است که میزان آسیب‌ها را کم و خیلی کم دانسته‌اند (60.9 درصد). این در حالی است که تنها 19.2 درصد پاسخگویان معتقدند که میزان آسیب‌های اجتماعی زیاد و خیلی زیاد است. بیشترین میزان آسیب‌های اجتماعی مورد اشاره توسط پاسخگویان در پهنه‌های فرودست شهر مشاهده می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت پهنه‌هایی که دارای بیشترین میزان ساکنین مهاجر هستند، بیشترین میزان آسیب اجتماعی در آنها اشاره شده است. تعاملات اجتماعی در بین اقوام همگن مانع از بروز آسیب‌های اجتماعی می‌شود. به بیان دقیق‌تر در مناطقی که همگنی اجتماعی پائین است و اقوام مختلف ساختار اجتماعی آن را تشکیل می‌دهند، آسیب اجتماعی در آن مناطق بالاتر می‌رود (جدول شماره 24-332).

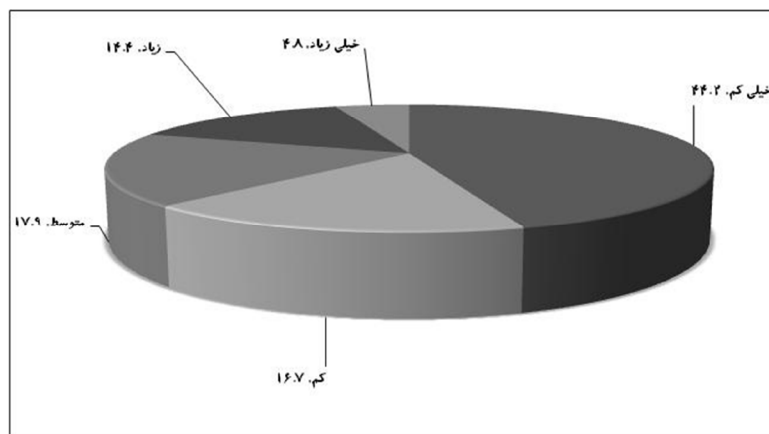
بر اساس آمار بدست آمده میزان آسیب‌های اجتماعی در محله‌های اسلام آباد، جوی آباد جدید، هرستان، جوادیه و وازیچه بیشتر از سایر محلات شهر است. چنانچه اشاره شده این وضعیت تابعی از قشربندی اجتماعی - اقتصادی ساکن در این محلات است (جدول شماره 25-332 و نقشه شماره 4-332).

جدول شماره 24-332: میزان اشاره به وجود آسیب‌های اجتماعی در خمینی شهر

درصد	تعداد	میزان آسیب‌های اجتماعی در محله
□□ ███	138	خیلی کم
□□████	52	کم
□████	56	متوسط
□████	45	زیاد
□████	15	خیلی زیاد
□████	6	بی پاسخ
□□█ ███	312	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نمودار شماره 10-332: میزان آسیب‌های اجتماعی در خمینی شهر

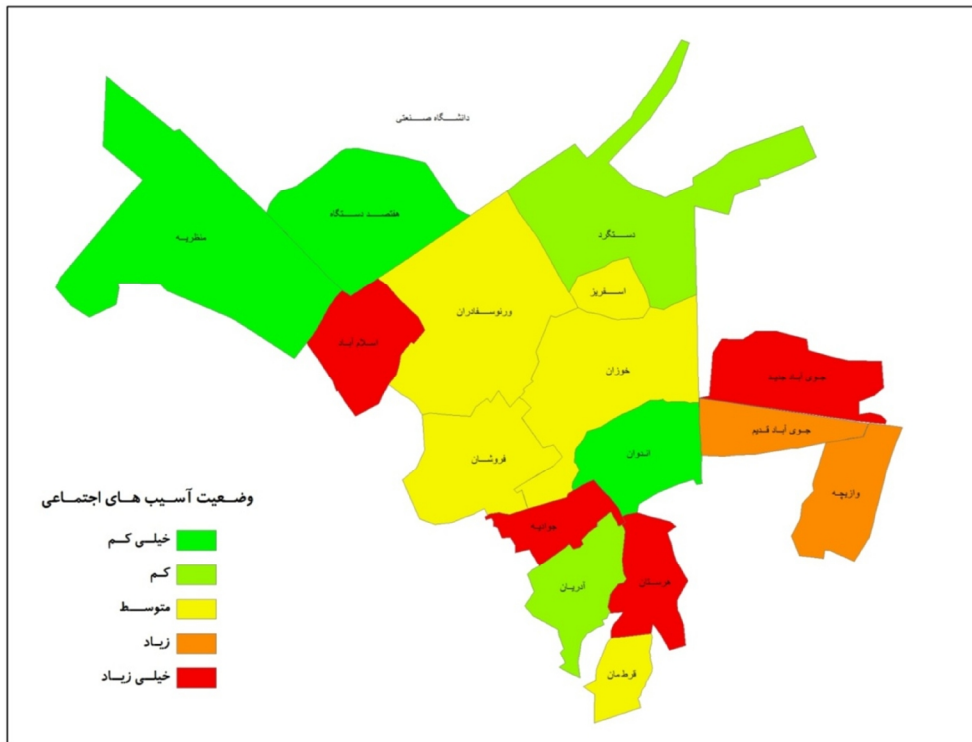

جدول شماره 25-332: میزان آسیب‌های اجتماعی در سطح محلات شهر (درصد)

میزان آسیب‌های اجتماعی (درصد)	تعداد	محله
60	13	اسلام آباد
58/5	39	جوی آباد جدید
56/7	6	هرستان
55/6	9	جوادیه
52/3	13	وازیچه
47/7	13	جوی آباد قدیم
42/5	8	اسفریز
42/5	33	فروشان
41/8	45	خوزان
41/5	40	ورنوسفادران
36	15	آدریان
34/5	11	دستگرد
33	23	هفتصد دستگاه
32	18	منظریه
30/8	26	اندوان
43/5	312	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

نقشه شماره 4-332: وضعیت آسیب‌های اجتماعی در محلات شهر

تصویر شماره 2-332: نمونه‌ای از تصاویر خمینی شهر

مسجد مشکات و پنجشنبه بازار

امامزاده سید نجم الدین

نمایی از بازارچه محلی در شهر

پنجشنبه بازار در خمینی شهر

جدول شماره 26-332: شاخص های اجتماعی در سطح محلات شهر

نام محله	جمعیت	مرد (نفر)	زن (نفر)	خانوار	نسبت جنسی	تعداد واحد مسکونی	متوسط واحد مسکونی (مترمربع)	سرانه مسکونی (مترمربع)	بعد خانوار	نسبت جمعیت زیر 15 سال	میزان باسواد	نسبت جمعیت مهاجر	نسبت جمعیت بومی	تراکم جمعیتی	نفر در واحد	خانوار در واحد
منظر به	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
جوادی به	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
آدریان	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
هرستان	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
قرطمان	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
جوی آباد جدید	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
جوی آباد قدیم	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
وازیچه	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
اسلام آباد	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
هفتصد دستگاه	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
دستگرد	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
اسفریز	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
ورنوسفادران	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
فروشان	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
خوزان	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
اندوان	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
دانشگاه صنعتی	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
سکونتگاه های پراکنده	10000	5000	5000	1000	100	1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
جمع کل	100000	50000	50000	10000	100	10000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، 1385،
و محاسبات مشاور.

ادامه جدول شماره 26-332: شاخص‌های اجتماعی در سطح محلات شهر (ادامه)

متوسط مدت سکونت در محله (سال)	میزان اشاره به آسیب‌های اجتماعی (درصد)	میزان رضایت از وضع برآورد مایحتاج زندگی (درصد)	میزان رضایت از وضعیت امنیت محله (درصد)	رضایت از وضعیت بهداشت محله (درصد)	میزان رضایت از همسایه‌ها و هم‌محله‌ای‌ها (درصد)	میزان رضایت از واحد مسکونی (درصد)	تعداد پاسخ دهنده	محله
8/17	□32/0	□56/7	□84/4	□62/2	□75/6	□71/1	□18	منظریه
□20/46	□60/0	□63/1	□67/7	□47/7	□63/1	□52/3	□13	اسلام آباد
□13/52	□33/0	□69/6	□80/0	□57/4	□79/1	□67/8	□23	هفتصد دستگاه
□14/45	□34/5	□54/5	□69/1	□49/1	□63/6	□60/0	□11	دستگرد
□33/75	□42/5	□57/5	□72/5	□47/5	□75/0	□65/0	□8	اسفریز
□22/90	□41/5	□69/0	□70/5	□53/5	□74/0	□58/0	□40	ورنوسفادران
□26/18	□42/5	□60/0	□67/9	□50/9	□71/5	60/6	□33	فروشان
□15/73	□41/8	□66/2	□68/9	□55/6	□72/4	□54/7	□45	خوزان
□18/19	□30/8	□65/4	□70/8	□50/8	□73/1	□59/2	□26	اندوان
□25/00	□55/6	□57/8	□55/6	□51/1	□64/4	□60/0	□9	جوادیه
□20/00	□36/0	□68/0	□64/0	□53/3	□69/3	□57/3	□15	آدریان
□26/17	□56/7	□63/3	□63/3	□63/3	□73/3	□56/7	□6	هرستان
□18/90	□43/5	□63/2	□68/5	□52/9	□72/1	□59/1	□-	قرطمان
□18/97	□58/5	□56/4	□57/9	□46/2	□69/2	□53/3	□39	جوی آباد جدید
□16/00	□47/7	□64/6	□67/7	□55/4	□73/8	□56/9	□13	جوی آباد قدیم
□11/69	□52/3	□64/6	□61/5	□56/9	□75/4	□66/2	□13	وازیچه
□18/90	□43/5	□63/2	□68/5	□52/9	□72/1	□59/1	□312	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور، یافته‌های پیمایش خانوار، 1390.

3-3-3 - تراکم کلی جمعیت در سطح شهر و تغییرات آن در مناطق مختلف براساس اطلاعات آماری موجود و در مواقع لزوم، از طریق آمارگیری نمونه‌ای در محل

به منظور بررسی تراکم جمعیتی در وضع موجود و تغییرات آن در مناطق مختلف شهر، ابتدا تراکم‌های جمعیتی پیشنهادی طرح جامع قبلی مرور شده، سپس تراکم‌های جمعیتی موجود در مناطق و محلات مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت روند تغییرات تراکم جمعیتی از طریق مقایسه تراکم‌های پیشنهادی طرح قبلی با وضع موجود روشن خواهد گردید.

1-3-3-3 - تراکم جمعیت در طرح جامع مصوب

طرح جامع مصوب تراکم جمعیتی را در سه دسته تراکم کم (60-0 نفر در هکتار)، تراکم متوسط (61-120 نفر در هکتار) و تراکم زیاد (121 نفر در هکتار و بیشتر) پیشنهاد نموده است.

ü تراکم کم: این رده تراکمی برای محلات شماره 40 و 33، 31، 26، 19، 16، 14، 9 پیشنهاد گردیده است که محلات عرفی، قرطمان، جوادیه، بخش شرقی محلات خوزان و اندوان تا خط لوله 1400، ضلع شرقی خیابان شریعتی شمالی، جنوب بلوار آزادگان و جمهوری اسلامی، بخش‌هایی از جنوب شهرک منظریه (غرب خیابان فیض‌الاسلام) را دربرمی‌گیرد.

ü تراکم متوسط: بیشترین سطح شهر را محلات با تراکم متوسط تشکیل می‌دهد. از جمله این محلات می‌توان به هفتصد دستگاه، بخش عمده شهرک منظریه، شهرک نبوی (وازیچه)، دستگرد، اسفریز، هرستان و بخش‌های عمده‌ای از آدریان اشاره کرد.

ü تراکم زیاد: این رده تراکمی از 120 تا 170 نفر در هکتار پیشنهاد گردیده است. محلاتی که در این دسته قرار می‌گیرند بر دو گونه‌اند: گونه اول شامل محلاتی است که در وضع موجود نیز از تراکم بالا برخوردار هستند و عمدتاً بافت پر و بخش مرکزی شهر را دربرمی‌گیرند، گونه دوم محلاتی هستند که تراکم آنها در کمیسیون ماده (5) به تصویب رسیده است. در واقع سیاست‌گذاری در اراضی توسعه به صورت افزایش تراکم از طریق الگوی مسکن چند خانواری با افزایش ارتفاع در نظر گرفته شده است.

در سطح شهر نیز تراکم پیشنهادی در محدوده ساخت و ساز 90 نفر و تراکم خالص مسکونی 270 نفر در هکتار پیش‌بینی گردیده است. جدول شماره 1-333 مساحت، جمعیت و تراکم موجود و پیشنهادی محلات خمینی‌شهر را نشان می‌دهد. همچنین نقشه شماره 1-333 تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع مصوب را در سطح شهر به تفکیک محلات نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-333: مساحت، جمعیت و تراکم موجود و پیشنهادی در نواحی و محلات در طرح جامع مصوب

تراکم پیشنهادی (نفر در هکتار)	جمعیت پیشنهادی (نفر)	تراکم موجود (نفر در هکتار)	جمعیت موجود (سال 1373)	مساحت (هکتار)	شماره محله	شماره ناحیه
168	8400	-	-	50/1	1	1
169	6530	-	-	38/7	2	
146	6440	-	-	44/2	3	
109	5430	-	-	49/6	4	
147	26800			182/6	جمع ناحیه یک	
90	2673	-	-	29/7	5	2
95	2983	47	1484	31/4	6	
115	4025	12	426	35	7	
150	6255	-	-	41/7	8	
50	2360	-	-	47/2	9	
110	4037	25	921	36/7	10	
101	22333	12/8	2831	221/7	جمع ناحیه دو	
80	5296	76	5010	66/2	11	3
65	3400	45	2329	52/3	12	
95	4873	94	4805	51/3	13	
60	2496	40	1666	41/6	14	
76	16065	65	13810	211/4	جمع ناحیه سه	
130	5616	123	5311	43/2	15	4
53	1744	50	1646	32/9	16	
75	5400	50	3598	72	17	
85	5100	79	4756	60	18	
86	17860	73/6	15311	208/1	جمع ناحیه چهار	
35	2436	31	2138	69/6	19	5
130	5057	126	4907	38/9	20	
135	10327	131	10005	76/5	21	
150	6240	148	6156	41/6	22	
80	3840	75	3604	48	23	
165	6138	159	5911	37/2	24	
120	4980	118	4903	41/5	25	
110	39018	106	37624	353/3	جمع ناحیه پنج	

شماره ناحیه	شماره محله	مساحت (هکتار)	جمعیت موجود (سال 1373)	تراکم موجود (نفر در هکتار)	جمعیت پیشنهادی (نفر)	تراکم پیشنهادی (نفر در هکتار)				
6	26	88/6	3378	38	3987	45				
	27	78	5474	70	5850	75				
	28	65/9	4133	63	4613	70				
	29	107/1	7940	74	8568	80				
جمع ناحیه شش						68	23018	61/6	20925	339/6
7	30	37/7	6262	166	6409	170				
	31	126/6	5638	45	6330	50				
جمع ناحیه هفت						77	12739	72	11900	164/3
8	32	99	8429	85	8910	90				
	33	47/1	2156	46	2355	50				
	34	57/5	3168	55	3737	65				
	35	32/1	3936	123	4012	125				
	36	48/8	3549	73	4392	90				
	37	80/8	4820	60	5656	70				
جمع ناحیه هشت						79/5	29062	71	26058	365/3
9	38	42	3574	85	3780	90				
	39	52/2	7605	146	7830	150				
	40	86/8	1873	22	2604	30				
	41	69/6	4844	70	5220	75				
	42	50/2	4174	83	4267	85				
جمع ناحیه نه						79	23701	73	22070	300/8
10	43	65/2	2741	42	6129	94				
	44	127/4	14451	113	14451	113				
جمع ناحیه ده						107	20580	89	17192	192/6
11	45	114/9	10220	89	10915	95				
	46	115/9	6236	54	9723	84				
جمع ناحیه یازده						89	20638	71	16456	230/8
جمع کل شهر						91	251814	66/5 *	184177	2770/5

* این میزان تراکم براساس محدوده محلات و نواحی پیشنهادی می‌باشد در حالی که تراکم جمعیت در محدوده ساخت و سازهای موجود شهر حدود 90 نفر در هکتار است.

2-3-3-3 - محاسبه تراکم جمعیتی شهر در سال پایه طرح (1390)

جهت بررسی وضعیت تراکم جمعیتی خمینی شهر، جمعیت برآورد شده برای سال 1390 مبنای محاسبات قرار گرفته است. براساس برآورد انجام شده، جمعیت شهر برای سال 1390 معادل 239256 نفر می باشد¹ و مساحت محدوده (محاسباتی) شهر 5213 هکتار می باشد.

الف) تراکم ناخالص جمعیت

متوسط تراکم ناخالص جمعیتی کل شهر در وضع موجود 46 نفر در هکتار محاسبه گردیده است. توزیع تراکم ناخالص جمعیتی در بین نواحی شهر نشان می دهد که بالاترین تراکم جمعیت در ناحیه 4 از منطقه یک با 118 نفر در هکتار و کمترین آن را ناحیه 1 از منطقه 2 با 39 نفر در هکتار به خود اختصاص داده است. در بین محلات شهر نیز بالاترین تراکم ناخالص جمعیتی به محله 1-4-2 با 253 نفر در هکتار اختصاص یافته است.

بررسی تراکم ناخالص جمعیتی براساس دسته بندی تراکم کم (کمتر از 60 نفر در هکتار)، تراکم متوسط (61-120 نفر در هکتار) و تراکم زیاد (121 نفر در هکتار و بیشتر) بین محلات شهر نشانگر آن است که بیشتر محلات موجود در نواحی مرکزی و شرقی شهر در بازه تراکمی 30 تا 120 نفر در هکتار قرار می گیرند. از سویی محلات 1-2-1، 1-4-2 و 1-4-4 واقع در جوی آباد و نیز محله 2-2-3 واقع در جنوب اراضی پادگان امام حسین در دسته تراکم جمعیتی ناخالص زیاد قرار می گیرند.

1- جمعیت خمینی شهر در سال 1385 براساس حوزه بلوک های آماری سرشماری عمومی نفوس و مسکن معادل 2230761 بوده است.

جدول شماره 2-333: تراکم ناخالص جمعیتی شهر در وضع موجود (سال 1390)

منطقه	ناحیه	محلّه	جمعیت 1390	مساحت (هکتار)	تراکم ناخالص جمعیتی	
1	1	1_1_1	5727	75.54	75.8	
		1_1_2	6909	85.84	80.5	
		1_1_3	5197	75.13	69.2	
		1_1_4	9985	160.05	62.4	
	جمع ناحیه 1			27817	396.56	70.1
	2	1_2_1	6474	45.61	142.0	
		1_2_2	8406	82.60	101.8	
	جمع ناحیه 2			14880	128.21	116.1
	3	1_3_1	3255	40.52	80.3	
		1_3_2	10044	80.49	124.8	
		1_3_3	2285	57.91	39.5	
		1_3_4	7569	77.68	97.4	
		1_3_5	6062	56.12	108.0	
	جمع ناحیه 3			29215	312.71	93.4
	4	1_4_1	4332	94.70	45.7	
		1_4_2	9097	35.90	253.4	
		1_4_3	8274	75.67	109.3	
		1_4_4	7653	41.03	186.5	
	جمع ناحیه 4			29355	247.30	118.7
	5	1_5_1	6618	120.22	55.1	
1_5_2		9516	118.31	80.4		
جمع ناحیه 5			16135	238.52	67.6	
پهنه صنعتی 4				142.29	0.0	
جمع منطقه 1			117402	881.97	133.1	
2	1	2_1_00	0	52.58	0.0	
		2_1_1	3686	47.78	77.1	
		2_1_2	1768	37.07	47.7	
		2_1_3	1951	49.89	39.1	
		2_1_4	1841	51.14	36.0	
	جمع ناحیه 1			9246	238.46	38.8
	2	2_2_1	2326	37.38	62.2	
		2_2_2	2426	31.01	78.2	
		2_2_3	5246	43.15	121.6	
		2_2_4	4172	62.93	66.3	
		2_2_5	85	60.32	1.4	
		2_2_6	162	42.73	3.8	

منطقه	ناحیه	محلہ	جمعیت 1390	مساحت (هکتار)	تراکم ناخالص جمعیتی
منطقه 2	جمع ناحیه 2		14416	277.53	51.9
	3	2_3_1	2457	79.63	30.9
		2_3_2	4829	84.85	56.9
		2_3_3	4381	62.18	70.5
		2_3_4	3698	54.15	68.3
		2_3_5	3767	41.43	90.9
	جمع ناحیه 3		19132	322.23	59.4
	4	2_4_1	3604	66.49	54.2
		2_4_2	3108	41.38	75.1
		2_4_3	2924	74.87	39.1
		2_4_4	2948	57.73	51.1
	جمع ناحیه 4		12583	240.47	52.3
	5	2_5_1	2491	79.76	31.2
		2_5_2	3973	38.65	102.8
		2_5_3	7147	76.54	93.4
		2_5_4	4393	41.65	105.5
		2_5_5	4538	48.18	94.2
		2_5_6	4363	37.37	116.7
		2_5_7	4361	41.84	104.2
	جمع ناحیه 5		31266	363.99	85.9
	6	2_6_1	6948	123.00	56.5
2_6_2		3638	51.68	70.4	
2_6_3		2671	61.89	43.1	
2_6_4		3033	28.17	107.7	
2_6_5		2911	49.74	58.5	
2_6_6		6050	74.85	80.8	
2_6_7		4537	110.94	40.9	
جمع ناحیه 6		29788	500.28	59.5	
پهنه صنعتی 1			478.81	0.0	
پهنه صنعتی 2			41.51	0.0	
پهنه صنعتی 3			21.93	0.0	
پهنه دانشگاهی 1		377	74.49	5.1	
پهنه دانشگاهی 2		5046	1187.71	4.2	
جمع منطقه 2		121854	3747.41	32.5	
کل شهر		239256	5213.00	45.9	

ماخذ: محاسبات مشاور

ب) تراکم خالص جمعیتی

با توجه به پخشایش جمعیت برآورد شده سال 1390 در محلات و نواحی شهر و میزان سطح کاربری مسکونی در محدوده شهر و در هر یک از سطوح تقسیمات کالبدی، تراکم جمعیتی محلات، نواحی و محلات شهر به دست آمده است. تراکم خالص جمعیتی در محدوده شهر در وضع موجود 212 نفر در هکتار می‌باشد.

بررسی تراکم خالص جمعیتی شهر در سطح مناطق نشان دهنده تفاوت قابل ملاحظه تراکم خالص جمعیتی در سطح دو منطقه است. تراکم خالص جمعیتی در منطقه یک، برابر 252 نفر در هکتار و در منطقه دو برابر با 184 نفر در هکتار می‌باشد. در میان نواحی شهر، کمترین تراکم خالص جمعیتی مربوط به ناحیه 6-2 واقع در جنوب غربی محدوده شهر با 157 نفر در هکتار می‌باشد و بیشترین تراکم خالص جمعیتی در نواحی، مربوط به ناحیه 2-1 با 265 نفر در هکتار می‌باشد.

در مقیاس محلات شهر نیز، بیشترین تراکم جمعیتی خالص مربوط به محله 2-4-1 با تراکم بسیار زیاد برابر 813 نفر در هکتار و بعد از آن تراکم 583 نفر در هکتار مربوط به محله 3-1-4 می‌باشد. کمترین تراکم خالص جمعیتی مربوط به محله 5-2-2 با 38 نفر در هکتار می‌باشد (جدول شماره 3-333 و نقشه شماره 3-333).

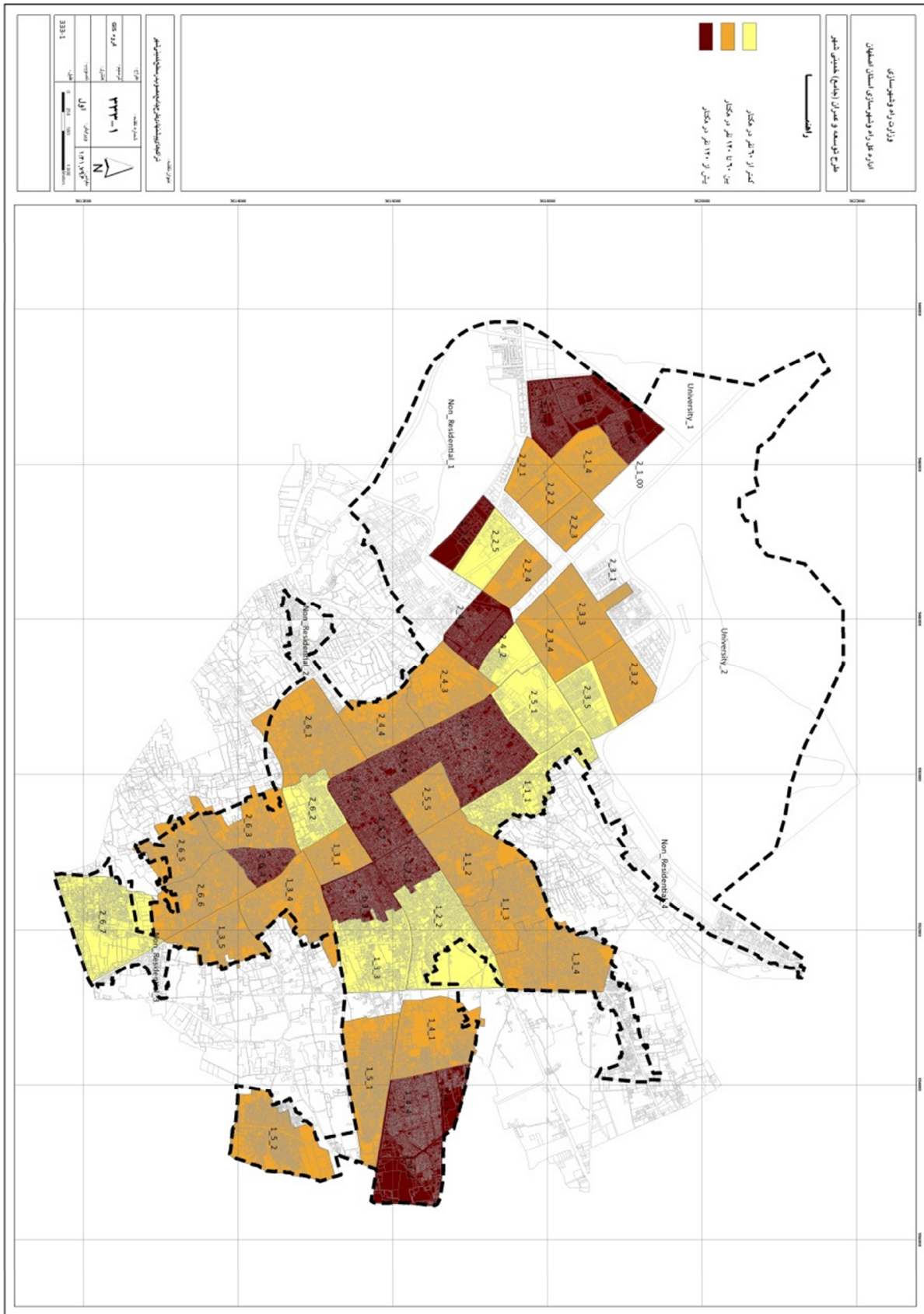
جدول شماره 3-333: تراکم خالص جمعیتی شهر در وضع موجود (سال 1390)

منطقه	ناحیه	محل	جمعیت 1390 (نفر)	مساحت مسکونی (هکتار)	تراکم خالص جمعیتی (نفر در هکتار)	
1	1	1_1_1	5727	25.27	226.6	
		1_1_2	6909	33.98	203.3	
		1_1_3	5197	27.06	192.0	
		1_1_4	9985	62.93	158.7	
	جمع ناحیه 1			27817	149.24	186.4
	2	1_2_1	6474	25.95	249.4	
		1_2_2	8406	30.13	279.0	
	جمع ناحیه 2			14880	56.08	265.3
	3	1_3_1	3255	16.98	191.7	
		1_3_2	10044	41.68	241.0	
		1_3_3	2285	10.09	226.4	
		1_3_4	7569	30.09	251.5	
		1_3_5	6062	27.58	219.8	
	جمع ناحیه 3			29215	126.43	231.1
	4	1_4_1	4332	18.23	237.6	
		1_4_2	9097	11.19	813.1	
		1_4_3	8274	14.19	583.2	
		1_4_4	7653	23.24	329.3	
	جمع ناحیه 4			29355	66.84	439.2
	5	1_5_1	6618	35.07	188.7	
		1_5_2	9516	31.02	306.8	
	جمع ناحیه 5			16135	66.09	244.1
	پهنه صنعتی 4				1.10	0.0
	جمع منطقه 1			117402	465.79	252.1
2	1	2_1_00	0	0.00	0.0	
		2_1_1	3686	12.95	284.7	
		2_1_2	1768	11.28	156.7	
		2_1_3	1951	10.68	182.6	
		2_1_4	1841	7.55	243.8	
	جمع ناحیه 1			9246	42.46	217.8
	2	2_2_1	2326	11.37	204.6	
		2_2_2	2426	11.90	203.8	
		2_2_3	5246	16.04	327.2	
		2_2_4	4172	16.11	259.1	
		2_2_5	85	2.23	38.0	
		2_2_6	162	1.04	155.9	
	جمع ناحیه 2			14416	58.68	245.7

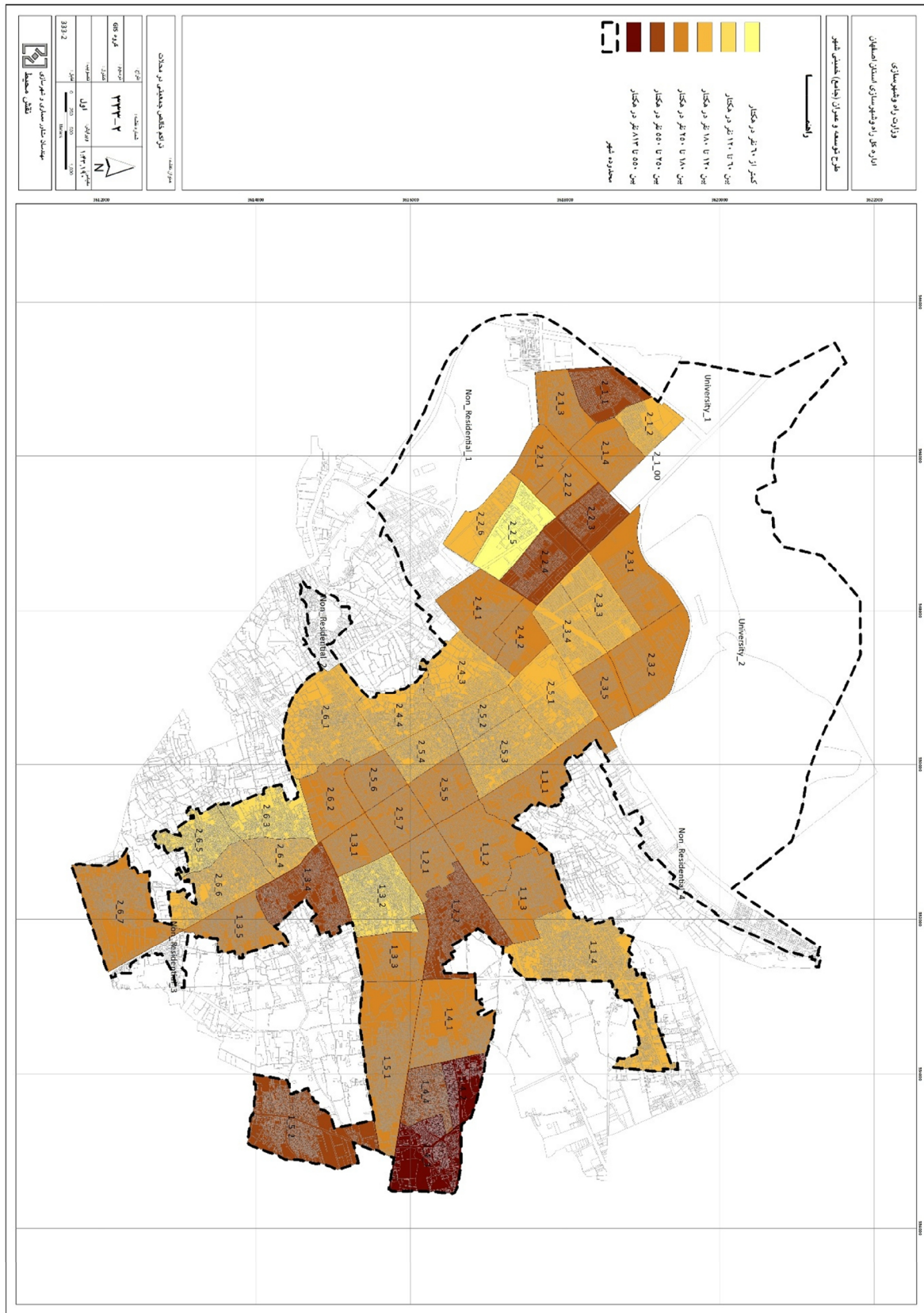
منطقه	ناحیه	محل	جمعیت 1390 (نفر)	مساحت مسکونی (هکتار)	تراکم خالص جمعیتی (نفر در هکتار)
	3	2_3_1	2457	11.72	209.6
		2_3_2	4829	26.34	183.3
		2_3_3	4381	32.88	133.2
		2_3_4	3698	25.15	147.0
		2_3_5	3767	17.45	215.9
جمع ناحیه 3			19132	113.55	168.5
4	2_4_1	3604	19.74	182.5	
	2_4_2	3108	12.66	245.4	
	2_4_3	2924	20.85	140.3	
	2_4_4	2948	23.32	126.4	
جمع ناحیه 4			12583	76.57	164.3
5	2_5_1	2491	15.89	156.8	
	2_5_2	3973	21.94	181.1	
	2_5_3	7147	43.88	162.9	
	2_5_4	4393	26.01	168.9	
	2_5_5	4538	24.50	185.2	
	2_5_6	4363	23.12	188.7	
	2_5_7	4361	23.15	188.4	
جمع ناحیه 5			31266	178.49	175.2
6	2_6_1	6948	48.97	141.9	
	2_6_2	3638	16.71	217.7	
	2_6_3	2671	22.79	117.2	
	2_6_4	3033	17.31	175.2	
	2_6_5	2911	26.01	111.9	
	2_6_6	6050	34.54	175.2	
	2_6_7	4537	23.95	189.5	
جمع ناحیه 6			29788	190.27	156.6
پهنه صنعتی 1				0.05	0.0
پهنه صنعتی 2				0.24	0.0
پهنه صنعتی 3				0.49	0.0
پهنه دانشگاهی 1			377	0.00	0.0
پهنه دانشگاهی 2			5046	0.00	0.0
جمع منطقه 2			121854	660.81	184.4
کل شهر			239256	1126.60	212.4

ماخذ: محاسبات مشاور

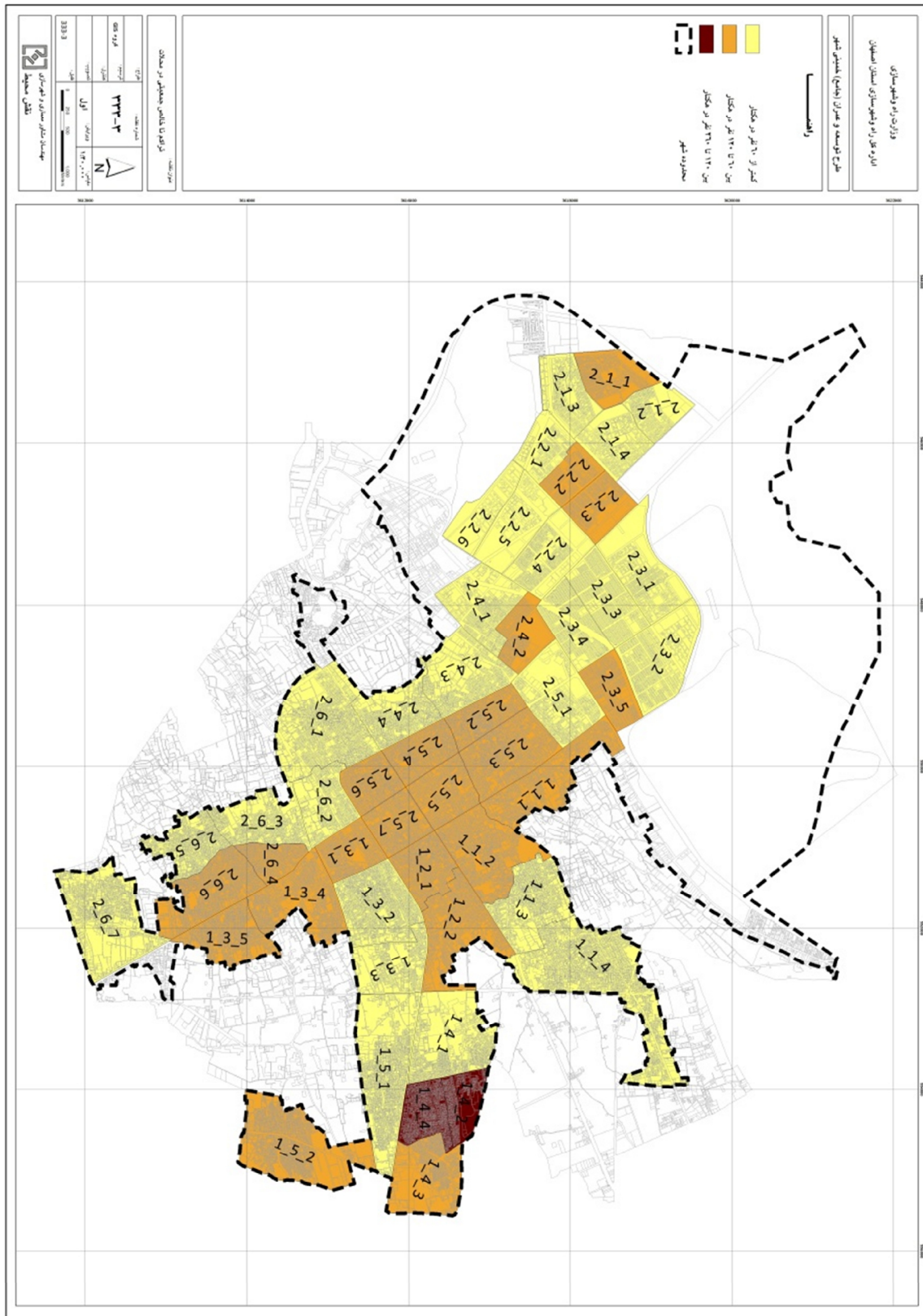
نقشه شماره 1-333: تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع مصوب در سطح خمینی شهر

نقشه شماره 2-333: تراکم جمعیتی خالص در وضع موجود

نقشه شماره 3-333: تراکم جمعیتی ناخالص در وضع موجود

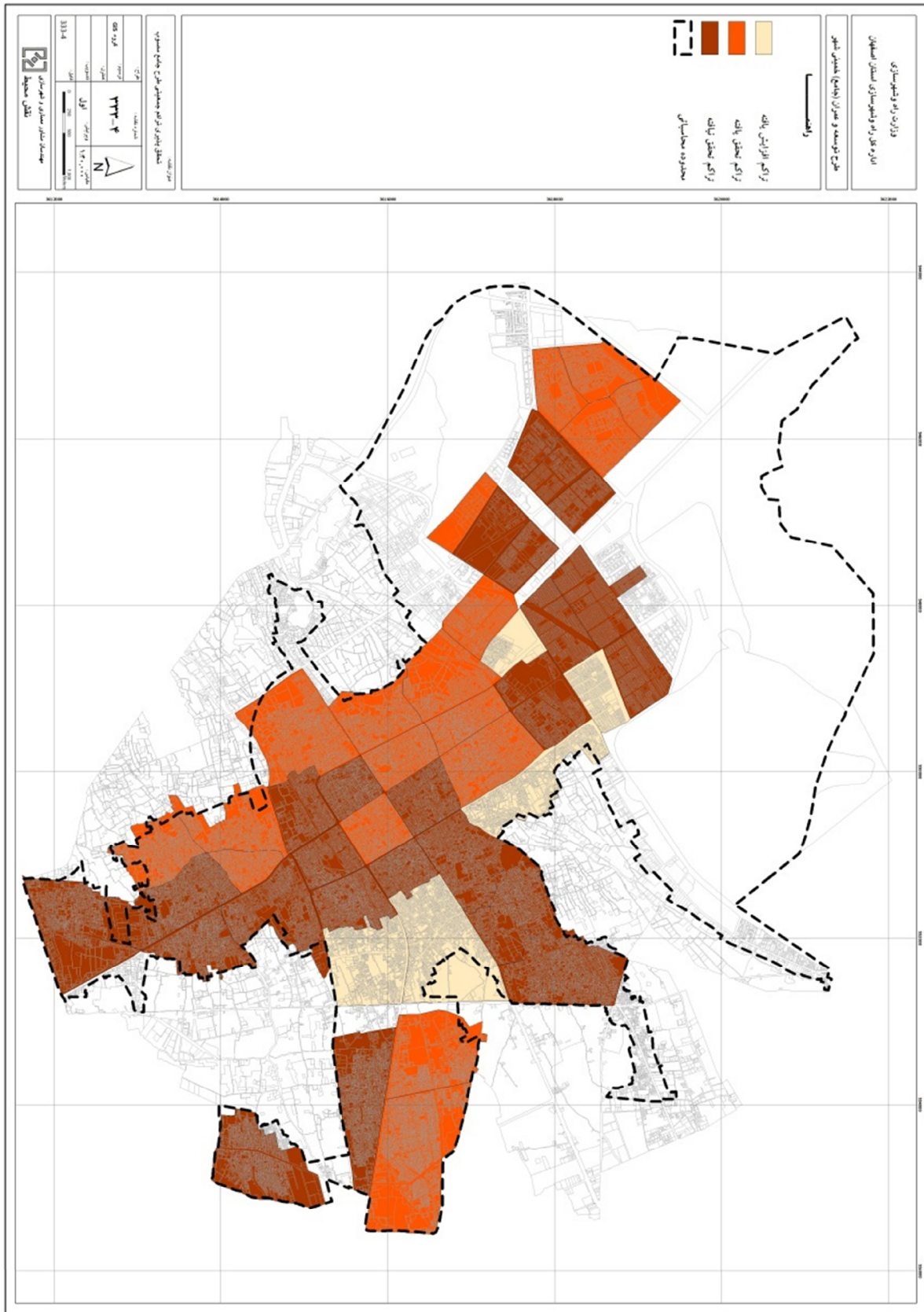

3-3-3-3 - مقایسه تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع مصوب با وضع موجود

به منظور بررسی دقیق روند تغییرات و مقایسه تراکم‌های جمعیتی پیشنهادی طرح جامع مصوب با وضع موجود از محله‌بندی پیشنهادی طرح جامع مصوب استفاده گردیده است. برای مقایسه میزان تحقق‌پذیری تراکم‌های پیشنهادی در وضع موجود از طریق بسته نرم-افزاری Arc Map، اقدام به همپوشانی (Overlay) لایه‌های تراکم پیشنهادی و وضع موجود گردید. تا از این طریق میزان تحقق‌پذیری تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع مصوب نسبت به وضع موجود به دست آید.

براساس نتایج همپوشانی لایه‌های مذکور، تراکم جمعیتی ناخالص موجود 5 محله نسبت به تراکم‌های پیشنهادی با افزایش مواجهه بوده‌اند. به بیانی دیگر در طول دوره طرح تراکم 5 محله مذکور از 0-60 نفر در هکتار به رده تراکمی 61-120 نفر در هکتار افزایش یافته است. از سوی دیگر تراکم‌های جمعیتی موجود در 18 محله از شهر (مطابق نقشه) به حدنصاب تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع مصوب دست پیدا نکرده‌اند. به عبارتی، تراکم‌های پیشنهادی در وضع موجود تحقق نیافته‌اند. همچنین تراکم‌های پیشنهادی طرح جامع برای 24 محله در وضع موجود محقق شده‌اند. نقشه شماره 4-333، تحقق‌پذیری تراکم‌های جمعیتی ناخالص وضع موجود را نسبت به پیشنهادی طرح جامع مصوب نشان می‌دهد.

نقشه شماره 4-333: تحقق پذیری تراکم‌های جمعیتی ناخالص وضع موجود نسبت به پیشنهادی طرح جامع

4-3 - خصوصیات اقتصادی شهر

1-4-3 - اوضاع کلی اقتصادی شهر، میزان تولید و نوع آن در هر یک از بخش‌های اقتصادی

(کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات)

بررسی وضعیت اقتصادی شهر از منظر نوع فعالیت و توزیع فرصت‌های شغلی در بخش‌های اصلی اقتصادی و اهمیت این بخش‌ها در ساختار اقتصادی شهر در طرح‌های توسعه و عمران شهری اهمیت و نقش اساسی دارد. این موضوع ضمن روشن ساختن وضعیت فعلی و ساختار اقتصاد شهر به تشخیص جهت‌گیری‌های آتی آن از نظر وضع فعالیت و تأثیر این فعالیت‌ها در شکل‌گیری فضاهای کالبدی کمک و امکان یک برنامه‌ریزی صحیح را میسر می‌سازد. برای این منظور ساختار اقتصاد شهر از لحاظ وضعیت و ساختار تولید در هر یک از بخش‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

موقعیت طبیعی و مکانی خمینی‌شهر، شرایط ویژه‌ای به این شهر بخشیده است که زمینه فعالیت در هر سه بخش اقتصادی را ممکن ساخته است. جریان رودخانه زاینده‌رود، برخورداری از اراضی مناسب، نزدیکی به مراکز صنعتی از قبیل؛ پالایشگاه، صنایع پتروشیمی، نیروگاه شهید منتظری و نیز امکان دسترسی به صنایع ذوب آهن صنایع کاشی، نساجی و... به عنوان مراکز اشتغال و مهمتر از همه همجواری با شهر اصفهان امکان انواع فعالیت اقتصادی را در سطح خمینی‌شهر و مناطق پیرامونی آن فراهم نموده است. این شهر به لحاظ توانمندی‌های درونی و مکانی خود و نیز پتانسیل‌های قابل توجه به طور بالقوه و بالفعل در تمامی بخش‌های اقتصادی فعال است. وضع فعالیت هر یک از بخش‌های اقتصادی به ترتیب؛ کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات به شرح زیر است:

الف) کشاورزی

برمبنای سرشماری عمومی نفوس و مسکن، این بخش اقتصادی با دارا بودن 2520 شاغل تنها 4 درصد فرصت‌های شغلی شهر را در اختیار دارد. علیرغم برخورداری از منابع مناسب آب و خاک، کاهش نرخ رشد و سهم مشاغل این بخش از نقش آن در ساختار اقتصاد شهر کاسته شده است.

با استناد به سرشماری عمومی کشاورزی، مساحت کل اراضی کشاورزی شهر به انضمام اراضی کشاورزی آبادی قرطمان که پس از این سرشماری به محدوده شهر الحاق شده برابر 1103 هکتار است که از این میزان 590 هکتار به اراضی زراعی و 513 هکتار به باغات اختصاص دارد. بهره‌برداران کشاورزی این شهر معادل 38 درصد کل اراضی کشاورزی، 30 درصد اراضی زراعی و 54/8 درصد باغات شهرستان را در اختیار دارند. مطابق اعلام طرح جامع خمینی‌شهر توسط

مهندسان مشاور شهر و خانه کل اراضی کشاورزی شهر در سال 1372 معادل 2937 هکتار بوده است که روند به شدت کاهشی آن در سالهای اخیر بیانگر به زیر ساخت و ساز رفتن اراضی کشاورزی می باشد.

مجموع تولیدات کشاورزی شهر در سال زراعی 82 معادل 3562 تن بوده که عمده ترین محصولات تولیدی آن عبارتند از:

- گندم با 18/3 درصد سهم معادل 651 تن

- محصولات علوفه‌ای با 22/7 درصد سهم معادل 809 تن

- سبزیجات با 10/3 درصد سهم معادل 368 تن

- برنج با 10/1 درصد سهم معادل 360 تن

- ذرت با 8/3 درصد سهم معادل 297 تن

به علاوه محصول توتون و تنباکو تولیدی این شهر از مرغوبیت خاصی برخوردار است و از مجموع تولید این محصول در سطح شهرستان (147 تن) بالغ بر 115 تن در خمینی شهر تولید می شود.

بهره برداران باغی این شهر در سال زراعی مورد بررسی در مجموع 3573 تن انواع محصولات باغی تولید کرده اند که گلابی با 1851 تن، گیلاس و آلبالو با 737 تن، انواع آلو و گوجه با 272 تن، سیب با 213 تن و زردآلو و قیسی با 192 تن، انگور با 155 تن عمده ترین محصولات باغی شهر محسوب می شوند. این محصولات به ترتیب؛ 51/8، 20/6، 7/6، 6، 5/4 و 4/3 درصد کل محصولات باغی را تشکیل می دهند.

دامداری از جمله فعالیت های رایج در اطراف شهر است که با استناد به سرشماری عمومی، بهره برداران دامی این شهر در مجموع دارای 13440 رأس انواع دام هستند. این تعداد 49 درصد کل دام شهرستان را دربرمی گیرد. بیشترین تعداد دام این شهر را دام گوسفند و بره با 7773 رأس (57/8 درصد) تشکیل می دهد. پس از آن گاو و گوساله با 4039 رأس (30 درصد) می باشد. علاوه بر آن چندین واحد دامداری صنعتی و مرغداری های صنعتی / نیمه صنعتی در اطراف شهر و در کنار اراضی کشاورزی وجود دارد که در مباحث مربوط به حوزه نفوذ بیشتر به آن پرداخته شده است.

ب) صنعت و معدن

مجاورت این شهر با دانشگاه صنعتی اصفهان، پالایشگاه، صنایع پتروشیمی و نیروگاه موجب شکل‌گیری واحدهای صنعتی متعدد در سطح خمینی‌شهر شده است. این موضوع به علاوه سبب شده تا بخش صنعت و معدن با جذب حدود 32/6 هزار فرصت شغلی شهر به عنوان بخش غالب اقتصادی آن محسوب شود. 51/6 درصد کل شاغلان شهر در این زمینه فعالیت داشته و از کل شاغلان بخش 65 درصد در بخش صنعت - ساخت و 31 درصد در بخش ساختمان اشتغال دارند.

برای شناخت بهتر وضعیت صنعت و معدن از آمار منتشر شده توسط وزارت صنایع و معادن در خصوص واحدهای صنعتی فعال و طرح‌های در دست اجرا استفاده می‌شود. براساس این آمار 149 واحد صنعتی فعال در خمینی‌شهر تا سال 1386 فعالیت دارد. این واحدها در مجموع 114166 میلیون ریال سرمایه ثابت و 1235 نفر شاغل در اختیار داشته‌اند.

تمامی این واحدها در محدوده شهر فعالیت دارند و از این تعداد 3 واحد در زمینه صنایع غذایی و آشامیدنی، 130 واحد در زمینه تولید منسوجات، 4 واحد در زمینه تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی، 8 واحد در زمینه تولید محصولات کانی غیرفلزی، دو واحد در زمینه ساخت فلزات اساسی، یک واحد در زمینه تولید وسایل نقلیه موتوری و یک واحد در زمینه تولید مبلمان اشتغال دارند. برخی از مهمترین واحدهای صنعتی فعال شهر که بیش از 20 نفر کارکن دارند، عبارت است از:

- شرکت آرد امین اصفهان با 20 نفر کارکن در زمینه تولید نشاسته از گندم
- شرکت آیدا با 70 نفر شاغل در زمینه تولید پوره از میوه و رب گوجه فرنگی
- شرکت تولید آرد صحرا با 24 نفر شاغل در زمینه تولید آرد گندم
- شرکت رنگبافت با 28 نفر شاغل در زمینه تولید پارچه فاستونی با ظرفیت تولید 2 میلیون مترمربع
- واحد تولیدی حسن عابری با 34 نفر شاغل در زمینه تولید نخ خامه قالی با ظرفیت 120 تن
- واحد تولیدی گرجی و رنوسفاداران با 29 نفر شاغل در زمینه تولید پارچه متقال و ظرفیت 300 هزار مترمربع
- واحد تولیدی فرمانداری خمینی‌شهر با 22 نفر شاغل در زمینه تولید تیرچه زیگزاک سیمانی
- واحد تولید ابدالی با 25 نفر شاغل در زمینه ریخته‌گری چدن خاکستری
- و ...

جدول شماره 1-341 مشخصات واحدهای صنعتی فعال شهر را نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-341: مشخصات واحدهای صنعتی فعال خمینی شهر تا سال 1386

گروه	نام شرکت	ردیف	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
محصولات غذایی و آشامیدنیها	آرد امین اصفهان - شرکت	1	اصفهان کمربندی خمینی شهر به نجف آباد مبدا پادگان لشکر نجف آب	100	20	3000	فعال	تن	2500	نشاسته از گندم
محصولات غذایی و آشامیدنیها	اتحادیه مرکزی تعاونیهای روستایی و کشاورزی ایران - شرکت (آیدا)	2	3 راه خمینی شهر ک 2 نجف آباد به سمت ترمینال غرب ک فرهنگیان	100	70	70000	فعال	تن	4800	پوره میوه
محصولات غذایی و آشامیدنیها	تولیدی آرد صحرا - شرکت	3	اصفهان خمینی شهر انتهای خ شهرداری ج کانال آب 0	100	24	12055	فعال	تن	12600	رب گوجه فرنگی
ساخت منسوجات	رستمی - حسن	4	خمینی شهر خ شهرداری کوی کوچک ج چاه آب سعیدی 0	100	15	59	فعال	تن	72000	ارد گندم
ساخت منسوجات	ورثه مرحوم ابراهیم ابراهیمی	5	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر جنب سرویس تویوتا 0	100	13	17	فعال	تن	140	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	زمانی فروشانی - رجبعلی	6	اصفهان خمینی شهر خ فردوسی ک کوچک جاده پائین 0	100	3	20	فعال	متر	40	پارچه های سیستم بنه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	زمانی فروشانی - غلامرضا	7	خمینی شهر خ شهرداری ک کوه کوچک ج کانال آب 0	100	6	28	فعال	تن	350000	رنگرزی چاپ، تکمیل پارچه
ساخت منسوجات	سرایان سدهای - اسداله	8	خمینی شهر خ شهرداری ک کوچک خ فردوسی ج اتحادیه 0	100	6	23	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سعیدی - رضا	9	خمینی شهر خ شهرداری ک کوه کوچک ج کارگاه ابراهیم طالبی 0	100	4	40	فعال	مترمربع	535000	پارچه های سیستم بنه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	سعیدی - ابوالقاسم	10	خمینی شهر خ احمدی ک کوه کوچک ج پائین ج منبع آب 0	100	5	18	فعال	تن	100	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سعیدی - حسن	11	خمینی شهر خ فردوسی جنب کوه کوچک 0	100	3	27	فعال	تن	150	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سعیدی ورنوسفادرانی - نعمت اله	12	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج کارگاه خسرو سعیدی 0	100	7	108	فعال	تخته	25000	انواع پتو
ساخت منسوجات	سعیدی - نعمت اله	13	خمینی شهر خ شهرداری کوی کوچک ج پشم سعیدی 0	100	7	56	فعال	تن	84	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شاهین - حسن	14	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج پائین ج کارخانه طالبی 0	100	8	50	فعال	تن	90	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شاهین ورنوسفادرانی - رحمان	15	خمینی شهر خ کشتارگاه ج کارگاه ملک 0	100	8	24	فعال	تن	100	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	حیدر - شاهین	16	خمینی شهر کوه کوچک خ شهرداری اولین 4 راه سمت چپ	100	6	90	فعال	تن	150	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شماعی - غلامرضا	17	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج کارگاه خسرو سعیدی 0	100	10	50	فعال	تن	150	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	علیرضائی - رحمان	18	خمینی شهر خ فردوس کوه کوچک ج پائین جنب منبع آب 0	100	5	20	فعال	تن	54	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عباسی - غلامرضا	19	خمینی شهر آخر خ اسلام آباد فرعی دنا ریسندگی نمونه 0	100	14	48	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	علیرضائی - قدمعلی	20	خ خمینی شهر خ شهرداری خ کوه کوچک ک تپه م کشتارگاه 0	100	6	53	فعال	تن	135	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	علیرضائی - عبدالرضا	21	خمینی شهر انتهای خ شهرداری کوه کوچک ک صداقت بالای تپه 0	100	11	52	فعال	تن	90	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرانی - عزیزاله	22	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ک خسرو وثیق 0	100	16	27	فعال	تن	360000	پنبه پاک کنی
ساخت منسوجات	گرچی - رحیم	23	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج پائین ج منبع آب 0	100	5	11	فعال	تن	120	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	گرچی - رحیم	24	خمینی شهر خ شهرداری ک شهید اکبر گرچی ک وثیق 0	100	8	13	فعال	مترمربع	120000	پارچه های سیستم بنه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	گرچی - علی	25	خمینی شهر خ شهرداری ک نورآباد ک وثیق 0	100	6	7	فعال	مترمربع	130000	پارچه های سیستم بنه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرانی - حسن	26	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک 0	100	7	24	فعال	مترمربع	270000	پارچه های سیستم بنه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	اخوان - اکبر	27	خمینی شهر خ امام روبروی جاده آدریان ج حسینیه عربها 0	100	6	15	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	مجبری - عباس	28	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج پائین ج کفش شوکا	100	4	44	فعال	تن	128	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	مجبری - نعمت اله	29	اصفهان خمینی شهر کوه کوچک ج پائین جنب تانکر آب 0	100	3	9	فعال	مترمربع	150000	پارچه های سیستم بنه ای والیاف مصنوعی

گروه	نام شرکت	ردیف	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
ساخت منسوجات	آحمدی - عبدالله	30	خمینی شهرخ امیر کبیرمقابل آدریان داخل کوچه درب 3	100	8	35	فعال	تن	90	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	مهربان - غلامرضا	31	اصفهان خمینی شهرخ امیر کبیر ک طالقانی	100	10	40	فعال	تن	90	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نوروزی - شکراله	32	خمینی شهرانتهای خ شهرداری کوه کوچک ج رحیم گرجی ج چاه آب 0	100	5	10	فعال	مترمربع	200000	پارچه های سیستم بنبه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	نوروزی - احمد	33	خمینی شهرانتهای خ شهرداری کوه کوچک ج چاه آب 0	100	5	4	فعال	مترمربع	225000	پارچه های سیستم بنبه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	نوروزی - عبدالله	34	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک 0	100	4	6	فعال	مترمربع	95000	پارچه های سیستم بنبه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	نوروزی - فتح اله	35	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج چاه آب ابوالکوهی 0	100	5	12	فعال	مترمربع	190000	پارچه های سیستم بنبه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	نقدی - نعمت اله	36	خمینی شهرخ فردوسی کوه کوچک پشت منبع اب م کارخانه رستمی 0	100	5	7	فعال	تن	50	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نوروزی - اصغر	37	خمینی شهرخ شهرداری ک ش صدوقی کوه کوچک م کشتارگاه 0	100	5	54	فعال	تن	128	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نعمتی ورنوسفادرانی - رضا	38	خمینی شهرکوه کوچک آخرخ شهرداری ج منبع آب ج کارگاه رستمی 0	100	10	48	فعال	تن	213	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نجارپور - حسین	39	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج ریخته گری موذنی 0	100	6	50	فعال	تن	190	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نقدعلی - عباسعلی	40	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج چاه آب سعیدی 0	100	9	24	فعال	تن	85	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نعمتی - احمد	41	خمینی شهرخ امام اسلام آباد 2 شاخ بن شقایق ج کارگاه دباغی	100	4	49	فعال	تن	90	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	احمدی - سیدمحمد	42	خمینی شهرخ شهرداری خصدوقی م تعاونی گزوشیرینی 0	100	3	13	فعال	مترمربع	200000	پارچه های سیستم بنبه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	احمدی - سید محمد	43	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج پائین ج منبع آب 0	100	8	1	فعال	تن	48	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	جعفری - مرتضی	44	خمینی شهرخ امیر کبیر ج مسجد جواد ج انبارایران خودرو 0	100	5	16	فعال	تن	108	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	حاج باقری فروشانی - احمدرضا	45	خمینی شهرخ اسلام آباد دوشاخ ک شقایق 0	100	14	84	فعال	تن	135	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	دباغی - عبدالحسین	46	خمینی شهر 2 شاخ جنب ریسندگی محمدعلی دباغی روبروی باسکول	100	17	103	فعال	تن	220	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	دباغی - محمد	47	خمینی شهرخ اسلام آباد دوشاخ ک شقایق 0	100	10	72	فعال	تن	90	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	فروشانی - محمدحسن نقدعلی	48	اصفهان خمینی شهر کوه کوچک منبع آب 0	100	5	190	فعال	تن	160	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عمو شاهی فروشانی - حبیب	49	اصفهان خمینی شهر اصغر آبادخ گازخ مدرس ج استگاه گاز 0	100	10	209	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عسگری - حسین	50	خمینی شهر کوه کوچک لب مادی ج ریسندگی اکبرعموئی 0	100	2	63	فعال	مترمربع	168000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	رضائیان فرد - احمد	51	اصفهان خمینی شهر کوه کوچک بالای تپه بافندگان 0	100	4	72	فعال	مترمربع	253000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	رفیعی فروشانی - مجتبی	52	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک بالای تپه ج کارگاه مجبری 0	100	5	62	فعال	مترمربع	237000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	خان احمدی ورنوسفادرانی - مرتضی	53	اصفهان خمینی شهرخ دوشاخ بن بست شقایق نبش 45 متری	100	7	170	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	علیرضائی ورنوسفادرانی - ماشاله	54	خمینی شهرخ شهرداری ک کوه کوچک ک صداقت ریسندگی سپاهان 0	100	6	79	فعال	تن	100	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	رنگبافت - شرکت	55	اصفهان خمینی شهرانتهای خ شهرداری پشت آردصحر 0	100	28	3775	فعال	مترمربع	2000000	تکمیل پارچه فاستونی
ساخت منسوجات	باقری ورنوسفادرانی - محمود	56	خمینی شهرخ حافظ 2 شاخ ک الوند م شرکت تعاونی پشم ریزی	100	5	261	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	علیرضائی ورنوسفادرانی - باقر و حسن	57	خمینی شهر کوه کوچک خ شهرداری ج محمدسعیدی 0	100	9	165	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	ریسمان چیان - حسین و علی	58	جاده نجف آباد قبل از تیران چی ک امید پ 3 سمت چپ	100	14	298	فعال	تن	600	الیاف طبیعی (سایر)
ساخت منسوجات	گرجی ورنوسفادرانی - عبدالله	59	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج اصغر آباد 0	100	5	156	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	ملک ورنوسفادرانی - مصطفی	60	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک م کشتارگاه ج مغازه ملک 0	100	7	275	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شاهین ورنوسفادرانی - عبدالعلی	61	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ک وثیق ج چاه اب داخل کوچه 0	100	5	158	فعال	تن	75	نخ خامه قالی

گروه	نام شرکت	ردیف	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
ساخت منسوجات	سعیدی و نوسفادرائی - علی	62	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ک صداقت ب تپه ج واحدعلیرضایی 0	100	5	186	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	دباغی و نوسفادرائی - محمد علی	63	اصفهان خمینی شهر خ اسلام آباد 2 شاخ ک دنا ک عباسی	100	6	166	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	آقامحمدی و نوسفادرائی - نعمت اله	64	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج ریسندگی گرجی ج چاه آب 0	100	6	165	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	رستمی و نوسفادرائی - رستم	65	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ک ابراهیم طالبی بالای تپه 0	100	7	187	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شاهین و نوسفادرائی - یداله	66	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک م کشتارگاه ج تیرچه مجیری 0	100	8	178	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شاهین و نوسفادرائی - مرتضی	67	خمینی شهر کوه کوچک ج پائین ج کارگاه طالبی 0	100	8	216	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نوربخش - سید عبدالنبی	68	خمینی شهر کوه کوچک روبروی کشتارگاه محله 110	100	5	117	فعال	مترمربع	142000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	سعیدی و نوسفادرائی - اصغر	69	خمینی شهر خ حافظ 2 شاخ نرسیده به باسکول ریسندگان بعد از 45 متری	100	8	230	فعال	تن	120	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سلیمی و نوسفادرائی - محمود	70	خمینی شهر خ امیر کبیر کوی طالقانی ک 100 ج کارگاه نعمتی	100	5	171	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سلیمی و نوسفادرائی - محمدرضا	71	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر کوی طالقانی ک 100 ج کارگاه نعمتی	100	5	195	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نوربخش - سید محمد	72	خمینی شهر خ حافظ 2 شاخ روبروی پارکینگ حبیب	100	7	338	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	ابراهیمی - اسداله	73	خمینی شهر کوه کوچک بالاتر از چاه اب سعیدی ج چاه آب 0	100	4	158	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عسگری - ناصر	74	خمینی شهر اسلام آباد کوه 2 شاخ روبروی ک سنجدی	100	17	87	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	حاج صادقی و نوسفادرائی - عبدالله	75	خمینی شهر خ شهرداری خ احمدی ابتدای کوه کوچک نساجی مهشید 0	100	12	203	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	ابراهیمی - جلیل	76	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج کارخانه رستمی 0	100	5	173	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شفیعی فروشانی - مرتضی	77	اصفهان خمینی شهر کوه کوچک کانال آب 0	100	9	1000	فعال	تن	80	دولتایی
ساخت منسوجات	سعیدی و نوسفادرائی - رضا	78	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ج انبارپشم سعیدی 0	100	7	630	فعال	تن	70	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	مجیری - ناصر	79	خمینی شهر م امام حسن خ ش صدوقی کوه کوچک بافندگی معراج 0	100	5	42	فعال	مترمربع	400000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	غفوری و نوسفادرائی - علیرضا	80	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ک خسرو وثوق 0	100	2	89	فعال	مترمربع	216000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	عسگری فروشانی - مسیب	81	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک پائین تپه	100	4	69	فعال	مترمربع	120000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	خانی فروشانی - محمدعلی	82	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک قبل از کشتارگاه ج کارگاه سعیدی 0	100	8	177	فعال	تن	70	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سعیدی و نوسفادرائی - خسرو	83	خمینی شهر انتهای خ شهرداری کوه کوچک ج ذوب مس صفاری 0	100	6	219	فعال	تن	160	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نوروزی - ولی اله	84	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک ک آسیاب میانکوه ج تراشکاری یکتا 0	100	8	184	فعال	تن	160	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	مالکی فروشانی - بهرام	85	خمینی شهر انتهای خ شهرداری کانال آب نبش ج کوشک 0	100	8	100	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عموشاهی - عبدالعلی	86	خمینی شهر کوه کوچک اصغر آباد خ مدرس ج ایستگاه گازرسانی 0	100	10	90	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	حاجعلی اکبری - فتح اله	87	خمینی شهر کوه کوچک گوچه گرجی ک خسرو وثیق 0	100	4	85	فعال	مترمربع	95000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	طالبی - ابراهیم	88	خمینی شهر انتهای خ فردوسی کوه کوچک 0	100	6	526	فعال	تن	120	نخ پتو
ساخت منسوجات	سعیدی - حسین	89	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری اول کوه کوچک ج باغ 0	100	5	111	فعال	مترمربع	65000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	شفیعی فروشانی - مرتضی	90	خمینی شهر کوه کوچک مقابل سنگبری رحیم گرجی	100	16	131	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	پرشانی - عبدالرضا	91	خمینی شهر خ اسلام آباد کوه دوشاخ ک هما 0	100	16	110	فعال	تن	60	نخ خامه قالی

گروه	نام شرکت	ردیف	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
ساخت منسوجات	اسماعیلی - غلامعلی	92	خمینی شهر خ شهربانی ج کانال اب گزوبرخوار 0	100	8	295	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	سعیدی - حیدر علی	93	خمینی شهرخ حافظ دو شاخ ک شقایق ج کارگاه محمدی 0	100	7	308	فعال	تن	140	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	اکرمی - محمدرضا	94	اصفهان خمینی شهرخ اسلام اباددوشاخ	100	14	127	فعال	مترمربع	350000	پارچه پلی استرویسکوز
ساخت منسوجات	نوروزی - اکبر	95	خمینی شهر کوه کوچک خ شهرداری ج کفاشی شوکا 0	100	13	53	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	حاجی حیدری - صفرعلی	96	خمینی شهرخ اسلام آباداول ج دوشاخ بن ب شقایق ج کارگاه محمدی 0	100	10	244	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	ملک - محمد مهدی و مسعود و نوراله	97	اصفهان خمینی شهر کور کوچک 0	100	6	525	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	اشرفی - کریم	98	خمینی شهر کوه کوچک ک وثیق ج چاه آب 0	100	7	267	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرانی - محمدعلی	99	خمینی شهر کوه کوچک بر کانال آب ج اداره آبرسانی 0	100	5	55	فعال	مترمربع	166000	پارچه برزنت
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرانی - حسینعلی	100	خمینی شهر کوه کوچک بر کانال آب ج اداره آبرسانی 0	100	6	314	فعال	مترمربع	285000	پارچه برزنت
ساخت منسوجات	خوانساری ورنوسفادرانی - محمد علی	101	اصفهان خمینی شهر خ دوشاخ ک هما بافندگی خوانساری 0	100	4	164	فعال	مترمربع	330000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	عابدی - حسن	102	خمینی شهر کشتارگاه قدیم 2 شاخ نبش ک سنجدی	100	34	259	فعال	تن	120	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	آقامحمدی ورنوسفادرانی - اصغر	103	خمینی شهر دوشاخ بن بست شقایق خ 45 متری باغبان	100	13	216	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	آقامحمدی ورنوسفادرانی - یدالله	104	اصفهان خمینی شهرخ حافظ دوشاخ بن بست شقایق 0	100	5	165	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	خانی فروشانی - رسول	105	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری نرسیده به کوه کوچک ج کانال آب 0	100	8	212	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	رستمیان فروشانی - محمدعلی	106	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری جنب تعاونی بافندگان 0	100	4	102	فعال	مترمربع	150000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	زمانی فروشانی - غلامرضا	107	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک پشت شرکت تعاونی بافندگان 0	100	2	71	فعال	مترمربع	125000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	آقاجانیان فروشانی - فتح اله	108	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری ج کانال آب	100	3	63	فعال	مترمربع	126000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	مجیری فروشانی - کریم	109	خمینی شهرخ انتهای خ شهرداری سابق شرکت تعاونی بافندگان 0	100	3	63	فعال	مترمربع	100000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	مظاهری - نصرالله	110	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک بالای تپه 0	100	6	99	فعال	مترمربع	120000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	شاهین ورنوسفادرانی - حیدرعلی	111	خمینی شهر کوه کوچک کوچه وثیق ج چاه آب 0	100	5	90	فعال	مترمربع	166000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	نوروزی فروشانی - منصور و یداله	112	خمینی شهر کوه کوچک پائین تپه ج منبع آب 0	100	5	75	فعال	مترمربع	142000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	زمانی - عباسعلی	113	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک بالای تپه 0	100	4	102	فعال	مترمربع	187000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	عسگری فروشانی - اکبر	114	اصفهان خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک بالای تپه 0	100	3	48	فعال	مترمربع	120000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	بلدی فروشانی - یداله	115	اصفهان خمینی شهر کوه کوچک بالای تپه 0	100	6	63	فعال	مترمربع	142000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	فیاضی بروجنی - سید جلال و سیدعباس	116	اصفهان خمینی شهرخ دوشاخ اسلام آباد ک کوهی 0	100	11	375	فعال	تن	100	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عباسی ورنوسفادرانی - علی	117	اصفهان خمینی شهرخ اسلام آباد دوشاخ گ رشیدگان فرعی دانا 0	100	6	359	فعال	تن	100	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	نوروزی - مرتضی	118	خمینی شهر انتهای خ شهرداری کوه کوچک ج مادی آب 0	100	6	93	فعال	مترمربع	200000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	رضائی آدریانی - قربانعلی	119	اصفهان خمینی شهرخ امیر کبیرج ک مالک اشتر	100	5	50	فعال	تن	16	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرانی - محسن	120	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج گانال اب ج اداره ابرسانی 0	100	4	40	فعال	مترمربع	118000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	رجبی فروشانی - فضل اله	121	خمینی شهر کوه کوچک ج باسکول ک چرخاب 0	100	7	162	فعال	تن	80	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرانی - عزیزاله	122	خمینی شهرخ شهرداری بعد از اردصحران کانال رنگ و تکمیل گرچی 0	100	29	283	فعال	مترمربع	300000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	حاج حیدری ورنوسفادرانی - احمدرضا	123	اصفهان خمینی شهر انتهای خ حافظ بالاترازک هما 0	100	6	1428	فعال	مترمربع	500000	پارچه پلی استرینبه

گروه	نام شرکت	ردیف	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
ساخت منسوجات	باقری ورنوسفادرانی - عبدالکریم	124	خمینی شهرخ شهر یاری کوه کوچک ج چاهاب ج کارگاه رستمی 0	100	5	116	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	صباغیان - علی	125	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج چاه آب 0	100	6	87	فعال	مترمربع	140000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	نوروزی فروشانی - سیف اله	126	خمینی شهرخ شهرداری کوه کوچک ج پائین ج منبع آب 0	100	8	310	فعال	مترمربع	170000	پارچه پلی استرینبه
مترمربع								120000	پارچه پلی استرویسکوز	
ساخت منسوجات	لطفی فروشانی - عباس	127	اصفهان خمینی شهرخ اصغر اباد بعد باسکول مرغ داران 0	100	5	200	فعال	تن	120	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	عموشاهی فروشانی - حبیب	128	اصفهان خمینی شهر اصغر اباد خ مدرس ج ایستگاه گاز 0	100	5	90	فعال	مترمربع	120000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	تاج الدین خوزانی - غلامرضا	129	خمینی شهرخ اصغر اباد جنب کانال اب روبروی آرد صحرا 0	100	10	183	فعال	مترمربع	500000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	سعیدی اصفهانی - محمد حسن	130	خمینی شهر انتهای خ شهرداری کوه کوچک ج کارگاه خسروی 0	100	1	608	فعال	مترمربع	200000	پارچه پلی استرویسکوز
ساخت منسوجات	رضائیان فرد - سیف اله	131	اصفهان خمینی شهر کوه کوچک ک ریسندگی 0	100	3	55	فعال	مترمربع	100000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	شاهین - رحمت الله	132	خمینی شهرخ حافظ اسلام اباد 2 شاخ م پارکینگ حبیب ک 110	100	6	630	فعال	تن	100	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	شایان ورنوسفادرانی - حبیب الله	133	خمینی شهر جنب کانال (چاه موتور اب حاج عبدالله علیرضایی) 0	100	10	447	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
چوب و محصولات چوبی بجز مبل	ماه نجف ابادی - علیرضا	134	خمینی شهر اصغر اباد خ تختی ج باسکول محمد کارگاه رام افرا 0	100	3	520	فعال	تن	300	زهوارچوبی
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	صفاری - رحمان	135	اصفهان خمینی شهر 17 شهر یور چهارراه نبوت بن صفاری	100	4	23	فعال	تن	100	ظروف ملامین
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	جعفری خوزانی - نصراله	136	اصفهان خمینی شهرخ 17 شهر یور	100	3	177	فعال	تن	50	ظروف ملامین
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	محمدی ده چشمه - رحیم و علی	137	خمینی شهرخ کشتارگاه م فرض الحسنه ج موزائیک یاس 0	100	4	403	فعال	تن	80	فیلم پلاستیکی
محصولات ازلاستیک و پلاستیک								تن	40	نی نوشیدنی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	فرمانداری خمینی شهر	138	اصفهان خمینی شهرخ شریعتی 3 راه معلم بلوار آزادگان پ 35154	100	22	731	فعال	مترمربع	100000	تیرچه زیگزاک سیمانی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	کوهی ورنوسفادرانی - احمد	139	اصفهان خمینی شهرخ حافظ (دوشاخ) نبش 45 متری	100	12	249	فعال	مترمربع	6000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	اصغری - رحیم علی	140	خمینی شهرخ کشتارگاه سابق دو شاخ ج تیرچه بلوک اصغریان 0	100	8	715	فعال	مترمربع	7000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	نعمتی - محمد کاظم	141	خمینی شهرخ اسلام آباد جنب چاه آب روبروی شرکت تعاونی 0	100	5	408	فعال	مترمربع	14000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	محمودخانی - حبیب	142	خمینی شهرخ حافظ سنگبری نمونه اول 45 متری	100	11	359	فعال	مترمربع	14000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	سعیدی - محمدتقی	143	خمینی شهرخ شهرمانی م مسجد امام حسن م پارکینگ سجاده 0	100	8	473	فعال	مترمربع	14000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	اصغریان - علی اکبر و علی اصغر	144	اصفهان خمینی شهرخ حافظ 2 شاخ 45 متری م خ باغبان قبل از پمپ گاز	100	14	235	فعال	متر	50000	تیرچه زیگزاک سیمانی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	کریمی - رضا	145	خمینی شهرخ حافظ 2 شاخ اولین کوچه سمت راست ک دماوند ج سنگ نگین	100	5	236	فعال	مترمربع	8000	انواع سنگبری و سنگکوبی
ساخت فلزات اساسی	صفاری - غلامعلی	146	خمینی شهر کوه کوچک (جاده اصغر آباد قبل از کشتارگاه ج کارگاه سعید 0)	100	7	50	فعال	تن	125	ریخته گری فلزات رنگین
ساخت فلزات اساسی	ابدالی - علی	147	ج کمربندی خمینی شهر - نجف آباد جنب باشگاه اسب سواری بهشت 0	100	25	635	فعال	دست	200	ریخته گری چدن خاکستری
ساخت فلزات اساسی								تن	200	ریخته گری اتصالات چدن
ساخت فلزات اساسی								تن	500	انواع فلنج
وسایل نقلیه موتوری	رحیمی طاقانکی - احمدرضا	148	خ کهن دژ نرسیده به جاوان مقابل بانک صادرات کارگاه پارت صنعت 0	100	4	276	فعال	تن	18	مینفولدها و بنزین
مبلمان سایر مصنوعات	قاسمی خوزانی - محمد صادق	149	اصفهان خمینی شهرخ کهن دژخ کانال	100	13	298	فعال	تن	180	قفسه فلزی

مأخذ: وزارت صنایع و معادن

علاوه بر واحدهای صنعتی فعال در سطح شهر، 64 واحد صنعتی نیز در منطقه صنعتی خمینی شهر فعال هستند که این واحدها در مجموع 451 نفر شاغل و 22327 میلیون ریال سرمایه ثابت دارند.

از مجموع این واحدها، 3 واحد در زمینه صنایع غذایی، 38 واحد در تولید منسوجات، یک واحد در تولید محصولات چوبی، یک واحد در تولید محصولات شیمیایی، یک واحد در زمینه چاپ و تکثیر، 5 واحد در تولید محصولات پلاستیکی، 8 واحد در تولید کانی‌های غیرفلزی، یک واحد در تولید محصولات فلزی فابریکی، 3 واحد در تولید ماشین‌آلات و تجهیزات و دو واحد در تولید ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی فعالیت دارند. مهمترین واحدهای صنعتی این منطقه عبارتند از:

- شرکت فرش ماشینی کهندژ با اشتغال 45 نفر و ظرفیت تولید 100 هزار مترمربع فرش ماشینی
- شرکت رضا عمادی با اشتغال 26 نفر و ظرفیت تولید 200 تن تختایی
- شرکت امینی کهریزستگی با اشتغال 20 نفر در زمینه تولید ظروف چینی با ظرفیت 500 هزار قطعه
- شرکت احسان رویی با اشتغال 21 نفر در زمینه تولید انواع یخچال و فریزر فروشگاهی و سردخانه متحرک

جدول شماره 2-341: مشخصات واحدهای صنعتی فعال منطقه صنعتی خمینی شهر، تا سال 1386

گروه	نام شرکت	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (درصد)	سرمایه ثابت (واحد میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
محصولات غذایی و آشامیدنیها	زهتاب - عبدالعلی	اصفهان خمینی شهر میدان شریعتی گز بوعلی	100	4	2	فعال	تن	24	گز
محصولات غذایی و آشامیدنیها	فتوحی نیا - حسین	اصفهان خمینی شهر بلوار طالقانی	100	5	388	فعال	قالب	2400	یخ
محصولات غذایی و آشامیدنیها	مجیری - محمد	اصفهان خمینی شهر خ شریعتی شمالی	100	10	805	فعال	تن	120	گز
ساخت منسوجات	رضایی - اسماعیل	اصفهان خمینی شهر خ امام حسین	100	1	1	فعال	تن	50	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی آدریانی - مصطفی	اصفهان خمینی شهر آدریان ک اردیبهشت	100	2	3	فعال	تن	8	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - محمد	اصفهان خمینی شهر آدریان	100	1	1	فعال	تن	4	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - احمد	اصفهان خمینی شهر آدریان ک بهمن	100	2	3	فعال	تن	7	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - رجبعلی	اصفهان خمینی شهر آدریان خ امام حسین	100	4	10	فعال	تن	16	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - محمد رضا	اصفهان خمینی شهر آدریان کوچه بهمن	100	4	6	فعال	تن	16	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - مجیداله	اصفهان خمینی شهر آدریان خ اردیبهشت	100	3	2	فعال	تن	9	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - علی	اصفهان خمینی شهر آدریان قلعه امیریه	100	3	4	فعال	تن	19	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - حسین	اصفهان خمینی شهر آدریان ک بهمن	100	2	2	فعال	تن	8	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - احمد	اصفهان خمینی شهر آدریان خ بهشتی سلمان فارسی	100	3	3	فعال	تن	12	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - نوروز	اصفهان خمینی شهر آدریان خ امام ک قهر	100	4	3	فعال	تن	8	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - احمد	اصفهان خمینی شهر آدریان ک بهمن	100	3	3	فعال	تن	10	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - مصطفی	اصفهان خمینی شهر خ امام حسین ک مهری	100	1	1	فعال	تن	4	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - اکبر	اصفهان خمینی شهر آدریان ک بهمن	100	1	1	فعال	تن	4	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - حسن	اصفهان خمینی شهر آدریان خ امام	100	3	4	فعال	تن	8	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	رضایی - مصطفی	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر ک امام حسین	100	4	13	فعال	تن	50	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	مهری - سیدجلال	اصفهان خمینی شهر آدریان خ اصلی مقابل ک ایمانی	100	7	8	فعال	تن	12	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	محبوبین - شرکت	خمینی شهر آدریان	100	17	2510	فعال	تن	259	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	نوروزی - یداله	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک 0	100	8	12	فعال	متر	175000	پارچه های سیستم پنبه ای والیاف مصنوعی
ساخت منسوجات	هاشمیان آدریانی - صادق	اصفهان خمینی شهر خ مهر	100	1	1	فعال	تن	40	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	هاشمیان - نوروز	اصفهان خمینی شهر آدریان خ امام حسین ک مرغی	100	1	1	فعال	تن	3	انواع حوله آماده
ساخت منسوجات	آقا محمدی - کرملی	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر ک دبیرستان	100	12	41	فعال	تن	120	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	صباغیان - ولی اله	اصفهان خمینی شهر خ اسلام آباد (دوشاخ) ک 110	100	12	309	فعال	تن	200	سفیدگری خامه قالی
ساخت منسوجات	ماشین سازی و فرش ماشینی کهندهز - شرکت	اصفهان خ کهندهز مقابل دانشگاه پیام نور	100	45	1550	فعال	مترمربع	100000	فرش ماشینی
ساخت منسوجات	حاجیان - رجبعلی	خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک	100	16	59	فعال	تن	60	نخ خامه قالی
ساخت منسوجات	گرچی ورنوسفادرائی - غلامرضا	اصفهان خمینی شهر خ شهرداری کوه کوچک	100	5	193	فعال	مترمربع	228000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	عمادی - رجبعلی	اصفهان خمینی شهر خ مدرس اندوان ک خورشید	100	6	62	فعال	تن	30	نختابی
ساخت منسوجات	کنگازیان - محمدرضا و خلیلی - وحید و طاهریان - محمدتقی	اصفهان خمینی شهر جنب گلستان شهدا	100	9	70	فعال	تن	100	نختابی
ساخت منسوجات	طاهری اندانی - اسمعیل	اصفهان خمینی شهر کمربندی ک موزائیک سازیها	100	12	120	فعال	تن	90	نختابی
ساخت منسوجات	عمادی اندانی - رضا	اصفهان خمینی شهر خ مدرس محله حجت آباد	100	26	798	فعال	تن	200	نختابی
ساخت منسوجات	عمادی اندانی - عبدالمحمود	اصفهان خمینی شهر خ مدرس محله حجت آباد	100	16	313	فعال	تن	100	نختابی
ساخت منسوجات	طالبیان - رحیم	اصفهان خمینی شهر خ حافظح شعبه نفتی شاه نظری	100	4	334	فعال	مترمربع	166000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	پریشانی فروشانی - براتعلی	اصفهان خمینی شهر خ اصغر آباد بعد از باسکول نوروزی	100	6	83	فعال	تن	50	پارچه استری
ساخت منسوجات	حسینی اندانی - سید محمد باقر	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر ک شیر خداهرستان	100	8	445	فعال	تن	58	نختابی

گروه	نام شرکت	نشانی	درصد پیشرفت	اشتغال (درصد)	سرمایه ثابت (واحد میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
ساخت منسوجات	حسینی اندانی - سید مهدی	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر ک شیر خداج قنات رهن	100	8	455	فعال	تن	60	نختابی
ساخت منسوجات	نعمتی - محمد مهدی	اصفهان خمینی شهر خ حافظ منطقه 2 کوی سعیدی	100	4	380	فعال	مترمربع	160000	پارچه پلی استرینبه
ساخت منسوجات	توکلی خوزانی - فاطمه	اصفهان خمینی شهر اصغر اباد م کوی نوروزیها	100	5	64	فعال	مترمربع	120000	پارچه متقال
ساخت منسوجات	کریمی اندانی - اصغر	اصفهان خمینی شهر کهریزسنگ قبل مخابرات اصغراب	100	5	40	فعال	مترمربع	80000	پارچه متقال
چوب و محصولات چوبی بجز مبل	غدیریان زهرانی - اکبر	خمینی شهر خ نبوی منش روبروی ورزشگاه شهید 20 متری	100	6	400	فعال	مترمربع	1500	کابینت چوبی
چوب و محصولات چوبی بجز مبل						مترمربع	1000	تزیینات چوبی (دکوراسیون)	
انتشاروچاپ و تکثیر	صادقی فروشانی - محمود	اصفهان خمینی شهر خ امام جنوبی	100	5	52	فعال	پا	450	چاپخانه
ساخت مواد و محصولات شیمیائی	میلاد اژدر - شرکت	اصفهان خمینی شهر بلوار توحید روبروی مسجد لادره	100	4	38	فعال	تن	300	اتواکسیلاتها
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	سبزه علی - علی	اصفهان خ کهندژ جوان بالا ک باغ حمام	100	3	2.7	فعال	تن	6	انواع محصولات لاستیکی صنعتی
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	کبیری - محمد	اصفهان خمینی شهر فلکه 17 شهرپور ک عشقی پ 1	100	5	18	فعال	تن	118	ظروف ملامین
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	نقدی - حسنعلی	اصفهان خمینی شهر خ 17 شهرپور جنب ک شهید تقدی پ 87	100	4	44	فعال	تن	145	ظروف ملامین
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	روانخواه - قربانعلی	اصفهان خمینی شهر خ 17 شهرپور جنب دبستان فروغی	100	2	11	فعال	تن	100	ظروف ملامین
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	عموچی - حیدر علی	اصفهان خمینی شهر بلوار توحیدم فروشگاه فرهنگیان	100	3	40	فعال	تن	50	ظروف ملامین
محصولات ازلاستیک و پلاستیک	فخاری اسفزیزی - علی	اصفهان خمینی شهر م معلم خ جانبازان نبش مدنی	100	4	78	فعال	تن	100	ظروف ملامین
سایر محصولات کانی غیر فلزی	زراعت کار - باقر	اصفهان ج تهران فلکه پلیس راه	100	8	23	فعال	مترمربع	12000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	کاظمی - حسن	اصفهان خ کهندژ وازیچه	100	6	1	فعال	مترمربع	15840	کفپوش سیمانی - موزائیک
سایر محصولات کانی غیر فلزی	عسگری - رمضانعلی	اصفهان دانشگاه صنعتی خمینی شهر دامنه کوه	100	6	26	فعال	تن	90000	اسفالت
سایر محصولات کانی غیر فلزی	ارضی - مرتضی	اصفهان خمینی شهر خ کهندژ ک 6 مقابل پاسارگاد	100	8	395	فعال	تن	250	ظروف از مواد کانی غیر فلزی (ظروف چینی)
سایر محصولات کانی غیر فلزی	امینی کهریزسنگی - غلامعلی	اصفهان خمینی شهر اصغر آباد خ طالقانی چینی امین	100	20	1220	فعال	قطعه	500000	ظروف از مواد کانی غیر فلزی (ظروف چینی)
سایر محصولات کانی غیر فلزی	رحمتی اندانی - علی	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر جنب ایران خودرو	100	6	164	فعال	مترمربع	7000	انواع سنگبری و سنگکوبی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	شکری نژاد - محمد تقی (المثنی)	اصفهان خمینی شهر منظریه فاز 2 ج ساختمانهای فرهنگ	100	13	6340	فعال	قالب	1400000	بلوک سقفی
سایر محصولات کانی غیر فلزی	راه و ساختمان کوهرنگ راه - شرکت	اصفهان خمینی شهر گورستان جدید کیلومتر 4 کوه سرچا	100	5	1575	فعال	تن	60000	اسفالت
محصولات فلزی فابریکی	رضائی آدریانی - ناصر	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر رسیده به خ سلمان فار	100	4	42	فعال	تن	30	تراشکاری (برش، شکل دادن، پرداخت فلزات)
ساخت ماشین آلات و تجهیزات	طلایی نجف آبادی - عباسعلی	خمینی شهر خ امیر کبیر ک 2 نجف آباد	100	10	300	فعال	دستگاه	8	بالابرها و هیدرولیکی
ساخت ماشین آلات و تجهیزات							دستگاه	20	انواع ماشین الات ساختمانی
ساخت ماشین آلات و تجهیزات							دستگاه	40	بتونیر
ساخت ماشین آلات و تجهیزات	شی روئی - احسان	اصفهان خمینی شهر بلوار دانشگاه سنگبری پیام	100	21	1787	فعال	دستگاه	20	کوره های الکتریکی
ساخت ماشین آلات و تجهیزات							دستگاه	50	ابسر د کن
ساخت ماشین آلات و تجهیزات							دستگاه	300	انواع یخچال و فریزر و فروشگاه
ساخت ماشین آلات و تجهیزات							دستگاه	50	سردخانه متحرک
ساخت ماشین آلات و تجهیزات							عدد	300	تابلوی برق فشار متوسط (تا 33 کیلوولت)
ساخت ماشین آلات و تجهیزات	طاهری - علی اکبر	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر ج ایران خودرو	100	4	286	فعال	عدد	1500	انواع پولی
ماشین آلات و دستگاههای برقی	رفیعی - محمود	اصفهان خمینی شهر خ امیر کبیر	100	6	26	فعال	دستگاه	900	تابلوی برق فشار قوی
ماشین آلات و دستگاههای برقی	رضایی آدریانی - حسین	خمینی شهر خ امیر کبیر جنب خ سلمان فارسی	0	5	355	فعال	تن	300	الکتروموتور یونیورسال

مأخذ: وزارت صنایع و معادن

این شهر علاوه بر منطقه صنعتی دارای یک شهرک الکترونیکی بوده که در مرحله راه‌اندازی می‌باشد. مطابق آمار دریافتی در مجموع 66 طرح در دست اجرا در این شهرک به ثبت رسیده که حدود 1046 نفر شغل را تعهد نموده‌اند. مجموع سرمایه ثابت به ثبت رسیده این واحدها 23350 میلیون ریال می‌باشد.

از مجموع این واحدها، 20 واحد در تولید ماشین‌آلات دفتری و حسابرسی، 7 واحد در تولید ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی، 27 واحد در تولید رادیو و تلویزیون و وسایل ارتباطی و 11 واحد در زمینه تولید ابزار پزشکی، اپتیک و ابزار دقیق اخذ مجوز نموده‌اند. هیچکدام از این واحدها پیشرفت فیزیکی نداشته و در مرحله اخذ مجوز و گواهی تأسیس می‌باشند. بررسی این واحدها از آن حیث حائز اهمیت است که در صورت بهره‌برداری و تأسیسات می‌توانند تأثیر عمده‌ای در اقتصاد شهر و ساختار اشتغال آن ایفاء نمایند. (جدول شماره 3-341)

جدول شماره 3-341: مشخصات طرح‌های صنعتی در حال اجرا شهرک الکترونیکی خمینی‌شهر، سال 1386

گروه	نام شرکت	نشانی	پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
ماشین آلات دفتری و حسابداری	ترابی فر-محمدتقی	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	20	2000	طرح در دست اجرا	دستگاه	60000	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	کریمی-منصور	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	1800	طرح در دست اجرا	دستگاه	50000	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	اکبری محمدی-عباس وجعفرزاده- سیدعلی و حقوقی-محمد	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	5500	طرح در دست اجرا	عدد	200	کارت های کنترل ورودی خروجی IO
دستگاه							100	ابزارها و دستگاههای کنترل کننده و تنظیم کننده خودکار (2)	
دستگاه							100	سایر ابزارها، دستگاهها، ماشینهای اندازه گیری، کنترل یا آزمایش	
ماشین آلات دفتری و حسابداری	فنی و مهندسی پرنیان مهر سپاهان- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	3200	طرح در دست اجرا	عدد	1500	بردهای کنترل کامپیوتری
ماشین آلات دفتری و حسابداری							دستگاه	1500	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری							دستگاه	500	سیستم کنترل الکترونیکی خودرو
ماشین آلات دفتری و حسابداری							عدد	1500	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری							عدد	500	تایمر الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	مهندسیان مشاور بهراد- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	20	1500	طرح در دست اجرا	مترمربع	500	بردهای کنترل کامپیوتری
ماشین آلات دفتری و حسابداری							مترمربع	500	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	بهرامی - اصغر	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	14	1400	طرح در دست اجرا	عدد	200	کارت های کنترل ورودی خروجی IO
ماشین آلات دفتری و حسابداری	کاویان نقش جهان- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	1500	طرح در دست اجرا	عدد	3000	کارت های کنترل ورودی خروجی IO
ماشین آلات دفتری و حسابداری	مهندسی آینده پرداز- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	1600	طرح در دست اجرا	مترمربع	5000	بردهای کنترل کامپیوتری
ماشین آلات دفتری و حسابداری							مترمربع	5000	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری							مترمربع	5000	بردمدارات چاپی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	آبرون الکترونیک سپاهان - شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	2500	طرح در دست اجرا	دستگاه	20000	تجهیزات نمایش گرافیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	تندر کاوش سپاهان- شرکت	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	12	1500	طرح در دست اجرا	عدد	600	کارت های کنترل ورودی خروجی IO
ماشین آلات دفتری و حسابداری							عدد	720	نشان دهنده های دیجیتالی ارتفاع -دی- درجه حرارت و فشار
ماشین آلات دفتری و حسابداری	شانه-مهدی و خبازیان اصفهانی- حمید و شهرام	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	12	1700	طرح در دست اجرا	مترمربع	2000	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	مهندسی طرحهای برقی اصفهان (مطبا)- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	20	5500	طرح در دست اجرا	مترمربع	500	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری							مترمربع	1000	برداصلی کامپیوتر (board pc Mother)
ماشین آلات دفتری و حسابداری	هوشمند صنعت اسپادان- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	8	2200	طرح در دست اجرا	دستگاه	25	رباتهای صنعتی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	اجل لوئیان - جواد و حاجیان - مهدی	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	12	2800	طرح در دست اجرا	مترمربع	1500	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری							مترمربع	1000	برد الکتریکی SMD
ماشین آلات دفتری و حسابداری	مهندسی چگان سازه - شرکت	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	2200	طرح در دست اجرا	مترمربع	1000	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری	ترکی نجف آبادی-محمدحسن	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	3000	طرح در دست اجرا	مترمربع	800	بردهای نمایش الکترونیکی
ماشین آلات دفتری و حسابداری							مترمربع	800	برد الکتریکی SMD
ماشین آلات دفتری و حسابداری	تفنگساز-سهیلا و گرگ یراقی-مهنازو و دادی-آرش و امیرحسین و مصرینژاد	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	25	15000	طرح در دست اجرا	مترمربع	2000	بردهای نمایش الکترونیکی (LED)

نام محصول	ظرفیت	واحدسنجش	وضعیت	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	اشتغال (نفر)	پیشرفت	نشانی	نام شرکت	گروه
بردهای نمایش الکترونیکی	1500	مترمربع	طرح در دست اجرا	3000	25	0	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	ایرسا الکترونیک آسیا-شرکت	ماشین آلات دفتری و حسابداری
انواع شمارشگر دیجیتال	1000	عدد							ماشین آلات دفتری و حسابداری
ثانیه شمار دیجیتال	1000	عدد							ماشین آلات دفتری و حسابداری
بردهای نمایش الکترونیکی (LED)	2000	مترمربع	طرح در دست اجرا	19500	50	0	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	خرد ورزان اسپادانا-شرکت	ماشین آلات دفتری و حسابداری
بردهای کنترل کامپیوتری	7200	مترمربع	طرح در دست اجرا	1500	10	0	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	عربی-محمد و صفرزاده-روح اله	ماشین آلات دفتری و حسابداری
بردهای نمایش الکترونیکی	2000	مترمربع	طرح در دست اجرا	1600	11	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	موسی عرب نجف آبادی-علیرضا	ماشین آلات و دستگاههای برقی
برداکتريكي SMD	2000	مترمربع							ماشین آلات و دستگاههای برقی
انواع بالاست الکترونیکی	50000	عدد	طرح در دست اجرا	2400	10	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	نصر اصفهانی-رسول	ماشین آلات و دستگاههای برقی
گوشی هشداردهنده ضد خواب آلودگی (رانندگی و غیره)	500000	عدد	طرح در دست اجرا	1200	13	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	سینا رعد صفاهان-شرکت	ماشین آلات و دستگاههای برقی
سیستم کنترل قابل برنامه ریزی (PLC)	500	دستگاه	طرح در دست اجرا	3000	8	0	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	قادری-احمدی	ماشین آلات و دستگاههای برقی
ابزارها و دستگاههای تنظیم کننده یا کنترل کننده خودکار	600	دستگاه							ماشین آلات و دستگاههای برقی
انواع بالاست الکترونیکی	200000	عدد	طرح در دست اجرا	2000	10	0	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	ستاری-امیررضا	ماشین آلات و دستگاههای برقی
انواع رله های حفاظتی و فیوز	50000	عدد							ماشین آلات و دستگاههای برقی
سیستم کنترل الکترونیکی خودرو	20000	دستگاه							ماشین آلات و دستگاههای برقی
تایمر الکترونیکی	50000	عدد							ماشین آلات و دستگاههای برقی
انواع راه اندازهای سیستم الکترونیکی و الکتريكي	5000	عدد	طرح در دست اجرا	1500	3	0	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	زاهد-فریبرز	ماشین آلات و دستگاههای برقی
چشم الکترونیکی	5000	دستگاه							ماشین آلات و دستگاههای برقی
سیستم کنترل قابل برنامه ریزی (PLC)	200	دستگاه	طرح در دست اجرا	1500	10	0	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	اسلامی فر-عظیم و رنجبران-سیدعلی	ماشین آلات و دستگاههای برقی
انواع شارژر باتری	30000	عدد	طرح در دست اجرا	4600	22	0	منطقه صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	آتی الکترونیک اسپادانا-شرکت	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
دستگاه هشداردهنده زلزله	10000	دستگاه							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
منبع تغذیه مخابراتی	8000	دستگاه							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
تایمر الکترونیکی	20000	عدد							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی	12000	عدد	طرح در دست اجرا	5000	20	0	شهرک برق و الکترونیک خمینی شهر 0	چنگیز نائین-احمدرضا	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
برداکتريكي SMD	20000	مترمربع	طرح در دست اجرا	1700	7	0	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	میربان-سیدجواد	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردهای کنترل کامپیوتری	10000	عدد	طرح در دست اجرا	6500	15	0	شهرک برق و الکترونیک خمینی شهر 0	ابدال نیرو اسپادانا - شرکت	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
برداکتريكي SMD	100	تن							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردهای کنترل کامپیوتری	2000	عدد	طرح در دست اجرا	3500	13	0	شرک الکترونیک خمینیشهر 0	ملبوس باف اصفهانی-بهناز و مراوندی-محمدرضا	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردهای نمایش الکترونیکی	2000	دستگاه							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
برداکتريكي SMD	500	مترمربع							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردهای نمایش الکترونیکی	1000	مترمربع	طرح در دست اجرا	8000	45	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	جنیرانی-فرشته	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
برداکتريكي SMD	1000	مترمربع							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردمدارات چاپی	1000	مترمربع	طرح در دست اجرا	1500	10	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	میرمعصومی-مریم و ابراهیمی پور بروجنی-مرجان	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردهای آموزشی مدار مجتمع	1000	مترمربع							رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط
بردمدارات چاپی	1000	مترمربع	طرح در دست اجرا	1600	10	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	مهندسی فدک الکترونیک پویا-شرکت	رادیوتلوویزیون وسایل ارتباط

گروه	نام شرکت	نشانی	پیشرفت	اشتغال (نفر)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	وضعیت	واحدسنجش	ظرفیت	نام محصول
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	نادری - غلامرضا و نادری دره شوری - رامین	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	3500	طرح در دست اجرا	دستگاه	12000	چشم الکترونیکی (حسگرهای تشخیص حضور انسان)
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	مودن - علیرضا	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	1500	طرح در دست اجرا	عدد	2200	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	سپاهان طرح پویا - شرکت	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	30	7500	طرح در دست اجرا	عدد	200000	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	1000	برداکتريكي SMD
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	شیرانی بید آبادی - فرزاد	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	12	3500	طرح در دست اجرا	مترمربع	2000	بردهای نمایش الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	2000	بردمدارات چاپی یک لایه
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	2000	برد مدارات چاپی دو طرفه
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	پژوهشی، مهندسی ارتباطات سرونت- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	5000	طرح در دست اجرا	مترمربع	1500	بردمدارات چاپی چند لایه
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	1500	بردهای آموزشی مدار مجتمع
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	نوید نیرو سپاهان- شرکت	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	2000	طرح در دست اجرا	مترمربع	1000	بردمدارات چاپی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	حاج هادیان- بهرام و نیکونژاد- وحید	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	18	4200	طرح در دست اجرا	عدد	5000000	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	1500	بردهای نمایش الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	حاج هادیان- رضا و مرتضی	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	18	4200	طرح در دست اجرا	عدد	5000000	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	1500	بردهای نمایش الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	جمشیدیان- امیر و آقاجانی- امین و علیرضا	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	1800	طرح در دست اجرا	مترمربع	2000	برداکتريكي SMD
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	آقای فروشانی- وحید و میزبانان باغ گلستان- کیارش و واعظ پور- حبیب	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	2200	طرح در دست اجرا	دستگاه	20000	دستگاه ارسال و دریافت SMS از طریق خط تلفن ثابت و همراه
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	امین الراحایی- حمید و ابطحی فروشانی- مهران و مهر داد و خوشنویسان- م	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	25	5500	طرح در دست اجرا	مترمربع	1000	بردهای نمایش الکترونیکی (LED)
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							مترمربع	1500	برداکتريكي SMD
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	مهندسی کاوش نیرو سپاهان- شرکت	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	3100	طرح در دست اجرا	عدد	5000	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	مهندسی ارتباطی پیام پرداز- شرکت	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	3000	طرح در دست اجرا	مترمربع	500	برداکتريكي SMD
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	فنی و مهندسی دانیال برق اسپادانا- شرکت	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	20	3000	طرح در دست اجرا	عدد	50000	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	موحیدیان عطار- محمد	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	0	30	10000	طرح در دست اجرا	مترمربع	1500	برداکتريكي SMD
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							دستگاه	5000	انواع اینورتر (تبدیل AC به DC)
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	میردامادی- مرتضی	شهرک صنعتی خمینی شهر 0	0	18	3200	طرح در دست اجرا	دستگاه	40000	انواع وسایل کنترل ولتاژ
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط							عدد	60000	انواع قطعات و اجزاء الکترونیکی
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	رفیعی پور- منوچهر و امید	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	10	3000	طرح در دست اجرا	مترمربع	6000	برداکتريكي SMD
رادیوتلویزیون وسایل ارتباط	نورافروز کیهان سپاهان- شرکت	شهرک صنعتی برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	15	2500	طرح در دست اجرا	مترمربع	2000	برداکتريكي SMD
ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت	مهندسی پردیسان رایانه سیستم-	شهرک برق و الکترونیک خمینی شهر 0	0	25	6700	طرح در دست اجرا	دستگاه	60	دستگاه ثبت وقایع

نام محصول	ظرفیت	واحدسنجش	وضعیت	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	اشتغال (نفر)	پیشرفت	نشانی	نام شرکت	گروه
دستگاه ثبت خطا	60	دستگاه						شرکت	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
دستگاههای کنترل از راه دور (تله متری)	25	دستگاه							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
انواع شمارشگر دیجیتال	1000	عدد	طرح در دست اجرا	1500	8	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	شیخ الاسلامی - محمد	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
انواع شمارشگر دیجیتال	1000	عدد	طرح در دست اجرا	1800	8	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	بیگی - وحید و هیراد	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
کنترل دور الکتروموتور	200	دستگاه	طرح در دست اجرا	1500	15	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	میکرو کنترل اصفهان - شرکت	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
انواع ترموستات	2000	عدد	طرح در دست اجرا	5500	30	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	آبدار اصفهانی - مجید	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
انواع شمارشگر دیجیتال	2000	عدد							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
اهم متر	1000	عدد	طرح در دست اجرا	1000	7	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	اجل لوئیان - جواد و حاجیان - مهدی	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
بردهای نمایش الکترونیکی	1000	مترمربع	طرح در دست اجرا	2000	15	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	آذری - مسیح و مسعود و محمد	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
انواع سنسور	36000	عدد							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
تایمر الکترونیکی	2000	عدد	طرح در دست اجرا	1800	15	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	شیخی دارانی - پرویز و فرهاد و هراتیان - جهان	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
تاکومتر	5000	عدد	طرح در دست اجرا	3000	30	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	آبدار اصفهانی - مسعود	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
انواع سنسور	5000	عدد							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
دستگاههای برقی پزشکی (الکترومدیکال)	1700	دستگاه	طرح در دست اجرا	7000	25	0	شهرک صنعتی الکترونیک خمینی شهر 0	مهندسی صنایع برق و الکترونیک نوین - شرکت	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
تجهیزات فیزیوتراپی	10300	دستگاه							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
ولت متر عقربه ای	3000	عدد	طرح در دست اجرا	5000	15	0	شهرک برق و الکترونیک خمینی شهر 0	ابراهیمیان خوزانی - امیر	ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
امپر متر	3000	عدد							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
مولتی متر عقربه ای	1500	عدد							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
تستر IC (سری CMOS.TTL)	2000	دستگاه							ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق، ساعت
بردهای آموزشی مدار مجتمع	1500	مترمربع	طرح در دست اجرا	1500	12	0	شهرک الکترونیک خمینی شهر 0	طباطبایی - افشین محمد باقر	مبلمان سایر مصنوعات

مأخذ: وزارت صنایع و معادن.

به منظور بررسی وضعیت بخش صنعت و معدن خمینی شهر از آمار سرشماری کارگاهی کشور در سال 1381 استفاده می شود. قبل از ورود به این بحث ابتدا نگاهی به وضعیت کارگاه‌های سرشماری شده در بخش‌های اصلی اقتصادی (کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات) خواهیم داشت و سپس کارگاه‌های بخش صنعت و معدن به تفصیل بیان خواهد شد.

بر مبنای سرشماری کارگاهی کشور در سال 1381، 9900 واحد کارگاهی در این شهر سرشماری شده است. این کارگاه‌ها در مجموع 23677 نفر شاغل داشته است. از کل کارگاه‌های شهر معادل 88 واحد (9/0 درصد) در بخش کشاورزی، 3310 واحد (4/33 درصد) در بخش صنعت و معدن و 6502 واحد (7/65 درصد) در بخش خدمات فعالیت دارند. این ترکیب در مورد توزیع شاغلان نیز صادق بوده است. براین اساس بخش خدمات بیشترین تعداد واحدهای کارگاهی و شاغلان را در اختیار داشته است. به طور متوسط در هر واحد کارگاهی این شهر معادل 2/4 نفر فعالیت دارند که بخش کشاورزی با 1/4 نفر کمترین بعد کارگاهی را دارا می باشد. (جدول شماره 4-341)

جدول شماره 4-341: تعداد کارگاه و شاغلان واحدهای کارگاهی خمینی شهر برحسب سرشماری کارگاهی کشور، سال 1381

شرح	کارگاه		شاغل		بعد کارگاهی
	تعداد	ترکیب	تعداد	ترکیب	
کشاورزی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
صنعت و معدن	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □
خدمات	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □
کل	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □ □ □	□ □ □ □

مأخذ: مرکز آمار ایران.

بخش صنعت و معدن از چهارگروه فعالیتی شامل؛ استخراج معدن، صنعت - ساخت، تأمین آب، برق و گاز و ساختمان تشکیل شده است. بر مبنای سرشماری کارگاهی بیشترین تعداد کارگاه‌های این بخش اقتصادی در گروه فعالیتی صنعت - ساخت با 3148 کارگاه و 7216 نفر شاغل قرار دارد. این گروه فعالیتی 95 درصد کارگاه‌ها و 92/3 درصد شاغلان این بخش را در اختیار دارد. پس از آن بیشترین تعداد واحدها و شاغلان در زمینه ساختمان زیربخش‌های مرتبط آن فعالیت دارند (جدول شماره 5-341)

جدول شماره 5-341: تعداد کارگاه و شاغلان بخش صنعت و معدن برحسب سرشماری کارگاهی، سال 1381

شرح	کارگاه		شاغل		بعد کارگاهی
	تعداد	ترکیب	تعداد	ترکیب	
استخراج معدن	□□	□□□□	□□	□□□□	□□□□
صنعت - ساخت	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□
تامین آب، برق و گاز	□□	□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□
ساختمان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
کل	□ □□□	□□ □□	□□□□	□□ □□	□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران

در ادامه به منظور شناخت بهتر وضعیت بخش صنعت - ساخت، آمار کارگاهی برحسب کد دو رقمی ISIC مورد بررسی قرار می‌گیرد. بر مبنای طبقه‌بندی یاد شده، بخش صنعت - ساخت در 24 گروه فعالیتی مطابق جدول شماره 6-341 طبقه‌بندی می‌شود. براین اساس از مجموع 3148 کارگاه صنعتی خمینی‌شهر بیشترین تعداد کارگاه‌ها و همچنین بیشترین شمار شاغلان در زمینه تولید منسوجات فعالیت دارند. این گروه فعالیتی 1068 واحد کارگاهی (33/9 درصد) و 2003 نفر شاغل (27/8 درصد) را در اختیار دارد. شاغلان این گروه فعالیتی برحسب کد چهار رقمی ISIC عمدتاً در زمینه تولید قالی و قالیچه دستباف با (528 کارگاه و 756 نفر شاغل) و در زمینه آماده‌سازی و ریسندگی و بافت منسوجات با (377 کارگاه و 1002 نفر شاغل) فعالیت دارند.

پس از آن بیشترین تعداد کارگاه‌ها در زمینه تولید محصولات فلزی فابریکی با 503 کارگاه (16 درصد) و 1039 نفر شاغل (14/4 درصد) قرار دارند. بررسی تفصیلی‌تر این فعالیت بر حسب کد چهار رقمی ISIC نیز نشان می‌دهد که بیشترین تعداد کارگاه‌های این فعالیت در زمینه تولید محصولات فلزی ساختمانی با (207 کارگاه و 391 نفر شاغل) و عمل‌آوری و روکش کردن فلزات و فعالیت‌های مهندسی مکانیک عمومی با (179 کارگاه و 420 نفر شاغل) قرار دارند.

تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی با دارا بودن 400 کارگاه (12/7 درصد) و 1396 نفر شاغل (19/3 درصد) در جایگاه بعدی جای می‌گیرد. بیشترین تعداد کارگاه‌های این گروه فعالیتی در زمینه سنگبری با (198 کارگاه و 593 نفر شاغل) و تولید محصولات ساخته شده از بتون، سیمان و گچ با (172 کارگاه و 699 نفر شاغل) فعالیت دارند.

گروه فعالیتی صنایع مواد غذایی و آشامیدنی از دیگر فعالیت‌های غالب در سطح شهر است که با 361 کارگاه (11/5 درصد) و 939 نفر شاغل (13 درصد) در رده بعدی قرار دارد. بیشترین تعداد کارگاه‌های این بخش عمدتاً نانوبایی‌ها هستند که با 201 واحد و 594 نفر شاغل بیشترین فراوانی را در این زمینه دارا می‌باشد.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت که صنایع تولید منسوجات، تولید محصولات فلزی

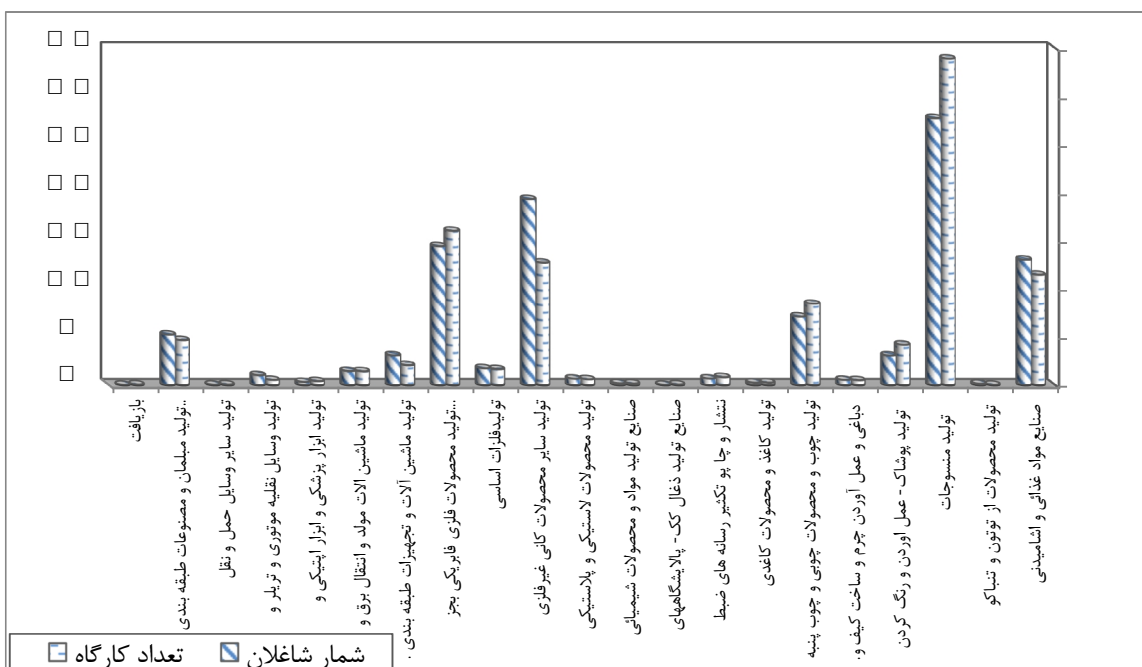
فابریکی و تولید محصولات کانی غیرفلزی فعالیت‌های غالب صنعتی خمینی‌شهر هستند که در این زمینه بیشترین تعداد کارگاه‌ها به واحدهای تولید قالی و قالیچه، ریسندگی و بافندگی منسوجات، تولید محصولات فلزی ساختمانی، سنگبری و محصولات ساخته شده از بتون، سیمان و گچ اختصاص دارد. (جدول شماره 6-341 و نمودار شماره 1-341)

جدول شماره 6-341: تعداد کارگاه و شاغلان بخش صنعت - ساخت برحسب فعالیت‌های دارای کد دو رقمی isic

گروه فعالیتی	کد فعالیتی	کارگاه		شاغل		کارگاهی
		تعداد	ترکیب	تعداد	ترکیب	
صنایع مواد غذایی و آشامیدنی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات از توتون و تنباکو	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید منسوجات	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید پوشاک- عمل آوردن و رنگ کردن	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
دبافی و عمل آوردن چرم و ساخت کیف و...	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید چوب و محصولات چوبی و چوب پنبه	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید کاغذ و محصولات کاغذی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
نشر و چاپ و تکثیر رسانه های ضبط	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
صنایع تولید ذغال کک- پالایشگاههای	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید فلزات اساسی	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات فلزی فابریکی بجز...	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی .	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید ماشین الات مولد و انتقال برق و	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر وسایل حمل و نقل	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید میلان و مصنوعات طبقه بندی..	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
بازیافت	□ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □

ماخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری کارگاهی سال 1381.

نمودار شماره 1-341: توزیع کارگاه و شاغلان بخش صنعت - ساخت برحسب گروه‌های فعالیتی (درصد)

جدول شماره 7-341: تعداد کارگاه و شاغلان بخش صنعت - ساخت برحسب فعالیت‌های دارای کد چهار رقمی ISIC

گروه فعالیتی	کد فعالیتی	کارگاه		شاغل		بعد کارگاهی
		تعداد	ترکیب	تعداد	ترکیب	
عمل آوری و حفاظت ماهی و فراورده‌های ماهی و سایر حیوانات دریائی از فساد	1512	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
کشتار دام و طیور	1515	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
پاک کردن و درجه بندی و بسته بندی پسته	1518	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
عمل آوری و حفاظت میوه ها و سبزیها از فساد -بجز پسته و خرما	1519	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید فرآورده های لبنی	1520	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آماده سازی و آرد کردن غلات و حبوبات	1531	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید آب نبات و شکلات و نقل و کاکائو و آدامس	1543	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
نانوائی	1545	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید نان شیرینی و بیسکویت و کیک	1546	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر محصولات غذائی طبقه بندی نشده در جای دیگر	1548	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات از توتون و تنباکو-سیگار	1600	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آماده سازی و ریسندگی الیاف منسوج -بافت منسوجات	1711	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تکمیل منسوجات	1712	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید کالاهای نساجی ساخته شده به استثنای پوشاک	1721	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید قالی و قالیچه دستباف	1724	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید فرش ماشینی و موکت	1726	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر منسوجات طبقه بندی نشده در جای دیگر	1729	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
کش بافی و تریکو بافی و قلاب بافی	1731	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
جوراب بافی	1732	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید پوشاک به استثنای پوشاک از پوست خردار	1810	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
دباغی و تکمیل چرم	1911	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید کیف و چمدان و محصولات مشابه و زین و یراق	1912	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید کفش	1920	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
اره کشی و رنده کاری چوب	2010	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید ورقهای روکش شده و تخته چندلای و مطبق و نئوپان و سایر انواع پانل و تخته	2021	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید مصنوعات نجاری و قفسه بندی و در و پنجره سازی چوبی ساختمانی	2022	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید ظروف و محفظه های چوبی	2023	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر محصولات چوبی و تولید کالا از چوب پنبه و نی و مواد حصیری	2029	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید خمیر کاغذ و کاغذ و مقوا	2101	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید جعبه و کارتن و سایر وسایل بسته بندی کاغذی و مقوایی	2102	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر کالاهای کاغذی و مقوایی	2109	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
انتشار روزنامه و مجله و نشریات ادواری	2212	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
چاپ	2221	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
فعالیت‌های خدماتی مربوط به چاپ	2222	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تکثیر رسانه های ضبط شده	2230	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید فرآورده های نفتی تصفیه شده	2320	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید مواد پلاستیکی به شکل اولیه و ساخت لاستیک مصنوعی	2413	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سموم دفع آفات و سایر فرآورده های شیمیائی مورد استفاده در کشاورزی	2421	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید انواع رنگ و روغن جلا و پوشش های مشابه و بتانه	2422	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید دارو و مواد شیمیائی مورد استفاده در پزشکی و محصولات داروئی گیاهی	2423	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید سایر محصولات شیمیائی طبقه بندی نشده در جای دیگر	2429	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید لاستیک روئی و توئی و روکش کردن مجدد و بازسازی لاستیک های رویی	2511	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات پلاستیکی بجز کفش	2520	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات شیشه ای بجز شیشه جام	2612	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید کالاهای سرامیکی غیرنسوز غیر ساختمانی	2691	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات سرامیکی نسوز-عایق حرارت	2692	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
تولید محصولات ساخته شده از بتون و سیمان و گچ	2695	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
بریدن و شکل دادن و تکمیل سنگ	2696	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □

بعد کارگاهی	شاغل		کارگاه		کد فعالیت	گروه فعالیتی
	ترکیب	تعداد	ترکیب	تعداد		
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید سایر محصولات گلی و سرامیکی غیرنسوز ساختمانی
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید محصولات اولیه آهن و فولاد
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید محصولات اساسی مسی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	ریخته گری آهن و فولاد
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	ریخته گری فلزات غیر آهنی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	تولید محصولات فلزی ساختمانی
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید مخازن و انباره ها و ظروف فلزی مشابه
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	چکش کاری و پرسکاری و قالبزنی و پتک کاری غلتکی فلزات و متالوژی گردها
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	عمل آوری و روکش کردن فلزات و فعالیتهای مهندسی مکانیک عمومی
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید آلات برنده و ابزار دستی و یراق آلات عمومی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید سایر محصولات فلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید موتور و توربین -بجز موتورهای وسایل نقلیه و موتورهای دوچرخه و سه چرخه
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید پمپ و کمپرسور و شیر و سوپاپ
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید تجهیزات بالا برنده و جابجاکننده
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید سایر ماشین آلات با کاربرد عام
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید ماشین آلات کشاورزی و جنگلداری
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید ماشین ابزارها
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید ماشین آلات معدن و استخراج و ساختمان
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید ماشین آلات عمل آوری موادغذایی و نوشابه و توتون و تنباکو
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید ماشین آلات برای تولید منسوجات و البسه و چرم
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید سایر ماشین آلات با کاربرد خاص
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید وسایل خانگی طبقه بندی نشده در جای دیگر
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید موتورهای برق و ژنراتور و ترانسفورماتور
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید دستگاههای توزیع و کنترل نیروی برق
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید لامپهای الکتریکی و تجهیزات روشنایی
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید سایر تجهیزات الکتریکی طبقه بندی نشده در جای دیگر
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید تجهیزات پزشکی و جراحی و وسایل ارتوپدی
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید ابزارها و وسایل ویژه اندازه گیری و کنترل و آزمایش و دریاوردی
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید ابزارهای اپتیکی و تجهیزات عکاسی
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید بدنه -اتاق سازی -برای وسایل نقلیه موتوری و ساخت تریلر و نیم تریلر
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید قطعات و ملحقات برای وسایل نقلیه موتوری و موتور آنها
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید انواع موتورسیکلت
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید سایر وسایل حمل و نقل طبقه بندی نشده در جای دیگر
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	تولید مبلمان
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید جواهرات و کالاهای وابسته
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	تولید آلات موسیقی
□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	□□□□	تولید سایر مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	بازیافت ضایعات و خرده های غیر فلزی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	کل

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری کارگاهی سال 1381.

ج) خدمات

دامنه فعالیت‌های خدماتی در سطح خمینی‌شهر طی ادوار گذشته گسترده‌تر شده است. میزان مشاغل این بخش از حدود 11 هزار شغل در سال 1365 به 16/5 هزار شغل در سال 1375 و 26/8 هزار شغل در سال 1385 رسیده است. به ویژه در ده سال اخیر به میزان 10 هزار شغل بر مشاغل این بخش افزوده شده است. این امر نشانگر گسترش مشاغل آن در سطح شهر بوده هرچند این گسترش نتوانسته است از مشاغل بخش صنعت و معدن پیشی گیرد. بخش خدمات با جذب 42 درصد فرصت‌های شغلی شهر دومین بخش اقتصادی محسوب می‌شود.

از مجموع شاغلان این بخش 34/8 درصد در زمینه عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، 22/8 درصد در زمینه حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات، 14/5 درصد در اداره امور عمومی و 13/3 درصد در زمینه آموزش فعالیت دارند. روند تحول مشاغل این بخش نیز در جهت گسترش فعالیت‌های مرتبط با گروه‌های یاد شده بوده است. به طوری که طی سالهای اخیر نیز بیشترین فرصت‌های جدید شغلی در این گروه‌ها ایجاد شده است (جدول شماره 8-341).

جدول شماره 8-341: ترکیب مشاغل بخش خدمات شهر برحسب گروه‌های فعالیت، سال 1385 (نفر - درصد)

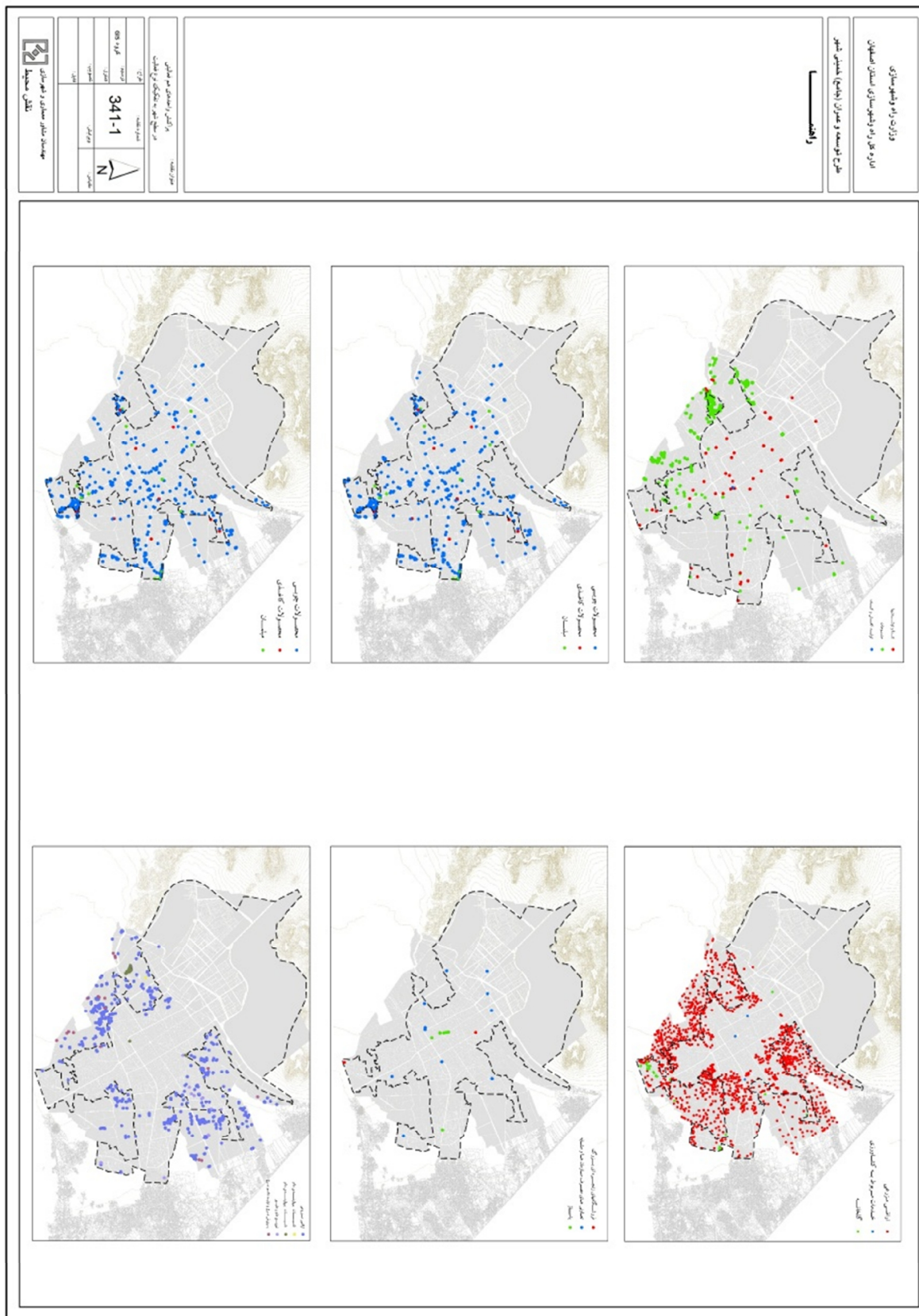
نرخ رشد 1375- 85	اشتغالزایی (85-1375)		1385		1375		گروه فعالیت
	درصد	شمار	درصد	شمار	درصد	شمار	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر...
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	هتل و رستوران
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	واسطه گریهای مالی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	مستغلات اجاره و فعالیتهای کاروکسب
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	اداره امور عمومی و دفاع و تامین...
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آموزش
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	بهداشت و مددکاری اجتماعی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	سایر فعالیتهای خدمات عمومی و...
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	خانوارهای معمولی دارای مستخدم
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	سازمانها و هیاتهای برون مرزی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	دفاتر و ادارات مرکزی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران

• خصوصیات اقتصادی شهر بر مبنای بررسی‌های میدانی

همانطور که پیشتر گفته شد به منظور بررسی اوضاع اقتصادی شهر و وضع فعالیت بخش‌های اقتصادی از آمار و اطلاعات و منابع رسمی در دسترس استفاده شده است. به عنوان مثال جهت بررسی وضعیت بخش کشاورزی، آمار سرشماری عمومی کشاورزی و آمار ارائه شده توسط جهاد کشاورزی شهرستان و در بررسی وضعیت بخش‌های صنعت و معدن و خدمات از آخرین آمار و اطلاعات وزارت صنایع و معادن و سرشماری کارگاهی کشور استفاده شده است. علاوه بر منابع رسمی یاد شده و به منظور بررسی دقیق‌تر اوضاع فعالیتی شهر در بخش‌های اقتصادی این مشاور اقدام به برداشت فعالیتی بر مبنای طبقه‌بندی عملکردی در سیستم LBCS کرده است. بر مبنای این سیستم، کاربری‌های برداشت شده در 8 گروه عمده فعالیتی به شرح؛ سکونت یا اقامت، تجاری (خدمات انتفاعی)، تولیدی و صنعتی، تأسیسات و تجهیزات شهری، اوقات فراغت، خدمات عمومی، کشاورزی و دامپروری و سایر، طبقه‌بندی می‌شود. براساس این بررسی و برداشت انجام شده اقدام به پهنه‌بندی فعالیت‌های عمده در سطح شهر و مناطق پیرامونی شده است. همانطور که در نقشه شماره 1-341 نشان داده شده است. مناطق حاشیه‌ای و اطراف شهر عمدتاً پهنه‌های فعالیت کشاورزی، دامداری، تولیدات غذایی و منسوجات بوده و واحدهای تولیدی محصولات چوبی، کاغذی، مواد شیمیایی و فلزی و سنگبری‌ها عمدتاً در حاشیه شهر و در کنار خیابان‌های اصلی تمرکز دارند.

نقشه شماره 1-341: پراکنش واحدهای مهم فعالیتی در سطح شهر به تفکیک نوع فعالیت

2-4-3 - میزان و نسبت جمعیت فعال در بخش‌های مختلف اقتصادی و میزان اشتغال در

بخش‌ها و میزان و نسبت بیکاری در شهر براساس آمار رسمی و اطلاعات موجود

از جمله اطلاعات قابل جمع‌آوری از اعضای خانوار در طرح‌های آماری وضع فعالیت و اشتغال است که به نوعی تصویری از وضعیت اقتصادی جامعه مورد بررسی را نشان می‌دهد. میزان‌های اشتغال و بیکاری از این جهت که انعکاس وضع اقتصادی یا به عبارتی نبض اقتصادی یک جامعه است از شاخص‌های مهم در بررسی‌های جمعیتی است، ضمن آنکه رابطه بین این میزان‌ها و سایر شاخص‌های جمعیتی مثل باروری و... نیز از اهمیت خاصی در برنامه‌ریزی‌ها در سطوح مختلف برخوردار است.

شهرها به عنوان محلی برای برخورد عرضه و تقاضای نیروی کار محسوب می‌شوند. جمعیت به دنبال فرصت‌های اقتصادی موجود در شهرها جمع و تمرکز جمعیت باعث صرفه‌جویی‌های اقتصادی ناشی از مقیاس و در نتیجه تمرکز بیشتر فعالیت اقتصادی در شهر می‌شود. در نتیجه شهرها به بازاری گسترده و متنوع برای عرضه و تقاضای نیروی کار تبدیل می‌شوند. نیروی کار شهری نه تنها عوامل تولیدند، بلکه آنها مصرف‌کنندگان تسهیلات شهری، ساکنین و برخی نیز مستخدمین بخش عمومی هستند. ملاحظات مربوط به اشتغال و بازار کار، تصمیمات مکانیابی درون شهری خانوارها، مسکن شهری، بخش حمل و نقل و محیط سکونت و فعالیت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین درک بازار کار در مطالعات شهری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

به علاوه تحلیل بازار نیروی کار شهری به ما توانایی درک دلایل رشد شهری و نتایج و عوارض آن را می‌دهد. همچنین از طریق آن می‌توان اثر تغییرات مختلف در محیط اقتصادی به ویژه اشتغال کار، دستمزدها و حتی ارزش مبادلاتی مسکن در شهر را بررسی کرد. (آ، سولیوان، 1386، ص 176)

براین اساس در این قسمت از گزارش، وضعیت بازار کار و ویژگی‌های نیروی انسانی ساکن در خمینی‌شهر مورد بررسی قرار می‌گیرد. این بررسی در دو بخش ویژگی‌های کمی و کیفی نیروی کار انجام خواهد شد. شاخص‌های کمی نیروی انسانی دربردارنده جمعیت در سن کار، نرخ مشارکت اقتصادی، نرخ اشتغال و بیکاری و بار تکفل بوده و شاخص‌های کیفی، توزیع مشاغل شهر را در بخش‌های اصلی اقتصادی دربرمی‌گیرد. این مطالعات ضمن بررسی میزان این شاخص‌ها در وضع موجود، روند تحولات آنها را طی سرشماری‌های گذشته نیز مورد توجه قرار می‌دهد.

الف) ویژگی‌های کمی نیروی انسانی

خمینی‌شهر در سال 1385 دارای 223071 نفر جمعیت بوده که از این مقدار معادل 189697 نفر در سن کار قرار داشته‌اند. بر این اساس عرضه بالقوه نیروی کار شهر در حدود 85 درصد می‌باشد. این رقم در سالهای 1365 و 1375 به ترتیب معادل 65/6 و 77 درصد بوده است. مقایسه این ارقام حاکی از افزایش 11/3 درصدی عرضه بالقوه نیروی کار طی سالهای 75-1365 و 8/1 درصدی طی سالهای اخیر است. در این دوره شمار جمعیت در سن کار (عرضه بالقوه نیروی کار) با نرخ رشد 2/7 درصدی مواجه بوده که بالاتر از نرخ رشد جمعیت دوره یاد شده است. تفاوت مذکور را می‌توان به وجود جریان مهاجرت در این دوره و مهاجرپذیری شهر نسبت داد. در همین دوره شمار جمعیت فعال شهر (عرضه بالفعل نیروی کار) نیز با رشد سالانه 4 درصد از 48688 نفر در سال 1375 به 72203 نفر در سال 1385 رسیده است. نرخ فعالیت عمومی که بیانگر نسبت عرضه بالفعل نیروی کار است معادل 38 درصد می‌باشد. این نرخ در مقایسه با دوره قبل (6/33 درصد) بهبود قابل توجهی داشته است. دلیل این امر افزایش 2/7 درصدی جمعیت در سن کار و ورود بخش عمده‌ای از این جمعیت به بازار کار می‌باشد.

مقایسه مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی شهر و سهم آنها در بازار کار با استناد به آمارهای رسمی به دلائل مختلف واقع‌بینانه نیست. زیرا تعریف واحدی از این مشارکت وجود ندارد. کار در خانه هیچ‌جا به عنوان شغل به حساب نمی‌آید و نه تنها کار زنان در فعالیت‌های کشاورزی نادیده گرفته می‌شود، بلکه به کار آنان در بخش غیررسمی شهری نیز توجهی نمی‌شود. شمار زنان بیکار معمولاً از مردان بیشتر است. چون بسیاری از زنان به نحوی پویا جویای کار نیستند و می‌دانند امکاناتی که فراروی آنان باز می‌شود بسیار محدود شده است. به علاوه اشتغال ناقص و غیرمداوم در بین زنان رایج است. با استناد به دلائل گفته شده و با توجه به اطلاعات حاصل از سرشماری عمومی میزان نرخ فعالیت مردان و زنان شهر تفاوت بسیار فاحشی باهم دارند. (8/66 درصد در مقابل 6/6 درصد). این ارقام گویای آن است که اگرچه عرضه بالقوه نیروی کار زنان تنها اندکی کمتر از عرضه بالقوه نیروی کار مردان است (99050 نفر در مقابل 90647 نفر)، اما به دلائل مختلف از جمله محدودیت‌های مشاغل برای زنان، مهارت و تخصص پایین، مسائل فرهنگی و اجتماعی، وظایف و جایگاه خانوادگی و نیز دلائل پیش گفته، زنان در مقایسه با مردان فرصت شغلی کمتری برای مشارکت در امور اقتصادی داشته و اکثریت آنها غالباً به عنوان جمعیت غیرفعال محسوب می‌شوند. این موضوع سبب شده که از مجموع 72 هزار نفر جمعیت فعال اقتصادی شهر 66 هزار نفر (91/7 درصد) را مردان و تنها حدود 6 هزار نفر (8/3 درصد) را زنان تشکیل دهند که از بیکره همانند شهری استان بسیار پایین‌تر است. در مناطق شهری استان 85/3

درصد جمعیت فعال را مردان و 14/7 درصد آن را زنان تشکیل می‌دهند.

برای شناخت بهتر و درک عمیق‌تر بازار کار و تحولات اقتصادی شهر باید به تحولات میزان و نسبت اشتغال و بیکاری در سطح شهر نیز توجه داشت. چرا که بررسی وضعیت جمعیت فعال و نرخ فعالیت در واقع به مطالعه طرف عرضه نیروی کار استوار بوده در حالی که تحولات و دگرگونی‌های جمعیت شاغل به نوعی بیانگر تحولات تقاضای بالفعل برای نیروی کار و بازتابی از تحولات اقتصادی شهر است. اما قبل از ورود به این بحث تذکر این مطلب ضروری است. با توجه به اینکه در این بررسی‌ها از آمار رسمی استفاده می‌شود، بنابراین امکان پرداختن به میزان و حجم مشاغل غیررسمی در سطح شهر وجود ندارد. اینگونه مشاغل در برخی موارد سهم قابل توجهی از شاغلان شهری را تشکیل می‌دهند و با توجه به مکان‌های استقرار این مشاغل در سطح شهرها، بررسی این محل‌ها و آثار نامطلوبی که در چهره و عملکرد اقتصادی شهر به جای می‌گذارند، در جغرافیای شهری نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. این مشاغل عمدتاً در مکان‌هایی از جمله میدان‌های بزرگ شهرها، پایانه‌های مسافری، مجاور بیمارستان‌ها، سینماها و سالن‌های تئاتر، تقاطع خیابان‌های اصلی، پیاده‌روهای بخش مرکزی شهر و نظایر اینها استقرار می‌یابند.

مشاغل غیررسمی در شهرها عمدتاً به صورت مشاغل کاذب و غیرتولیدی، دستفروشی و در برخی موارد فعالیت‌های غیرقانونی و مجرمانه و اقتصاد زیرزمینی ظاهر می‌شوند. این مشاغل علیرغم اینکه ظاهراً در تخفیف بعضی بیکاری‌ها و کاهش تشنجات مؤثر می‌افتد اما از دیدگاه‌های مختلفی در چهره شهر تأثیر می‌گذارند. این تأثیرات عموماً جنبه منفی و تخریبی داشته و ضمن تأثیر در سیمای شهر، نوعی آسیب محسوب می‌شود. به دلیل کمبود اطلاعات در این زمینه بررسی موضوع یاد شده از نواقص این گزارش است.

- شمار شاغلان و میزان نرخ اشتغال

جمعیت فعال اقتصادی بسته به اقبال یا عدم آن در زمینه کاریابی و اشتغال به دو بخش جمعیت شاغل و بیکار جویای کار تقسیم می‌شوند. از کل جمعیت فعال اقتصادی شهر معادل 63240 نفر در سال 1385 موفق به یافتن شغل شده و 8963 نفر جزء بیکاران به شمار می‌روند. ارقام یاد شده بیانگر نرخ اشتغال 87/6 درصدی است. به این معنا که بخش‌های مختلف اقتصادی قادر به جذب 87 درصد از عرضه نیروی کار شهر بوده‌اند.

بررسی همزمان تحولات عرضه نیروی کار (جمعیت فعال) و تقاضای نیروی کار (جمعیت شاغل) حاکی از تغییرات نوسانی نرخ اشتغال در طول سالهای گذشته است. میانگین نرخ رشد سالیانه جمعیت شاغل و بیکار در طول سالهای 85-1375 به ترتیب معادل 3/5 و 9 درصد بوده که

مقایسه آن با نرخ رشد جمعیت فعال (4 درصد) بیانگر گسترش بیکاری در شهر است. در سال 1365 از هر صد نفر جوینده کار معادل 89/4 نفر موفق به یافتن شغل شده‌اند. این نسبت در سال 1375 به 92/2 نفر افزایش پیدا کرده که به نوعی نشاندهنده توفیق بخشهای اقتصادی در ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و جذب شاغلان بوده است. این شاخص در سال 1385 به 87/6 درصد رسیده است که بیانگر کاهش شدید نرخ اشتغال و در مقابل افزایش نرخ بیکاری در دوره اخیر است. به عبارتی در طول دهه اخیر شکاف بین عرضه و تقاضای مؤثر نیروی کار بیشتر شده و ساختارهای اقتصادی به دلیل رکود حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی شهر، قدرت چندانی برای ایجاد فرصت‌های جدید شغلی نداشته‌اند.

- شمار بیکاران و میزان نرخ بیکاری

بزرگترین تقسیم‌بندی در بازار کار، تقسیم‌بندی بین بیکار و شاغل است. باز ساخت اقتصادی، صنعت‌زدایی، خدماتی کردن و ماشینی شدن رو به افزایش چه در بخش تولید و چه در بخش خدمات، تقاضا برای نیروی کار ماهر، ورود گسترده نیروی کار زنان و بسیاری موارد دیگر منجر به رشد بیکاری و بیکاری طولانی مدت در بسیاری از مناطق جغرافیایی شده است. در چند دهه اخیر نیز افزایش میزان و حجم سرمایه‌گذاری و رشد ایجاد شده در بخش خدمات برای جبران فقدان شغل در بخش‌های تولیدی کافی نبوده است.

با استناد به اطلاعات سرشماری، شمار بیکاران شهر در سال 1365 حدود 3920 نفر بوده که با نرخ رشد 0/3- درصدی به 3787 نفر در سال 1375 و با نرخ رشد 9 درصد به 8963 نفر در سال 1385 رسیده است. این میزان در مقایسه با شمار جمعیت فعال بیانگر نرخ بیکاری 10/6 درصد در سال 1365، 7/8 درصد در سال 1375 و 12/4 درصد در سال 1385 است. به علاوه نرخ بیکاری مردان و زنان شهر تفاوت بارزی داشته و میزان آن به ترتیب 11/7 و 19/9 درصد بوده است. (جداول شماره 1 و 2-342)

جدول شماره 1-342: شاخص‌های کمی و کلان نیروی انسانی شهر، سالهای 85-1365 (نفر - درصد)

1385			1375			1365			شرح
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
106766	116305	223071	89693	98338	188031	69525	78813	148338	جمعیت
90647	99050	189697	68463	76256	144719	44931	52435	97366	جمعیت در سن کار
5995	66208	72203	3602	45086	48688	1631	35220	36851	جمعیت فعال اقتصادی
4801	58439	63240	3401	41500	44901	1287	31644	32931	شاغل
1194	7769	8963	201	3586	3787	344	3576	3920	بیکار
84.9	85.2	85.0	76.3	77.5	77.0	64.6	66.5	65.6	سهم جمعیت در سن کار
6.6	66.8	38.1	5.3	59.1	33.6	3.6	67.2	37.8	نرخ فعالیت عمومی
80.1	88.3	87.6	94.4	92.0	92.2	78.9	89.8	89.4	نرخ اشتغال
19.9	11.7	12.4	5.6	8.0	7.8	21.1	10.2	10.6	نرخ بیکاری
-	-	2.5	-	-	3.2	-	-	3.5	بار تکفل واقعی
-	-	-	13.3	13.0	13.1	-	-	-	مدت زمان بیکاری (ماه)
-	-	-	6.2	8.6	8.5	-	-	-	نرخ بیکاری واقعی
-	-	-	84.6	46.5	48.5	-	-	-	نبات شغلی

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 2-342: نرخ رشد و روند تغییرات شاخص‌های کمی نیروی انسانی شهر، سالهای 85-1365 (درصد)

نرخ رشد / نرخ تغییرات (85-1365)			نرخ رشد / نرخ تغییرات (85-1375)			نرخ رشد / نرخ تغییرات (75-1365)			شرح
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
2.2	2.0	2.1	1.8	1.7	1.7	2.6	2.2	2.4	جمعیت
3.6	3.2	3.4	2.8	2.6	2.7	4.3	3.8	4.0	جمعیت در سن کار
6.7	3.2	3.4	5.2	3.9	4.0	8.2	2.5	2.8	جمعیت فعال اقتصادی
6.8	3.1	3.3	3.5	3.5	3.5	10.2	2.7	3.1	شاغل
6.4	4.0	4.2	19.5	8.0	9.0	-5.2	0.0	-0.3	بیکار
20.3	18.6	19.4	8.6	7.6	8.1	11.7	11.0	11.3	سهم جمعیت در سن کار
3.0	-0.3	0.2	1.4	7.7	4.4	1.6	-8.0	-4.2	نرخ فعالیت عمومی
1.2	-1.6	-1.8	-14.3	-3.8	-4.6	15.5	2.2	2.9	نرخ اشتغال
-1.2	1.6	1.8	14.3	3.8	4.6	-15.5	-2.2	-2.9	نرخ بیکاری
-	-	-1.0	-	-	-0.7	-	-	-0.3	بار تکفل واقعی

محاسبات مشاور.

- شاخص‌های کیفی نیروی انسانی

تقاضای کار شهری بستگی به ساختار اقتصادی شهری دارد، یعنی سهم هر یک از بخش‌های اقتصادی (کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات) و نیز فنون و روش‌های بکار برده شده در فعالیت‌های هر کدام از این بخشها که چگونگی ابعاد اشتغال را برای هر فعالیت تعیین می‌کند. در این رابطه نه تنها اشتغال صنعتی، بلکه توسعه مشاغل خدماتی (به وسیله مؤسسات خصوصی یا دولتی

و بنگاه‌های اقتصادی) نقش مهمی در کمیت و کیفیت تقاضای نیروی کار در شهرها ایفا می‌کند. به طور کلی تقاضای نیروی کار را می‌توان یک نوع موقعیت اقتصادی برای نیروی کار دانست. این موقعیت اقتصادی می‌تواند علاوه بر جذب نیروی کار ساکن در شهر، به عنوان عامل مهمی برای جلب مهاجرین نیز عمل نماید.

این شاخص‌ها علاوه بر بازگو نمودن ساخت اقتصاد شهر به نوعی وضعیت فعالیت‌های اقتصادی حاکم و ویژگی نیروی کار آن را بیان می‌کند. در این راستا، شاخص‌های کیفی نظیر ترکیب مشاغل برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی، گروه‌های عمده فعالیت‌ی و پایگاه شغلی شاغلان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

این شهر در سال 1385 دارای 63224 نفر شاغل بوده که از این تعداد 42/4 درصد در بخش خدمات، 51/6 درصد در بخش صنعت و معدن، 4 درصد در بخش کشاورزی مشغول فعالیت بوده و 2/1 درصد شاغلان، شغل خود را اظهار نکرده‌اند. روند اشتغال‌زایی در این شهر همواره صعودی بوده و فرصت‌های شغلی آن با نرخ معادل 5/3 درصد طی سالهای 75-1365 و با نرخ رشد سالیانه 4/7 درصد در طول سالهای 85-1375 افزایش یافته است.

بخش کشاورزی که کمترین نقش را در ترکیب مشاغل شهر دارا می‌باشد با رشد 0/2- درصدی طی سالهای 75-1365 بخشی از فرصت‌های شغلی خود را از دست داده و در مقابل با رشد 0/5 درصدی در سالهای اخیر مواجه بوده است. این بخش اقتصادی به میزان 464 شغل بر مشاغل خود افزوده است.

بخش صنعت و معدن با در برداشتن حدود 32 هزار فرصت شغلی در سال 1385 توانسته است با نرخ رشد 7/3 درصد در سالهای 75-1365 و رشد 4/6 درصد در سالهای 85-1375 توفیق قابل ملاحظه‌ای در ایجاد فرصت‌های جدید شغلی داشته باشد. در سالهای 75-1365 به میزان 10508 شغل و در سالهای 85-1375 به میزان 11800 شغل بر میزان مشاغل این بخش اقتصادی افزوده شده است. این بخش به ویژه در دو دهه اخیر بیشترین نقش را در ساختار اشتغال شهر دارا بوده و بخش عمده تقاضای نیروی کار جدید را نیز در اختیار داشته است.

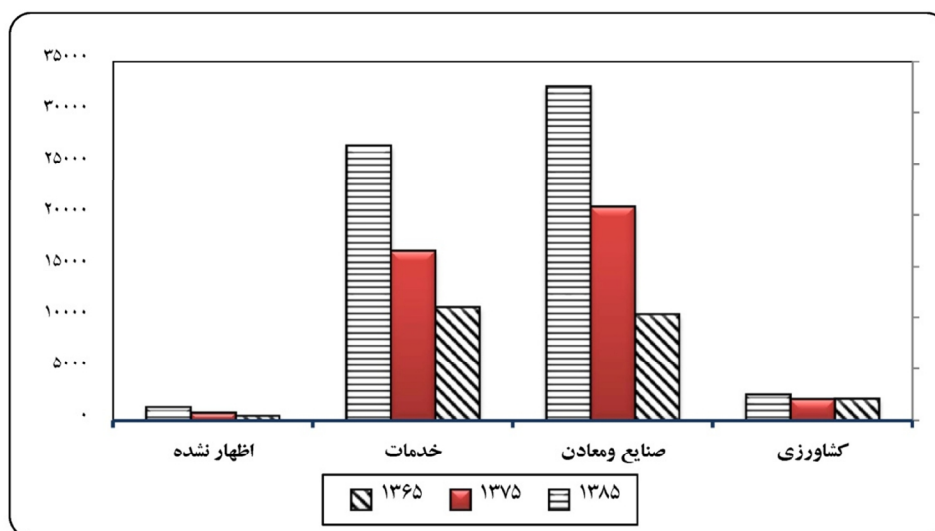
بخش خدمات با جذب حدود 27 هزار شغل دومین بخش اقتصادی شهر محسوب می‌شود و با رشد سالیانه 4/2 درصد در سالهای 75-1365 و رشد 4/9 درصد در سالهای اخیر مواجه بوده است. میزان اشتغال‌زایی این بخش در دوره قبل 5547 شغل و در دوره اخیر 10260 شغل بوده است. (جدول شماره 3-342 و نمودار شماره 1-342)

جدول شماره 3-342: ترکیب شاغلان شهر برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی، سالهای 85-1365

شرح	1365		1375		1385		اشتغالزایی (85-1375)	
	درصد	شمار	درصد	شمار	درصد	شمار	درصد	شمار
کشاورزی	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0
صنایع و معادن	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000
خدمات	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000
اظهار نشده	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000
جمع	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000	1.00	1000

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره 1-342: تحول ترکیب شاغلان شهر برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی، سالهای 85-1365 (شمار)

بررسی ترکیب شاغلان برحسب گروه‌های عمده فعالیتی نشان می‌دهد که گروه‌های فعالیتی؛ صنعت - ساخت، ساختمان، فروش و حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات به ترتیب با 33/6، 16، 14/7 و 9/6 درصد بیشترین میزان فرصت‌های شغلی شهر در سال 1385 در اختیار دارند. به عبارتی 74 درصد مشاغل شهر به چهار گروه فعالیتی یاد شده تعلق دارد. سایر گروه‌های فعالیتی نقش اندکی در جذب فرصت‌های شغلی شهر دارا می‌باشند. این گروه‌ها در سال 1375 نیز بیشترین شمار شاغلان را در اختیار داشته‌اند. براساس اطلاعات سرشماری 1375، گروه فعالیتی صنعت - ساخت معادل 38 درصد، فروش 15/8 درصد، ساختمان 11/7 درصد و حمل و نقل و انبارداری 7/5 درصد کل مشاغل شهر را در اختیار داشته‌اند. این موضوع بیانگر غلبه فعالیت‌های مرتبط با صنعت و معدن و خدمات پشتیبان آن نظیر حمل و نقل و انبار و فروش در ساختار

اقتصاد شهر است.

تحول اشتغال برحسب گروه‌های عمده فعالیتی نیز گویای این است که طی سالهای اخیر به میزان حدود 23 هزار فرصت شغلی جدید در سطح شهر ایجاد شده که گروه‌های فعالیتی یاد شده همچنان بیشترین میزان اشتغال‌زایی را در اختیار داشته‌اند. طی این سالها به میزان 6033 فرصت شغلی جدید در گروه صنعت - ساخت (26 درصد)، 5394 شغل جدید در بخش ساختمان (23/4 درصد)، 3086 شغل جدید در بخش حمل و نقل (13/4 درصد) و 2952 شغل در بخش فروش (12/8 درصد) ایجاد شده است.

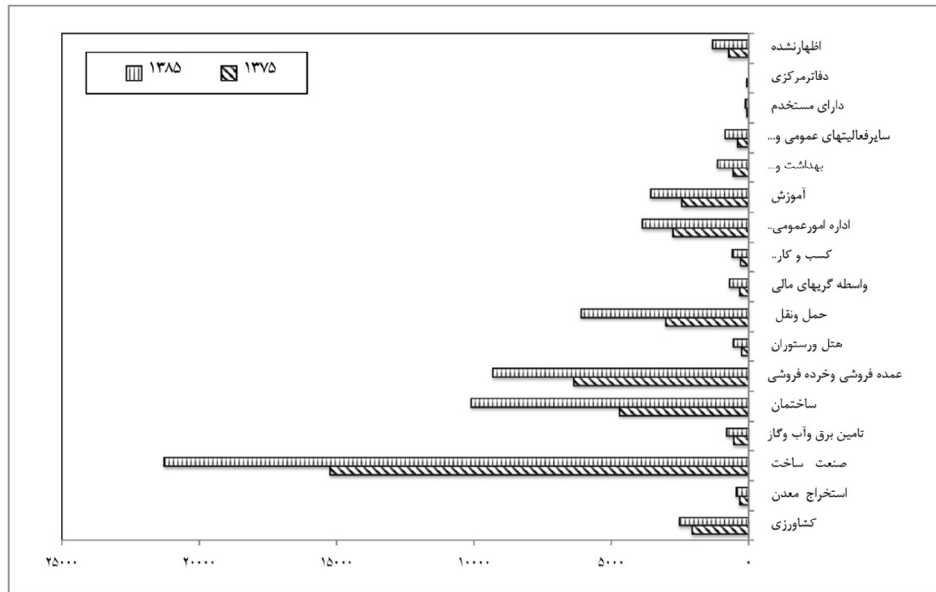
در مجموع تغییرات سهم گروه‌های فعالیتی در ساختار اشتغال شهر با استفاده از شاخص تغییرات ساختاری مشخص می‌شود که ترکیب مشاغل شهر طی سال‌های 85-1375 در قالب گروه‌های فعالیتی 19گانه معادل 8/9 درصد دچار تحول ساختاری شده است که این امر تا حدودی بیانگر ثبات نسبی در فعالیت‌های اقتصادی غالب شهر و عملکرد آنها است. (جدول شماره 4-342 و نمودار شماره 2-342)

جدول شماره 4-342: ترکیب شاغلان شهر برحسب گروه‌های عمده فعالیتی، سالهای 85-1375

گروه فعالیت	1375		1385		اشتغالزایی (85-1375)		نرخ رشد (85-1375)
	شمار	درصد	شمار	درصد	شمار	درصد	
کشاورزی، شکار و جنگلداری	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
استخراج معدن	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
صنعت ساخت	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
تامین برق و آب و گاز	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
ساختمان	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
عمده فروشی و خرده فروشی و تعمیر...	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□
هتل و رستوران	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
واسطه گریهای مالی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
مستغلات اجاره و فعالیتهای کار و کسب	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
اداره امور عمومی و دفاع و تامین...	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آموزش	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
بهداشت و مددکاری اجتماعی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
سایر فعالیتهای خدمات عمومی و...	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
خانوارهای معمولی دارای مستخدم	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
دفاتر و ادارات مرکزی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
فعالیتهای نامشخص و اظهار نشده	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جمع	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار شماره 2-342: تحول ترکیب شاغلان شهر برحسب گروه‌های عمده فعالیت، سالهای 85-1375

پایگاه شغلی وضعیت شاغلان و مشاغل شهر را برحسب نوع مشاغل و قرارگیری آنها در یکی از بخش‌های خصوصی، عمومی و تعاونی بررسی می‌کند. بر مبنای این بررسی و با استناد به اطلاعات در دسترس، 68/8 درصد مشاغل شهر در بخش خصوصی، 26/3 درصد در بخش عمومی و تنها 0/6 درصد آنها در بخش تعاونی قرار دارند. به علاوه از مجموع شاغلان بخش خصوصی 6/6 درصد کارفرما، 38/6 درصد کارکنان مستقل، 53/3 درصد مزد و حقوق بگیر و 1/5 درصد شاغلان کارکنان بدون مزد و فامیلی هستند. فزونی کارکنان مستقل در ساختار مشاغل بخش خصوصی بیانگر کوچک مقیاس بودن فعالیت‌های مرتبط این گروه و اتکاء آنها بر سرمایه و نیروی کار خانوارها می‌باشد.

3-4-3 - مسائل مربوط به ارزش زمین، ساختمان‌ها و تغییرات آن در مناطق مختلف شهر و شناخت ضوابط و معیارهایی که در این تغییرات نقش تعیین کننده‌ای داشته‌اند.

الف) قیمت معاملاتی املاک

قیمت منطقه‌ای زمین (ارزش معاملاتی املاک) ملاک عمل اداره امور اقتصادی و دارایی است. حداقل ارزش معاملاتی املاک در شهر خمینی شهر برابر 1000 ریال و حداکثر آن برابر 95000 ریال می‌باشد.

بیشترین ارزش معاملاتی املاک در حاشیه خیابان‌های مرکز شهر (خیابان دوشنبه بازار) و پس از آن حاشیه خیابان شریعتی جنوبی و خیابان آیتا.. طالقانی می‌باشد. ارزش معاملاتی نواحی درون محلات در نواحی شمالی شهر نسبت به سایر نواحی شهر بیشتر بوده و در حدود 10000 تا 20000 ریال به ازای هر مترمربع زمین می‌باشد (نقشه شماره 1-343).

ب) قیمت روز زمین (سال 1390)

قیمت روز زمین در شهر خمینی شهر براساس میزان ارزش خرید و فروش زمین که در بنگاه‌های معاملاتی املاک در سطح شهر صورت می‌گیرد، تعیین شده است. کمترین میزان قیمت روز زمین در حواشی خط محدوده شهر که بیشتر شامل اراضی کشاورزی می‌باشد، معامله می‌گردد و در حدود 600 هزار ریال به ازای هر مترمربع است. بیشترین میزان قیمت اراضی نیز مربوط به حاشیه خیابان‌های مرکز شهر شامل خیابان‌های بوعلی سینا، شریعتی شمالی و امام خمینی شمالی می‌باشد. جهت بررسی دقیق‌تر میزان قیمت روز زمین در شهر خمینی شهر به 10 گروه قیمتی تقسیم گردیده است (نقشه شماره 2-343).

• اراضی با قیمت کمتر از 600000 ریال

اراضی که با پایین‌ترین حد قیمتی در محدوده شهر معامله می‌گردند، شامل اراضی کشاورزی موجود در حاشیه محدوده شهر در قسمت‌های شرقی، جنوب‌شرقی، جنوب و شرق محدوده می‌باشد.

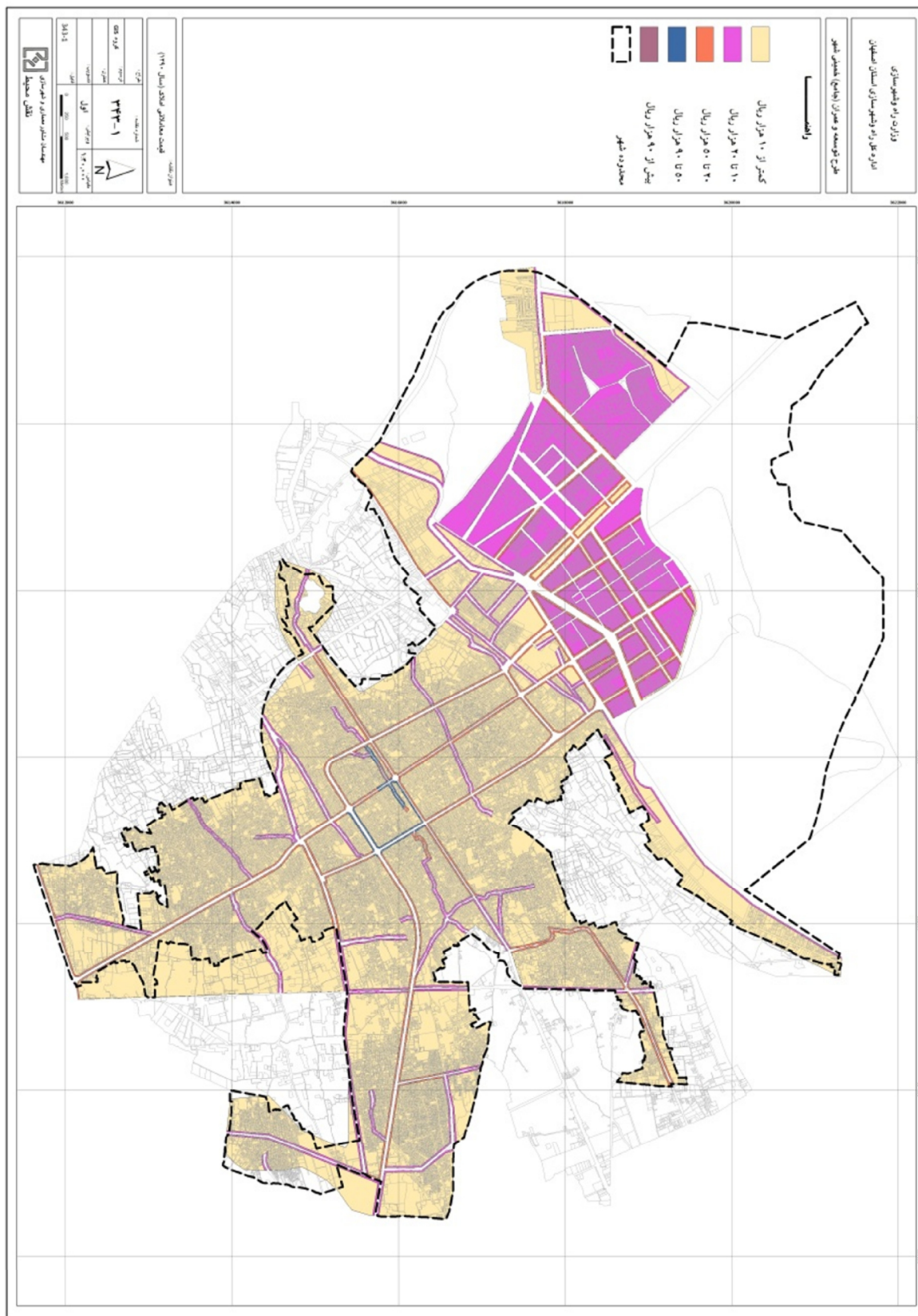
• اراضی با قیمت 600,000 تا 1,000,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

این اراضی بیشتر در حاشیه داخلی محدوده، از جمله در محله قرطمان، اسلام‌آباد، اسفریز و خوزان قرار دارد.

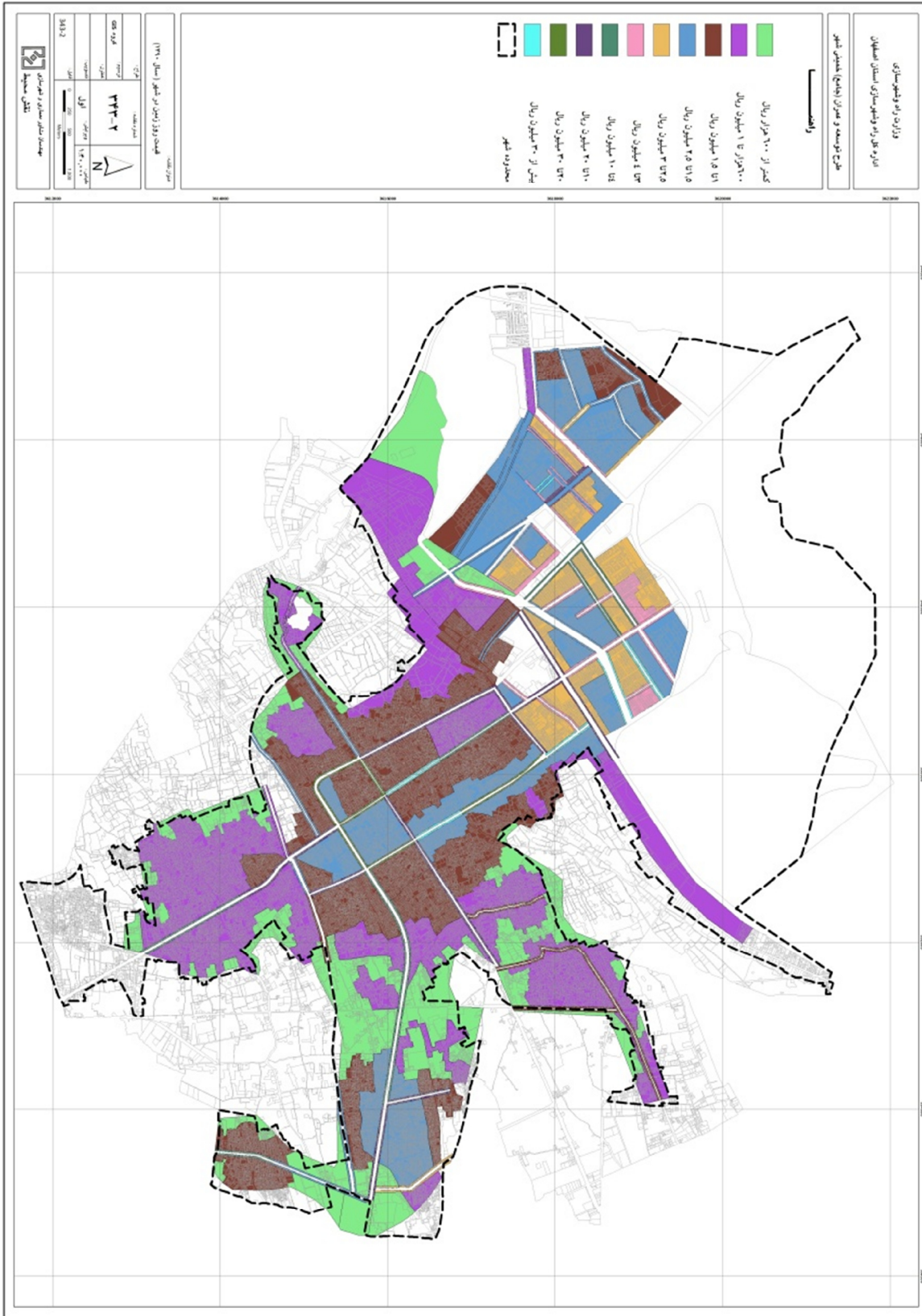
• اراضی با قیمت 1,000,000 تا 1,500,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

اراضی واقع در جهت مرکزی شهر و نواحی فرسوده در این بازه قیمتی معامله می‌گردند، قسمت‌هایی از محلات ورنوسفادران، خوزان و فروشان مشمول این قیمت در معاملات می‌گردند.

نقشه شماره 1-343: قیمت معاملاتی املاک در شهر خمینی شهر (سال 1390)

نقشه شماره 2-343: قیمت روز زمین در شهر خمینی شهر (سال 1390)

- اراضی با قیمت 1,500,000 تا 2,500,000 ریال (به ازای هر مترمربع) اراضی با قیمت مذکور در محلات شمالی محدوده شهر (محلّه منظریه) معامله می‌گردد. همچنین نواحی محاط در بین خیابان‌های آیت‌الله طالقانی، شریعتی جنوبی، بوعلی سینا و خیابان امام خمینی جنوبی و نیز نواحی واقع در حاشیه داخلی خیابان شریعتی شمالی در این حد قیمتی قرار دارند.

- اراضی با قیمت 2,500,000 تا 3,000,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

این اراضی در محلات شمال محدوده قرار دارد.

- اراضی با قیمت 3,000,000 تا 4,000,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

اراضی مجاور خیابان‌های جمع و پخش کننده در محلات شمالی شهر با این قیمت معامله می‌گردد.

- اراضی با قیمت 4,000,000 تا 10,000,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

این اراضی در مجاورت خیابان‌های امام خمینی شمالی، بلوار شهید اشرفی اصفهانی و کاربری‌های مسکونی مجاور خیابان‌های پاسداران و شهید مدنی قرار دارد.

- اراضی با قیمت 20,000,000 تا 30,000,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

اراضی مجاور خیابان‌های مرکزی شهر که بیشتر کاربری‌های تجاری مقیاس شهر در این اراضی قرار گرفته است در این بازه قیمتی خرید و فروش می‌گردد. اراضی حاشیه خیابان‌های شریعتی، شمالی، امام خمینی شمالی و بوعلی سینا از آن جمله‌اند.

- اراضی با قیمت بیش از 30,000,000 ریال (به ازای هر مترمربع)

این اراضی نیز در مجاورت خیابان‌های مرکزی شهر از جمله خیابان شریعتی جنوبی، خیابان امام خمینی جنوبی و خیابان آیت‌الله طالقانی قرار دارد.

4-4-3 - هزینه‌های مربوط به مسکن (قیمت تمام شده، وضع خرید و فروش، اجاره و غیره)

و امکانات مختلف سرمایه‌گذاری در زمینه مسکن در شهر

هزینه‌های مختلفی برای مسکن مترتب است. برخی از هزینه‌ها به احداث مسکن و برخی دیگر به نگهداری و استفاده از آن مربوط می‌شود. در امر احداث مسکن مهمترین هزینه‌های ممکن، پرداخت‌هایی است که برای زمین مسکونی و مصالح ساختمانی صورت می‌گیرد.

برداشت میدانی ارزش زمین در سطح خمینی‌شهر به صورت بر معابر اصلی و پشت جبهه (درون بافت) صورت گرفته است. براین اساس بیشترین میزان قیمت زمین در بر معابر اصلی بین 30 الی 32 میلیون ریال به ازای هر مترمربع متعلق به خیابان‌های شریعتی شمالی، امام شمالی و بوعلی بوده و خیابان‌های بسیج و ماربین شمالی (خط لوله 1400) با 1 تا 1/5 میلیون ریال کمترین ارزش را به خود اختصاص داده‌اند. از سوی دیگر در پشت جبهه (درون بافت) بیشترین ارزش زمین با 600 هزار تا یک میلیون ریال برای هر مترمربع متعلق به محلات دستگرد، اسفریز، آدریان، هرستان و قرطمان و بیشترین میزان قیمت زمین با 2/5 الی 3 میلیون ریال حفاصل خیابان‌های آزادگان و رجایی و همچنین حفاصل خیابان‌های پاسداران و مدنی را دربرمی‌گیرد.

بررسی وضعیت قیمت مصالح ساختمانی به صورت مجزا امکان‌پذیر نیست و این شاخص عموماً با شیوه ساخت بنا رابطه مستقیم دارد. براساس اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه‌های تکمیل شده توسط شهرداری، هزینه ساخت هر مترمربع واحد مسکونی معمولی بین 2100 الی 2300 هزار ریال است. بدین ترتیب ساخت یک واحد مسکونی 110 مترمربعی در 180 مترمربع زمین در خمینی‌شهر و در بخش‌های خارج از نواحی مرکزی شهر (با قیمت متوسط زمین 1200 هزار ریال) حدود 450 میلیون ریال خواهد بود.

در خمینی‌شهر اجاره منازل مسکونی به صورت رهن و اجاره مرسوم است. براساس اطلاعات بدست آمده؛ بیشترین میزان اجاره بها مربوط به کوی کارمندان است به طوری که قطعات 500 مترمربعی با زیربنای 240 مترمربع ماهانه 600 هزار تومان به اجاره واگذار می‌شود. منازل مسکونی واقع در اطراف بازار در مرکز شهر، هفتصد دستگاه، خیابان‌های امام و شریعتی، منتظری و توحید نیز از اجاره بهای بالاتری نسبت به سایر محلات شهر برخوردارند. کمترین میزان اجاره بها نیز در محلات قدیمی و واحدهای مسکونی با کیفیت نامناسب به خصوص در محلات آدریان، هرستان، دستگرد و جوی‌آباد قابل ملاحظه است. به طوری که اجاره بهای یک منزل مسکونی در محله جوی‌آباد ماهیانه حدود 150 هزار تومان متداول است. متوسط اجاره بهای منازل مسکونی در برخی از محلات و مناطق شهر به قرار زیر است:

- منظره: از حدود 160 تا 180 هزار تومان

- کوی کارمندان: از حدود 550-600 هزار تومان
- محدوده خیابان امام شمالی: از حدود 400-450 هزار تومان
- محدوده خیابان شریعتی شمالی: از حدود 300-360 هزار تومان
- جوی آباد: از حدود 150-180 هزار تومان
- دستگرد: از حدود 240-300 هزار تومان
- آدریان: از حدود 200-240 هزار تومان

بررسی نشان می‌دهد بیشترین میزان ساخت و ساز مسکونی در ضلع شمال غربی شهر (شهرک منظریه و هفتصد دستگاه) صورت می‌گیرد. ساخت واحدهای مسکونی جدید عموماً از سوی کارکنان ادارات، تعاونی‌های مسکن و بساز و بفروش‌ها در زمین واگذار شده انجام می‌شود. از برنامه‌های جدید دولت در چند سال اخیر ساخت مسکن مهر برای متقاضیان مسکن بوده است. در خمینی‌شهر نیز ساخت 1700 واحد مسکونی در قالب مسکن مهر در شهرک منظریه برنامه‌ریزی گردیده است. از کل واحدهای پیش‌بینی شده تعداد 1358 واحد در قالب مسکونی‌های آپارتمانی (مشتمل بر 38 بلوک 8 طبقه) و 342 واحد مسکونی نیز به صورت ویلایی در سه طبقه احداث خواهد گردید.

5-4-3 - برنامه‌های آتی دولت و ارگان‌های محلی در زمینه رشد و توسعه اقتصادی شهر به تفکیک بخش‌های مختلف (صنعت، کشاورزی، تجارت و خدمات) همراه با تعیین میزان سرمایه-گذاری در هر بخش

شناخت برنامه‌های آتی دستگاه‌های دولتی و مجموعه مدیریت شهری، همچنین میزان اعتبارات آنها و حجم سرمایه‌گذاری انجام شده ضمن آنکه تا حدودی روند تحولات در یک منطقه جغرافیایی را مشخص می‌نماید، روند غالب اقتصادی، فرآیند و جهت‌گیری آتی آن را نیز نمایان می‌سازد. در واقع اطلاع از برنامه‌های موجود و طرح‌های در دست اجرا زمینه را برای شناخت هر چه بیشتر شهر و در نتیجه ارایه یک برنامه اصولی در چارچوب اهداف طرح جامع شهر امکان‌پذیر می‌سازد.

آنچه که مسلم است دستگاه‌ها و سازمان‌های محلی در زمینه توسعه و عمران یک شهر هر کدام نقش عمده‌ای را ایفاء می‌نمایند. به ویژه آنکه هر کدام بر حسب توان خود نسبت به آینده شهر نیز پیش‌بینی‌های لازم را جهت ارایه خدمات به ساکنان آن مبذول می‌دارند. شناخت برنامه‌ها و اقدامات انجام شده توسط این دستگاه‌ها می‌تواند برنامه‌ریز شهری را در جهت پیش‌بینی کمبودهای احتمالی در زمینه خدمات مورد نیاز ساکنان یاری و به نوعی منجر به توزیع و آرایش مناسب فضایی این خدمات در سطح شهر خواهند شد. در این راستا طی سال‌های گذشته تعدادی طرح‌های عمرانی در سطح شهر به اجرا درآمده و برنامه‌ای نیز برای سال‌های آینده پیش‌بینی شده است. با استناد به اطلاعات اخذ شده از معاونت برنامه‌ریزی استانداری نوع و میزان اعتبارات پروژه-های در حال اجراء طی سال‌های 89-1388 در شهر خمینی شهر به شرح زیر است:

- استانداری
 - تعمیر و تجهیز فرمانداری خمینی شهر
- سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمین استانی
 - تعمیر و تجهیز زندان خمینی شهر
- اداره کل پزشکی قانونی
 - تعمیر و تجهیز پزشکی قانونی خمینی شهر
- اداره کل کار و امور اجتماعی
 - تجهیز اداره کار خمینی شهر
- سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
 - مرمت ابنیه تاریخی حمام شمس آباد
 - مرمت مسجد تاریخی سرپل

- مرمت برج کبوتر جوی آباد
- اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی
- تکمیل مجتمع‌های فرهنگی، امام صادق، سجادیه آزادگان، بعثت خوزان، الغدیر، شهید مطهری و شهید کوثر آدریان
- تعمیر و تجهیز اداره فرهنگ ارشاد اسلامی خمینی شهر
- دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
- تعمیرات اساسی بیمارستان‌های ساعی و شهید اشرفی
- تعمیرات اساسی پایگاه بهداشتی مکتب الصادق
- سازمان آموزش و پرورش
- تعمیر و تجهیز ساختمان‌های اداری آموزش و پرورش شهر خمینی شهر
- اداره کل نوسازی مدارس
- احداث زمین چمن مصنوعی خمینی شهر
- تجهیز مدارس ابتدایی، متوسطه، استثنایی و فنی حرفه‌ای خمینی شهر
- تکمیل سالن ورزشی لادره
- دیوار کشی زمین‌های آموزشی خمینی شهر
- اداره کل تربیت و بدنی
- تعمیر و تجهیز اداره تربیت بدنی خمینی شهر
- تکمیل سالن ورزشی بانوان خمینی شهر
- تکمیل مجموعه ورزشی آدریان (زورخانه) خمینی شهر
- سازمان مسکن و شهرسازی استان
- تکمیل اداره بازرگانی خمینی شهر
- تهیه طرح جامع خمینی شهر
- سازمان بازرگان
- تعمیر و تجهیز ساختمان بازرگانی خمینی شهر
- اداره کل راه و ترابری
- احداث کمربندی خمینی شهر - نجف آباد
- روکش‌های حفاظتی راه‌های شهری
- شرکت آب و فاضلاب استان
- ساخت مخزن 5000 مترمکعبی خمینی شهر

- آبرسانی به خمینی شهر

• توسعه شبکه آبرسانی خمینی شهر (در مسکن مهر)

• شرکت توزیع برق استان

- توسعه شبکه برق خمینی شهر (مسکن مهر)

شایان ذکر است که در این قسمت عمدتاً به طرح‌هایی اشاره می‌شود که تجلی کالبدی داشته‌اند و برخی از طرح‌هایی که در قالب طرح‌های تسهیل‌گری و مدیریتی می‌باشند. طی دو سال اخیر به تفصیل در مباحث مربوطه در مطالعات حوزه نفوذ به همراه اعتبارات آن بیان شده است. متأسفانه با وجود پیگیری‌های متعدد و ارسال پرسشنامه به دستگاه‌های دولتی و سازمان‌های محلی اطلاعاتی از طرح‌ها و برنامه‌های آتی آنها در دست نمی‌باشد. به علاوه از جمله مهمترین طرح‌های اقتصادی که در حال اجرا و برنامه‌ریزی است احداث شهرک الکترونیکی خمینی شهر است که این پروژه هر چند تاثیرات عمیقی در ساختار اشتغال شهر خواهد داشت اما به دلیل واقع شدن در خارج از محدوده شهر تاثیر کالبدی در ساختار شهری نخواهد داشت.

علاوه بر طرح‌های یاد شده در قالب بودجه دولتی شهر، برخی طرح‌ها و برنامه‌هایی نیز در قالب سفرهای استانی هیات دولت به تصویب رسیده است. مصوب نمودن این نوع پروژه‌ها و تامین اعتبار آنها در بخش‌های گردشگری، ورزشی، حمل و نقل، فرهنگی، تولیدی، آموزشی و اشتغال‌زایی که تعدادی از آنها در مرحله انجام و تعدادی نیز در حال مطالعه می‌باشد قطعاً در آینده نزدیک تاثیرات قابل ملاحظه‌ای در توسعه و عمران شهر خمینی شهر خواهد داشت. مهمترین این مصوبات به شرح زیر است:

الف) مصوبات دور اول سفرهای استانی

- احداث کمربندی خمینی شهر - نجف‌آباد

- اختصاص 50 درصد اعتبار مورد نیاز برای تکمیل و تجهیز 2 بلوک خوابگاه دختران

دانشگاه صنعتی اصفهان

- راه‌اندازی واحد پیام نور در خمینی شهر

- تجهیز بیمارستان خمینی شهر با هماهنگی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- تأمین گاز شهرک صنعتی خمینی شهر

- انجام و تکمیل مطالعات توسعه و بازسازی شبکه فاضلاب خمینی شهر و پیش‌بینی

اعتبار مورد نیاز در لایحه بودجه

ب) مصوبات دور دوم و سوم سفر استانی

- احداث واحد خدماتی - اداری تأمین اجتماعی در شهر خمینی شهر

- اختصاص اعتبار از ردیف اعتبارات جزء 13 ردیف 52 جهت تکمیل پایانه خمینی شهر
- علاوه بر مصوبات سفرهای استانی هیأت دولت برخی از مهمترین طرح‌های عمرانی مرتبط با خمینی شهر مصوب شورای اداری شهرستان به شرح زیر است:
- ساخت سالن سرپوشیده خواهران در محله منظریه
- تکمیل کانون فرهنگی منظریه
- احداث هنرستان کشاورزی در خمینی شهر
- احداث شهرک گلخانه‌ای در اراضی قرطمان در مساحت 18 هکتار (فاز اول)
- تکمیل کمربندی خمینی شهر
- احداث پل دانشگاه آزاد
- برق‌رسانی به شهرک برق و الکترونیک، شهرک کارگاهی و شهرک علمی - تحقیقاتی
- تکمیل سالن ورزشی نیمه تمام 12 هزار نفری خمینی شهر
- اجرای سالن ورزشی جوی‌آباد قدیم
- حفاظت فیزیکی کانال‌های واقع در حریم شهر
- تجهیز و راه‌اندازی واحد خبر صدا و سیماي خمینی شهر و احداث ساختمان آن
- احداث مصلاي نماز جمعه خمینی شهر در محله منظریه و اختصاص 8000 مترمربع زمین با کاربری فرهنگی
- تکمیل ساختمان اداری اداره آموزش و پرورش شهرستان
- احداث فرهنگسرا در محله منظریه و اختصاص یک قطعه زمین با کاربری فرهنگی
- تکمیل بیمارستان نیمه تمام 96 تختخوابی خمینی شهر
- توسعه بیمارستان شهید اشرفی و آزادسازی زمین‌های اطراف، تملیک زمین و تغییر کاربری
- احداث ساختمان اداری مدیریت شبکه بهداشت و درمان شهرستان
- تکمیل سالن مرکز توانبخشی شهرستان در خمینی شهر

5-3 - امکانات مالی، اعتباری، فنی و اداری شهرداری و سایر سازمان‌های مؤثر در عمران شهر

1-5-3 - امکانات مالی، فنی شهرداری و سایر سازمان‌های مؤثر در عمران شهر

شهرداری‌ها از سازمان‌ها و مؤسسات وابسته به دولت هستند که تأمین و ایجاد بسیاری از خدمات شهری از قبیل؛ ایجاد فضای سبز، نظافت شهر، احداث معابر، خیابان‌ها و اتوبان‌های جدید را برعهده دارند. امروزه دامنه فعالیت‌های شهرداری‌ها با توجه به سیاست عدم تمرکز فعالیت‌های گوناگون که در برنامه‌های منطقه‌ای مشاهده می‌شود و نیز افزایش سریع شهرنشینی روز به روز بیشتر می‌شود. بنابراین بررسی امکانات مالی، فنی و اداری مجموعه مدیریت شهری در جهت اداره بهتر شهر و پاسخگویی بهتر به نیازهای ساکنان آن از اهمیت خاصی برخوردار است. در این راستا و به منظور بررسی امکانات مالی و فنی شهرداری در این قسمت از گزارش وضعیت منابع مالی، انسانی و تجهیزات شهرداری خمینی شهر بیان می‌شود.

شهرداری خمینی شهر در حال حاضر در زمره شهرداری‌های درجه 9 می‌باشد و این شهرداری در مجموع دارای 128 نفر پرسنل است که از این میان 60 نفر (46/9 درصد) دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم و بالاتر و 68 نفر (53/1 درصد) دارای مدرک تحصیلی دیپلم و پایین‌تر هستند. در مجموع 51/6 درصد پرسنل این شهرداری دارای مدرک دیپلم، 32/8 درصد دارای مدرک لیسانس می‌باشند. این شهرداری علاوه بر پرسنل کارمندی یاد شده از حدود 450 نفر نیروی کار نیز به صورت کارگری در جهت اجراء وظایف محوله خود و اداره شهر بهره می‌گیرد که همگی زیردیپلم هستند. (جدول شماره 1-351)

جدول شماره 1-351: ترکیب نیروی انسانی شهرداری خمینی شهر بر حسب مقطع تحصیلی

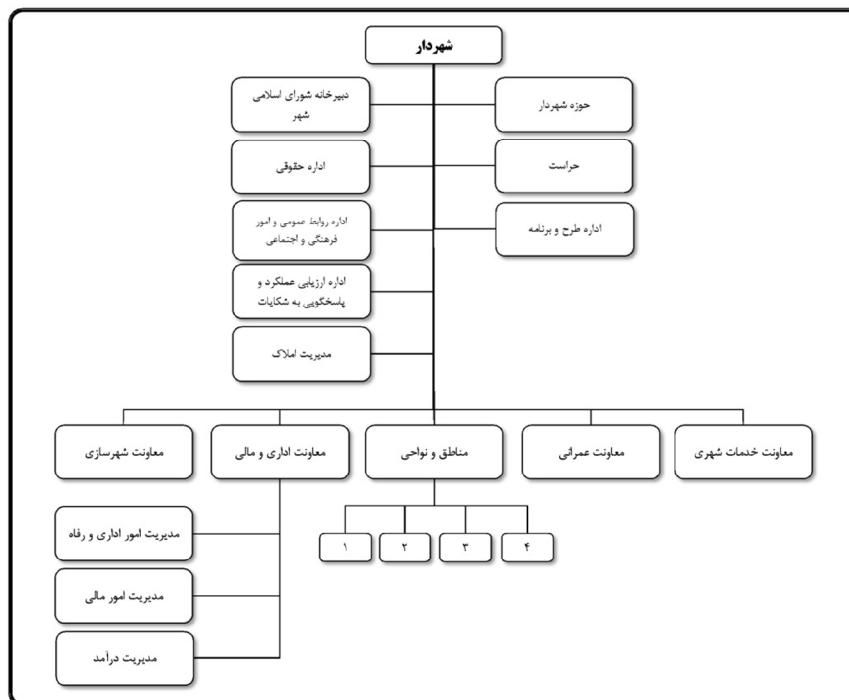
مقطع تحصیلی	تعداد	ترکیب (درصد)
فوق لیسانس	8	6/3
لیسانس	42	32/8
فوق دیپلم	10	7/8
دیپلم	66	51/6
زیردیپلم	2	1/6
جمع	128	100

مأخذ: شهرداری خمینی شهر

ترکیب یاد شده بیانگر محدودیت این شهرداری به لحاظ برخورداری از نیروی متخصص و

فقدان کارشناس در برخی از زمینه‌ها است. تقسیم‌بندی نیروی انسانی این شهرداری بر مبنای حوزه‌های فعالیتی نشان می‌دهد که بیشترین تعداد کارکنان آن در بخش‌های اداری فعالیت دارند. بعلاوه مطابق چارت سازمانی آن، این شهرداری دارای چهار معاونت خدمات شهری، عمرانی، اداری و مالی و معاونت شهرسازی و شهرداران منطقه است. شایان ذکر است که شهرداری خمینی شهر دارای 4 منطقه شهری است که زیر نظر شهرداری شهر فعالیت دارند. (نمودار شماره 1-351)

نمودار شماره 1-351: چارت سازمانی شهرداری خمینی شهر

مأخذ: شهرداری خمینی شهر.

امروزه با رشد جمعیت و نیاز به توسعه کالبدی شهر بر وسعت فعالیت‌ها و وظایف شهرداری افزوده شده است. گواه این امر روند صعودی افزایش هزینه‌های شهرداری خمینی شهر طی سالهای مورد بررسی (88-1384) می‌باشد. طی این دوره هزینه‌های شهرداری از حدود 57 میلیارد ریال در سال 1384 به 146/6 میلیارد ریال در سال 1387 و 184 میلیارد ریال در سال 1388 رسیده است. شواهد امر و بررسی درآمدهای کسب شده نشان می‌دهد که این مجموعه در زمینه تأمین هزینه‌های اجرایی و ارائه خدمات روزمره با مشکلات عدیده‌ای مواجه بوده و نتوانسته است متناسب با این نیازها بر امکانات خود بیفزاید. درآمد این شهرداری به ویژه در سالهای اخیر جوابگوی هزینه‌های آن نبوده و با توجه به درآمد حدود 126 میلیارد ریال در سال 1387 و حدود 176/8 میلیارد

ریال در سال 1388 با کسری قابل توجهی مواجه بوده است. مباحث مربوط به امکانات مالی شهرداری به تفصیل در بند 2-5-3 بیان می‌شود.

مطابق اطلاعات اخذ شده از شهرداری خمینی‌شهر، امکانات فنی این شهرداری شامل 34 دستگاه ماشین‌آلات سنگین (شامل بنز کمپرسی، بنز خاور، بنز مایلر، کامیون، اتوبوس و مینی-بوس)، 14 دستگاه ماشین‌آلات راهداری و راهسازی (شامل لودر، گریدر، غلطک، بلدوزر، لیفتراک، تراکتور و بیل)، 58 دستگاه ماشین‌آلات سبک (شامل انواع اتومبیل‌های سواری، وانت، کمپرسی نیسان، کامیونت کفی و آمبولانس) و 17 دستگاه انواع موتورسیکلت است.

علاوه بر ماشین‌آلات و تجهیزات در اختیار مستقیم شهرداری، امکانات و تجهیزات دیگری در اختیار واحدهای مرتبط با اداره امور شهری از قبیل کشتارگاه، حمل و نقل عمومی، آتش‌نشانی، پارک‌ها و فضای سبز و... می‌باشند که در بخش‌های بعدی گزارش به تفصیل به آن پرداخته می‌شود.

2-5-3 - چگونگی رشد درآمدها و اعتبارات شهرداری و سایر سازمان‌های موثر در عمران

شهر در گذشته و امکان تغییرات آن در آینده

مطابق قوانین و مقررات موجود، شهرداری موسسه‌ای عمومی و غیر دولتی است که در امر حفظ و نگهداری تاسیسات عمومی شهر، احداث معابر و میداين، بهبود عبور و مرور شهری، بهبود محیط شهری، برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه شهری، ایجاد، حفظ و نگهداری تجهیزات شهری، ساماندهی فضاهای سکونتی و فعالیتی و جمع‌آوری و دفن زباله‌های ساکنان شهر مسئولیت مستقیم دارد.

ایفای وظایف محوله به شهرداری و مدیریت مطلوب شهر نیاز به حجم بالای سرمایه‌گذاری و تامین مالی مناسب دارد. یک شهر بزرگ به رغم هزینه‌های پالایش، معمولاً با بازگرداندن مالیات به دولت مرکزی و خزانه‌داری روبرو است. این امر سبب شده تا اداره یک شهر بویژه شهر بزرگ که اساساً جنبه سیاسی دارد، بیش از هر چیز با منابع مالی و مالیاتی موجود در آن در ارتباط باشد. فکر اخذ مالیات در تمام دوره‌ها وجود داشته و برخی از آنها در طول زمان حفظ شده‌اند. مدیران شهری معمولاً در جهت اداره بهتر امور شهری و تامین مالی مجموعه تحت امر خویش از مالیات‌ها و عوارض محلی استفاده می‌کنند. از مهمترین منابع درآمدی شهرها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد¹:

- مالیات‌ها و عوارضی که از عرصه و اعیان گرفته می‌شود یا از محل‌های تجاری و اداری اخذ می‌گردد. از جمله مالیات بر مسکن و ساخت و ساز
- مالیات‌ها و عوارض مربوط به وسایل نقلیه از قبیل عوارض سالیانه، حق ورود یا حق پارکینگ در فضاهای ویژه شهری، مالیات بر سوخت وسایل نقلیه
- جریمه‌های مربوط به تخلفات رانندگی
- مالیات بر فعالیت‌ها و درآمدها مانند مالیات بر ارزش تولید، منابع و دستمزدها
- مبالغی که از سوی دولت‌های مرکزی به صورت اعانه نقدی یا از طریق بودجه‌های عمومی اعطا می‌شود.
- وام‌هایی که هیات‌های مختلف محلی یا شرکت‌های دولتی قرارداد آن را می‌بندند و معمولاً با بهره کم و به شکل اقساط بازپرداخت می‌شود. در کشورهای در حال توسعه، برخی از انواع اعانه یا وام‌ها ممکن است از سازمان‌های بین‌المللی همچون بانک جهانی یا صندوق بین‌المللی پول دریافت گردد.
- درآمدهای حاصل از استفاده کنندگان از تجهیزات و تاسیسات و مکان‌های ویژه مانند حق

1- باسسته و درزه، سال 1377، ص 369.

ورود، حق توقف، آگهی و...

علاوه بر منابع یاد شده در حال حاضر یکی از منابع عمده درآمدی کلان شهرها در ایران، فروش تراکم است. این پدیده ابتدا از تهران شروع و به تدریج و به تقلید از تهران پس از سال 1368 در سایر شهرهای کشور رایج و حتی به مهمترین منبع درآمدی شهرداری‌های کلان شهرها درآمد. به عنوان مثال عوارض دریافتی از فروش تراکم مازاد در سال 1380 معادل 54 درصد درآمد شهرداری تهران را تشکیل می‌داد، درحالی‌که سهم عوارض نوسازی که در همه کلان شهرهای توسعه یافته دنیا اصلی‌ترین منبع درآمدی به شمار می‌رود تنها 0/09 درصد بوده است. بعبارتی 54 درصد درآمد شهرداری از صدور مجوز برای ساخت و ساز اضافی در 2 درصد از املاک شهر تامین شده است.¹

در مجموع امکانات مالی و اعتباری شهرداری برای هزینه کرد در جهت اداره شهر از محل درآمد سالانه‌ای است که بطور عمده از دو منبع اصلی شامل کمک‌های دولتی، هدایا و وام‌ها و عوارض و فروش خدمات یا اموال شهرداری است که به نوعی بیانگر مشارکت ساکنان در تامین مالی هزینه‌های اداره شهر می‌باشد. بر مبنای اطلاعات اخذ شده از شهرداری خمینی شهر منابع درآمدی این مجموعه عمدتاً موارد زیر است:

- درآمدهای ناشی از عوارض شهری (عوارض عمومی و اختصاصی)
- بهای خدمات، درآمد مؤسسات انتفاعی و درآمد حاصل از وجوه و اموال و تأسیسات شهرداری
- اعانات، هدایا و دارایی‌ها
- سایر منابع

ارقام ارائه شده از سوی شهرداری بیانگر میزان درآمد آن در هر یک از منابع یاد شده بر حسب قیمت‌های جاری طی سال‌های 88-1384 است. با توجه به اینکه نرخ تورم در طول این سال‌ها متغیر بوده است، بنابراین ارقام ارائه شده برحسب قیمت‌های جاری تصویر مناسب و قابل مقایسه‌ای از درآمد را طی سال‌های مختلف به دست نمی‌دهد. برای این منظور درآمد و هزینه شهرداری در هر بخش به قیمت ثابت تبدیل شده و روند تحولات آنها طی سال‌های مختلف هم برحسب قیمت‌های جاری و هم برحسب قیمت‌های ثابت صورت می‌گیرد.

الف) درآمد شهرداری

- ترکیب و روند تحولات درآمدی بر حسب قیمت‌های جاری
- بر پایه اطلاعات اخذ شده، شهرداری خمینی شهر در سال 1388 معادل 176803 میلیون

ریال درآمد داشته است. این میزان در سال 1387 معادل 126432 میلیون ریال و در سال 1386 معادل 91724 میلیون ریال بوده است. روند تحولات درآمدی شهرداری طی پنج سال مورد بررسی نشان می‌دهد که میزان درآمد این شهرداری به جز سال 1386 روند صعودی داشته است. طی سال‌های 86-1384 درآمد شهرداری تغییرات بسیار اندکی داشته درحالی‌که از سال 87 به بعد رشد قابل توجهی نسبت به سال‌های قبل داشته است.

متوسط رشد سالیانه درآمد در سال 85 نسبت به سال قبل از آن تنها 0/5 درصد بوده و میزان آن از 91461 میلیون ریال در سال 1384 به 91906 میلیون ریال در سال 1385 رسیده است. این میزان با نرخ رشدی معادل 0/2- درصد به 91724 میلیون ریال در سال 1386 کاهش یافته است. روند یاد شده در سال بعد تغییر یافته و میزان درآمد با نرخ رشد 37/8 درصد در سال 1387 و 39/8 درصد در سال 1388 افزایش چشمگیری پیدا کرده است. در مجموع متوسط رشد سالیانه درآمد شهرداری خمینی شهر طی دوره 88-1384 معادل 17/9 درصد بوده است.

منابع درآمدی شهرداری خمینی شهر در هفت کد اصلی درآمدی به شرح زیر قابل طبقه‌بندی است:

- درآمد ناشی از عوارض عمومی
- درآمد ناشی از عوارض اختصاصی
- بهای خدمات و درآمد مؤسسات انتفاعی
- درآمد حاصله از وجوه و اموال شهرداری
- درآمد تأسیسات شهرداری
- اعانات و هدایا و دارایی‌ها
- سایر منابع تامین اعتبار

بررسی ترکیب منابع درآمدی شهرداری برحسب کدهای عنوان شده حاکی از آن است که در طول سال‌های مورد بررسی همواره درآمد حاصل از عوارض عمومی و اختصاصی بیشترین نقش را در ترکیب درآمد شهرداری داشته است. طی دوره مورد بررسی، درآمد ناشی از عوارض عمومی معادل 60/8 درصد و درآمد عوارض اختصاصی 10/5 درصد کل درآمد شهرداری را تشکیل داده‌اند. بعبارتی 71/3 درصد کل درآمد شهرداری از دو منبع یاد شده بوده است.

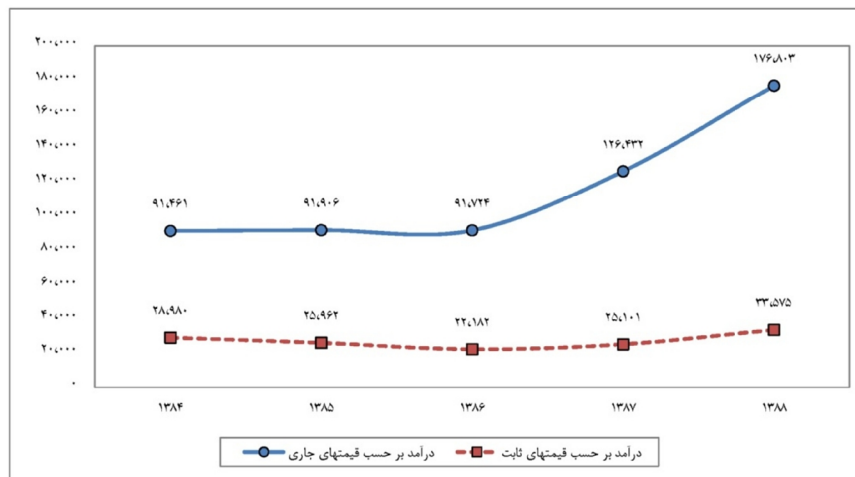
طی این سالها درآمد تأسیسات شهرداری و درآمد حاصل از وجوه و اموال شهرداری کمترین سهم را در ترکیب درآمدی شهرداری داشته است. این منابع به ترتیب 0/2 درصد و 2/9 درصد کل درآمد شهرداری را دربرمی‌گیرند. در این میان اعانات و هدایا و دارایی‌ها نیز پس از عوارض عمومی با 13/8 درصد نقش بیشتری در تامین مالی شهرداری داشته است. در مجموع اگر درآمد حاصل از عوارض عمومی، اختصاصی، مؤسسات انتفاعی و تأسیسات شهرداری را به نوعی منابع درآمدی

درونزا (پایدار) تلقی شود، این منابع بیش از 80 درصد درآمد شهرداری را تشکیل می‌دهند. همچنین روند تحولات منابع یاد شده طی سال‌های اخیر نیز همواره صعودی بوده و این منابع همواره با رشد قابل توجهی مواجه بوده‌اند.

- روند تحولات درآمدی برحسب قیمت‌های ثابت

بررسی روند تحولات درآمدی شهرداری برحسب قیمت‌های ثابت نشان می‌دهد که میزان درآمد در طول سال‌های 86-1384 با کاهش قابل توجهی مواجه بوده و نرخ رشد آن در سال 1385 معادل 10/4- درصد و در سال 1386 معادل 14/6- درصد بوده است. این روند در سال 1387 تغییر جهت داده و میزان درآمد شهرداری با نرخ رشد 13/2 درصد در سال 1387 و 33/8 درصد در سال 1388 افزایش پیدا کرده است. نکته قابل توجه آن است که در مجموع طی دوره مورد بررسی درآمد شهرداری برحسب قیمت‌های ثابت تنها به میزان 3/7 درصد رشد داشته و این افزایش بیشتر، از افزایش عوارض عمومی و اختصاصی شهرداری ناشی شده است. بر این اساس رشد سالیانه عوارض عمومی 3/5 درصد، عوارض اختصاصی 16/7 درصد و اعانات و هدایا و کمک‌های دولتی 0/6 درصد بوده است. تحولات درآمدی یاد شده (بر حسب قیمت‌های ثابت) به جز در طول سال‌های 85-1384 تا حدودی هم جهت و متناسب با تغییرات آن برحسب قیمت‌های جاری می‌باشد. (جداول شماره 1 و 2 و 352-3 و نمودار شماره 1-352)

نمودار شماره 1-352 روند تحولات درآمدی شهرداری برحسب قیمت‌های جاری و ثابت، سال‌های 88-1384

جدول شماره 1-352: میزان درآمد شهرداری برحسب منابع و قیمت‌های جاری و ثابت (ریال)

1388		1387		1386		1385		1384		منبع درآمد
قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	
17,740,429,307	93,421,100,733	17,793,997,742	89,628,366,627	14,313,414,017	59,185,966,959	17,137,025,397	60,665,069,907	15,473,876,062	48,835,552,852	درآمد ناشی از عوارض عمومی
4,079,101,401	21,480,547,978	2,298,915,588	11,579,637,817	2,834,647,166	11,721,266,032	2,490,750,887	8,817,258,139	2,200,245,768	6,943,975,644	درآمد ناشی از عوارض اختصاصی
1,404,268,940	7,394,880,236	1,269,561,669	6,394,782,128	2,106,514,390	8,710,437,002	2,175,947,574	7,702,854,411	1,647,906,226	5,200,792,048	بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری
52,105,968	274,390,030	67,348,124	339,232,500	50,636,034	209,380,000	52,047,232	184,247,200	55,009,506	173,610,000	درآمدهای حاصله از وجوه و اموال شهرداری
2,726,882,675	14,359,764,165	278,349,772	1,402,047,800	0	0	46,610,169	165,000,000	217,883,547	687,640,474	درآمد تاسیسات شهرداری
4,938,446,794	26,005,860,815	3,152,788,490	15,880,595,626	2,554,802,720	10,564,109,247	3,375,702,800	11,949,987,911	4,815,421,608	15,197,470,594	اعانات و هدایا و دارایی‌ها
2,633,281,716	13,866,861,515	239,639,678	1,207,065,057	322,354,075	1,332,934,100	684,085,983	2,421,664,380	4,569,731,146	14,422,071,497	سایر منابع تامین اعتبار
33,574,516,801	176,803,405,472	25,100,601,063	126,431,727,555	22,182,368,401	91,724,093,340	25,962,170,042	91,906,081,948	28,980,073,862	91,461,113,109	جمع کل - ریال
33,575	176,803	25,101	126,432	22,182	91,724	25,962	91,906	28,980	91,461	جمع کل - میلیون ریال

مأخذ: شهرداری خمینی شهر

جدول شماره 2-352: ترکیب منابع درآمدی شهرداری برحسب قیمت‌های سال‌های 88-1384 (درصد)

ردیف	شرح درآمد	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	درآمد ناشی از عوارض عمومی	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	درآمد ناشی از عوارض اختصاصی	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	بهای خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	درآمدهای حاصله از وجوه و اموال شهرداری	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	درآمد تاسیسات شهرداری	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	اعانات و هدایا و دارایی‌ها	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	سایر منابع تامین اعتبار	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
□ □ □ □	جمع کل	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □

محاسبات مشاور.

جدول شماره 3-352: روند تحولات درآمدی شهرداری برحسب منابع و قیمت‌های جاری، سال‌های 85-1384 (درصد)

کد	شرح درآمد	1384-85	1385-86	1386-87	1387-88	1384-88
□ □ □ □ □	درآمد ناشی از عوارض عمومی	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
□ □ □ □ □	درآمد ناشی از عوارض اختصاصی	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
□ □ □ □ □	بهای خدمات و درآمدهای موسسات انتفاعی شهرداری	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
□ □ □ □ □	درآمدهای حاصله از وجوه و اموال شهرداری	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
□ □ □ □ □	درآمد تاسیسات شهرداری	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
□ □ □ □ □	اعانات و هدایا و دارایی‌ها	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
□ □ □ □ □	سایر منابع تامین اعتبار	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
	جمع کل	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □

ب) هزینه‌های شهرداری

در مقابل درآمدهای یاد شده، هزینه‌های شهری عمدتاً در قالب سرمایه‌گذاری برای تهیه و ایجاد زیرساخت‌های شهری و ارائه خدمات عمومی صورت می‌گیرد. هزینه‌های شهرداری‌های ایران را می‌توان در چهارگروه هزینه‌ای به شرح زیر دسته‌بندی کرد:

- هزینه‌های پرسنلی شامل حقوق و دستمزد، مزایا و کمک‌ها
- هزینه‌های اداری از قبیل سفر، مأموریت، حمل و نقل و ارتباطات، اجاره خدمات قراردادی، سوخت، برق، آب و مواد مصرفی
- هزینه‌های سرمایه‌ای از قبیل سرمایه‌گذاری برای احداث ساختمان و تاسیسات، خرید ساختمان و حقوق انتفاعی، ماشین‌آلات و تجهیزات، کمک و مشارکت برای سرمایه‌گذاری به بخش عمومی
- پرداخت‌های انتقالی مانند کمک به بخش عمومی، کمک و اعانه به بخش خصوصی، بازپرداخت وام و پرداخت‌های انتقالی به کارکنان

بررسی هزینه‌های شهرداری خمینی‌شهر ابتدا به تفکیک هزینه‌های جاری و عمرانی و سپس به تفکیک کدهای هزینه‌ای اعلام شده انجام می‌گیرد. براین اساس مجموع هزینه‌های شهرداری در سال 1388 معادل 184223 میلیون ریال بوده است که از این میزان 54/6 درصد هزینه‌های عمرانی و 45/4 درصد هزینه‌های جاری است. کل هزینه شهرداری در سال 1384، 57362 میلیون ریال بوده که با نرخ رشد 46/4 درصد به 83970 میلیون ریال در سال 1385 و با رشد 1/6 درصدی به 85289 میلیون ریال در سال 1386 افزایش پیدا کرده است. این رقم در سال 1387 افزایش قابل ملاحظه‌ای پیدا کرده و با رشد 71/9 درصد نسبت به سال قبل به 146575 میلیون ریال رسیده است.

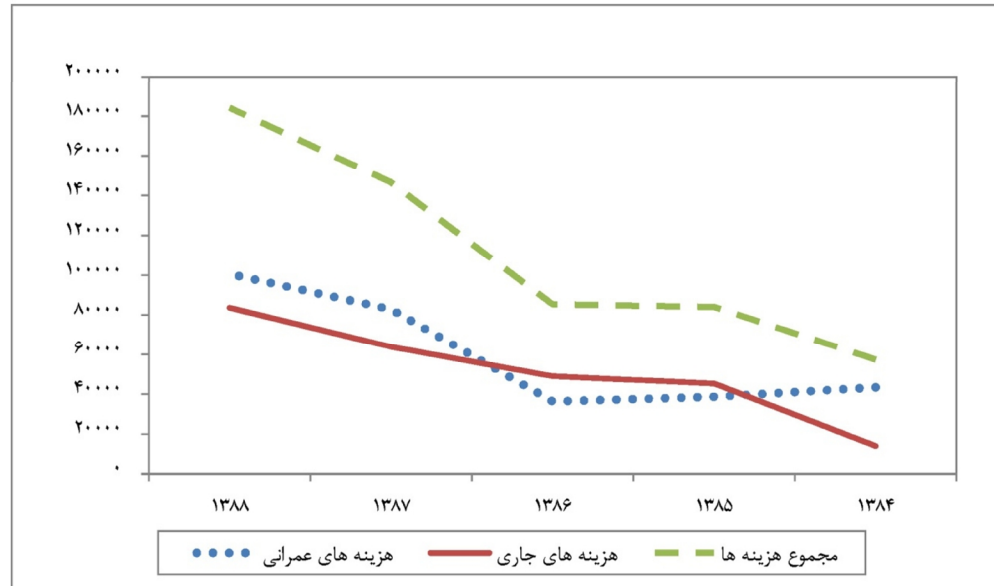
بررسی ترکیب هزینه‌های شهرداری نشان می‌دهد که به جزء سالهای 86 و 1385 همواره هزینه‌های عمرانی بیشترین سهم از کل هزینه‌ها را در اختیار داشته‌اند. به علاوه این نوع هزینه‌ها در سالهای اخیر نیز رشد صعودی داشته است. در مجموع طی دوره 88-1384 مجموع هزینه‌های شهرداری برحسب قیمت‌های جاری معادل 33/9 درصد و برحسب قیمت‌های ثابت معادل 17/8 درصد رشد یافته است. (جدول شماره 4-352 و نمودار شماره 2-352)

جدول شماره 4-352: میزان، ترکیب و روند تحولات هزینه‌های شهرداری برحسب نوع و قیمت‌های جاری و ثابت - سالهای 88-1384

1388		1387		1386		1385		1384		هزینه ها
قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	قیمت ثابت	قیمت جاری	
19,109,399,525	100,630,097,900	16,436,487,015	82,790,585,095	8,774,749,059	36,283,587,357	10,919,014,645	38,653,311,844	13,744,771,570	43,378,499,074	هزینه های عمرانی (ریال)
15,874,009,295	83,592,532,949	12,663,193,818	63,784,507,262	11,851,274,702	49,005,020,892	12,801,431,190	45,317,066,414	4,430,696,709	13,983,278,815	هزینه های جاری (ریال)
34,983,408,821	184,222,630,849	29,099,680,833	146,575,092,357	20,626,023,760	85,288,608,249	23,720,445,836	83,970,378,258	18,175,468,279	57,361,777,889	مجموع هزینه ها (ریال)
34,983	184,223	29,100	146,575	20,626	85,289	23,720	83,970	18,175	57,362	جمع کل - میلیون (ریال)

مأخذ: شهرداری خمینی شهر.

نمودار شماره 2-352: روند تحولات هزینه‌های شهرداری برحسب نوع و قیمت‌های جاری، سالهای 88-1384

طی دوره مورد بررسی هزینه‌های پرسنلی، برنامه حمل و نقل و بهبود عبور و مرور شهری به ترتیب بیشترین نوع هزینه‌های شهرداری را تشکیل داده است. این هزینه‌ها به ترتیب 31/6 درصد و 25/6 درصد کل هزینه‌های شهرداری را در برمی‌گیرند. پس از آن بیشترین میزان بودجه شهرداری در زمینه برنامه‌ریزی توسعه شهری با 15/1 درصد، امور اداری با 6/8 درصد و پرداخت‌های انتقالی با 6/3 درصد هزینه شده است. طی این سالها برنامه هدایت و دفع آبهای سطحی داخل شهر و برنامه ایجاد تأسیسات حفاظتی کمترین سهم از کل هزینه‌ها را دارا بوده‌اند. به علاوه در طول این دوره هزینه‌های پرسنلی معادل 122/6 درصد، برنامه‌ریزی توسعه شهری 52/7 درصد رشد داشته‌اند. (جداول شماره 6 و 5-152)

جدول شماره 5-352: میزان هزینه‌های شهرداری بر حسب کدهای هزینه‌ای و قیمت‌های جاری، سالهای 88-1384 (ریال)

کد	عنوان برنامه ها	سال	1384	1385	1386	1387	1388
31000	برنامه ریزی توسعه شهری	7,873,833,933	9,446,609,289	7,326,691,897	16,966,117,194	42,755,489,236	
32000	برنامه هدایت و دفع آبهای سطحی داخل شهر	243,773,097	131,788,583	780,083,656	457,629,282	487,461,000	
33000	برنامه حمل و نقل و بهبود عبور و مرور شهری	19,019,858,800	16,659,696,296	19,190,214,295	47,206,375,953	40,797,484,505	
34000	برنامه ایجا تاسیسات حفاظتی	86,240,100	600,427,395	940,702,480	661,722,701	0	
35000	برنامه بهبود محیط شهری	6,816,855,968	8,504,658,552	4,231,651,115	10,879,675,664	10,119,255,713	
36000	برنامه ایجاد اماکن و فضاهای فرهنگی، ورزشی و توریستی	1,687,241,336	1,474,296,929	464,276,600	2,817,060,906	3,138,188,247	
37000	برنامه ایجاد سایر تاسیسات و تسهیلات شهری	836,173,630	376,894,245	589,187,226	903,677,849	1,560,588,207	
38000	برنامه ایجاد تاسیسات درآمد زا	6,814,522,210	1,458,940,555	2,243,728,225	2,298,325,546	1,594,467,208	
39000	برنامه هزینه های پیش بینی نشده و دیون عمرانی	0	0	517,051,863	600,000,000	177,163,784	
	جمع هزینه های عمرانی	43,378,499,074	38,653,311,844	36,283,587,357	82,790,585,095	100,630,097,900	
10000	فصل اول: هزینه های پرسنلی	2,346,131,985	32,150,039,381	37,110,973,591	46,948,044,705	57,596,104,690	
20000	فصل دوم: هزینه های اداری	4,598,266,615	6,852,130,582	4,943,109,614	8,643,545,798	12,825,682,193	
30000	فصل سوم: هزینه های سرمایه ای	952,510,170	542,241,100	264,339,530	1,537,506,100	3,037,856,126	
40000	فصل چهارم: هزینه های انتقالی	6,086,370,045	5,772,655,351	6,686,598,157	6,655,410,659	10,132,889,940	
	جمع هزینه های جاری	13,983,278,815	45,317,066,414	49,005,020,892	63,784,507,262	83,592,532,949	
	جمع کل هزینه ها	57,361,777,889	83,970,378,258	85,288,608,249	146,575,092,357	184,222,630,849	
	جمع کل هزینه ها (میلیون ریال)	57,362	83,970	85,289	146,575	184,223	

مأخذ: شهرداری خمینی شهر

جدول شماره 6-352: ترکیب هزینه‌های شهرداری برحسب کدهای هزینه‌ای، سالهای 88-1384 (درصد)

کد	عنوان برنامه ها	سال	1384	1385	1386	1387	1388
31000	برنامه ریزی توسعه شهری		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
32000	برنامه هدایت و دفع آبهای سطحی داخل شهر		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
33000	برنامه حمل و نقل و بهبود عبور و مرور شهری		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
34000	برنامه ایجاد تاسیسات حفاظتی		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
35000	برنامه بهبود محیط شهری		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
36000	برنامه ایجاد اماکن و فضاهای فرهنگی، ورزشی و توریستی		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
37000	برنامه ایجاد سایر تاسیسات و تسهیلات شهری		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
38000	برنامه ایجاد تاسیسات درآمد زا		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
39000	برنامه هزینه های پیش بینی نشده و دیون عمرانی		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
جمع هزینه های عمرانی							
10000	فصل اول: هزینه های پرسنلی		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
20000	فصل دوم: هزینه های اداری		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
30000	فصل سوم: هزینه های سرمایه ای		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
40000	فصل چهارم: هزینه های انتقالی		□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
جمع هزینه های جاری							
جمع کل هزینه ها							

محاسبات مشاور.

ج) تراز مالی شهرداری

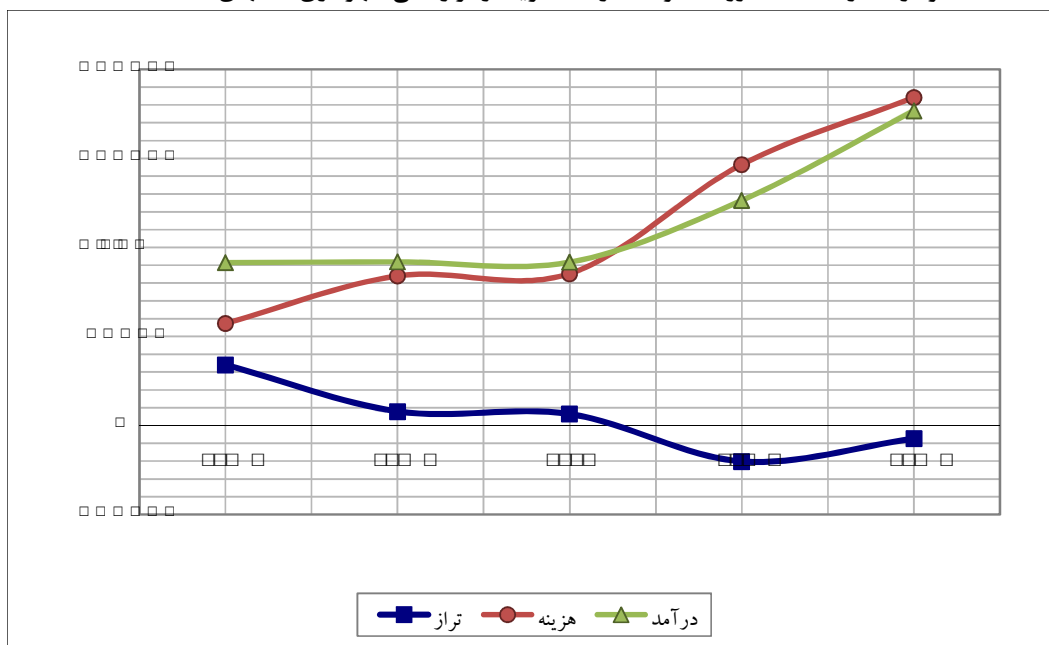
مطابق بررسی آمار و ارقام مربوط به درآمد و هزینه شهرداری برحسب قیمت‌های جاری و ثابت طی دوره 88-1384 در مجموع تراز مالی شهرداری مثبت بوده است. این شهرداری طی دوره مذکور معادل 578326 میلیون ریال درآمد و 557418 میلیون ریال هزینه داشته که بیانگر تراز مثبت معادل 20907 میلیون ریال است. طی دوره مورد بررسی تراز مالی شهرداری در سالهای 86-1384 همواره مثبت و در سالهای 88-1387 (به ویژه سال 1387) منفی بوده است. بیشترین میزان مازاد بودجه مربوط به سال 1384 و بیشترین میزان کسری نیز مربوط به سال 1387 با رقمی معادل 20143 میلیون ریال بوده است. جدول شماره 7-152 و نمودار شماره 4-352 تراز مالی و تغییرات آن را طی دوره یاد شده نشان می‌دهد.

جدول شماره 7-352: تراز مالی شهرداری خمینی شهر، طی سالهای 88-1384 (میلیون ریال)

سال	هزینه	درآمد	تراز
۱۳۸۴	۱۳۸۴۰۰۰	۱۳۸۴۰۰۰	۰
۱۳۸۳	۱۳۸۳۰۰۰	۱۳۸۳۰۰۰	۰
۱۳۸۲	۱۳۸۲۰۰۰	۱۳۸۲۰۰۰	۰
۱۳۸۱	۱۳۸۱۰۰۰	۱۳۸۱۰۰۰	۰
۱۳۸۰	۱۳۸۰۰۰۰	۱۳۸۰۰۰۰	۰
۱۳۷۹	۱۳۷۹۰۰۰	۱۳۷۹۰۰۰	۰
کل	۱۳۷۹۰۰۰	۱۳۸۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 3-352: روند تحولات درآمد، هزینه و تراز مالی شهرداری؛ سالهای 88-1384

3-5-3 - امکانات تأمین منابع مالی و اعتباری جدید برای رفع کمبودها و نیازهای عمرانی

شهر

- عوارض بر کاربری های ارزش زا

برای رفع کمبودها و نیازهای عمرانی شهر یکی از اثرات مهم تهیه و اجراء طرح‌های توسعه شهری، تأثیرات آن بر ارزش اراضی و اماکن است. در بخش‌هایی که این اثر به شکل ارزش افزوده آشکار می‌شود، می‌توان از آن به منظور تأمین منابع مالی جدید برای رفع کمبودها و نیازهای عمرانی شهر سود جست. عمده‌ترین ارزش افزوده در اراضی تجاری رخ می‌دهد، به طوری که قیمت این اراضی ناگهان به چندین برابر افزایش می‌یابد و این در حالی است که این تغییرات قیمت نه تنها به دلیل تحولات ایجاد شده توسط مالکین این اراضی، بلکه تنها به دلیل تحولات عمرانی است که بخش عمومی (سازمان مسکن و شهرسازی و مجموعه مدیریت شهری و ...) بانی آن بوده است. بنابراین، بدیهی است که ارزش اضافی حاصله نیز به طریقی باید به بخش عمومی برگشت داده شود. برای این منظور روش‌های زیر پیشنهاد می‌گردد:

- حتی‌الامکان بخش‌هایی که به عملکرد تجاری و خدمات انتفاعی اختصاص می‌یابد، در اراضی مربوط به شهرداری قرار داشته باشد.
- شهرداری باید برای خرید اراضی دیگری که می‌تواند به بخش‌های تجاری اختصاص یابد، اقدام مقتضی به عمل آورد.
- چنانچه هیچ یک از موارد بالا عملی نگردد و اراضی متعلق به اشخاص، دارای عملکرد تجاری شوند، در صورتی خواهند توانست در آن اقدام به احداث واحد تجاری نمایند که قبلاً مبلغی را به عنوان حق تعیین کاربری بناهای تجاری (یا خدمات انتفاعی) به شهرداری بپردازند. این مبلغ از تفاوت قیمت روز اراضی مسکونی هر محل با قیمت اراضی تجاری همان محل تعیین خواهد شد.

برای عملی کردن این امر لازم است که سطوح در نظر گرفته شده برای بخش تجاری و خدمات وسیع‌تر از حد موردنیاز باشد تا چنانچه برخی از مالکین مایل به احداث واحد تجاری نبوندند، بخش باقیمانده بتواند جوابگوی سطوح موردنیاز باشد. در این میان، بدیهی است که ضوابطی مثل صدور جواز واحدهای صنعتی و صنفی مربوطه (و بازار موردنیاز هر بخش زیر پوشش نظارت کنترل شهرداری هماهنگ با نیاز و چهارچوب برنامه‌ریزی شده طرح توسعه و عمران) به خودی خود سقف نهایی احداث را محدود خواهد ساخت. همچنین شهرداری با این نظارت و کنترل می‌تواند علاوه بر پیگیری اهداف طرح، بخشی از درآمد مورد نیاز را که به شهروندان خدمات ارائه می‌دهد، تأمین نماید.

- تأمین اراضی مورد نیاز برای احداث خدمات غیرانتفاعی

بخش عمده افزایش قیمت اراضی به سبب خدماتی است که ایجاد می‌کند و ارزش افزوده آن به مالک یا بخش خصوصی تعلق می‌گیرد. بهای واقعی این ارزش افزوده به سبب خدماتی است که از طرف شهرداری تأمین و هزینه آن می‌بایست توسط شهروندان پرداخت گردد. چنانچه فرض شود این ارزش افزوده باید در مقایسه با قیمت عرف زمین، متعلق به جامعه شهر باشد، در این صورت شهرداری موظف است این مابه‌التفاوت را در حد عادلانه دریافت نماید و در صورت کسری بودجه و یا نیاز به افزایش بودجه به منظور احداث خدمات و تأسیسات زیربنایی عام‌المنفعه هزینه کند. از این رو به هنگام تفکیک اراضی به وسیله صاحبان زمین، لازم است که علاوه بر تأمین معابر مورد نیاز، حداقل 25-20 درصد از اراضی مورد تفکیک نیز به شکل بلاعوض به تملک شهرداری درآید تا به منظور احداث خدمات مختلف به بخش‌های مربوطه واگذار شود. علاوه بر این در موارد زیادی به دلیل شکل مالکیت و قواره زمین ممکن است واگذاری 20 تا 25 درصد از زمین به شهرداری مقدور نباشد، در این موارد می‌توان سهم شهرداری را از میزان اراضی تحت تملک، به مالک واگذار کرد و در ازاء آن بهای عادلانه‌ای را به نرخ روز به صندوق شهرداری واریز نمود.

درآمد حاصل از این جابه‌جایی و یا زمین دریافت شده مجموعاً اعتبار لازم را برای شهرداری جهت خرید املاک برای فعالیت‌های عمرانی و احداث شبکه‌های لازم و سایر تأسیسات زیربنایی فراهم می‌نماید. شهرداری می‌تواند از طریق این زمین امکانات لازم را برای واگذاری اراضی معوق به مالکینی که به دلیل اجرای طرح زمین خود را از دست دهند، فراهم آورد.

در این رابطه پیشنهاد می‌گردد که اراضی موات اطراف شهر که فاقد مالکیت هستند (و یا مالکیت دولتی دارند) در اختیار شهرداری قرار گیرد تا پس از طی مراحل قانونی، به سرعت به منظور توسعه آتی در قالب آماده‌سازی این اراضی اقدام نماید و از آنها برای واگذاری زمین‌های معوض استفاده شود.

4- 5- 3 - امکانات و چگونگی مشارکت مردم در فعالیتهای عمرانی شهر

طی دو دهه اخیر رویکرد تازه‌ای در بحث مشارکت مردم در سطح جهانی پدید آمده است. با وقوع رخداد‌های بزرگ سیاسی و اجتماعی، دهه‌های واپسین قرن بیستم، صاحب نظران علوم اجتماعی و شهری تجدید نظرهایی در رابطه با مقوله برنامه ریزی و اجرای آن داشته اند و این خود در پی تجارب ناموفق برنامه ریزی از بالا به پایین، طی این دوره بود.

جامعه ایران نیز در این زمینه از موج بوجود آمده در سطح جهانی، جدا نماند به نحوی که اصل 100 قانون اساسی که پیشتر به تصویب رسیده بود، بعد از یک تجربه کوتاه دوباره از سال 1378 جنبه اجرایی پیدا کرد. در اصل یکصدم قانون اساسی در مورد نحوه مشارکت مردم در فعالیتهای عمرانی آمده است:

« برای پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی - فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی، اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان - با نظارت شورایی به نام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می گیرد که اعضای آن را مردم همان محل انتخاب می کنند.» بر این اساس مشارکت مردم در فعالیتهای عمرانی شهر بیش از پیش ضروری است چرا که شهرها در وهله نخست متعلق به شهروندان هستند و مردم تصمیم گیران، حاکمان و صاحبان اصلی شهرها می باشند. لذا مدیران و برنامه ریزان شهری باید شناخت عمیقی از مردم و خواسته هایشان بدست آورند و نظرات و خواسته های مردم را در برنامه ها و تصمیم گیریهای خود دخالت دهند. در واقع باید « برنامه ریزی با مردم» جایگزین « برنامه ریزی برای مردم» شود.

از آنجایی که خرد جمعی و وجدان اجتماعی کمتر دچار اشتباه می شود لذا استفاده از آراء و نظرات مردم در تصمیم گیریها و مشارکت مردم در اجرا و بهره برداری از طرح ها، رویکردی است که نتایج مطلوبی را در پی خواهد داشت. مشارکت، دخالت آگاهانه، داوطلبانه و همه جانبه مردم در اداره امور شهر می باشد و در چنین شرایطی است که مردم برای ارتقاء کیفیت محیط زندگیشان احساس مسئولیت می کنند و نسبت به مسائل و مشکلات شهرشان حساسیت بیشتری نشان می دهند و برای حل مسائل تلاش بیشتری می نمایند.

جنبه نوین اخلاقی مربوط به شهروندان و مسئولین شهرها، بحث مشارکت شهروندان، نحوه مشارکت و ایجاد زمینه مشارکت توسط مسئولین شهرها می باشد. به طوریکه شهروندسازی یکی از مهمترین وظایف مقامات و حکومتهای محلی برای تقویت و بهبود اجتماع و حکومتهای محلی است. شهروندسازی یعنی فراهم آوردن امکانات، تسهیلات و ساز و کارهای لازم برای شهروندان تا

از حقوق شهروندی‌شان بهره‌مند گردند و بتوانند به نحوی مناسب وظایف و تکالیف شهروندی خود را در قبال جامعه محلی انجام دهند.

در یک طبقه‌بندی، میزان و چگونگی مشارکت شهروندان به سطوح زیر تقسیم شده است که از حداقل مشارکت آغاز شده و میزان مشارکت به ترتیب در طی مراحل افزایش می‌یابد.

الف - سطح عدم مشارکت

در این سطح، تصمیم‌گیری و اجرای طرح‌ها بر اساس نظر مسئولین و با امضای مردم صورت می‌گیرد و به نحوی عمل می‌شود که طرح‌ها و برنامه‌ها به مردم القا می‌شود و در واقع مردم به عنوان صحنه‌گذار برنامه‌های برنامه‌ریزان عمل می‌کنند. این سطح مصداق رویکرد «برنامه‌ریزی برای مردم» می‌باشد که برنامه‌ریز را در سطحی بالاتر از مردم و کاملاً مجزا قرار می‌دهد.

ب - سطح اولیه مشارکت شهروندی

در این سطح، با اطلاع‌رسانی، آگاهی‌هایی در مورد طرح به شهروندان ارائه می‌شود سپس دیدگاه‌های آنها پرسیده و مطرح می‌شود و در نهایت برنامه‌ها با مشورت شهروندان از طریق رای‌گیری به تصویب می‌رسند. در این سطح قدرت اصلی هنوز در دست مسئولین و برنامه‌ریزان می‌باشد و مشارکت جزئی شهروندان در مرحله تصمیم‌سازی است. این سطح در مرحله تهیه طرح، صورت می‌گیرد. برای تحقق این سطح از مشارکت راه حلی که در شرایط موجود به نظر می‌رسد این است که در مرحله تهیه طرح، پرسشنامه‌هایی تنظیم شود و نظرات مردم در مورد مسائل مرتبط با طرح جمع‌آوری گردد و بالاخره نتایج این پرسشنامه‌ها در تهیه طرح دخالت داده شود.

ج - سطح قدرت شهروندی

این سطح در مرحله تهیه طرح و اجرا و بهره‌برداری از طرح می‌تواند محقق شود. در این سطح تمهیداتی برای اعمال قدرت شهروندان پیش‌بینی می‌شود. در ابتدا قدرت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بین شهروندان و برنامه‌ریزان به صورت متعادل تقسیم می‌شود. شهروندان با مسئولین به مذاکره و چانه‌زنی می‌پردازند و در مرحله بعدی قدرت شهروندان بر تصویب یا رد طرح‌ها اعمال می‌شود. این مراحل از طریق وکلا و نمایندگان مردم در قالب تشکیلات محلی صورت می‌گیرد که به موازات آن نظارت و کنترل بر اجرای طرح‌ها و بهره‌برداری از طرح‌ها نیز از طریق همان نمایندگان صورت می‌گیرد. این سطح در واقع یوه‌ای است که در توانمندسازی بر آن تکیه می‌شود.

با روی کار آمدن شوراهای شهر می‌توان به تحقق این سطح یعنی قدرت و کنترل شهروندان امیدوار بود. شورای شهر می‌تواند با ایجاد ارتباط و همکاری نزدیکتر با مسئولین شهر، شهرداری و مهندسين مشاور تهیه کننده طرحهای شهری این سطح از مشارکت شهروندان را قوت بخشد.

در واقع تشکیلات و مسئولین شهر (شهرداری و شورای شهر) باید به نحوی عمل کنند که مردم را در امور اجرایی و بهره برداری از فعالیتهای عمرانی شهر دخالت دهند. در مرحله اجرا، نقش مردم می‌تواند در زمینه کمکهای مالی یا به عنوان ارائه دهندگان نیروی کار باشد که این امر آثار مثبت فراوانی خواهد داشت. زیرا مردم در قبال محیطی که خود در شکل گیری آن نقش داشته اند احساس مسئولیت بیشتری خواهند داشت.

شهرداری و شورای شهر می‌توانند با جلب اعتماد مردم، منبع خوبی برای پیشبرد اهداف در حوزه های مختلف عمرانی، فرهنگی، اجتماعی و رفاهی با همراهی مردم پیش ببرند. این امر منافع اقتصادی نیز برای شورا و شهرداری خواهد داشت چرا که در این صورت به راحتی می‌توانند به جلب نظر مردم برای پیشبرد پروژه های مختلف بپردازند. در واقع، واگذاری پروژه های خدماتی و رفاهی به بخش خصوصی راهکاری در جهت بهره گیری از مشارکت و نقش مردم است. چرا که این بخش برای اثبات حقانیت خود، محصولات و خدماتی با کیفیت بالا ارائه می‌دهد همچنین در صورتی که این بخش از نیروهای داوطلب مردمی بهره جوید، با قیمت تمام شده کمتری به ارائه خدمات می‌پردازد.

بهره گرفتن از مشارکت شهروندان بر حسب مورد و با توجه به شرایط اجتماعی و زمینه های فرهنگی هر شهر، ابتکاراتی را می‌طلبید. در واقع می‌توان با فرهنگ سازی و ایجاد زمینه های مناسب انرژی ها، گرایش ها و پتانسیل های مردمی را به سمت توسعه و عمران شهر، جهت داد. در این فرایند با کشف انگیزه های مشارکت و جهت دهی به انگیزه های موجود، شهرداری و شورای شهر از مشارکت مردمی بهره می‌گیرد.

علاوه بر این، یکی از روشهای موثر در جلب اعتماد و مشارکت مردم، ارائه آموزشهای ویژه و اطلاع رسانی صحیح و موثر به شهروندان است. اغلب دیده می‌شود که بسیاری از مردم شناخت درستی از مسائل و مشکلات و منابع اطراف خود ندارند و از عواقب بسیاری از حرکتها که در جهت رفاه بیشتر است، اطلاعی ندارند. پس از آنکه مردم آموزش ببینند و به دیدگاهها و ابزارهای مناسب مشارکت تجهیز شوند، آنگاه در می‌یابند که چه انتظاراتی باید از مسئولان داشته باشند، چگونه با آنها ارتباط برقرار کنند و چه اقداماتی را باید خود انجام دهند.

عدم مشارکت را در اشکال مختلفی از قبیل بی توجهی مردم به حفظ نظافت و پاکیزگی شهر و فضاهای سبز شهری، عدم رعایت مقررات رانندگی، تخریب یا بی توجهی به نگهداری وسایل

نقلیه عمومی، تخلفات ساختمانی، ساخت وسازهای بدون مجوز، تجاوز به حریم مسیل ها، عدم پرداخت به موقع عوارض و مواردی از این قبیل مشاهده نمود. در مقابل سرمایه گذاری در فعالیتهای عمرانی شهر، پاکیزه نگاه داشتن شهر، جمع آوری و تحویل به موقع زباله، محافظت از وسایل حمل و نقل عمومی، حفظ و نگهداری یا جلوگیری از تخریب فضای سبز و... نمونه هایی از مشارکت مردم در عمران شهر است.

یکی از راههای جلب مشارکت مردم در امور شهر تشکیل سازمانهای مردم نهاد مردمی در قالب شورایاریهای محلهای است. این افراد می توانند ارتباط مستقیم با مردم محله برقرار نمایند و به طور مستقیم در جریان مسایل و مشکلات محله قرار گیرند. شورایاریها در واقع رابط بین مردم و شورای شهر خواهند بود و با انعکاس مشکلات محله و نظرات مردم به شورای شهر، شورا را در شناخت مشکلات شهر و ارائه راه حل ها و تصمیم گیریها کمک نمایند.

- مزایای مشارکت مردم در برنامه ریزی و فعالیتهای عمرانی شهر

- در این بخش مزایا و دستاوردهای مشارکت مردم در برنامه ریزی و اجرای طرحهای توسعه و توانمندسازی محلهای شرح داده می شود:
- انطباق با قوانین: مشارکت مردم به مرور زمان به عنوان یکی از الزامات قانونی برنامهها در قوانین کشورهای پیشرو مورد تأکید قرار گرفته است و برنامه ریزان برای عمل به قانون، ناگزیرند به آن توجه کنند.
- اعتبار دموکراتیک: مشارکت مردم در برنامه ریزی با حق آنها برای دخیل شدن در تصمیماتی که به سرنوشت آنان مربوط می شود، ارتباط پیدا می کند. این شیوه یکی از شیوههای مهم تعمیق مردم سالاری در جامعه است.
- تأمین مالی آسانتر: بسیاری از مؤسسات و بنگاههایی که به طرحهای توسعه محلی کمک مالی می کنند، مشارکت مردم را پیش شرط مهمی در این زمینه تلقی می کنند.
- توانمندسازی: درگیر شدن در برنامه ریزی، اعتماد به نفس مردم، قابلیت، مهارت و توان کار گروهی آنان را افزایش می دهد. این امر به آنها کمک می کند بر سایر مشکلات چه به صورت فردی و چه گروهی، بهتر غلبه کنند.
- هم افزایی منابع و در دسترس قرار گرفتن منابع بیشتر: دولتها به ندرت ابزار و آگاهی کامل برای حل مشکلات را در اختیار دارند. همکاری مردمی منابع جدیدی برای برآورده شدن نیازها و آرزوهای جامعه در اختیار قرار می دهد.

- تصمیم‌گیری بهتر: مردم هر محل بهترین منبع دانش و بینش نسبت به محیط اطراف خود هستند، زیرا بیشتر عمر خود را در آنجا گذرانده‌اند و تعاملات زیاد (زیادتر از بیگانگان) و نزدیکی به هم دارند. اگر از این مزیت استفاده درستی شود، فرآیند تصمیم‌سازی بسیار موفقیت‌آمیز خواهد بود.
 - کسب نتایج بهتر: از آنجا که هدف نهایی هر طرحی ارائه راه‌حل‌های مناسب برای حل مشکلات است. اگر جامعه مدنی در برنامه‌ریزی درگیر شود، می‌توان راه‌حل‌های ممکن و پیشنهادی را پیش از انتخاب نهایی آزمایش و اصلاح کرد و نتایج بهتری به دست آورد.
 - آموزش حرفه‌ای: همکاری نزدیک با مردم به متخصصان برای کسب دید بهتر نسبت به جامعه هدف کمک می‌کند و باعث می‌شود آنها به شکل مؤثرتری عمل کنند و نتایج بهتری کسب کنند.
 - محیط پاسخگو: همکاری مردمی در برنامه‌ها فضایی به وجود می‌آورد که برای سازگار شدن با نیازهای متغیر آنها لازم است.
 - برآوردن نیازهای عمومی: مردم به مشارکت در شکل‌دهی به محیط اطراف خود علاقمند هستند و از آن لذت می‌برند زیرا معتقدند که می‌توانند از این طریق نیازهای خود را برطرف کنند.
 - شتاب گرفتن توسعه: مردم از طریق مشارکت درک بهتری از گزینه‌های ممکن برای عمل پیدا می‌کنند و احتمال بیشتری وجود دارد که به مسئله به شکل مثبت‌تری نگاه کنند و اعتماد بیشتری به نهادهای برنامه‌ریز پیدا کنند. در حقیقت سرمایه اجتماعی آنان که عامل پیشرفت برنامه است، افزایش می‌یابد.
 - دستیابی به توسعه پایدار: مردم به محیطی که خود در خلق آن سهیم بوده‌اند، احساس دلبستگی بیشتری می‌کنند. در این صورت بهتر آن را نگهداری و اداره می‌کنند. این موضوع از احتمال وارد کردن خسارت به تأسیسات به وجود آمده (وندالیسم)، بی‌توجهی یا میل مداوم به تغییرات پرهزینه می‌کاهد.
- شورای شهر بهترین سازمان‌دهنده مردم برای مشارکت در فعالیت‌های عمرانی شهر محسوب می‌شود. این شورا می‌تواند با بررسی نحوه انجام کار و چگونگی مشارکت مردم، گروه‌های کار تشکیل داده و بدینوسیله انجام قسمتی از امور را به مردم محول نماید. برای نمونه، احداث و نگهداری فضاهای سبز همسایگی و همجواری که زمین آنها به وسیله طرح توسعه و عمران تأمین می‌گردد و یا فضاهای ورزشی که در سطوح زیر محلات کار خواهند کرد، در این رده کارها قرار خواهند گرفت.

روش دیگری که به تشویق مردم برای مشارکت در طرح‌های توسعه و عمران شهر کمک می‌کند، اتخاذ تدابیری برای روشن نمودن منافع و اهداف این طرح‌ها برای عموم است. اما چنانچه شهرداری به گونه‌ای روشن اقدام به توجیه اهداف و نتایج مثبت فعالیت‌های عمرانی ننماید، مردم تنها با مشکلات و موانع طرح‌ها مواجه می‌گردند و نه تنها جلب همکاری آنها ممکن نمی‌شود بلکه مقاومت‌هایی نیز در این مورد به وجود خواهد آورد. به طور کلی بیشترین همکاری که مردم می‌توانند در پیشبرد فعالیت‌های عمرانی شهر بنمایند، همین عدم مقاومت در مقابل انجام طرح توسعه و عمران شهر است که روش بالا و نیز رعایت دقیق این طرح‌ها از طریق سازمان‌های مختلف شهری، می‌تواند عاملی کارساز در این مورد به شمار آید.

لازم به توضیح است که بر اساس تجارب گذشته این مشاور، سازمان‌های مختلف شهری، اغلب بزرگترین عامل نادیده گرفتن برنامه‌های توسعه و عمران شهر هستند و بدین طریق به صورت الگوی مقاومت منفی مردم در مقابل این طرح‌ها و برنامه‌ها عمل می‌کنند.

5-5-3 - امکانات و مشکلات جذب، آموزش و سازماندهی نیروی انسانی متخصص در زمینه

برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های عمرانی شهر

شهرداری خمینی شهر در حال حاضر برای توسعه عملیات عمرانی خود به نیروهایی نیازمند است تا بتواند در پیشبرد طرح‌های توسعه شهری و عملیات عمرانی نقش مفیدتر و مؤثرتری داشته باشد. از طرفی نیز بسیاری از نیروهای اداری و عمرانی شاغل در شهرداری از تخصص و کارایی چندان بالایی برخوردار نیستند و نیروهای موجود، لازم است که در آینده برای اجراء اهداف طرح توسعه و عمران، آموزش‌های لازم را ببینند تا بتوانند تحقق اهداف طرح توسعه و عمران و سایر طرح‌های آتی را میسر سازند. در این زمینه بند چهارم شرایط عمومی قرارداد نیز آموزش نیروهای متخصص به منظور تجهیز شهرداری را الزامی دانسته و چنین اعلام داشته است :

”دستگاه تهیه کننده طرح، موظف است حداقل پنج نفر از کارمندان ذیصلاح شهرداری که حقوق و مزایای آنها از طرف شهرداری پرداخت خواهد شد و صلاحیت و شرایط کار آنها به تأیید کارفرما رسیده باشد، در زمان انجام خدمات موضوع این قرارداد در دفتر محلی، بر اساس ضوابط و مقررات اداری خود به کار گمارد. دستگاه تهیه کننده طرح، موظف خواهد بود کارمندان مذکور را به نحوی آموزش دهد که بعد از اتمام مطالعات قادر به پیشبرد و ادامه طرح‌های تهیه شده، در شهرداری باشند و بر اساس حجم و میزان فعالیت مشاور حق الزحمه که در شرایط خصوصی قرارداد منظور می‌گردد توسط دستگاه تهیه طرح یا شهرداری پرداخت گردد.“

انجام این پیشنهاد می‌تواند کمک شایانی به شهرداری در پیاده کردن طرح‌ها داشته باشد، ولی عملاً در شهرهای کوچک، نه شهرداری قادر به تأمین بودجه برای تربیت چنین نیرویی است و نه اصولاً جذب چنین متخصصینی بعد از تعلیمات، به وسیله شهرداری میسر می‌گردد. اما بر اساس بررسی‌ها استنباط می‌گردد که در شهر خمینی شهر امکان آموزش چنین نیروهایی فراهم است و در نتیجه، آموزش پرسنل یاد شده و بعضی از کارکنان شهرداری (عمدتاً معاونت شهرسازی شهرداری) عملاً باید در طول کار، در برخوردهای معمول و در آموزش‌هایی که از طریق پاسخ به استعلام‌ها انجام می‌پذیرد، شکل گیرد.

6-5-3 - چگونگی قوانین و مقررات موجود مربوط به عمران شهر، مالکیت اراضی،

اختیارات وظایف شهرداری و سایر سازمانهای مؤثر در عمران شهر

سازمانها، ادارات و نهادهای مختلفی دست‌اندرکار فعالیتهای توسعه و عمران شهر می‌باشند که هرکدام از آنها قوانین و مقررات خاصی را برای توسعه مناسب شهر دنبال می‌کنند. در این بخش از مطالعات، قوانین و مقرراتی که در فرآیند برنامه‌ریزی، هدایت و توسعه شهر مؤثر واقع می‌شوند و یا رابطه بین سازمانهای مؤثر در توسعه و عمران شهر و ساکنان شهر را تعیین می‌کنند مورد بررسی قرار می‌گیرد.

قوانین و مقررات شهر در دو گروه عمده دسته‌بندی می‌شوند: اول قوانین و مقرراتی که جنبه عمومی داشته و در تمامی شهرهای کشور لازم الاجراست؛ دوم قوانینی که متأثر از برنامه‌های توسعه شهری است. این گونه قوانین تحت عنوان ضوابط و مقررات در طرح‌های جامع و تفصیلی و یا طرح‌های راهبردی اختصاصاً برای هر شهر باتوجه به شرایط و نیازهای شهر تهیه و پیشنهاد می‌گردد.

بررسی تمامی قوانین از حیث مطالعه حاضر خارج است و صرفاً آن دسته از قوانینی که در فرآیند توسعه شهر نقش مؤثری ایفا می‌کند مدنظر قرار می‌گیرد.

1-6-5-3 - قوانین مربوط به اراضی

1-6-5-3-1 - قانون تعاریف محدوده و حریم شهر و نحوه تعیین آنها

الف - تعریف محدوده شهر:

ماده ۱: محدوده شهر عبارت است از حد کالبدی موجود شهر و توسعه آتی در دوره طرح جامع و تا تهیه طرح مذکور در طرح هادی شهر که ضوابط و مقررات شهرسازی در آن لازم الاجرا می‌باشد، شهرداری‌ها علاوه بر اجرای طرحهای عمرانی از جمله احداث و توسعه معابر و تأمین خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی در چارچوب وظایف قانونی خود کنترل و نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تأسیسات و سایر اقدامات مربوط به توسعه و عمران در داخل محدوده شهر را نیز برعهده دارند.

ب- تعریف حریم شهر:

ماده 2: حریم شهر عبارت است از قسمتی از اراضی بلافصل پیرامون محدوده شهر که نظارت و کنترل شهرداری در آن ضرورت دارد و از مرز تقسیمات کشوری شهرستان و بخش مربوط تجاوز ننماید.

به منظور حفظ اراضی لازم و مناسب برای توسعه موزون شهری با رعایت اولویت حفظ اراضی کشاورزی، باغات و جنگلها، هرگونه استفاده برای احداث ساختمان و تأسیسات در داخل حریم شهر تنها در چارچوب ضوابط و مقررات مصوب طرحهای جامع و هادی امکان پذیر خواهد بود.

نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تأسیسات که به موجب طرحها و ضوابط مصوب در داخل حریم شهر مجاز شناخته شده و حفاظت از حریم به استثنای شهرکهای صنعتی (که در هر حال از محدوده و حریم شهرها و قانون شهرداریها مستثنی می‌باشند) به عهده شهرداری مربوط می‌باشد. هرگونه ساخت و ساز غیرمجاز در این حریم تخلف محسوب و با متخلفین طبق مقررات رفتار خواهد شد.

2-1-6-5-3- قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی برای امر مسکن به شرکتهای تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی

آیین نامه اجرایی:

ماده 1: در اجرای این آیین نامه، محدوده و حریم شهر، شهر مسکونی و شهر جدید و محدوده روستا عبارت از محدوده‌ها و حریم‌هایی می‌باشند که در طرحهای مصوب جامع و تفصیلی و هادی شهرها، ایجاد شهرک و شهر جدید و طرح هادی روستایی به تصویب مراجع قانونی ذیربط رسیده باشند.

ماده 2: منظور از نداشتن کاربری معارض موضوع ماده 1 قانون، برخورداری از کاربری مسکونی در محدوده طبق طرحهای مصوب جامع، تفصیلی و هادی و طرحهای شهرکها و شهرهای جدید می‌باشد.

ماده 3: کلیه مقررات این آیین نامه مانند لزوم استعلام و نظایر آن در استفاده مسکونی از زمین، برای کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از خصوصی، عمومی و دولتی و وابسته به آنها و همچنین بنیادها و نهادهای انقلابی و اوقاف لازم الاجرا است.

ماده 4: واگذاری، تفکیک و افراز اراضی فاقد کاربری مسکونی برای امر مسکن توسط تمام دستگاه‌های دولتی و عمومی و وابسته به آنها اعم از وزارتخانه‌ها، سازمانها، نیروهای نظامی و

انتظامی، شهرداریها و شرکتهای دولتی، بنیادها و نهادهای انقلابی و مؤسسات عمومی غیردولتی و هر نهاد وابسته به دولت که به واگذاری اراضی اقدام می‌کند، تحت هر عنوان و در هر نقطه از کشور اعم از داخل یا خارج شهرها مطلقاً ممنوع است.

ماده 5: هرگونه واگذاری اراضی در داخل مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست ممنوع است.

ماده 6: هرگونه نقل و انتقال اراضی فاقد کاربری مسکونی، مشروط بر تسلیم اقرارنامه کتبی ضمن سند انتقال در دفاتر اسناد رسمی توسط منتقل‌الیه، دایر بر اطلاع از کاربری غیرمسکونی زمین و عدم امکان ساختن مسکن در آن خواهد بود.

ماده 7: کاربری‌های اراضی غیرمسکونی که به ترتیب مقرر در ماده 6 این آیین‌نامه مورد نقل و انتقال قرار می‌گیرند. قابل تغییر توسط کمیسیون‌های ماده 5 لایحه قانونی واگذاری و احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران - مصوب 1359 - و مراجع تصویب طرح هادی و تغییرات بعدی آنها نبوده و قبول تقاضاهای متضمن درخواست تغییر کاربری آنها توسط دبیرخانه‌های مربوط، شهرداریها و سایر اعضا و طرح این تقاضا در جلسات کمیسیونها و مراجع مذکور ممنوع است.

ماده 8: کلیه دستگاه‌هایی که قانوناً مجاز به واگذاری زمین برای امر مسکن به اشخاص حقیقی و حقوقی می‌باشند، موظفند شماره، تاریخ و متن پاسخ استعلام دریافت شده از مراجع مقرر در قانون را دایر بر برخورداری زمین مورد واگذاری از کاربری مسکونی و ضوابط و مقررات متناسب با تعداد استفاده‌کنندگان به طور کتبی در توافق‌نامه‌ها، صورتجلسات، ابلاغیه‌ها و سایر مدارک مربوط به واگذاری زمین قید نمایند.

ماده 9: استعلام‌کنندگان کاربری زمین و ضوابط و مقررات ساختمانی آن مکلفند نقشه موقعیت زمین در مقیاس مناسب طبق سند مالکیت، نشانی زمین و سایر مشخصاتی که اظهارنظر توسط مرجع مورد استعلام را تسهیل می‌نماید، به مراجع مورد استعلام مربوط ارائه دهند.

ماده 10: مراجع مورد استعلام مکلفند ظرف ده روز پس از وصول نامه دفترخانه اسناد رسمی یا مراجع واگذارکننده زمین نسبت به صدور پاسخ استعلام اقدام نمایند.

ماده 11: سازمانهای مسکن و شهرسازی درمورد زمین‌ها و املاک واقع در محدوده شهرکها و شهرهای جدید و شهرداریها در داخل محدوده شهر استعلامهای دریافت‌نشده را براساس مصوبات و نقشه‌های اجرایی طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی آنها پاسخ خواهند داد. درمورد شهرهای دارای طرح جامع، درصورت فقدان طرح‌های تفصیلی و وقوع تقریبی زمین در مجاورت زمین‌هایی که موقعیت کلی آنها برای کاربری‌های عمومی و خدماتی

شهرها پیش‌بینی گردیده‌اند. براساس مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری ایران عمل خواهد شد.

ماده 15: تأمین واگذاری تأسیسات زیربنایی موضوع ماده 8 قانون (آب، برق، گاز و تلفن ثابت و نظایر آن) موکول به ارایه پروانه‌های معتبر ساختمانی یا عدم خلاف یا پایان کار (درمورد شهرها، شهرهای جدید و شهرکها) یا تأییدیه مراجع صدور مجوز ساختمان در محدوده روستا، دایر بر رعایت کاربری مسکونی خواهد بود.

3-1-6-5-3- منع افزایش محدوده شهرها تا تحقق تراکم‌های طرح‌های جامع

1- از تاریخ تصویب این مصوبه، هرگونه افزایش در محدوده مصوب طرح‌های هادی و جامع شهری تا زمانی که تراکم ناخالص جمعیتی شهر (یعنی نسبت جمعیت به سطح مصوب) در محدوده فعلی طرح (یعنی محدوده طرح مصوب به اضافه کلیه تغییرات احتمالی قانونی و مصوب بعدی تا این تاریخ) براساس طرح‌های مصوب تحقق پیدا نکرده باشد ممنوع است.

تبصره: آن دسته از پیشنهادها مربوط به افزایش محدوده شهرها که تا این تاریخ به دبیرخانه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران واصل و در نوبت دستور کار شورای عالی قرار گرفته است مشمول مفاد این مصوبه نبوده و بررسی‌های کارشناسی لازم جهت طرح در شورای عالی درمورد آنها بعمل خواهد آمد.

4- هرگونه تفکیک زمین و واگذاری آن برای امر مسکن به افراد، شرکتهای تعاونی یا سازمان‌های دولتی و غیردولتی و نهادها در داخل حریم شهرها ممنوع می‌باشد.

5- قبول تقاضاهای مربوط به افزایش محدوده طرح‌های مصوب اعم از اینکه از طریق سازمانها، اشخاص یا شرکتهای تعاونی و غیره درخواست شده باشد، توسط شهرداریها و سایر اعضای کمیسیون ماده 5 و طرح این تقاضاها در کمیسیون‌های مذکور و شوراهای شهرسازی استانها تا حصول به شرایط تعیین شده در این مصوبه ممنوع می‌باشد.

6- تغییر کاربری اراضی زراعی و باغات دارای کاربری کشاورزی و باغداری در طرح‌های مصوب شهری و تبدیل جنگلها به کاربریهای شهری ممنوع است.

7- صدور هرگونه مجوز تفکیک و پروانه احداث بنا برای اراضی زراعی و باغات واقع در حاشیه شهرها که در طرح‌های مصوب شهری دارای کاربری مسکونی هستند، تا قبل از اینکه تراکم ناخالص جمعیتی در بقیه اراضی شهری به تراکم ناخالص پیش‌بینی شده در طرح مصوب نرسیده باشد ممنوع است.

4-1-6-5-3- منع احداث تأسیسات جدید و توسعه تأسیسات پیشین نظامی در محدوده شهرها

احداث و توسعه تأسیسات نظامی از قبیل پادگانها و میادین آموزشی و تمام یا هر قسمت از هرگونه تأسیسات دیگر متعلق به واحدهای نظامی و انتظامی که عملکرد شهری ندارد در داخل محدوده و حریم شهرها ممنوع است و تأسیسات مشابه موجود لازم است طی برنامه تدریجی از محدوده و حریم شهرها خارج شده و اراضی و ساختمانهای باقیمانده با رعایت اولویت‌های شهری به مصارف عمومی تبدیل شود.

در صورتی که در برخی از شهرها استثنائاً بنا به مصالحی که شورای عالی دفاع تشخیص دهد که خروج تدریجی تأسیسات مذکور در فوق مستلزم زمان بیشتری باشد، مراتب از طریق شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به دستگاه‌های ذیربط ابلاغ خواهد شد.

5-1-6-5-3- منع تغییر کاربری اراضی کشاورزی و جنگل‌ها در محدوده و حریم شهرها

بند 6- تغییر کاربری اراضی زراعی و باغات دارای کاربری کشاورزی و باغداری در طرح‌های مصوب شهری و تبدیل جنگل‌ها به کاربریهای شهری ممنوع است.

بند 7- صدور هرگونه مجوز تفکیک و پروانه احداث بنا برای اراضی زراعی و باغات واقع در حاشیه شهرها که در طرح‌های مصوب شهری دارای کاربری مسکونی هستند، تا قبل از اینکه تراکم ناخالص جمعیتی در بقیه اراضی شهری به تراکم ناخالص پیش‌بینی شده در طرح مصوب نرسیده باشد ممنوع است.

6-1-6-5-3- قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب 1374

قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها در قالب 8 ماده و 7 تبصره در سال 1374 به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران رسیده است. به موجب ماده 1 این قانون، به منظور حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و تداوم بهره‌وری آنها از تاریخ تصویب این قانون، تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک‌ها جز در موارد ضروری ممنوع است. برخی از مهمترین مواد و تبصره‌های این قانون به شرح زیر است:

ماده 1- تبصره 1- در موارد ضروری تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها به عهده کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌های کشاورزی، مسکن و شهرسازی، جهاد سازندگی و سازمان حفاظت محیط زیست و استانداری که در هر استان زیر نظر وزارت کشاورزی تشکیل می‌شود، محول می‌گردد و تصمیمات کمیسیون مزبور که واجد آرای اکثریت اعضاء باشد

معتبر خواهد بود و این کمیسیون موظف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ دریافت تقاضا یا استعلام نسبت به صدور پاسخ اقدام نماید.

تبصره 2- مرجع تشخیص اراضی زراعی و باغها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرکها وزارت کشاورزی است و تغییر کاربری اراضی موضوع این قانون در روستاها طبق ضوابطی که وزارت کشاورزی تعیین خواهد کرد مجاز می‌باشد.

تبصره 3- ادارات ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی مکلفند در موارد تفکیک اراضی زراعی و باغها و تغییر کاربری آنها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرکها از وزارت کشاورزی استعلام و نظر وزارت مذکور را اعمال نمایند.

ماده 2- در مواردی که به اراضی زراعی و باغها طبق مقررات این قانون مجوز تغییر کاربری داده می‌شود هشتاد درصد (80%) قیمت روز اراضی و باغهای مذکور با احتساب ارزش زمین پس از تغییر کاربری بابت عوارض از مالکان وصول و به خزانه داری کل کشور واریز می‌گردد. نحوه تقویم ارزش اراضی موضوع این قانون توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

تبصره 1- تغییر کاربری زمین زراعی و باغ برای سکونت شخصی مالکان کم بضاعت در مساحت کوچک طبق ضوابط و تعاریفی که وزارت کشاورزی مشخص می‌نماید و همچنین سایر نیازهای بخش کشاورزی و دامی مشمول پرداخت عوارض موضوع این ماده نخواهد بود.

تبصره 2- وزارت مسکن و شهرسازی مکلف است جهات توسعه شهرها و شهرکها (متصل یا منفصل) را حتی‌المقدور در خارج از اراضی زراعی و باغها طراحی و از اراضی غیر زراعی و غیر قابل کشاورزی استفاده نماید. و تغییر کاربری اراضی زراعی و باغهای موجود داخل محدوده قانونی شهرها را به حداقل برساند.

ماده 4- دولت مکلف است همه ساله اعتباری معادل هشتاد درصد (80%) از درآمدهای موضوع این قانون را در بودجه سالیانه وزارت کشاورزی منظور نماید تا وزارت مزبور طبق ضوابط قانونی مربوطه به مصرف امور زیربنایی کشاورزی شامل تسطیح اراضی، احداث کانال، آبیاری، زهکشی، سدها و بندهای خاکی تامین آب و احیاء اراضی موات و بایر برساند و بیست درصد (20%) باقیمانده از درآمد موضوع این قانون به منظور مطالعه و آماده سازی زمینهای غیرقابل کشت و زرع برای توسعه شهرها و ایجاد شهرکها در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرار می‌گیرد.

ماده 5- از تاریخ تصویب این قانون نماینده وزارت کشاورزی در کمیسیون ماده 5 قانون تاسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران عضویت خواهد داشت.

ماده 7- وزارت کشاورزی مسئول اجرای این قانون می‌باشد و وزارت مذکور مکلف است آیین‌نامه اجرایی این قانون را ظرف مدت سه ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران برساند.

ماده 8- کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون لغو می‌گردد.

اصلاحیه این قانون در سال 1385، در مجلس شورای اسلامی، تصویب گردیده است که به موجب آن، تبصره‌های 1 و 2 و 3 ماده 1 قانون فوق اصلاح گردیده و چهار تبصره به عنوان تبصره‌های 4، 5، 6 و 7 به آن الحاق شده است.

اصلاح ماده 1، تبصره 1: تشخیص موارد ضروری تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها در هر استان، به عهده کمیسیون مرکب از رئیس سازمان جهاد کشاورزی، مدیر امور اراضی، رئیس سازمان مسکن و شهرسازی، مدیر کل حفاظت محیط زیست آن استان و یک نفر نماینده استاندار می‌باشد که به ریاست سازمان جهاد کشاورزی تشکیل می‌گردد.

اصلاح ماده 1، تبصره 2: مرجع تشخیص اراضی زراعی و باغ‌ها، وزارت جهاد کشاورزی است و مراجع قضایی و اداری، نظر سازمان جهاد کشاورزی ذی‌ربط را در این زمینه استعلام می‌نماید و مراجع اداری موظف به رعایت نظر سازمان مورد اشاره خواهند بود.

نظر سازمان جهاد کشاورزی استان برای مراجع قضایی به منزله نظر کارشناس رسمی دادگستری تلقی می‌شود.

اصلاح ماده 1، تبصره 3: ادارات ثبت اسناد و مدارک و دفاتر اسناد رسمی و سایر هیات‌ها و مراجع مربوط مکلفند در موارد تفکیک، افراز و تقسیم اراضی زراعی و باغ‌ها و تغییر کاربری آنها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک‌ها از سازمان‌های جهاد کشاورزی و وزارت جهاد کشاورزی استعلام نموده و نظر وزارت مذکور را اعمال نمایند.

تبصره 4 (الحاقی): احداث گلخانه‌ها، دامداری‌ها، مرغداری‌ها، پرورش ماهی و سایر تولیدات کشاورزی و کارگاه‌های صنایع تکمیلی و غذایی در روستاها، بهینه کردن تولیدات بخش کشاورزی بوده و تغییر کاربری محسوب نمی‌شود. موارد مذکور از شمول این ماده مستثنی بوده و با رعایت ضوابط زیست محیطی با موافقت سازمان‌های جهاد کشاورزی استان‌ها بلامانع می‌باشد.

تبصره 5 (الحاقی): اراضی داخل محدوده قانونی روستاهای دارای طرح هادی مصوب، مشمول ضوابط طرح هادی بوده و از کلیه ضوابط مقرر در این قانون مستثنی می‌باشند.

تبصره 6 (الحاقی): به منظور تعیین روش کلی و ایجاد وحدت رویه اجرایی و نظارت و ارزیابی عملکرد کمیسیون‌های موضوع تبصره (1) این ماده، دبیرخانه مرکزی در وزارت جهاد کشاورزی (سازمان امور اراضی) تشکیل می‌گردد.

تبصره 7 (الحاقی): تجدیدنظر در مورد تصمیمات موضوع تبصره (1) این ماده در مواردی که مجوز تغییر کاربری صادر شده با تشخیص و پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به عهده کمیسیونی به ریاست وزیر جهاد کشاورزی یا نماینده تام الاختیار وی با عضویت معاونان ذی ربط وزارتخانه‌های مسکن و شهرسازی، کشور و سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد.

ماده 3- عبارت "نحوه تقویم ارزش اراضی موضوع این قانون توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید" از انتهای متن ماده (2) قانون مذکور حذف و تبصره‌های (1) و (2) آن به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به عنوان تبصره (3) به آن الحاق می‌گردد.

تبصره 1: تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها برای سکونت صاحبان زمین تا پانصد مترمربع فقط برای یک بار و احداث دامداری‌ها، مرغداری‌ها، پرورش آبزیان، تولیدات گلخانه‌ای و همچنین واحدهای صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی و صنایع دستی مشمول پرداخت عوارض موضوع این ماده نخواهند بود.

تبصره 2- اراضی زراعی و باغ‌های مورد نیاز طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب مجلس شورای اسلامی (ملی - استانی) و طرح‌های خدمات عمومی مورد نیاز مردم از پرداخت عوارض موضوع این ماده مستثنی بوده و تابع قوانین و مقررات مربوط می‌باشد.

تبصره 3- (الحاقی): تقویم و ارزیابی اراضی زراعی و باغ‌های موضوع این قانون توسط کمیسیون سه نفره‌ای متشکل از نمایندگان سازمان جهاد کشاورزی، استانداری، امور اقتصادی و دارایی استان در هر یک از شهرستان‌ها انجام می‌پذیرد.

ماده 4- قانون فوق (مصوب 1374) در اصلاحیه سال 1385 به همان صورت قبلی آمده و تنها عبارت "وزارت کشاورزی" به "وزارت جهاد کشاورزی" تغییر نام پیدا کرده است.

در ادامه، مواد زیر به عنوان مواد 7 الی 12 به قانون مذکور الحاق گردیده است:

ماده 7- کمیسیون موضوع تبصره 1 ماده 1 موظف است در تشخیص ضرورت‌ها موارد زیر را رعایت نماید:

1- اخذ مجوز لازم از دستگاه اجرایی ذی ربط متناسب با کاربری جدید توسط متقاضی.

2- ضوابط طرح‌های کالبدی، منطقه‌ای و ناحیه‌ای مصوب شورایی عالی شهرسازی و معماری ایران.

3- مطالبه مصوبه ستاد فرماندهی نیروهای مسلح در رسیدگی به درخواست نیروهای مسلح

4- ضوابط حفظ محیط زیست و تداوم تولید و سرمایه‌گذاری با توجه به روح کلی قانون مبنی بر حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها.

5- استانداردها، اصول و ضوابط فنی مربوط، مطابق مجوزهای صادر شده از سوی دستگاه-های ذی ربط.

ماده 8- صدور هر گونه مجوز یا پروانه ساخت و تامین و واگذاری خدمات و تاسیسات زیربنایی مانند آب، برق، گاز و تلفن، از سوی دستگاه‌های ذی ربط در اراضی زراعی و باغ‌ها موضوع ماده (1) این قانون توسط وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، مسکن و شهرسازی، استانداری-ها، شهرداری‌ها و سایر مراجع ذی ربط صرفاً بعد از تایید کمیسیون موضوع تبصره (1) ماده (1) این قانون مبنی بر ضرورت تغییر کاربری مجاز خواهد بود.

ماده 9- به منظور حمایت از تداوم کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها واقع در داخل محدوده قانونی شهرها و شهرک‌ها که در طرح‌های جامع و تفصیلی دارای کاربری کشاورزی می‌باشند، دولت و شهرداری‌ها موظفند تسهیلات و خدمات شهری را مطابق تعرفه فضای سبز شهرداری‌ها در اختیار مالکان آنها قرار دهند.

ماده 10- هر گونه تغییر کاربری در قالب ایجاد بنا، برداشتن یا افزایش شن و ماسه و سایر اقداماتی که بنا به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی تغییر کاربری محسوب می‌گردد، چنانچه به طور غیر مجاز و بدون اخذ مجوز از کمیسیون موضوع تبصره 1 ماده 1 این قانون صورت پذیرد، جرم بوده و ماموران جهاد کشاورزی محل مکلفند نسبت به توقف عملیات اقدام و مراتب را به اداره متبوع جهت انعکاس به مراجع قضایی اعلام نمایند.

ماده 11- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که در اجرای قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها از کمیسیون موضوع تبصره (1) ماده (1) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب 1374 مجوز تغییر کاربری دریافت نموده‌اند موظفند ظرف مدت نه ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، نسبت به اجرای طرح موضوع مجوز مربوطه اقدام نمایند. در صورت عدم اقدام در مهلت تعیین شده موضوع مشمول مقررات این قانون خواهد شد.

ماده 12- ایجاد هر گونه مستحذات پس از حریم قانونی موضوع ماده (17) قانون اصلاح قانون ایمنی‌راه‌ها و راه‌آهن مصوب 1379 در مورد اراضی زراعی و باغی فقط با رعایت تبصره (1) ماده (1) این قانون مجاز می‌باشد.

ماده 7- قانون مذکور نیز به شرح زیر اصلاح گردیده و شمار آن به مواد (13) و (14) تغییر یافته است.

ماده 13- وزارت جهاد کشاورزی مسئول اجرای این قانون و آیین‌نامه‌های اجرایی آن می‌باشد.

ماده 14- وزارت جهاد کشاورزی موظف است آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون را با همکاری وزارت- خانه‌های مسکن و شهرسازی، کشور و سازمان حفاظت محیط زیست ظرف مدت سه ماه تهیه و برای تصویب به هیات وزیران ارایه کند.

در نهایت ماده 8- قانون مذکور به شرح زیر اصلاح و شماره آن به ماده (15) تغییر یافته است.

ماده 15- کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون از جمله ماده (77) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب 1373/12/28 لغو می‌گردد.

7-1-6-5-3- مقررات تفکیک و افراز اراضی کشاورزی و باغ‌های شهری

ماده 14- تبدیل و تغییر کاربری، افراز و تقسیم و تفکیک باغات و اراضی کشاورزی و یا آیش با رعایت ضوابط و مقررات مسکن و شهرسازی و مواد این قانون بلاشکال است.

ضوابط و مقررات مربوط به تبدیل و تغییر کاربری، افراز و تقسیم و تفکیک باغات و اراضی کشاورزی یا آیش موضوع ماده 14 قانون زمین شهری، برحسب اینکه داخل محدوده شهر یا حریم قرار داشته باشند به شرح زیر تعیین و جایگزین ضوابط و مقررات قبلی می‌گردد.

در اجرای این دستورالعمل در صورت نیاز به تغییر یا تعیین کاربری موضوع برحسب مورد در کمیسیون ماده 5 یا مرجع تصویب طرح هادی مطرح و همراه با نحوه تأمین خدمات لازم مورد تصمیم‌گیری قرار خواهد گرفت.

در اجرای این ضوابط لازم است قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب 1359 رعایت گردد.

الف - باغات داخل محدوده شهر

1- فضای سبز عمومی

باغاتی که شهرداری علاوه بر مصوبات طرح‌ها می‌تواند تملک نموده و یا حفظ وضعیت درخت و سیستم آبیاری به صورت فضای سبز عمومی نگهداری کند (اعم از اینکه در طرح مصوب دارای کاربری باشند یا نباشند) با تصویب مراجع مربوط به فضای سبز عمومی تبدیل شود.

2- باغ مسکونی

باغاتی که فاقد کاربری مصوب خدمات و فضای سبز عمومی باشند و قابل تبدیل به منطقه باغ - مسکونی با ضوابط تفکیک و ساختمان سازی ویژه به شرح زیر هستند:

1-2- حداقل تفکیک «افراز و تقسیم 2000 مترمربع با تراکم ساختمانی 20 درصد و حداکثر سطح اشغال 10 درصد» در صورتیکه مالک مایل به استفاده از تراکم بیشتر باشد در مقابل افزایش مساحت قطعات تفکیکی اجازه احداث ساختمان با تراکم و طبقات بیشتر به شرح زیر داده می‌شود.

2-2- در قطعات 3000 تا 5000 مترمربع اجازه استفاده از تراکم ساختمانی 30 درصد با حداکثر سطح اشغال 15 درصد سطح زمین.

تبصره 1: باغات تفکیک شده قبلی که کمتر از 2000 مترمربع مساحت داشته باشند نیز مشمول ضابطه 1-2 هستند در قطعاتی که سطح اشغال ساختمان کمتر از 150 مترمربع باشد حداکثر تا 150 مترمربع سطح اشغال در دو طبقه و یک طبقه زیرزمین مجاز است.

تبصره 2: در صورت احداث ساختمان مسکونی در یک طبقه محل استقرار آن باید از هر ضلع زمین حداقل 4 متر فاصله داشته باشد. این فاصله در مورد ساختمانهای 2 طبقه 8 متر، 3 طبقه 12 متر و 4 طبقه 16 متر می‌باشد. احداث ساختمان با بیش از 4 طبقه در مناطق باغ مسکونی مجاز نیست و نقشه استقرار بنا در زمین باید با رعایت کمترین میزان قطع درخت باشد.

تبصره 3: در آن دسته از کاربریهای خدماتی مانند هتل، واحدهای تفریحی و ورزشی و فرهنگی که انتفاعی باشد، رعایت کلیه ضوابط این بند الزامی است، لیکن در کاربریهای خدمات عمومی که با اعتبارات دولت احداث می‌شود، استفاده از حداکثر 15 درصد سطح اشغال و 45 درصد تراکم در تمام حالات بلامانع است.

تبصره 4: با استفاده از مزایای تفکیک مربوط به قطعات بزرگتر موضوع بند 2-2 هرگونه تفکیک بعدی ممنوع است و مراتب بایستی در سند مالکیت و صورت مجلس تفکیکی قید شود.

3- مسکونی

مالکین منطقه باغ - مسکونی که داوطلبانه مایل به واگذاری 70 درصد از سطح باغات خود به عنوان فضای سبز عمومی یا باغ شهری بصورت رایگان به شهرداری باشند می‌توانند با تصویب مراجع مربوطه به جای منطقه باغ - مسکونی از انواع منطقه بندی‌های مسکونی استفاده کنند، مشروط به اینکه:

- سطح مجموعه باغاتی که مشترکاً به صورت یکپارچه از این ضوابط استفاده می‌کنند از 20 هزار مترمربع کمتر نباشد.
- سهم خدمات و فضای سبز عمومی حتی‌الامکان به صورت یکپارچه باشد.
- ضمن رعایت کامل مفاد مصوبه 1371/2/14 شورای عالی شهرسازی و معماری تحت عنوان منطقه‌بندی - مسکونی شهرها، ضوابط زیر را رعایت نمایند.

1-3- منطقه تک خانواری - با رعایت ضوابط مربوطه

2-3- منطقه چند خانواری حداقل تفکیک، افراز و تقسیم 500 مترمربع و حداکثر 80 درصد با افزایش سطح قطعات به بیش از 1000 مترمربع حداکثر 100 درصد

3-3- منطقه آپارتمانی حداقل تفکیک، افراز و تقسیم 1000 مترمربع با تراکم 100 درصد و با افزایش سطح قطعات به بیش از 2000 مترمربع حداکثر 120 درصد

تبصره 1: در حالتی که سطح کل باغات به هم پیوسته و در یک نقطه شهر کمتر از 20 هزارمترمربع باشد استفاده از ضوابط این بند فقط در صورت رعایت ضوابط منطقه‌بندی مسکونی همجوار مجاز است.

تبصره 2: اراضی واگذار شده براساس این بند غیرقابل تبدیل به کاربریهای مسکونی و انتفاعی بوده و شهرداری موظف است ظرف مدت 15 ماه آنها را برای استفاده عمومی تبدیل به پارک نموده چگونگی را به سازمان مسکن و شهرسازی استان اطلاع دهد. در صورت عدم تبدیل آنها به پارک در این مدت بلافاصله با تصویب مراجع مربوطه به سایر خدمات عمومی موردنیاز شهر اختصاص خواهد یافت.

ب- اراضی کشاورزی یا آیش داخل محدوده شهر

1- تبدیل اراضی کشاورزی که فاقد کاربری مصوب خدمات و فضای سبز عمومی باشند به باغ با استفاده از مقررات منطقه باغ - مسکونی موضوع بند 2 قسمت الف این دستورالعمل بلامانع است. در این صورت لازم است که نقشه درختکاری باغ نیز همراه با نقشه‌های تفکیکی و ساختمانی به تصویب شهرداری مربوطه برسد.

2- تبدیل و تغییر کاربری اراضی کشاورزی یا آیش داخل محدوده شهر به مسکونی در صورتی که طرح تفصیلی یا هادی آنها با پیش‌بینی خدمات موردنیاز تهیه و به تصویب برسد مورد تأیید است.

کسب اجازه قطعه‌بندی و تفکیک و ساختمان سازی اینگونه اراضی مشمول ضوابط و مقررات مربوط به تأمین فضاهای عمومی و خدماتی شهرها موضوع مصوبه مورخ 1369/10/3 شورایعالی شهرسازی و معماری ایران خواهد بود.

تا زمانی که مالکان قصد تفکیک و ساختمان سازی ندارند، می‌توانند از ضوابط تفکیک به شرح زیر استفاده نمایند:

- حداقل تفکیک اراضی شالیزار 5 هکتار
- حداقل اراضی زراعتی غیرشالیزار 10 هکتار
- حداقل اراضی زراعتی دیم 20 هکتار

2- 5- 3- ضوابط و مقررات مناسب سازی معابر برای معلولین

شورای عالی معماری و شهرسازی ایران در تاریخ 1378/9/22، برای دسترسی معلولین به فضاهای شهری و اماکن و رفع موانع در عبور و مرور و امکان شرکت افراد دارای معلولیت‌های گوناگون جسمی و حرکتی در فعالیتهای مختلف زندگی روزمره موادی تصویب نمود. مواد 1 و 2 مصوبه مذکور به شرح زیر است:

1- از این تاریخ در کلیه طرحهای آتی و در دست تهیه شهرسازی، شهرک سازی و مجتمعهای مسکونی و ساختمانی سراسر کشور اعم از اینکه توسط دستگاه‌های دولتی و وابسته به دولت و شهرداریها و یا بخش خصوصی تهیه گردند، رعایت ضوابط موضوع بند یک مجموعه پیوست که شامل ضوابط برنامه‌ریزی و طراحی برای تسهیل حرکت معلولین در سطح شهر می‌باشد، الزامی بوده و کلیه مراجع مسئول تهیه، بررسی و تصویب و اجرای طرحهای توسعه شهری، شهرک سازی و مجتمعهای ساختمانی و مسکونی موظفند در مراحل مختلف تصویب و صدور پروانه نظارت ضوابط مذکور را رعایت نمایند.

2- به منظور رفع موانع شهری موجود لازم است که اصلاحات موضوع بند دو ضوابط پیوست تا قبل از تهیه و یا تجدید نظر در طرح‌های توسعه شهری به منظور نزدیکتر کردن شرایط موجود به شرایط مناسب توسط مراجع مسئول عمران شهری باتوجه به اولویت هریک به اجرا درآید.

3-5-6-3 - ضوابط و مقررات نماسازی در شهرها

شورای عالی معماری و شهرسازی در تاریخ 1369/8/28 ضوابط مربوط به نماسازی را تصویب نمود. بندهای 1 و 2 این مصوبه به شرح زیر است:

1- کلیه سطوح نمایان ساختمانهای واقع در محدوده و حریم شهرها و شهرکها که از داخل معابر قابل مشاهده است، اعم از نمای اصلی یا نماهای جانبی، نمای شهری محسوب شده، لازم است با مصالح مرغوب به طرز مناسب و زیبا و هماهنگ نماسازی شود.

2- صدور گواهی پایان کار ساختمان مشروط به انجام نماسازی نماهای اصلی و جانبی است.

4-5-6-3 - سازمانهای مؤثر در عمران شهر

وظایف مدیریت شهری به امور کالبدی و خدمات شهری همچون نظافت و پاکیزگی شهر، زیباسازی، فضای سبز و نظایر اینها منحصر نمی‌گردد بلکه مدیریت و برنامه‌ریزی امور شهر و شهروندان را دربر می‌گیرد. بدین ترتیب دستگاههای اجرایی مختلف موجود در شهر که هریک کارکردهای ویژه‌ای دارند، تحت مدیریت کلان شهر و مبتنی بر اهداف و سیاستهای تعیین شده از سوی شورای شهر و شهرداری به عنوان ارکان مدیریت شهری به فعالیت می‌پردازند.

هدایت و کنترل توسعه کالبدی شهر، نظافت و پاکیزگی شهر، ایجاد و توسعه معابر و آسفالت آنها، ایجاد و اداره فضای سبز، زیباسازی، ایمنی شهر در مقابل حوادث، جلوگیری از استفاده‌های غیرمجاز از اماکن عمومی، رفع مزاحمت صنایع و مشاغل مزاحم، جمع‌آوری و انتقال آبهای سطحی، امور گورستان‌ها، کنترل کیفیت هوا، اداره امور فرهنگستانها باعث شده است که وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و ادارات دیگری نیز در امور شهری دخیل باشند و سیاستگذاری برنامه‌ریزی و هدایت و اجرای بسیاری از امور شهر را در ساختاری ناهماهنگ به انجام برسانند.

1-4-6-5-3- وزارت کشور

این وزارتخانه با استفاده از قانون شهرداری، قانون نوسازی و عمران شهری و سایر قوانین و آیین نامه‌های مربوط کنترل و نظارت‌های مختلفی بر شهرداری و شورای شهر خمینی شهر دارد که عبارتند از:

- کنترل‌های سازمانی و تشکیلاتی مشتمل بر تأیید حکم انتخاب شهرداری (از طریق تفویض اختیار به استانداری) تصویب، سازمان اداری شهرداری، تهیه و پیشنهاد مقررات استخدامی شهرداری، تهیه و پیشنهاد آیین نامه‌های مختلف سازمانی و تشکیلاتی.
- کنترل شورای شهر از جمله اختیار انحلال آن
- کنترل‌های مالی مشتمل بر تخصیص بخشی از اعتبارات و کمک‌های بلاعوض، تصویب دستورالعمل‌های مربوط به امور مالی و معاملات شهرداری، اعمال نظارت در بودجه، تهیه و پیشنهاد آیین نامه ممیزی
- کنترل حقوقی، قانونی شامل تصویب محدوده قانونی و حریم شهر، رسیدگی به شکایت‌هایی که از شهرداری می‌شود و تعیین نماینده برای شرکت در کمیسیون حل اختلاف.

2-4-6-5-3- وزارت مسکن و شهرسازی

این وزارتخانه با زیر پوشش داشتن شورای عالی شهرسازی و معماری، معاونت شهرسازی و معماری و سازمان ملی زمین و مسکن و با شورای شهر و شهرداری خمینی شهر مرتبط است. این رابطه را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد:

- ارتباط نظارتی و کنترل کننده که مبتنی بر نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های مصوب توسعه شهری و نیز سایر مقررات و ضوابط شهرسازی مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری است.

- اجرای پروژه‌های عمرانی با اعتبارات ملی در شهر که مشتمل بر طرح‌های خانه‌سازی و ساختمانهای دولتی در محدوده شهر است. انجام وظیفه مذکور بر عهده سازمان ملی زمین و مسکن است که پس از خاتمه عملیات هر پروژه آن را تحویل می‌گیرد و برای بهره‌برداری به سازمان‌های ذیربط و از جمله شهرداری تحویل می‌دهد. این سازمان بیشتر موارد برای انتخاب، ارزیابی، مکان‌یابی و اجرای پروژه‌ها هیچگونه هماهنگی با شورای شهر و شهرداری ندارد.

3-5-6-4-3- معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

این سازمان به عنوان عالی‌ترین مرجع برنامه‌ریزی کشور از طریق ارتباط غیرمستقیم با نظام کلان برنامه‌ریزی کشور و از طریق شورای عالی شهرسازی و معماری، وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت کشور و سیاست‌گذاری عمران شهری در برنامه‌های پنج ساله توسعه در مدیریت شهری مؤثر است.

3-5-6-4-4- سایر وزارت‌خانه‌ها، نهادها و سازمان‌های مستقل

وزارتخانه‌های دیگر موجود کشور از جمله نیرو، مخابرات، بهداشت و درمان، آموزش و پرورش، فرهنگ و آموزش عالی، فرهنگ و ارشاد اسلامی و همچنین سازمان‌های مستقل همانند تربیت بدنی، بهزیستی و نهادها از جمله بنیاد مسکن، بنیاد شهید و نظایر اینها که ماهیت و عملکرد بخشی دارند و کلیه امور تحت تولید خود را از طریق نظام سلسله مراتبی ادارات مستقر در استان و شهرستان و شهر به انجام می‌رسانند.

3-5-6-4-5- سازمان‌های مؤثر در احداث ساختمان و ابنیه عمومی و خصوصی

این سازمان‌ها اعم از دولتی و خصوصی یا عمومی از طریق احداث بنا در تغییر کالبد شهر و اجرای برنامه‌های شهری یا ایجاد مغایرت با آن در قالب احداث و توسعه‌های غیرمجاز مؤثرند.

3-5-6-4-6- سازمان‌های مؤثر در تأمین و احداث زیرساختها

ایجاد و توسعه زیرساختهای شهری شامل شبکه‌ها و تأسیسات آب و فاضلاب، برق، گاز، مخابرات، تحت تولید سازمان‌های بخشی ذیربط همچون شرکت آب منطقه‌ای، شرکت آب و فاضلاب، اداره برق منطقه‌ای، شرکت گاز، شرکت مخابرات قرار دارد. این سازمانها کلیه اقدامات مربوط به تأمین و توزیع و بهره‌برداری و مدیریت امور را به طور مستقل و در چارچوب سیاستها و برنامه‌های تعیین شده وزارتخانه مربوط به انجام می‌رسانند و فقط عوارض قانونی را به شهرداری پرداخت می‌کنند.

3-5-6-4-7- سازمان‌های مؤثر در تأمین فضاهای عمومی

این سازمانها احداث و بهره‌برداری از فضاهای عمومی از قبیل فضاهای آموزشی بهداشتی، درمانی، ورزشی، کتابخانه و نظایر اینها براساس برنامه‌های بخشی برعهده دارند و ارتباط آنها با مدیریت شهری یک طرفه و در قالب پرداخت عوارض قانونی به شهرداری است.

5-6-3- وظایف و اختیارات شهرداری

شهرداری رکن اصلی و مؤثرترین سازمان در توسعه و عمران شهر و ارائه خدمات مختلف و متنوع به شمار می‌آید. براساس قانون شهرداریها وظایف شهرداریها مشخص و تعیین گردیده است. در این قسمت مواد اساس وظایف و اختیارات این سازمان عمومی مندرج در ماده 55 قانون شهرداریها ارائه می‌شود.

1- ایجاد خیابان‌ها و کوچه‌ها و میدان‌ها و باغ‌های عمومی و مجاری آب و توسعه معابر در حدود قوانین موضوعه.

2- نظیف و نگهداری و تسطیح معابر و انهار عمومی و مجاری آبها و فاضلاب و تنقیه قنوات مربوط به شهر و تأمین آب و روشنایی به وسائل ممکنه.

3- ایجاد غسلخانه و گورستان و تهیه وسایل حمل اموات و مراقبت در انتظام امور آنها.

4- اتخاذ تدابیر مؤثر و اقدام لازم برای حفظ شهر از خطر سیل و حریق و همچنین رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و خطرات واقع در معابر عمومی و کوچه‌ها و اماکن عمومی و دالانهای عمومی و خصوصی و پرکردن و پوشاندن چاهها و چاله‌های واقع در معابر و جلوگیری از گذاشتن هر نوع اشیاء در بالکن‌ها و ایوان‌های مشرف و مجاور به معابر عمومی که افتادن آنها موجب خطر برای عابران است و جلوگیری از ناودان‌ها و دودکش‌های ساختمان‌ها که باعث زحمت و خسارت ساکنان شهرها باشد.

5- پیشنهاد اصلاح نقشه شهر در صورت لزوم و تعیین قیمت عادلانه اراضی و ابنیه متعلق به اشخاصی که مورد احتیاج شهر باشد بر طبق قانون توسعه معابر و تأمین محل پرداخت آن و ایجاد و توسعه معابر و خیابان‌ها و میدان‌ها و باغ‌های عمومی و تهیه اراضی مورد احتیاج برای لوله‌کشی و فاضلاب اعم از داخل یا خارج شهر و همچنین تهیه اراضی لازم برای ساختمان مخزن و نصب دستگاه تصفیه و آبیگری و متعلقات آنها بر طبق قانون توسعه معابر.

6- جلوگیری از ایجاد و تأسیس کلیه اماکن که به نحوی از انحاء موجب بروز مزاحمت برای ساکنان یا مخالف اصول بهداشت در شهرهاست شهرداری مکلف است از تأسیس کارخانه‌ها، کارگاه‌ها، گاراژهای عمومی و تعمیرگاهها و دکان‌ها و همچنین مراکزی که مواد محترقه می‌سازند و اصطبل چهارپایان و مراکز دامداری و بطورکلی تمام مشاغل و کسبهایی که ایجاد مزاحمت و سروصدا کنند یا تولید دود یا عفونت و یا تجمع حشرات و جانوران نماید جلوگیری کند و در تخریب کوره‌های آجر و گچ و آهک‌پزی و خزینه گرمابه‌های عمومی که مخالف بهداشت است اقدام نماید و با نظارت و مراقبت در وضع دودکشهای اماکن و کارخانه‌ها و وسایط نقلیه که کارکردن آنها دود ایجاد می‌کند از آلوده شدن هوای شهر جلوگیری نماید و هرگاه تأسیسات

مذکور فوق قبل از تصویب این قانون بوجود آمده باشد آنها را تعطیل کند و اگر لازم شود آنها را به خارج از شهر انتقال دهد.

7- احداث بناها و ساختمان‌های موردنیاز محل از قبیل رختشویخانه و مستراح و حمام عمومی و کشتارگاه و میدان‌ها و باغ کودکان و ورزشگاه مطابق اصول صحیح و فنی و اتخاذ تدابیر لازم برای ساختمان خانه‌های ارزان قیمت برای اشخاص بی بضاعت ساکن شهر.

8- تشریک مساعی با فرهنگ در حفظ ابنیه و آثار باستانی شهر و ساختمانهای عمومی و مساجد و غیره.

9- صدور پروانه برای کلیه ساختمانهایی که در شهر ساخته می‌شود.

تبصره- شهرداری در شهرهایی که نقشه جامع شهر تهیه شده مکلف است طبق ضوابط نقشه مذکور در پروانه‌های ساختمانی نوع استفاده از ساختمان را قید کنند. در صورتی که برخلاف مندرجات پروانه ساختمانی در منطقه غیر تجاری محل کسب یا پیشه و یا تجارت دایر شود شهرداری مورد را در کمیسیون مقرر در تبصره یک ماده 10 این قانون مطرح می‌نماید و کمیسیون در صورت احراز تخلف مالک یا مستأجر با تعیین مهلت مناسب که نباید از دو ماه تجاوز نماید درمورد تعطیل محل کسب یا پیشه و یا تجارت ظرف مدت یکماه اتخاذ تصمیم می‌کند.

10- ساختن خیابانها و آسفالت کردن سواره‌روها و پیاده‌روهای معابر و کوچه‌های عمومی و انهار و جدول‌های طرفین از سنگ آسفالت و امثال آن به هزینه شهرداری.

11- وضع مقررات خاصی برای نامگذاری معابر و نصب لوحه نام آنها و شماره‌گذاری اماکن و نصب تابلوی الصاق اعلانات و برداشتن و محو کردن آگهی‌ها از محل‌های غیرمجاز و هرگونه اقداماتی که در حفظ نظافت و زیبایی شهر مؤثر باشند.

بطور کلی اقداماتی که امروز توسط شهرداریها انجام می‌گیرد به شرح زیر است:

- ایجاد خیابان‌ها و کوچه‌ها
- ایجاد میدان‌ها و باغ‌های عمومی
- ایجاد مجاری آب و توسعه معابر شهر
- تنظیم و نگهداری مجاری آبها
- تعیین محل‌های مخصوص دفع زباله
- مقابله با سد معبر
- ایجاد غسلخانه و گورستان
- اتخاذ تدابیر برای حفظ شهر از سیل و حریق
- رفع خطر از بناها

- تأمین اراضی موردنیاز خدمات
- تعیین میدان‌های عمومی برای خرید و فروش و پارکینگ (میدان تره‌بار و میوه، مراکز خرید و فروش اتومبیل و...)
- ایجاد رختشویخانه و آبریزگاه
- ایجاد حمام عمومی
- ایجاد کشتارگاه
- ایجاد باغ کودکان
- صدور پروانه ساختمان
- آسفالت معابر
- پیشنهاد وضع و الغای عوارض
- نصب تابلو اعلانات
- صدور پروانه کسب
- شماره‌گذاری اماکن

6-6-5-3 - وظایف و اختیارات شوراهای¹

از ویژگی‌های قانون تشکیلات شوراهای اسلامی این است که برای شوراهای اسلامی وظایف اجرایی نیز در نظر گرفته است. این وظایف که معمولاً با توجه به شرایط محیطی و نیازهای منطقه‌ای تعیین می‌شود برای بعضی از شوراهای بیشتر و برای برخی محدودتر است. وظایف شوراهای به موارد بالا محدود نمی‌شود. در واقع شوراهای دارای دو دسته وظایف هستند. یکی وظایف عمومی یعنی وظایفی که راجع به مسایل کلی شهر است و دیگری وظایف مربوط به شهرداری. قانون شورای کشوری فعالیت شورا را در 29 مورد که هر یک دارای تبصره‌های متعددی است پیش‌بینی کرده است که عمده‌ترین موارد آن عبارتند از:

- انتخاب شهردار برای مدت چهارسال
- تصویب نام گذاری معابر، میدان‌ها، خیابان‌ها و همچنین تغییر نام آنها
- تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن
- تصویب نرخ کرایه وسایل نقلیه در شهر

¹ - مدیریت عمران شهری - دکتر محمدتقی رضویان، انتشارات پیوند نو- چاپ 1381

- تدوین مقررات مربوط به ایجاد و اداره میدان‌های عمومی توسط شهرداری برای خرید و فروش نیازمندیهای عمومی
- نظارت بر حسن اداره و حفظ سرمایه و دارایی‌های نقدی - جنسی اموال منقول و غیرمنقول شهرداری
- تصویب صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری که هر شش ماه یک بار شهرداری تهیه می‌کند و منتشر می‌سازد.
- تصویب وام‌های پیشنهادی شهرداری
- تصویب معاملات و نظارت بر آنها اعم از خرید، فروش، مقاطعه، اجاره و استیجاری که به نام شهرداری صورت می‌گیرد
- تصویب لوایح برقراری یا الغای عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن
- نظارت بر امور بهداشت حوزه
- نظارت بر امور تماشاخانه‌ها، سینماها، و دیگر اماکن عمومی که از طریق بخش خصوصی، تعاونی یا دولتی اداره می‌شود.
- نظارت در ایجاد گورستان، غسلخانه‌ها و تهیه وسایل حمل اموات
- وضع مقررات و نظارت بر حفر مجاری و مسیرهای تأسیسات شهری
- نظارت بر اجرای طرح‌های مربوط به ایجاد و توسعه معابر، خیابانها، میدان‌ها و فضای سبز و تأسیسات عمومی